STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 65 · 21. april
Sesjonen 2025–2026

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte tysdag den 21. april 2026 kl. 10

President: Ove Trellevik

Dagsorden (nr. 65):

1. Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer
2. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe og Anna Molberg om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren
   (Innst. 199 S (2025–2026), jf. Dokument 8:87 S (2025–2026))
3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Synne Høyforsslett Bjørbæk og Marie Sneve Martinussen om å åpne grossistleddet og gjøre prisutviklingen mer oversiktlig i norsk dagligvarebransje
   (Innst. 208 S (2025–2026), jf. Dokument 8:89 S (2025–2026))
4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om Nysnø
   (Innst. 211 S (2025–2026), jf. Dokument 8:109 S (2025–2026))
5. Interpellasjon fra representanten Marthe Hammer til næringsministeren:
   «DNB er Norges største bank, og staten er største eier. Banken har de siste årene levert enorme overskudd, blant annet fordi rentene for vanlige folk har økt kraftig. Samtidig opplever mange høyere boutgifter og strammere økonomi. Køene til matutdeling har aldri vært lengre. Konsernsjef Kjerstin Braathen fikk i fjor en samlet godtgjørelse på 18,7 mill. kr i fjor, en lønnsøkning på mer enn ti prosent fra året før. Dette skjer samtidig som regjeringen sier at staten skal bidra til moderasjon i lederlønninger. Når bankenes overskudd i stor grad øker fordi vanlige boliglånskunder betaler mer i rente, burde vi kunne forvente større moderasjon i toppen og at finansnæringen bidrar mer tilbake til fellesskapet.
   Hvordan vurderer statsråden utviklingen, og vil regjeringen bruke statens eierposisjon mer aktivt for å sikre moderasjon i lederlønninger?»
6. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Arild Gram og Geir Pollestad om terskelverdier for revisjon av stiftelser
   (Innst. 165 S (2025–2026), jf. Dokument 8:78 S (2025–2026))
7. Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Kina, undertegnet i Oslo 12. mai 2023
   (Innst. 174 S (2025–2026), jf. Prop. 6 S (2025–2026))
8. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i foretakspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven (forvaltning av garanterte pensjonsprodukter)
   (Innst. 177 L (2025–2026), jf. Prop. 31 L (2025–2026))
9. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Henrik Asheim og Ola Svenneby om lavere og mer forutsigbar skatt på folks bolig og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Marit Vea om å midlertidig suspendere den nye modellen for beregning av formuesverdi på bolig
   (Innst. 188 S (2025–2026), jf. Dokument 8:94 S (2025–2026) og Dokument 8:97 S (2025–2026))
10. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Maren Grøthe, Bjørn Arild Gram og Geir Pollestad om å utrede en økt elavgift for datasentre
    (Innst. 183 S (2025–2026), jf. Dokument 8:105 S (2025–2026))
11. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup og Kari Sofie Bjørnsen om å forbedre aksjesparekontoordningen for å øke investeringer i vekstbedrifter
    (Innst. 182 S (2025–2026), jf. Dokument 8:108 S (2025–2026))
12. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Marthe Hammer, Mirell Høyer-Berntsen, Ingrid Fiskaa, Kathy Lie og Anne Lise Gjerstad Fredlund om å kutte sykefravær, ikke sykelønn
    (Innst. 212 S (2025–2026), jf. Dokument 8:125 S (2025–2026))
13. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Marie Sneve Martinussen og Alf Erik Andersen om åpenhet og rettferdighet for ofrene i trygdeskandalen
    (Innst. 213 S (2025–2026), jf. Dokument 8:132 S (2025–2026))
14. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa
    (Innst. 202 S (2025–2026), jf. Prop. 40 S (2025–2026))
15. Referat

Presidenten [10:00:15]: Representantane Tuva Moflag, Marthe Hammer, Grunde Almeland og Isak Veierud Busch, som har vore permitterte, har igjen teke sete.

Følgjande innkalla vararepresentantar tek no sete:

For Hedmark: Bente Irene Aaland

For Møre og Romsdal: Berit Tønnesen

For Oslo: Ola Svenneby, Malin Bye Sørensen og Heidi Nordby Lunde

For Telemark: Bengt Halvard Odden

Frå Høgre si stortingsgruppe ligg det føre melding om at den tidlegare innvilga permisjonen for representanten Tone Wilhelmsen Trøen i tida frå og med 20. til og med 24. april er trekt tilbake. – Denne meldinga vert teke til etterretning.

Frå representantane Hanne Beate Stenvaag og Trond Giske ligg det føre søknader om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 andre punktum frå og med 21. april og inntil videre.

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknadene vert handsama straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar vert innkalla for å møta i permisjonstida:

   For Troms: Camilla Renate Mikkelsen

   For Sør-Trøndelag: Kjell-Arve Aspaas

Presidenten [10:01:26]: Camilla Renate Mikkelsen og Kjell-Arve Aspaas er til stades og vil ta sete.

Val av setjepresidentar

Presidenten [10:01:34]: Presidenten vil gjera framlegg om at det vert valt to setjepresidentar for stortingsmøtet i dag, og ser det som vedteke.

Presidenten vil tilrå Frode Jacobsen og Anne Kristine Linnestad. – Andre framlegg ligg ikkje føre, og presidenten reknar Frode Jacobsen og Anne Kristine Linnestad som samrøystes valde som setjepresidentar for stortingsmøtet i dag.

Statsråd Lubna Boby Jaffery vil overlevera éin kongeleg proposisjon.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [10:02:09]: På vegne av regjeringen har jeg æren av å overbringe én kongelig proposisjon:

– samtykke til inngåelse av avtale mellom regjeringen i Kongeriket Norge og regjeringen i Folkerepublikken Kina om leie av tomt til Den kongelige norske ambassaden i Kina

Presidenten [10:02:43]: Proposisjonen vil verta handsama etter reglementet.

Representanten Marthe Hammer vil setja fram eit representantforslag.

Marthe Hammer (SV) [10:02:58]: På vegner av representanten Kirsti Bergstø og meg sjølv er det ei glede å setje fram eit representantforslag om å setje ned ein forskjellskommisjon.

Presidenten [10:03:10]: Forslaget vil verta handsama etter reglementet.

Før sakene på møtekartet vert tekne opp til handsaming, vil presidenten opplysa om at møtet i dag held fram utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:03:26]

Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer

Statsråd Lubna Boby Jaffery [10:03:58]: Vi er mange som snakker om likestilling i den offentlige debatten. Det gleder meg, for det viser at folk bryr seg, og at likestilling fortsatt engasjerer bredt. Det er et sunnhetstegn for demokratiet vårt, for det finnes ingen kvikkfiks når det gjelder likestilling, og det finnes heller ingen kvikkfiksløsninger på de sammensatte utfordringene folk møter i dag.

Arbeiderparti-regjeringen har store ambisjoner for likestillingen i Norge. Vi har fått til mye, og vi har en plan for jobben framover.

Situasjonen i verden er at likestillingen er under press. Utviklingen går altfor sakte til at FNs likestillingsmål kan nås innen 2030. At global likestilling er under press, er ikke en uunngåelig utvikling, men et resultat av politiske valg og manglende investeringer. Ulike velorganiserte og innflytelsesrike aktører, inkludert høyreradikale krefter og enkelte religiøst motiverte organisasjoner og allianser, fremmer en konservativ agenda når det gjelder likestilling. Det mobiliseres spesielt mot seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, inkludert abortrettigheter og seksualundervisning, og grunnleggende rettigheter for LHBT+-personer. Da er det godt å kunne si at vi i Norge opprettholder vårt brede globale engasjement.

Også i Norge ser vi synkende oppslutning om likestilling, spesielt blant unge menn. CORE Survey 2025 viser en nedgang fra 2022 til 2025 i andelen som mener at likestillingen bør føres videre, både blant menn og kvinner og på tvers av aldersgrupper. Blant kvinnene mener 76 pst. at likestillingen bør føres videre, mens halvparten av mennene svarer det samme. Minst oppslutning om at likestillingen bør føres videre, ser vi blant unge menn.

Jeg vil være tydelig: Likestillingen har ikke gått for langt. Jeg tror fortsatt helhjertet på verdien av likestilling og vil fortsette jobben med å utjevne forskjeller. Det

handler om å gi folk mulighet til å leve et godt liv. Jeg tror faktisk ikke man kan undervurdere økonomisk selvstendighet og et arbeidsliv der kvinner og menn har like muligheter til å delta, utvikle seg og lykkes.

Norge er et foregangsland når det gjelder lik deltakelse for kvinner og menn i arbeidslivet, og det har vært og er et viktig politisk prosjekt. Det er ingen tvil om at dagens generasjon av kvinner og menn nyter godt av dette. For eksempel mener et stort flertall i den samme undersøkelsen at kvinner og menn bør dele ansvaret for hjem og familie likt. Også unge menn støtter opp om en likestilt familiemodell, og dette er interessant.

Noe av det viktigste vi gjør, er å sørge for at vi leverer politikk som alle, både gutter og jenter, kvinner og menn, ser seg tjent med. Da må vi være sikre på at likestillingspolitikken også fanger opp der gutter og menn møter barrierer, faller utenfor eller kjenner på en annen type press enn jenter og kvinner.

Det var også derfor regjeringen satte ned mannsutvalget i 2022, og det er derfor vi i november legger fram en melding til Stortinget om gutter og menns likestillingsutfordringer. Tiden er inne for en bredere likestillingspolitikk for kvinner og menn. Et viktig poeng med stortingsmeldingen er å anerkjenne at gutter og menn kan møte likestillingsutfordringer som skiller seg fra dem jenter og kvinner opplever.

Regjeringen skal holde fanen høyt for kvinners rettigheter, og vi skal gå i front for at det også er viktig å løfte gutters og menns utfordringer. Vi skal vise at det lønner seg å ta likestilling på alvor, og vi skal vise at man kan ha to tanker i hodet på samme tid. Likestilling er ikke et nullsumspill, og et likestilt samfunn er et bedre samfunn for alle.

Våre velferdsordninger har vært avgjørende for at både kvinner og menn skal få muligheten til å prioritere lønnet arbeid. Andre land kan hente inspirasjon fra Norge.

Arbeiderparti-regjeringen skal ikke bakover på likestillingsfeltet. Tvert imot – vi skal framover, for vi kan, og vi skal, gjøre mer.

Vi har fått OECD til å gjøre en gjennomgang av Norges arbeid med likestilling, og de har undersøkt hvordan norske myndigheter inkluderer likestillingsperspektiv i egen virksomhet. Gjennomgangen er tydelig: Vi kan bli bedre, og likestillingsarbeidet vil tjene på å ha en mer sentral posisjon. Regjeringen gjennomgår og vil vurdere anbefalingene.

Det er viktig for regjeringen at virkemidlene i likestillingspolitikken er hensiktsmessig organisert. Vi ønsker å utrede ansvarsfordelingen og virkemidlene til sentrale aktører som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Diskrimineringsnemnda og tilskuddet til likestillingssentrene.

Videre er et godt og effektivt håndhevingsapparat for diskrimineringssaker avgjørende for å sikre et sterkt og reelt vern mot diskriminering. Vi forbedrer apparatet. Vi vil innføre en frivillig meklingsordning i diskrimineringssaker, og vi effektiviserer saksbehandlingen i nemnda.

For regjeringen står arbeidet med forebygging og bekjempelse av vold og overgrep høyt på dagsordenen, og vi har tatt en rekke grep for at politiet og hjelpeapparatet skal være rustet til å håndtere dette helt sentrale samfunnsoppdraget.

Regjeringens fremste verktøy i arbeidet er opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, som løper i perioden 2024–2028. Vi vil få en ny statusrapport for oppfølgingen av planen til sommeren.

Krisesentrene er et av de viktigste tilbudene for de mest sårbare utsatte for vold i nære relasjoner. Vi har som mål at utsatte, uansett hvilken situasjon de er i, får et krisesentertilbud som er tilpasset deres behov.

Fra 1. januar 2026 trådte endringer i krisesenterloven i kraft. Kommunene har nå en tydeligere plikt til å sørge for likeverdige alternative krisesentertilbud for personer som ikke kan bruke det vanlige botilbudet. Det er også tydeliggjort at krisesentertilbudet skal omfatte oppfølging i reetableringsfasen, i samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet. For å støtte kommunene med å oppgradere, fornye eller utvide krisesentrene ble det etablert en ny tilskuddsordning på 20 mill. kr i 2025.

Regjeringen fortsetter arbeidet med å utvikle krisesentertilbudet.

For voksne utsatt for vold og overgrep er spredningen av politiets RISK-modell et viktig tiltak. Ved RISK får både den som er utsatt for vold, og den som utøver vold, tilbud om samtaler, sikkerhetsråd og veiledning. Vi har startet implementeringen av RISK-modellen i tre nye politidistrikter i tillegg til Oslo.

Nye regler om omvendt voldsalarm trådte i kraft i april 2024. Det har senket terskelen og ført til en formidabel økning i bruken. Dette er et svært viktig tiltak for å beskytte den som er voldsutsatt, og flytter byrden over på voldsutøveren. I 2025 ble det ilagt rundt 400 omvendte voldsalarmer. Dette er en økning på mange hundre prosent.

En fjerdedel av alle drap i Norge er partnerdrap, og de langt fleste som rammes, er kvinner. I 2025 ble fem personer drept av en nåværende eller tidligere partner eller kjæreste. De fem var alle kvinner. Forskning viser at det i syv av ti partnerdrap var registrert partnervold før drapet. Det betyr at det i et flertall av sakene er et betydelig potensial for forebygging.

Det viktigste vi kan gjøre for å redde liv, er å forebygge at vold finner sted. Høsten 2024 satte regjeringen

ned en permanent partnerdrapskommisjon som skal gjennomgå alle partnerdrap, for å avdekke systemsvikt, lære av feil og videreutvikle arbeidet med å forebygge partnervold og partnerdrap. Kunnskap fra partnerdrapskommisjonen vil sette oss bedre i stand til å forebygge partnerdrap. Første rapport ventes til høsten.

Voldtekt er grov integritetskrenkende kriminalitet. En omfangsundersøkelse fra 2023 viser at en av fem kvinner i Norge har vært utsatt for voldtekt i løpet av livet. Samtykkeloven er en milepæl. Loven trådte i kraft 1. juli 2025, og det er viktig for regjeringen at den nye loven gir folk en klar og god forståelse om at bare ja betyr ja.

Flere av utfordringene voldtektsutvalget pekte på i sin rapport fra 2024, følges opp gjennom tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

I fjor redegjorde jeg for stortingsmeldingen om seksuell trakassering. Nå kan jeg følge opp med et eksempel fra Forsvaret. De siste tallene derfra viser en nedgang i uønskede hendelser fra 2022 for både mobbing og seksuell trakassering. Det viser at systematisk arbeid over tid nytter. Allikevel er tallene høye. Forsvaret fortsetter sitt arbeid og har omfattende tiltak som oppfølging av egen handlingsplan, holdningsskapende arbeid på alle nivåer og etablering av en egen varslingsenhet.

Alle skal kunne være den de er og elske den de vil, uten å være redd for å bli møtt med fordommer, diskriminering eller hets. Det krever politisk handling, og derfor har regjeringen en egen handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Vi vet at mange skeive, særlig transpersoner, sliter med psykiske helseutfordringer og er mer utsatt for vold og overgrep. Jeg er stolt av at vi har opprettet en egen tilskuddsordning for psykisk helse og livskvalitet for personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet.

Regjeringen jobber for å styrke kompetansen om kjønns- og seksualitetsmangfold i kommuner og offentlige tjenester, skoler, politiet og Forsvaret samt i minoritetsgrupper, religiøse miljøer og idretten.

Vi vet at skeive er en ekstra sårbar gruppe når det gjelder hatkriminalitet og hatefulle ytringer. Norge er fokusland i Europarådets gjennomgang for 2026 av hvordan landene arbeider for å forebygge og motvirke hatefulle ytringer på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika. I februar arrangerte vi en nasjonal rundebordskonferanse sammen med Europarådet. Arbeidet vil gi oss en rapport med analyser og konkrete anbefalinger.

Her i Norge har vi fremdeles høy grad av tillit, men vi må være forberedt på at dette kan utfordres. Derfor må vi forsterke og bevare vår demokratiske beredskap. I vanskelige tider er det ofte minoritetene det går hardest ut over. Det har lenge vært stor tverrpolitisk enighet om kampen mot rasisme og diskriminering, for ingen mennesker skal utestenges eller hetses på bakgrunn av sin hudfarge, etnisitet eller tro. Rasisme skaper uro, mistillit og frykt.

Regjeringen tar offensive grep for å motarbeide rasisme. Vi følger opp handlingsplaner rettet mot ulike former for rasisme. Vi har også økt bevilgningen over tilskuddsordningen Tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer til mer enn 26 mill. kr årlig.

Det er ingen tvil om at diskriminering og hets setter spor. Mange samer bærer med seg fortidens behandling som en del av sin identitet, og mange opplever fortsatt diskriminering. Regjeringen tar rapporten til sannhets- og forsoningskommisjonen på største alvor og er i gang med å følge opp vedtakene fra Stortinget. Som en del av oppfølgingen av den første nasjonale handlingsplanen mot hets og diskriminering av samer, er vi i gang med utprøvingen av en ny filial av Likestillings- og diskrimineringsombudet, i Alta.

Muslimfiendtlighet, fordommer og negative holdninger til muslimer er et problem for mange mennesker i Norge. Regjeringen følger opp tiltak i Handlingsplan mot muslimfiendtlighet, som etablering av muslimsk veiviserordning. Muslimsk Dialognettverk, i samarbeid med flere aktører, har fått oppdraget.

Jødene er en liten minoritet her i landet og er svært utsatt når antisemittisme brer om seg. Som en del av handlingsplanen mot antisemittisme styrker vi bl.a. jødenes egne organisasjoner og viderefører informasjonstiltak mot antisemittisme, herunder ordningen med jødiske veivisere.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold høyt. Alle som bor i Norge, har rett til å leve et fritt liv og oppleve trygghet i hverdagen, uten å bli utsatt for press, trusler, tvang eller vold.

Regjeringen la i fjor fram handlingsplanen Sjef i eget liv – styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Vi skal styrke rettsvernet til utsatte, gi målrettet informasjon om rettigheter og hjelpetilbud og utvikle ny kunnskap for å lage gode tiltak for framtiden.

I handlingsplanen har regjeringen forpliktet seg til å følge opp utredningen til lovutvalget om negativ sosial kontroll. I juni 2025 fremmet regjeringen den første lovproposisjonen som følger opp utvalgets anbefalinger – utreiseforbud ved fare for skadelig utenlandsopphold. Dette ble vedtatt av Stortinget før jul og kan bidra til å hindre at barn blir tatt ut av landet og utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og mishandling.

Regjeringen legger vekt på at foreldre skal ha et likestilt utgangspunkt etter barneloven, slik at både mødre

og fedre har mulighet til å gi barna omsorg, gjennom både å tilbringe tid med barna og å ta del i avgjørelser. I fjor vedtok Stortinget en ny barnelov, som bl.a. tar sikte på å gi foreldre et likestilt utgangspunkt etter samlivsbrudd. Regjeringen mener de nye reglene vil forebygge konflikter mellom foreldrene og ivareta barnas behov bedre.

Barnehage er et sentralt element i et likestilt arbeidsliv. Foreldrebetalingen i barnehager er betydelig redusert de siste årene. Nesten alle barn i Norge går i barnehage. I 2026 er maksprisen fortsatt på 1 200 kr per måned. I 189 distriktskommuner er maksprisen på 700 kr, og i Finnmark og Nord-Troms er barnehagene gratis. Ordningene for familier med lav inntekt styrkes videre. Inntektsgrensen for gratis kjernetid økes, slik at flere husholdninger får rett til gratis oppholdstid. Det er nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som utreder hvordan gratis barnehageplass for alle barn i Norge kan innføres, og rapport fra gruppen leveres før sommeren.

Også foreldrebetalingen i SFO er kraftig redusert de siste årene. Det er nå tolv timer gratis SFO per uke for alle elever på 1.–3. trinn. Dette gir familier en årlig besparelse på i gjennomsnitt rundt 20 000 kr per barn. Ordningen har ført til markant økning i deltakelse. Over 90 pst. av elever på 1. til 3. trinn går nå i SFO.

Foreldrepengeordningen kompenserer foreldre for tapt inntekt når de er hjemme med de aller minste barna. Det er et viktig hensyn bak dagens foreldrepengeordning at den skal opprettholde og styrke tilknytningen til arbeidslivet, samtidig som den skal fremme likestilling mellom kjønnene i omsorgen for de minste barna. Regjeringen ønsker derfor å videreføre dagens tredeling av foreldrepengene.

Samtidig har vi et ønske om å forbedre ordningene våre. Undersøkelser har vist at mange, spesielt mødre, tar ulønnet permisjon etter foreldrepengeperioden. I 2024 ble stønadsperioden for 80 pst. dekningsgrad utvidet, slik at foreldre nå får omtrent like mye utbetalt uansett om de velger 80 pst. eller 100 pst. dekningsgrad. Etter endringen velger betydelig flere foreldre lavere kompensasjon og lengre stønadsperiode.

Regjeringen ønsker et mer likestilt arbeidsliv, og noe av nøkkelen er jevnere kjønnsbalanse i utdanningsvalgene. Vi vet at norsk skole har en utfordring: For mange elever mister motivasjonen, og særlig gutter faller fra. Mer praktisk og variert undervisning er et av de viktigste virkemidlene for å snu denne utviklingen.

En mer praktisk, variert og inkluderende skole skaper bedre forutsetninger for at elever gjør valg basert på interesse og mestring, ikke kjønn. Arbeidslivsfaget gir elevene mulighet til å utforske praktiske ferdigheter og ulike yrkesveier lenge før de må velge retning videre. Derfor blir det obligatorisk for alle offentlige og private skoler å tilby arbeidslivsfag på 8.–10. trinn fra august i år.

I dag fordeler kvinner og menn seg ulikt på studieretninger, noe som bidrar til et kjønnsdelt arbeidsmarked. Et likestilt arbeidsmarked er et mer produktivt arbeidsmarked og skaper bedre forutsetninger for å kunne gi gode tjenester. I 2025 ble Nasjonalt senter for yrkesfag opprettet. Målet til senteret er å styrke fag- og yrkesopplæringen i hele det yrkesfaglige utdanningsløpet for å få flere til å gjennomføre en yrkesfaglig utdanning. Senteret skal også arbeide for en bedre kjønnsbalanse innen yrkesfagene.

Søkertallene til videregående opplæring for 2026 viser at gutter fremdeles velger yrkesfag i større grad enn jenter. 62 pst. av guttene har et yrkesfaglig utdanningsprogram som førstevalg, mens blant jentene gjelder dette 47 pst. Søkertallene følger tydelige kjønnsmønstre, og dette har vært mer eller mindre uendret i mange år. I 7 av 15 programmer står det ene kjønnet for 80 pst. eller mer av søkerne.

Jeg vil også trekke fram at unge menn med innvandrerbakgrunn har vanskeligere for å få lærlingplass enn den øvrige befolkningen. Unge som ikke fullfører videregående utdanning, har syv ganger høyere sannsynlighet for å havne utenfor arbeid og utdanning enn andre jevnaldrende. I den forbindelse vil jeg nevne regjeringens forsøk med et arbeidsrettet ungdomsprogram hvor det er mange med innvandrerbakgrunn i målgruppen.

Forskning og utdanning spiller en viktig rolle for politikkutvikling og forvaltning og bidrar til en mer kritisk, mangfoldig og åpen samfunnsdebatt. Kjønnsbalanse blant studenter og vitenskapelige ansatte som gjenspeiler mangfoldet i befolkningen, vil styrke et balansert rekrutteringsgrunnlag til arbeidslivet, øke forskningens troverdighet og relevans, ha betydning for forskningskvalitet og gi et konkurransemessig fortrinn.

En betydelig del av kjønnsdelingen i arbeidsmarkedet skyldes at ungdom viser tydelige kjønnsdelte preferanser når de velger utdanning. Fra 2026 har Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning fått utvidet sitt mandat til også å omfatte høyere utdanning. Det innebærer at komiteen skal støtte opp om og anbefale tiltak som kan bidra til bedre kjønnsbalanse og større mangfold blant både studenter og faglig ansatte.

Kvinners deltakelse i arbeidslivet er avgjørende fordi økonomisk selvstendighet gir økt frihet, makt og innflytelse over eget liv. Uten økonomisk uavhengighet mister man muligheten til å ta egne valg. For noen betyr det at det blir vanskelig å bryte ut av et skadelig eller voldelig forhold. Norge har lenge vært et foregangsland når det gjelder lik deltakelse for kvinner og menn i arbeidslivet, men vi er ikke i mål.

Gode rollemodeller er viktig. Amerikansk forskning viser at jenter som vokser opp med mødre som jobber, særlig i fulltidsstillinger, oftere utvikler mer likestilte holdninger og livsvalg og i større grad selv deltar i arbeidslivet. I Norge viser forskning fra Institutt for samfunnsforskning at foreldrenes rollefordeling mellom arbeid og omsorg har betydning for unges utdanningsvalg og oppfatninger om likestilling.

Frivillig deltid kan indirekte bidra til at kvinner som ønsker heltid, likevel havner i deltidsstillinger, fordi mange kvinnedominerte sektorer utvikler en sterk deltidskultur der arbeidstiden organiseres rundt små stillingsbrøker. Deltidskultur kan oppstå gjennom normer, bemanningsstrategier og turnuspraksis som låser virksomheter til å bruke mange deltidsansatte for å dekke vakter, særlig i helse- og omsorgssektoren. Når frivillig deltid er utbredt, tilpasser arbeidsgivere bemanningen etter dette, og det blir vanskeligere å etablere hele stillinger for dem som ønsker det.

I 2025 fortsatte regjeringen arbeidet med å styrke heltidskulturen gjennom flere sentrale tiltak. Heltidspotten, som er en treårig forsøksordning, finansierte lokale prosjekter som testet nye turnusmodeller, økt grunnbemanning og andre grep for å etablere flere hele stillinger.

Mannsutvalget mener at menn oftere har jobber hvor arbeidslivet i mindre grad blir tilpasset familiens behov. Det skaper samtidig økte forventninger om at kvinner skal være mest hjemme. Derfor har vi sammen med partene satt i gang et prosjekt som skal se på hvordan utvalgte kvinne- og mannsdominerte bransjer jobber med balansen mellom arbeidsliv og familieliv.

I 2025 tjente kvinner 87,9 pst. av menns lønn, et lønnsgap på 12,1 pst. Dette er faktisk en liten økning fra året før, og vi kan ikke akseptere at lønnsforskjellene øker. En del av gapet kan forklares av at kvinner og menn jobber i ulike bransjer eller næringer, har ulik utdanning og erfaring og er i ulike stillinger. Likevel gjenstår en uforklart lønnsforskjell.

Det er ikke formelt besluttet at likelønnsdirektivet skal inn i EØS-avtalen, men vi har grunn til å tro at det vil bli innlemmet, og vi har begynt arbeidet. Arbeidet vil gjøres i tett samarbeid med partene i arbeidslivet, og åpenhet og transparens vil være nøkkelord. Allerede i dag skal norske arbeidsgivere jobbe aktivt med likestilling året rundt. Hvert andre år har arbeidsgivere med 50 ansatte eller mer plikt til å kartlegge lønn fordelt etter kjønn, dette gjennom aktivitets- og redegjørelsesplikten. Likelønnsdirektivet krever ytterligere verktøy for å vurdere og sammenligne arbeidets verdi og mer åpenhet om startlønn, hvilke kriterier som brukes for å fastsette lønn, og at man rapporterer om lønnsforskjeller i organisasjonen. Det gjenstår å se hvordan direktivet kan bidra til å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn i enda større grad.

En større andel innvandrede menn enn kvinner er i arbeid. I 2025 var 70 pst. av mennene og 65 pst. av kvinnene registrert sysselsatt. Blant befolkningen som helhet gjaldt det 79 pst. av mennene og 75 pst. av kvinnene. Særlig kvinner fra land i Asia, Afrika og land i Europa utenom EU, EFTA og Storbritannia har lav sysselsettingsgrad. En viktig forklaring på dette er at de har kommet som flyktninger og/eller mangler utdanning og kompetanse fra hjemlandet. Samtidig ser vi tegn til endring. Det er små kjønnsforskjeller i sysselsetting blant norskfødte med innvandrerforeldre, og andelen i arbeid er i denne gruppen høyere blant kvinner enn blant menn.

For mange innvandrerkvinner står langt unna arbeidsmarkedet og trenger grunnleggende kvalifisering for å komme i arbeid. Dette er en utfordring for den enkelte kvinnes økonomi og selvstendighet, men også for familiens økonomi, for barn som vokser opp i lavinntekt, for velferdssamfunnet og i et likestillingsperspektiv.

Tilskuddsordningen Jobbsjansen retter seg mot nettopp denne gruppen. Jobbsjansen har i en årrekke vist seg å levere gode resultater. I snitt har 75 pst. av deltakerne i ordningen gått direkte ut i arbeid eller utdanning etter fullført program de siste årene. Regjeringen styrket Jobbsjansen med ytterligere 23 mill. kr i 2026. Dette innebærer at 100 flere hjemmeværende innvandrerkvinner får hjelp til å komme ut i jobb. I år etablerer vi også en forsøksordning med å tilby introduksjonsprogram til enda flere.

Regjeringens hovedmål er å sikre et samfunn der alle kan delta på lik linje. Vi er fortsatt ikke i mål. Personer med funksjonsnedsettelser møter ennå på barrierer som hindrer full likestilling. Jobbsøkere som bruker rullestol, må sende nesten dobbelt så mange jobbsøknader som søkere uten funksjonsnedsettelser, for å bli innkalt til intervju. En større andel av personer med funksjonsnedsettelse oppgir at de har blitt utsatt for diskriminering, sammenliknet med befolkningen ellers.

Stortinget vedtok i desember 2025 regjeringens forslag om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, CRPD, i menneskerettsloven. Lovendringen trådte i kraft 1. januar og er en milepæl i norsk likestillingshistorie. Nå har menneskerettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse den plasseringen den skal ha – i menneskerettsloven med forrang.

Regjeringen vil også revidere strategien for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse og tar sikte på lansering i høst.

Kjønnsbalanse innen ledelse er et spørsmål om rettferdig fordeling av muligheter og makt. Det handler om

å sikre at kvinner og menn har like reelle muligheter til å nå lederposisjoner, uavhengig av kjønn.

I staten har likestillingsarbeidet som har pågått gjennom mange år, gitt gode resultater. I 2025 var 48 pst. av de øverste lederne i direktoratene kvinner. Blant departementsrådene var det 59 pst. kvinner. Videre var det 47 pst. kvinner blant ekspedisjonssjefene. Om vi ser på alle statlige lederstillinger under ett, var flertallet kvinner, nemlig 53 pst. Vi fortsetter å følge med og rapporterer om utviklingen i statsbudsjettet.

Staten som eier har tydelige forventninger til selskapene med statlig eierandel når det gjelder medarbeidere og mangfold, likestilling og inkludering. Staten forventer at selskapene har tydelige mål og tiltak.

Selskaper med statlig eierandel går foran. Andelen kvinnelige administrerende direktører i disse selskapene var 42 pst. ved utgangen av 2024. Til sammenligning var andelen kvinnelige administrerende direktører blant de 200 største selskapene i norsk næringsliv bare 17,5 pst. Også i konsernledelsen og på ledernivået under konsernledelsen har utviklingen over tid når det gjelder gjennomsnittlig kvinneandel, vært positiv. Gjennomsnittlig andel kvinnelige aksjonærvalgte styremedlemmer var 46 pst. i mars 2025. Oppdaterte tall for 2025 inngår i statens eierrapport, som legges fram i juni.

Dersom norsk næringsliv skal møte omstillingsbehovene vi står overfor, må vi utnytte den samlede kompetansen i samfunnet. Dette gjelder også på styrenivå. Som kjent trådte de nye reglene om at maksimalt 60 pst. av styremedlemmene i mellomstore og store selskaper kan ha samme kjønn, i kraft i 2024. Lovendringen har virket. Andelen aksjeselskaper med kjønnsbalanse i styret har økt til over 40 pst. Tallet gjelder alle aksjeselskaper med tre eller flere medlemmer i styret.

Aktivitets- og redegjørelsesplikten stiller krav til staten både som arbeidsgiver og som myndighetsutøver og tjenesteleverandør. Dette tar vi på alvor, og jeg vil trekke fram noen eksempler.

Behovet for å integrere et kjønnsperspektiv i sikkerhets- og forsvarsarbeidet er tydelig. Forsvaret har som offentlig myndighet i tillegg et ansvar for å implementere et kjønnsperspektiv og motvirke diskriminering i all sin virksomhet, også når det gjelder operativ aktivitet både nasjonalt og internasjonalt. Forsvaret integrerer et kjønnsperspektiv i undervisningen og oppdaterer nasjonale planverk, reglement og øvingsdirektiver med et kjønnsperspektiv.

I 2023 gjennomførte skatteetaten en større kartlegging knyttet til forskjellsbehandling og diskriminering i prosesser som leder fram til leveranser til borgerne. Klare saksbehandlingsrutiner, maskinell saksbehandling og faste forretningsregler gir svært lav risiko for diskriminering, men arbeidet identifiserte også noen risikoer. Det handler om holdninger, ubevisste holdninger og stereotypier, digitalt utenforskap og framtidig bruk av kunstig intelligens. Skatteetaten har siden kartleggingen utarbeidet en retningslinje for etatens bruk av kunstig intelligens, som vil bidra til å redusere risiko for forskjellsbehandling dersom kunstig intelligens tas i bruk.

Tolletaten møter publikum både gjennom digitale tjenester og gjennom fysisk kontroll ved grensepasseringer. I begge tilfeller innebærer dette utøvelse av offentlig myndighet som stiller krav til likebehandling, respekt og tillit. Etaten har derfor over tid hatt oppmerksomhet rettet mot hvordan likestillings- og ikke-diskrimineringshensyn ivaretas i møte med publikum, både digitalt og i fysisk kontroll.

I fiskerisektoren er arbeidet for å fremme likestilling og hindre trakassering et kontinuerlig arbeid. Det er nå en positiv utvikling hvor flere kvinner velger en karriere innen fiskeriene. I mars ble det inngått en ny samarbeidsavtale mellom myndighetene og fiskerinæringen som skal styrke arbeidet for likestilling.

God helse er en grunnleggende forutsetning for god livskvalitet, deltakelse og sosial trygghet. Norge har en god helse- og omsorgstjeneste, også når vi sammenligner oss med resten av verden. Samtidig er det flere faktorer som spiller inn på helsen, og som gjør at enkelte grupper av befolkningen opplever særskilte utfordringer. Menn har flere tapte leveår, mens kvinner har dårligere helse gjennom hele voksenlivet. Det er altså reelle kjønnsforskjeller med tanke på hva som forårsaker sykdom hos menn og kvinner.

I 2024 ble det registrert 739 selvmord. Dette er det høyeste antallet registrerte selvmord i Norge noensinne. Tre av fire som tar sitt eget liv, er menn. Samtidig er det langt flere selvmordsforsøk blant kvinner. Bak hvert eneste selvmord er det en person, en skjebne, en familie og et nettverk. Regjeringen tar dette på dypeste alvor. Vi har startet arbeidet med å lage en ny, spisset handlingsplan for forebygging av selvmord. Denne skal ha et tydelig kjønnsperspektiv og bidra til bedre forståelse og tiltak rettet mot grupper med særlig høy risiko – som menn.

Regjeringen prioriterer kvinnehelse for å sikre likeverdige helsetjenester og følger nå opp den langsiktige kvinnehelsestrategien. Ventetidene til behandling for kvinnesykdommer skal videre ned, kvinner med plager i forbindelse med overgangsalderen skal få bedre hjelp, og vi skal sørge for et likeverdig behandlingstilbud for kvinner med endometriose, adenomyose og lipødem. Forskningsrådet har nylig lyst ut 90 mill. kr – midlene skal gå til å etablere et nasjonalt nettverk for kvinnehelseforskning, og 87 mill. kr skal finansiere forskningsprosjekter med særlig vekt på overgangsalder og kvinners livsfaser.

Helsedirektoratet skal også der det er relevant, legge et kjønnsperspektiv til grunn når direktoratet leverer beslutningsgrunnlag til Helse- og omsorgsdepartementet. Kjønnsperspektivet skal innarbeides ved revisjon og utvikling av nye nasjonale anbefalinger, råd, pakkeforløp og pasientforløp.

Helsenorge.no presenterte i fjor en egen side for kvinnehelse som gir kunnskapsbaserte råd for alle livsfasene til kvinner. Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning jobber nå, sammen med bl.a. Kilden kjønnsforskning, med å etablere en portal for formidling av kunnskap om kvinners helse. Dette håper vi vil stimulere til bedre bruk av eksisterende kunnskap og ny forskning.

Mennesker med funksjonsnedsettelse har ofte hyppigere kontakt med helse- og omsorgstjenestene enn andre. Regjeringens mål er at alle innbyggere skal ha tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet. Tjenestetilbudet skal så langt som mulig være helhetlig og tilpasset den enkelte.

Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg om brukerstyrt personlig assistanse – som en oppfølging av utredningen Selvstyrt er velstyrt og innspillene som kom inn i forbindelse med behandlingen av NOU-en. Utvalget skal etter planen levere sin innstilling i løpet av året.

Internasjonalt ser vi et stadig økende press og angrep på kvinners rettigheter, skeives rettigheter og retten til å bestemme over egen kropp. USA får følge av flere land i sin aktive motstand mot særlig trygg abort og LHBT+-personers rettigheter. Dette, sammen med kutt i finansiering av bl.a. likestillingstiltak og organisasjoner, får alvorlige negative ringvirkninger. Vi står trygt i vårt globale engasjement. Vi fortsetter å fremme kvinners rettigheter og likestilling, både politisk og finansielt. Kvinners rett til å bestemme over egen kropp er en av hovedprioriteringene i utviklingspolitikken.

Innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold har vært høyt prioritert i Norges humanitære innsats gjennom en rekke aktiviteter i 2025. Gjennom EØS-midlene bidrar vi aktivt til å fremme kvinners rettigheter og kjønnslikestilling i 15 av EUs medlemsland.

Hovedmålsettingen med Norges innsats for kvinner, fred og sikkerhet er å bidra til bærekraftig fred og sikkerhet, både nasjonalt, regionalt og globalt. Norge ledet Women, Peace and Security Focal Points Network med Japan i 2025. Ministermøtet som ble holdt under FNs generalforsamling, hadde bred politisk deltakelse og konkluderte med fornyet forpliktelse for å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjon 1325.

Norge leder Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies. Beskyttelse mot kjønnsbasert vold og respons til overlevende skal prioriteres i alle humanitære kriser. Dette må også ivaretas i reform av det humanitære systemet.

Ved siden av Utenriksdepartementet har både Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet egne planer for gjennomføring av handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet. Dette er særlig viktig i arbeidet med totalforsvaret.

I oktober deltok jeg på ministermøtet om likestilling i G20. I flere av arbeidsgruppene var uenigheten om likestilling så grunnleggende at den hindret konsensus. I gruppen dedikert til å diskutere kvinners rettigheter og likestilling oppnådde vi ikke konsensus – i hovedsak fordi ett land nektet å godta bruken av ordet kjønn. Mitt budskap var klart: Vi kan ikke akseptere tilbakeskritt. Rettighetene vi har oppnådd, må forsvares, og vi må fortsette å arbeide for framgang.

I år var tema for FNs kvinnekommisjon tilgang til rettigheter og rettsvern. Norge deltok aktivt i forhandlingene, som var enda mer krevende enn tidligere år og endte i en avstemning der USA som eneste kommisjonsmedlem stemte mot sluttdokumentet. USA la fram en resolusjon om å definere kjønn til å bety kvinner og menn – som ble avvist.

Den nordiske stemmen for likestilling markerte seg også tydelig under kvinnekommisjonen. Jeg og mine nordiske kolleger formidlet et klart budskap: Rettighetsbasert familiepolitikk styrker familiene og bidrar til økt livskvalitet for alle. I en tid hvor enkelte aktører internasjonalt forsøker å begrense kvinners og LHBT+-personers rettigheter under henvisning til såkalte familieverdier, står altså de nordiske landene samlet om et motsatt perspektiv. Dette arbeidet inngår i satsingen Pushing for Progress, som Norge vil lede neste år under formannskapet i Nordisk ministerråd.

Norge tar også en aktiv og ledende rolle i Europarådets arbeid mot kjønnsbasert vold som president for partskomiteen til Istanbul-konvensjonen.

Selv om vi er et foregangsland på likestilling internasjonalt, er vi ikke i mål med likestillingen her hjemme – ikke mellom kvinner og menn og ikke på de andre diskrimineringsgrunnlagene. Derfor skal denne regjeringen fortsette på den viktige veien vi har startet, og følge i sporene til våre forgjengere.

Når vi ser et stadig økende press og angrep på kvinners rettigheter, skeives rettigheter og retten til å bestemme over egen kropp, skal Norges svar være mer likestilling. Dette viktige arbeidet ser jeg fram til å fortsette med, både nasjonalt og globalt.

Presidenten [10:41:44]: Presidenten vil gjera framlegg om at utgreiinga til kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremja likestilling og

mangfald i alle sektorar vert sett opp til handsaming i eit seinare møte. – Presidenten ser det som vedteke.

Sak nr. 2 [10:42:00]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe og Anna Molberg om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren (Innst. 199 S (2025–2026), jf. Dokument 8:87 S (2025–2026))

Presidenten [10:42:25]: Etter ønske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [10:42:54] (ordfører for saken): I dag skal vi behandle et representantforslag fra Haagen Poppe og Anna Molberg om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren. Komiteen har hatt et konstruktivt samarbeid i saken. Vi viser til uttalelsen som ble gitt fra Kultur- og likestillingsdepartementet, og også de fire høringsinnspillene som ble levert.

Jeg har lyst til å understreke at dette forslaget tar opp i seg en rekke problemstillinger som har vært debattert det siste året. Her har partiene ulike tilnærminger, som jeg tenker det er naturlig at partiene selv redegjør for.

Når det er sagt, har jeg lyst til å understreke noen særdeles viktige punkter for Fremskrittspartiet. Det er at legitimiteten til ordninger nettopp på kulturfeltet er helt avhengig av at man har en mulighet til å kunne ettergå de avgjørelsene som tas. Tilliten til bl.a. Kulturrådet har fått seg en kraftig ripe – om ikke flere riper – i lakken de siste årene, og det har ført til at flere har engasjert seg i debatten. Det var jo veldig gledelig, for her har Fremskrittspartiet stått ganske alene gjennom mange år i å bore i ting man har syntes har vært uheldig. Det har vi også påpekt flere ganger, bl.a. med at vi har ønsket en ekstern gransking av Kulturrådet. Fremskrittspartiet har også vært veldig tydelige på at det etter hvert er ganske lenge siden Riksrevisjonen hadde en gjennomgang av praksisen her – det var faktisk i 2013 – og flere av oppfølgingsforslagene som blir gitt der, kan vi ikke se at har blitt gjennomført.

Det er gledelig at debatten endelig er her, og at flere har meldt seg på. Jeg gleder meg til å høre innleggene fra de andre partiene, men først og fremst ønsker jeg å ta opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på, og det lyder slik:

> «Stortinget ber regjeringen utrede og gjennomføre tiltak for å øke åpenheten i Kulturrådets beslutningsprosesser, for eksempel gjennom åpne og strømmede møter.»

Presidenten: Representanten Silje Hjemdal har teke opp det forslaget ho refererte.

Bente Estil (A) [10:46:07] (komiteens leder): Kulturrådet og deres ulike støtteordninger er viktige for kulturlivet i hele landet. De sikrer armlengdes avstand, faglig kvalitet og langsiktig utvikling. Midlene er på mange måter en livsnerve for kunst og kultur som ellers ikke ville hatt mulighet til å oppstå, særlig utenfor de store byene. Gjennom støtte til kunstnere, institusjoner og prosjekter bidrar Kulturrådet til at det faktisk skjer noe i hele landet, og at kulturell verdiskaping, nyskaping og kulturelt mangfold kan utvikles lokalt, uavhengig av marked og kommersielt press.

Arbeiderpartiet er opptatt av åpenhet i beslutningsprosesser og et reelt mangfold, både blant dem som fordeler midlene fra Kulturfondet, og blant dem som mottar støtte. Vi er opptatt av at fellesskapets midler skal forvaltes på en måte befolkningen har tillit til.

Kulturrådet har fått kritikk for ikke å begrense utvalgsmedlemmenes adgang til selv å søke tilskudd. Det er en bekymring som er helt forståelig, men da er det godt å se at statsråden har tatt grep. Det er innført skjerpede krav til oppfølging av rapporter og søknader om utsettelse. Både Kulturdirektoratet og Kulturrådet har blitt bedt om å forbedre regler og retningslinjer, og i januar ble det lyst ut et eksternt og uavhengig utredningsoppdrag for å skaffe et godt kunnskapsgrunnlag for framtidige endringer. Det viser at dette er tatt på alvor. I mellomtiden har også Kulturrådet selv tatt grep, ved at utvalgsmedlemmer som har søkt tilskudd fra eget utvalg, må fratre all saksbehandling i den søknadsrunden der deres søknad behandles. Det er et konkret og helt riktig tiltak.

Når det gjelder åpenhet: Hovedregelen er at Kulturrådets møter er offentlige, og at alle vedtak skal begrunnes. Møtene lukkes når det er taushetsplikt som gjelder i saksforberedende diskusjoner, eller når det utøves kunst- og kulturfaglig skjønn. Til spørsmålet om å åpne for nordiske utvalgsmedlemmer: Det er ingenting i dagens regelverk som krever norsk statsborgerskap eller norsk bostedsadresse. Det er altså allerede mulig å inkludere medlemmer fra andre nordiske land.

Samlet sett mener Arbeiderpartiet at prosessene rundt Kulturrådet er under god utvikling, at konkrete tiltak allerede er innført, og at en ekstern utredning er på vei. På den bakgrunn er Arbeiderpartiet med på flertallets innstilling fra komiteen om at forslaget ikke skal vedtas.

Haagen Poppe (H) [10:49:09]: Prinsippet om armlengdes avstand er nærmest som en bibel eller grunnlov å regne innen norsk kulturpolitikk – et prinsipp som innebærer at politikere ikke skal, uansett hvor mye de måtte ville det, diktere hvilke teateroppsetninger som skal få penger, eller hvilke malerier som skal henge i våre gallerier. Disse tildelingene og vurderingene skal foretas av likemenn: kunstnere med faglig tyngde og kompetanse. Kulturrådet spiller en helt sentral rolle i dette arbeidet. Gjennom forvaltningen av Norsk kulturfond fordeles årlig over en milliard kroner til kunst- og kulturprosjekter over hele landet.

Rådets uavhengighet og prinsippet om armlengdes avstand til politiske myndigheter er for Høyre grunnleggende og skal ligge fast, men uavhengighet er ikke nok. Uavhengigheten må også oppleves som legitim, og det blir den ikke dersom miljøene som tildeler, blir for snevre og oppleves som for lite reelt mangfoldige.

De siste årene har det blitt avdekket svakheter ved Kulturrådets tildelingsprosesser. At det har vært mulig å sitte i fagutvalg samtidig som man selv søker og mottar støtte, er uheldig. Selv om det ikke nødvendigvis innebærer klare regelbrudd, har det rokket ved tilliten til systemet. I små fagmiljøer, slik vi ofte har i Norge, er risikoen stor for rolleblanding. Kameraderi er reelt – eller oppleves i det minste som reelt, og det er et like stort problem.

Det er positivt at statsråden og Kulturrådet selv har tatt grep og endret praksis, og statsråden skal ha honnør for å ha tatt affære. Det er likevel ikke tilstrekkelig, slik Høyre opplever det. Vi trenger en bredere gjennomgang av hvordan midlene fordeles, med mål om større åpenhet, bedre representasjon og økt reelt mangfold, både blant dem som vurderer, og blant dem som mottar støtte. Da mener vi at vi må øke tilfanget av aktuelle kandidater som kan sitte i disse fagrådene. Ja, det kan selvfølgelig også løses innenfor Norges grenser, men forslaget om økt nordisk samarbeid om kunst- og kulturtildelinger ville vært et columbi egg: styrking av et nordisk fellesskap og med mindre risiko for hendelser som følger av små, tette fagmiljøer.

Jeg håper at et flertall i denne sal ikke legger disse ideene i skuffen og slipper denne problematikken ut av syne. Det er politikkens rolle å rydde opp i systemer for å sikre et reelt mangfold innen kunst og kultur.

Herved fremmer jeg Høyres forslag i saken.

Presidenten [10:52:08]: Representanten Haagen Poppe har teke opp det forslaget han refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [10:52:27]: Forslaget vi behandlar i dag, spring ut frå eit tydeleg behov for meir openheit rundt tildelingar i Kulturrådet. Det er verdt å merke seg at alle høyringsinstansar som har uttalt seg i saka, støttar intensjonen om auka transparens i avgjerdsprosessane.

Ein ber i forslaget regjeringa greie ut korleis det kan bli betre innsyn i fagutvala si behandling av søknadene. For oss er opne og etterprøvbare avgjerdsprosessar ein føresetnad for tillit. Når makt blir konsentrert i lukka rom over tid, blir legitimiteten svekt, uansett kor gode intensjonane måtte vere. Meir innsyn handlar difor ikkje om mistillit til fagleg skjøn, men om å sikre at fellesskapet sine ordningar toler ljoset frå offentlegheita.

I den samanheng blei det for ein kunstnar eg kjenner, forbløffande å lese at det heilt inntil nyleg har vore mogleg å søkje støtte samtidig som ein sit i fagutval. Vedkomande hadde blitt spurt om å delta i slike utval, men takka nei, nettopp fordi ein ønskte å søkje. At dette no blir slått fast som uakseptabelt, er etter mitt syn både nødvendig og overmodent, i tråd med korleis vi tenkjer at det burde vere.

Høyringsinnspela ber preg av at fleire aktørar opplever seg forfordelte. Dette kjem særleg tydeleg til uttrykk i innspelet frå Forfatterforbundet. Kanskje er det ikkje forbausande, gjeve at Den norske Forfatterforening over lang tid har hatt betydeleg innflytelse både på kva for forfattarar som blir tildelt støtte, og på definisjonen av kva som blir rekna som litterær kvalitet. Forfatterforbundet blei danna i 2018 som ein reaksjon på dette opplevde monopolet.

For oss er det avgjerande at kulturpolitikken ikkje favoriserer smale normer eller etablerte miljø på kostnad av breidde og mangfald. Når fleire aktørar over tid opplever systematisk skeivheit i tildelinga, må ein ta det på alvor. Kvaliteten i kunsten rommar langt meir enn trendar, han rommar variasjon, motstand og ulike uttrykk. For oss er fagleg uavhengigheit ein grunnmur i kulturpolitikken. Nettopp difor må prosessane rundt vere så ryddige og opne at det ikkje gjev rom for mistanke om politisk eller personleg favorisering.

Samla sett teiknar det seg eit bilde av visse uttrykk og trendar som synest å falle i betre smak hos løyvande fagutval enn andre, utan at kvaliteten nødvendigvis blir vurdert i heile si breidde og heile sin variasjon. Det er ei utfordring vi ikkje bør lukke auga for.

Til slutt vil eg seie noko om tilleggsforslaget om nordisk samarbeid. For oss er samarbeid og utveksling på tvers av landegrenser ein verdi i seg sjølv. Eit nordisk samarbeid om fagutval føreset at det er gjensidig, og at det kan styrkje habilitet, gje nye perspektiv og leggje til rette for nye kunstnariske og kulturelle samarbeid på tvers av Norden. Slik kan vi bidra til både kvalitetsheving og større mangfald. Difor røystar MDG for forslaga i denne saka.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [10:55:51]: Kulturen er en grunnpilar i demokratiet vårt, og forvaltningen

av offentlige kulturmidler må ha høy legitimitet og bred tillit. Ja, legitimiteten til slike ordninger avgjøres av åpenhet og transparente prosesser.

Det har over tid vært debatt om Kulturrådets tildelinger, og jeg mener at det er god grunn til at flere har vært kritiske. Kristelig Folkeparti er også kritiske til det som er kommet fram i debatten. Kulturrådet forvalter betydelige ressurser på vegne av fellesskapet, og da er det helt avgjørende at deres habilitet og prosesser ivaretas på en god måte. Det har ikke vært gjort i tilstrekkelig grad fra rådets side.

De sakene vi har sett høsten 2025, har svekket tilliten til Kulturrådet og til dets tildelinger. I Kulturrådet har det vært mulig både å sitte i fagutvalg og selv å søke og motta midler. Dette er uheldig og sterkt beklagelig.

KrF deler forslagsstillerne fra Høyres ønske om økt åpenhet og styrket tillit. Det er nødvendig, og det er positivt at Kulturrådet nå selv har tatt initiativ til ny praksis. Dette innebærer at man ikke kan sitte i fagutvalg i samme periode som man selv er mottaker.

Samtidig som KrF deler Høyres intensjon med forslaget, mener vi at det ikke er behov for ytterligere tiltak på nåværende tidspunkt. Det er iverksatt tiltak, og en ekstern utredning er bestilt. Dette får vi ha tillit til at gir nødvendige oppklaringer og opprydning. Derfor er det klokt å avvente den eksterne utredningen som nå pågår, før eventuelle nye og mer inngripende grep vurderes, og derfor vil KrF i dag stemme imot Høyres forslag.

Kunst- og kulturpolitikken skal gi både amatører og profesjonelle muligheten til å utvikle sine skapende evner, og gi flest mulig av alle oss andre varierte kulturopplevelser. Å dele opplevelser med andre er viktig for å kjenne samhørighet og fellesskap, og i KrFs kulturpolitikk står kvalitet, bredde og frivillighet helt sentralt. Kulturen skal bygges nedenfra. Vi ønsker skapende kunstnere, frivillighet som vokser, og sterke lokalsamfunn.

Vi mennesker trenger noe å leve av, men også noe å leve for, og kulturen gir oss nettopp dette. Derfor må midlene fellesskapet bevilger til dette formålet, forvaltes med integritet og ansvar, og nettopp det forventer jeg og KrF at skjer framover.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [10:58:39]: Representanter fra Høyre har bedt Stortinget ta stilling til om regjeringen skal utrede og legge fram forslag til hvordan medlemmer fra andre nordiske land kan inngå i Kulturrådets fagutvalg, og hvorvidt det er mulig å etablere et nordisk samarbeid på feltet. De ber også Stortinget ta stilling til om regjeringen skal utrede og gjennomføre tiltak for å øke åpenheten i Kulturrådets beslutningsprosesser, f.eks. gjennom åpne og strømmede møter. Representantforslaget er forankret i et ønske om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren.

Kulturrådet har siden 1965 forvaltet Norsk kulturfond på armlengdes avstand fra oss politikere. Rådet er faglig uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres når det gjelder enkeltvedtak om fordeling av tilskudd. Kulturrådet behandler rundt 10 000 søknader og påmeldte boktitler årlig.

I høst har det vært noen saker hvor det etterlatte inntrykket er at man har bevilget midler til seg selv. Jeg har forståelse for at noen reagerer når personer som får midler fra staten, også har verv i organisasjonen som tildeler midlene, selv om habilitetsreglene er fulgt.

At offentligheten har tillit til at fellesskapets midler forvaltes på en god måte, er noe jeg tar på stort alvor. Dette handler om tilliten til Kulturrådet og legitimiteten til ordningene de forvalter. Derfor ba jeg Kulturrådet og Kulturdirektoratet allerede i høst om å gjennomgå sine rutiner, og det er de godt i gang med. Jeg følger saken tett.

Når det gjelder representantenes forslag, er det allerede mulig å ha medlemmer fra andre nordiske land i Kulturrådets fagutvalg. Åpenhet om bevilgningene er viktig, og derfor ligger også alle Kulturrådets vedtak åpent tilgjengelig på Kulturdirektoratets nettsider.

Det stemmer at fagutvalgenes møter, hvor utvalgene gjennom kollegiale diskusjoner prioriterer mellom søknadene, er lukkede. Dette er ikke unikt for Kulturrådet. For eksempel foregår også Stortingets fagkomiteers møter bak lukkede dører. Man har behov for å kunne diskutere fritt før man kommer fram til en konklusjon. Som for komitémøtene skriver også Kulturrådet protokoll om tilstedeværelse og hvilke beslutninger som ble tatt i hvert enkelt møte.

Fagfellevurderinger er et godt og gjennomprøvd system som har fungert i Norsk kulturfond siden 1965. Det betyr ikke at det ikke er forbedringspotensial i 2026.

Jeg setter pris på forslagsstillernes engasjement om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren. Kulturrådet og Kulturdirektoratet er etter pålegg fra meg allerede godt i gang med å gjennomgå sine rutiner, og jeg følger saken tett.

Presidenten [11:01:25]: Det vert replikkordskifte.

Silje Hjemdal (FrP) [11:01:44]: Jeg er glad for at statsråden har tatt denne saken på alvor og igangsatt en rekke prosesser på feltet. Imidlertid kom Riksrevisjonen allerede i 2013 med en rekke påpekninger om hva som var problematisk i og rundt prosessene med Kulturrådet. Få eller ingen av de anbefalingene ble den gangen fulgt opp. Mitt spørsmål er derfor denne gangen: Én ting er å sette i gang prosesser og utredninger, men hvilken garanti har vi for at statsråden faktisk kommer til å følge opp med konkrete tiltak?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:02:35]: Vi har sett at det allerede har skjedd noe konkret etter det engasjementet jeg som statsråd har vist overfor rådet i denne saken. Det er at de har gjort endringer i sine rutiner. Man kan ikke lenger sitte i et fagutvalg og samtidig søke.

Rådet og direktoratet må nå få jobbe sammen og vente på denne utredningen de har bedt om. Jeg har hørt at den skal komme rundt september. Da må man se på hvilke tiltak man kan gjennomføre. Riksrevisjonens rapport fra 2013 begynner å bli noen år gammel. Det er klart at jeg som statsråd godt kan se hen til den, men det vil være viktig for meg faktisk å ta tak i de konkrete tingene som har skjedd i rådet nå, og som kan være med på å gjenopprette tilliten, også i framtiden.

Silje Hjemdal (FrP) [11:03:30]: Jeg tror det er mange tiltak som må til dersom man skal klare å gjenopprette tilliten. Et annet problem Fremskrittspartiet har vært særdeles opptatt av når det gjelder kultursektoren, er problemstillinger knyttet til ytringsfrihet og åpenhet i sektoren. Det ble påpekt av ytringsfrihetskommisjonen i NOU 2022: 9, En åpen og opplyst offentlig samtale, der det pekes på store utfordringer også i kultursektoren. Derfor har vi valgt å understreke dette i saken, der vi stiller oss undrende til om anbefalingene i den utredningen, med mål om å legge til rette for økt åpenhet og bredere offentlig debatt, egentlig følges opp.

Da er spørsmålet: Mener kulturministeren at Kulturrådets praksis er i tråd med de anbefalingene som ble gitt der?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:04:36]: Ytringsfrihetskommisjonen sa ikke at det er utfordringer rundt ytringsfrihet og åpenhet i kultursektoren, men den omtalte på generelt grunnlag flere faktorer som kan bidra til svak uenighetskultur og lav takhøyde for kritisk diskusjon innad i kunstmiljøet. Dette er likevel noe jeg vil se nærmere på, og jeg har allerede bedt Kulturdirektoratet om å gjennomføre en undersøkelse av ytringsrommet og den kunstneriske friheten for kunstnere i Norge.

Haagen Poppe (H) [11:05:19]: Det vises til at regelverket allerede åpner for nordiske medlemmer i fagutvalgene. Samtidig vet vi at dette i svært liten grad benyttes. Mener statsråden at en slik teoretisk mulighet er tilstrekkelig når den ikke benyttes, og vil hun i det minste oppfordre til at man også ser utenfor landegrensene når man setter ned fagutvalg, for å sikre større tilfang av aktuelle kandidater?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:05:51]: Dette er nok mer enn en teoretisk øvelse, for meg bekjent er det flere medlemmer i ulike fagutvalg som har nordisk tilknytning. Hvis jeg ikke husker helt feil, har det også vært rådsmedlemmer som har en nordisk tilknytning og et arbeid som dreier seg om det nordiske kulturfellesskapet, så dette er ingen teoretisk øvelse.

Det vil jo være veldig uklokt om jeg som statsråd skulle oppfordre Kulturdirektoratet til å finne medlemmer fra spesifikke land. Nå er det viktig at de som er fagutvalgsmedlemmer, må kunne forstå norsk, må kunne lese norsk og må kunne gjøre seg selv forstått på norsk. Jeg er opptatt av det nordiske språkfellesskapet, og vi vet at veldig mange praktiserer dette på en utmerket måte.

Dette er det full anledning til, og det opplever jeg også at Kulturrådet er klar over. Det er også noe jeg er klar over i utnevnelsen av bl.a. rådets medlemmer.

Haagen Poppe (H) [11:06:50]: Det er bred enighet om betydningen av armlengdes-avstand-prinsippet blant norske politikere. Det fordrer at vi politikere rigger et system som sikrer et reelt mangfold, et reelt meningsmangfold, om kunstsyn og kultursyn – ikke bare på papiret. Hvordan vil statsråden – når hun ikke ønsker å gå inn for dette forslaget – sikre dette i praksis?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:07:21]: Vi har flere måter å kunne sikre et kulturelt mangfold på i kultursektoren. Der er Kulturrådet bare ett av flere virkemidler. Staten rår også over veldig mye kulturpenger når det gjelder hvem vi velger å tildele tilskudd. Der gjøres det jo politiske vurderinger som ikke er på en armlengdes avstand. Hvis Haagen Poppe skulle bli kulturminister en dag, kan det hende han ville gjøre andre prioriteringer innenfor kulturlivet enn hva undertegnede gjør, og det er en politisk vurdering.

Gjennom de ulike støtteordningene i rådet har vi også politisk anledning til å opprette nye støtteordninger eller si at vi skal kutte enkelte støtteordninger. Der vil man også kunne påvirke det mangfoldet av kunst- og kulturuttrykk som benyttes i Norge.

Presidenten [11:08:09]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Morgan Langfeldt (FrP) [11:08:28]: Norge bruker over 1 mrd. kr i året på kunst og kultur gjennom Kulturrådet. Det er fellesskapets penger, og da skal man kunne stole på at de brukes rettferdig, åpent og på et faglig grunnlag – ikke etter vennskap og interne nettverk. Dette er svært viktig for tilliten til systemet.

Kulturlivet skal være fritt og uavhengig, og en armlengdes avstand mellom politikere og kunsten er et helt sentralt prinsipp, men også en armlengdes avstand mellom dem som tildeler, og dem som mottar. Det må ikke bety at kulturbyråkratiet kan operere uten åpenhet, an-

svar og innsyn. Når personer har sittet i fagutvalg som tildeles støtte, samtidig som de selv søker og mottar midler, er det ikke rart folk reagerer. Dette har vi vært igjennom i en rekke saker. Det svekker tilliten, og det undergraver troverdigheten til hele systemet. Det er vi alle enige om nå.

Norge har små kunstmiljøer. Nettopp derfor må vi ha klare regler og tydelige grenser. Kunstnere og kulturaktører skal vite at de blir behandlet likt, og folk flest skal vite at pengene brukes på en ryddig måte. Det er positivt at Kulturrådet selv har tatt grep, og at man nå ikke kan være både dommer og deltaker i samme periode, men FrP ønsker at vi går lenger. Vi trenger et system som tåler offentlighetens lys på en enda bedre måte.

Derfor støtter vi intensjonen om åpne tildelingsmøter. Det betyr ikke at alle detaljer skal kringkastes, men at beslutningsprosessen skal være forståelig og etterprøvbar. Åpenhet skaper tillit. Hemmelighold skaper det motsatte.

Vi mener også at nordisk samarbeid på feltet kan være med og styrke kvaliteten og gi mer mangfold i vurderingene. Når vi henter inn ekspertise og perspektiver fra våre naboland, reduserer vi risikoen for mistanke om kameraderi og får et bedre grunnlag for faglig sterke, uavhengige beslutninger, men det holder ikke at det er en mulighet – det må faktisk gjennomføres.

Et fritt kulturliv forutsetter tillit, tillit forutsetter åpenhet, og åpenhet krever ansvar. FrP mener vi må styrke legitimiteten til Kulturrådets arbeid ytterligere ved å kreve mer innsyn, klarere regler og enda større mangfold i hvem som både tildeler og mottar. Vi opplever at statsråden nå kommer oss i møte, men vi vil gjerne lenger. Kunsten skal være fri, men pengene skal forvaltes med åpenhet og respekt for skattebetalerne. Da får vi et kulturliv som både folk og kunstnere har tillit til.

Statsråden sier at det er gjennomført tiltak som skal gjenopprette tilliten. Det betyr at statsråden ser at tilliten har vært for dårlig. Det er bra.

Presidenten [11:11:15]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:11:20]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Synne Høyforsslett Bjørbæk og Marie Sneve Martinussen om å åpne grossistleddet og gjøre prisutviklingen mer oversiktlig i norsk dagligvarebransje (Innst. 208 S (2025–2026), jf. Dokument 8:89 S (2025–2026))

Presidenten [11:11:20]: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil åtte replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tor André Johnsen (FrP) [11:12:27]: Jeg holder dette innlegget på vegne av Bengt Rune Strifeldt, som er saksordfører i saken, og som dessverre er på reise med delegasjonen for arktisk parlamentarisk samarbeid.

Innledningsvis vil jeg takke komiteen for godt samarbeid i behandlingen av denne saken. Komiteen er enig i at dagligvaremarkedet er preget av høy konsentrasjon og manglende tilgang til grossist- og distribusjonstjenester på like vilkår, og at det er en reell etableringshindring. Vi er også enig i at regjeringen bør se nærmere på hvordan slik tilgang kan reguleres gjennom lov om god handelsskikk. Det er et fornuftig grep som kan bidra til mer reell konkurranse uten å gripe unødvendig inn i markedet.

Fremskrittspartiet mener imidlertid at forslagene som fremmes i denne saken, i for stor grad peker i feil retning. Matprisene har steget, og det merkes for vanlige folk, men svaret på høye matpriser er ikke mer regulering og mer byråkrati – det er mer konkurranse. Fremskrittspartiet er bekymret for at flere av de tiltakene som skisseres i denne saken, vil gi stikk motsatt effekt, nemlig mer byråkrati, økte priser og mindre konkurranse.

La oss ta egne merkevarer som et eksempel: Samfunnsøkonomisk Analyse slo i 2023 fast at egne merkevarer har økt produktmangfoldet og bidratt til økt priskonkurranse. Å innføre begrensninger på dette vil, etter FrPs syn, gi høyere priser og dårligere vareutvalg. Det er det forbrukeren som taper på, og det ønsker vi ikke å støtte.

Fremskrittspartiet vil også advare mot å innføre uprøvde og inngripende reguleringer som vi ikke kjenner konsekvensene av. Konkurransetilsynet uttalte så sent som i mars i år at en rekke av de foreslåtte tiltakene i grossist- og dagligvaremarkedet er blitt vurdert av fagfolk uten å ha blitt anbefalt innført, og at konkurransesituasjonen sannsynligvis er bedre enn tidligere antatt. Eksisterende virkemidler i konkurranseloven og lov om god handelsskikk gir etter Fremskrittspartiets vurdering et godt rammeverk.

Det vi trenger, er innovasjon. Vi trenger nyetableringer og reell konkurranse i hele verdikjeden – ikke reguleringer som vil bidra til å hemme markedets evne til å fungere til beste for forbrukerne.

Rune Støstad (A) [11:15:11] (komiteens leder): Norsk dagligvarebransje står i en krevende konkurransesituasjon, der aktørene er få og markedsmakten er konsentrert. Prisveksten i dagligvarebransjen har over

tid vært vesentlig høyere enn prisveksten på varer og tjenester i samfunnet for øvrig. Derfor har Arbeiderpartiet vært opptatt av at konkurransesituasjonen må bedres, slik at norske forbrukere får et best mulig utvalg, til riktigst mulig pris.

Situasjonen i dagligvarebransjen er høyt oppe på dagsordenen i Arbeiderparti-regjeringen. I 2023 lanserte vi en tipunktsplan for dagligvarebransjen, som vi har både fornyet og forsterket siden den gangen. Gjennom det arbeidet har det blitt gjort undersøkelser og utarbeidet rapporter for å danne et godt kunnskapsgrunnlag for hvordan vi kan styre konkurransen i en bransje vi alle er avhengig av at fungerer som den skal. De siste rapportene, bl.a. om kjedenes fordelsprogram og funksjonsmessig og regnskapsmessig skille, er ferdige dette halvåret.

Samtidig som det arbeidet har pågått, har vi innført et markedsetterforskningsverktøy som gir Konkurransetilsynet større muskler og handlingsrom i møte med bransjer med konkurranseproblemer. Konkurranselovutvalget har kommet med forslag til revidert konkurranselov, og – kanskje viktigst – det pågår nå et omfattende arbeid med og en revidering av lov om god handelsskikk, som vi tar sikte på å behandle i Stortinget i løpet av året.

Regulering av tilgangen til grossisttjenester er også noe det er naturlig å behandle i forbindelse med revideringen av lov om god handelsskikk, slik at ingen aktører kan bruke markedsmakten sin til effektivt å hindre konkurransedyktige nyetableringer.

Selv om Arbeiderpartiet også er utålmodig på vegne av norske forbrukere, er vi opptatt av at tiltakene som gjennomføres, skal ha effekt. Ett tiltak alene kan ikke løse utfordringene i bransjen. Flere tiltak må virke samtidig, og de må virke over tid for å ha effekt.

Forslagene som fremmes i dag, er interessante, men vi mener at det er bedre med en samlet prosess i forbindelse med revideringen av lov om god handelsskikk enn å behandle tiltak stykkevis og delt gjennom perioden. Det er viktig for å skape forutsigbarhet for politikken vi gjennomfører i denne salen.

Jeg vil takke forslagsstillerne for å reise denne viktige debatten. Arbeiderpartiets mål er enkelt: Når man handler i matbutikken, skal man møte et best mulig utvalg til en riktigst mulig pris. Vi ser fram til å jobbe mot det tydelige målet også i fortsettelsen, til beste for forbrukeren.

Erlend Larsen (H) [11:18:19]: Vi nordmenn bruker mye av inntekten vår til mat. Det har vært en høy prisutvikling på mat de siste årene, men prisstigningen er om lag lik prisveksten på mat i land vi sammenligner oss med. Krigen i Ukraina påvirker norske matpriser og bidrar til prisstigningen vi har sett de siste fire årene. Ser vi på prisutviklingen på mat opp mot lønnsutviklingen, har andelen av lønnen vi bruker på mat, gått betydelig ned gjennom mange år. Det viser at konkurranse virker.

At det bare er igjen tre kjeder, og at de kontrollerer 95 pst. av matmarkedet, gjør at vi skal være spesielt oppmerksomme på prisutviklingen, ikke minst sett i sammenheng med at vi bruker veldig mye av fellesskapets penger på å holde matprisene nede gjennom overføringer til landbruket. Konkurransen i det norske dagligvaremarkedet har over tid vært gjenstand for omfattende politisk oppmerksomhet. Det er veldig bra.

Flere utredninger, herunder rapporter fra Konkurransetilsynet, NOU-er og analyser fra eksterne miljøer, har pekt på at markedet er preget av høy konsentrasjon og betydelige etableringsbarrierer. Etableringsbarrierene er kanskje et av de største hindrene for en sunn framtid for dagligvarebransjen. Vi kunne med fordel fått flere dagligvarekjeder, noe som hadde åpnet for flere underleverandører, grossister og andre distribusjonsløsninger og bedre konkurranse i markedet, med bedre priser og bedre utvalg for kunden, som en god fortjeneste.

Forbrukerne fortjener et bredt utvalg av varer til riktig pris. Skal vi få til det, må vi ha sunn konkurranse, basert på rettferdige og like konkurransevilkår. Menon Economics-rapporten fra 2024, som ble skrevet på bestilling fra regjeringen, peker bl.a. på importvernet, og at det er en viktig hindring for etablering av nye detaljister og grossister, ettersom importvernet gjør det utfordrende for en utenlandsk konkurrent å ta med seg egne varer fra utlandet. Det gjør det også mer utfordrende for nye detaljister uten egen grossisttjeneste å finne alternativer til de integrerte grossistene, står det i Menon Economics-rapporten.

Rødt har mange forslag som ved første øyekast kan se gode ut, men som vil ha negative konsekvenser. Høyre mener at flere av forslagene vil svekke investeringsviljen i bransjen og bidra til økte priser og økt byråkrati. Utfordringene knyttet til konkurransesituasjonen i dagligvaremarkedet er komplekse. Vi i Høyre er imot å innføre tiltak og reguleringer som er både uprøvde og inngripende, og hvor konsekvensene er ukjente. Vi mener man må prioritere tiltak som sørger for innovasjon, effektivisering og nyetableringer i alle deler av verdikjeden. Høyre vil altså stemme imot alle forslagene fra Rødt.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:21:11]: Den norske daglegvaremarknaden er i dag prega av ekstrem konsentrasjon av eigarskap og makt, der tre paraplykjeder kontrollerer det aller meste av marknaden, samtidig som dei i aukande grad opererer med eigne merkevarer og har bygd opp kontroll over sentrale delar av verdikjeda. Når desse

same aktørane er både kunde, konkurrent og portvakt, blir prisane haldne kunstig høge, utvalet i butikkane blir redusert, og ein stadig mindre del av verdiskapinga går til bøndene og uavhengige matprodusentar.

Det er fyrst og fremst denne monopolsituasjonen det er nødvendig å gjera noko med. Særleg er kontrollen dei store kjedene har over grossistleddet, problematisk. Når dei same aktørane eig både butikkane og infrastrukturen som fraktar maten fram til butikkhyllene, blir dei gjevne ei makt som gjer det mogleg å stengja konkurrentar ute, pressa leverandørar på vilkår og halda prisane kunstig høge. Grossistleddet fungerer i praksis som eit lukka system der tilgangen blir styrt av kjedene sjølve. Når marknadsmakta blir for stor, bør myndigheitene setja tydelege rammer for å sikra reell konkurranse.

Dagens konkurranselovgjeving er i liten grad tilpassa marknadstypar der vertikal integrasjon og sterk kjøparmakt spelar ei avgjerande rolle for konkurransedynamikken. Det er etter SVs meining difor heilt nødvendig å gjennomgå lovverket med sikte på å redusera maktkonsentrasjonen og sikra reell konkurranse.

SV meiner at regjeringa bør setja ned eit lovutval som kan vurdera korleis konkurranselova bør moderniserast, kva slags reguleringar som manglar, og korleis myndigheitene i praksis kan få til oppsplitting eller eigarskapsavgrensingar. Fram til meir strukturelle tiltak eventuelt blir gjennomførte, meiner SV at auka openheit om prisar kan vera eit viktig verkemiddel, og at det difor bør bli stilt krav til prisrapportering og etablert ein offentleg prisportal for matvarer i Noreg.

Erfaringar frå andre land viser at når prisar blir enklare å samanlikna, aukar konkurransepresset òg i daglegvarebransjen, og både Forbrukarrådet og Konkurransetilsynet har peikt på at ein prisportal kan fungera, med riktige rammer.

Eg merkar meg at høgresida er sterke motstandarar av å gjera noko med denne monopolsituasjonen som me har i daglegvarebransjen. Det er jo å beklaga, men òg å merka seg. SV fremjar saman med andre parti i dag ei rekkje forslag som vil vera til beste for alle andre, og eg tek opp dei forslaga.

Presidenten [11:24:21]: Representanten Ingrid Fiskaa har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [11:24:37]: Det som er viktig for Senterpartiet i denne saka, er at me skal ha eit godt butikktilbod i heile landet, med mest mogleg like prisar og eit likeverdig tilbod i heile Noreg. Me ønskjer òg butikkar som prioriterer å selja norske varer, og som bidreg til at me skal klara å auka sjølvforsyninga av norsk mat. Senterpartiet er òg oppteke av god konkurranse. Det handlar om pris, og det handlar om tilbodet til kundane. Senterpartiet er samtidig oppteke av fordeling av pengane i verdikjeda for mat. Kort oppsummert: Me synest i dag at dei som eig kjedene, stikk av med for mykje av pengane, og at dei som produserer maten, får for lite.

Eg vil no gå inn på nokre av forslaga. Senterpartiet har tenkt slik: Er det ikkje no lurt at me får ei stortingsmelding og får diskutert dette på eit fagleg grunnlag, i si fulle breidde? Me stemmer difor for ei stortingsmelding i dag. Eg registrerer at Arbeidarpartiet er redd for at dette kan koma i vegen for arbeidet med bl.a. lov om god handelsskikk. Det er det jo heilt opp til regjeringa å bestemma – om det skal koma i vegen for det eller ikkje.

Senterpartiet stemmer òg for eit forslag om å avgrensa det som er eigne merkevarer. Me meiner det vert brukt bevisst av kjedene for å pressa ut merkevarene. Eg registrerer kva syn representanten Johnsen og FrP har på dette. EMV, eigne merkevarer, er mangfald, seier Johnsen. Det får meg til å tenkja at dei i FrP har eit litt rart syn på mangfald. Det vert vist til ein rapport. Då tenkjer eg: Viss FrP vil det, seier ein det står i ein rapport, og at det difor er sant. Eg meiner me må gjera ei breiare vurdering av det, og at det er djupt problematiske sider med det store omfanget av EMV.

Det er òg eit forslag Senterpartiet stemmer imot, og det er det som gjeld ein offentleg prisportal. Me har jo nettopp gledd oss over at Konkurransetilsynet har sagt nei til prisjegerane og har gjeve milliardar av kroner i bot. Så vil altså SV og Raudt ha ei statleg finansiert prisjegerordning som gjer at kjedene skal sleppa å gå inn i butikkane til kvarandre. Dei kan berre trykka på ein tast, og så får dei vita akkurat kva dei andre vil ha for varene. Det vil svekkja konkurransen.

Senterpartiet stemmer i dag for dei forslaga eg har nemnt. Me meiner denne saka ikkje er i mål, og me har forventingar til at regjeringa fortløpande kjem med nye tiltak for å styrkja konkurransen i daglegvaresektoren.

Eg tek opp forslag nr. 3.

Presidenten [11:27:39]: Representanten Geir Pollestad har teke opp det forslaget han refererte til.

Geir Jørgensen (R) [11:27:55]: Det hjelper lite at det er tverrpolitisk enighet om situasjonsforståelsen i det norske dagligvaremarkedet. Det rapporteres fra høyre til venstre og alt imellom at situasjonen er usunn, og at den går ut over kundene og også ut over produsentene. I midten av dette har vi altså NorgesGruppen, Coop Norge og Reitan. De kontrollerer så godt som hele markedet, og stordriftsfordelene og de enorme mengdene kapital som er investert i leverandør-, grossist- og distribusjonsleddet, gir disse aktørene mulighet til full dominans i hele verdikjeden – fra jord til bord.

Vi er altså i sluttfasen av den konkurransen som særlig høyresiden ideologisk så ofte henger seg på og fremmer. Den siste lokale kjøpmannen er allerede utkonkur-

rert. Dørene er stengt. Det er lagt ned. Det er en overetablering av dagligvarebutikker i de sentrale områdene og butikkdød i distriktene. Det er noen av konsekvensene av den såkalte konkurransen som har virket, og som nå totalt har sluttet å virke. Her sitter altså oligarker og deler markedet mellom seg. Med alle privilegiene de har i sine posisjoner, kan de diktere betingelsene for alle i hele verdikjeden, helt fra bonden som setter frøet i jorda, til kunden – oss alle sammen – som er avhengig av å ha mat på bordet.

Når vi nå ser på de 15 forslagene, kommer ingen av dem til å få flertall. Da Rødt hadde disse forslagene oppe i Stortinget i forrige sesjon i sin fulle bredde – 43 forslag, alt fra de helt moderate som alle egentlig kunne slutte seg til, til litt mer radikale og inngripende – gikk ingen av dem igjennom. Det var en total berøringsangst for å ta de nødvendige grepene som er helt avgjørende for at vi skal få en rettferdig og god dagligvarehandel i Norge. Det er jo også av strategisk interesse at dette fungerer, slik verden ser ut.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:30:19]: Representanten Geir Jørgensen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Une Bastholm (MDG) [11:30:35]: Vi får vel være enige om at denne saken handler om noe helt grunnleggende i samfunnet vårt – tilliten til matmarkedet, reell konkurranse i matmarkedet, matberedskap og folks mulighet til å ta informerte valg i butikken.

Veldig mange forbrukere ønsker informasjon om hva som faktisk ligger bak produktene vi kjøper, og for Miljøpartiet De Grønne er dette et selvstendig og viktig poeng. Et velfungerende marked forutsetter åpenhet også for den enkelte forbruker.

Miljøpartiet De Grønne er derfor med på flere forslag i denne saken som handler om å sikre åpenhet og forbrukermakt med reell konkurranse og mangfold, selv om det også er en rekke konkrete forslag og litt detaljerte forslag vi ikke støtter, fordi de enten sparker inn åpne dører eller bør behandles i forbindelse med revideringen av lov om god handelsskikk.

I dag er f.eks. terskelen for å definere dominerende stilling i praksis høy og uklar. Samtidig vet vi at tre aktører kontrollerer det aller meste av markedet og grossisttilgangen. Miljøpartiet De Grønne mener derfor at det er fornuftig å tydeliggjøre dette mer, gjøre spillereglene klarere og gjøre det lettere å gripe inn når konkurransen ikke fungerer.

Så til dette med egne merkevarer: Det er en produktkategori og en strategi som har vokst veldig, og det er nå mange produkter med egne merkevarer eid av kjedene i butikkhyllene. Det er lett å se hvorfor: Det kan gi lavere priser, men samtidig gir det dagligvarekjedene enda mer kontroll over hele verdikjeden fra produksjon til hylleplassering og prising. Det kan presse ut uavhengige produsenter, svekke mangfoldet og gjøre det vanskeligere for forbrukerne å vite hvem som står bak produktene.

I de siste ukene har vi sett medieoppslag som avdekker f.eks. manglende åpenhet i verdikjeden, bl.a. om hvordan oppdrettslaks i norske butikkhyller – og i eksporten vår, kan vi legge til – er fôret med russiske råvarer, som forbrukere åpenbart reagerer på, men det har vært skjult. Det at disse avsløringene fikk så raske konsekvenser hos de aktørene som var involvert, mener jeg viser veldig tydelig at dette var noe man var klar over at forbrukerne ikke ønsket seg. Hadde det vært åpenhet i bunnen, hadde kanskje ikke russiske fôrråvarer vært brukt i så stor grad av denne oppdrettsprodusenten. Det er et ganske godt eksempel på hvordan det at det er så vanskelig for forbrukerne å vite hvor produktene kommer fra, gjør at det også er vanskelig for aktørene i dagligvarebransjen å ha kontroll i sine verdikjeder.

Jeg vil da hoppe til vårt eget forslag, fra Miljøpartiet De Grønne, som handler om å styrke lokale matsystemer. Det tenker jeg er veldig viktig i vår tid, hvor vi trenger mer matberedskap.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:33:58]: De høye matprisene er selvfølgelig noe folk kjenner på hver eneste dag. Høye matpriser skjer samtidig som annen kostnadsøkning kommer, som økte energipriser og rentekostnader, og det er selvfølgelig også høyt på regjeringens dagsorden. Det å ha en politikk som utjevner forskjeller, handler også om helhet i politikken. Både matvareprisene og konkurransen i dagligvarebransjen står og har hele tiden stått høyt på regjeringens agenda.

Dette er en bransje som domineres av få, store aktører, og det er vanskelig for nye aktører å faktisk etablere seg. Norske forbrukere møter høyere priser og mindre utvalg sammenlignet med andre land. Jeg deler derfor den bekymringen man har her i salen og i komiteen om at konkurransen ikke er så god som den bør være.

Derfor har man fra regjeringens side gjort flere tiltak for å styrke konkurransen innenfor bransjen. I 2023 la vi fram en tipunktsplan for bedre konkurranse, og de tiltakene er gjennomført. Blant annet har Konkurransetilsynet fått økte bevilgninger og flere verktøy. I fjor la vi fram enda flere tiltak for å bedre konkurransen. Det handler bl.a. om god prisinformasjon til forbrukerne, sånn at det skal bli enklere for dem som handler og går i butikken, å forstå prisene, og om god handelsskikk i dagligvarebransjen, som bl.a. handler om å gjøre det enklere for mindre aktører å etablere seg.

Flere av representantenes forslag er ivaretatt gjennom eksisterende regelverk eller endringer som regjeringen enten har innført eller jobber med nå. Innføringen av markedsetterforskning gir bl.a. Konkurransetilsynet muligheten til å pålegge aktører med sterk markedsstilling plikter for å motvirke forhold som begrenser konkurransen, om det er nødvendig.

Videre har vi bedt Forbrukertilsynet prioritere tilsynet med prismarkedsføring i dagligvaremarkedet.

Jeg er, i likhet med representantene, opptatt av spørsmålet om manglende tilgang til grossisttjenester kan føre til en svakere konkurranse i dagligvarebransjen. Vi ba derfor om innspill på om loven bør regulere tilgang på grossisttjenester, og nå vurderer vi selvfølgelig de innspillene og kommer tilbake til Stortinget på egnet måte. Det sentrale spørsmålet er om regulering vil bidra til bedre konkurranse, og hvordan det i så fall må innrettes.

Bredden og omfanget i regjeringens tiltak – og også forslag som er kommet her i salen – viser at konkurranseutfordringene i dagligvarebransjen er komplekse. Det er ingen kvikkfiks på å fikse opp i denne konkurransesituasjonen. Da er det viktig at vi ikke innfører forhastede tiltak eller tiltak som kan få en annen effekt enn den vi faktisk ønsker. Det ville være svært uheldig i den tiden vi er i. Vi fortsetter dette arbeidet med full styrke.

Presidenten [11:36:54]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Larsen (H) [11:37:13]: Det er mange faktorer som påvirker matprisene. Finansdepartementet, som ledes av Arbeiderpartiet, skriver i siste statsbudsjett at dersom målet er å redusere prisene på mat, bør man se på importvernet. Konkurransetilsynet sier i en av sine rapporter at dagens importvern begrenser tilbudet av varer og øker prisene for norske forbrukere. Det er derfor nødvendig med en gjennomgang og justering av importvernet, slik at det bedre balanserer hensynet til landbruket og hensynet til forbrukerne. Konkurransetilsynet og enkelte forskere har påpekt dette en rekke ganger. Tilsynet har også vært tydelig i sin anbefaling: De mener det må utredes hvilke konkrete justeringer som kan gjøres i importvernet. De mener også at slike justeringer er mulig innenfor de landbrukspolitiske målsettingene.

Mitt spørsmål til statsråden er da: Vil regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:38:08]: Dette er veldig kjente takter fra Høyre, og det er hovedsakelig det tiltaket man alltid tyr til når man snakker om dagligvarebransjen – at det skal handle om importvernet, og det skal handle om norske bønder. Jeg synes ikke det er rettferdig, og jeg synes heller ikke det er riktig. Jeg tenker at det at vi kan produsere mat i Norge, og at vi har et landbruk over hele landet, er også viktige politiske målsettinger. Det er noe med å se helheten i politikken. Det er det regjeringen styrer etter, og det tror jeg det også er ganske bredt flertall for her i salen. Denne diskusjonen hadde vi også for ganske kort tid siden her i salen, etter et representantforslag fra Høyre.

Erlend Larsen (H) [11:38:45]: Statsråden maler på at dette er fra vår side, men det var altså et referat fra statsbudsjettet, som statsråden selv er del av, hvor Finansdepartementet, som ledes av Arbeiderpartiet, skriver at dersom målet er å redusere prisene på mat, bør man se på importvernet. Da er spørsmålet: Er det slik at statsråden ikke støtter anbefalingen fra finansministeren?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:39:13]: I et statsbudsjett er det mye fakta og kunnskap, også dette, og selvfølgelig, som et enkeltstående tiltak kunne vi kanskje gjort det, men som politikere og som regjering har vi også et ansvar for å se på en større helhet når vi utformer politikken. Derfor mener vi at dette ikke er et riktig tiltak for å bedre situasjonen i dagligvarebransjen. Derimot har vi fremmet ganske mange andre forslag som Høyre ikke har vært villig til å fremme, enten det er å styrke Konkurransetilsynet eller det er å gi Konkurransetilsynet nye verktøy – noe Høyre var sterkt imot da vi innførte det – for å ha bedre kontroll og ikke minst mer åpenhet.

Vi trenger også matproduksjon i Norge, ikke minst i den tiden vi lever i nå, hvor matberedskap i vårt eget land kommer til å bli viktigere enn noen gang før. Det viser også mye forskning og mange rapporter, ikke minst den vi nettopp fikk fra Forsvarets forskningsinstitutt, FFI.

Erlend Larsen (H) [11:40:11]: Vi er helt enig i at vi skal ha matproduksjon i Norge, og vi skal ikke endre importvernet slik at det går ut over norsk matproduksjon. Det er heller ikke det som er problemet med tanke på Konkurransetilsynets anbefaling.

Statsråden ønsker helhetlig politikk, som vi selvfølgelig støtter. Da er mitt spørsmål til statsråden: Er ikke et statsbudsjett hvor finansministeren skriver at dersom målet er å redusere prisen på mat, bør man se på importvernet, del av en helhetlig politikk, som statsråden nettopp etterlyste?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:40:41]: Vi kan gå i ring på det, men det er ikke foreslått fra regjeringen at vi skal svekke importvernet. Det er også viktig å ha med seg. Det er mye fakta og mange som har ulike meninger med tanke på enkeltelementer. Det har man også her. Denne regjeringen, sammen med de partiene vi samar-

beider med, har vært opptatt av å ivareta norske bønder, styrke deres posisjon og sikre landbruk over hele landet. Det kommer fortsatt til å være linjen til regjeringen.

Geir Pollestad (Sp) [11:41:23]: Det er ganske spesielt i ei sak som dette, i ein situasjon med krig i Europa, at Høgre brukar replikkrunden til å kjempa for lågare sjølvforsyning i Noreg og svekt importvern. Eg meiner at statsråden gav gode og tydelege svar på dei utfordringane ho fekk.

Det har oppstått ei misforståing om at det finst ei mengd varer det er toll på som norsk landbruk ikkje kan produsera. Dei varene finst ikkje. Det er òg slik at me ser høg prisvekst på importerte varer med null toll.

Berre for å vera heilt sikker, så er mitt spørsmål: Er statsråden og regjeringa einig med Senterpartiet i at det er viktig å oppretthalda eit sterkt tollvern for norsk landbruk, og at det ikkje er aktuelt å føreslå lemping på det?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:42:16]: Vi står for den politikken vi har gjort hele tiden, og jeg er veldig glad for at vi både har landet gode jordbruksoppgjør, ikke minst med Senterpartiet veldig langt framme i skoa når det gjelder det, og at vi har blitt enige om en god politikk for norske bønder. Det å ivareta også tollvernet, og ikke gjøre som Høyre sier, er viktig for denne regjeringen. Samtidig vet vi at alt er en del av en større helhet, men vi har ingen planer om å gjøre det, nei.

Det er fint å kunne dele på svarene til Høyre også i replikkvekslinger.

Geir Pollestad (Sp) [11:42:51]: Eg tolkar det som ein positiv respons.

Eg skal gå inn på eit anna tema, for det vart sagt i innlegget at ein skal leggja til rette for at det kan koma inn nye aktørar. Isolert sett kan ein vera positiv til det, men ein har på sett og vis to val: Anten kan ein føra ein politikk for å få inn nye aktørar, eller så kan ein retta hovudinnsatsen mot å styrkja konkurransen mellom dei tre aktørane me har i dag. Om det å få inn nye aktørar inneber f.eks. at utanlandske kjeder skal koma med ei mengd importerte varer, så er Senterpartiet litt skeptisk til det.

Spørsmålet mitt er: Har regjeringa hovudfokus på konkurransen mellom dagens tre kjeder, eller er hovudsporet å bidra til at nye aktørar kjem inn på marknaden?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:43:47]: Det som er hovedfokuset, er å sikre at det både er god nok konkurranse i bransjen mellom de aktørene man har og at det er mulig for mindre aktører å kunne etablere seg – det er en balanse i det. Vi mener på lik linje med flertallet i salen at konkurransen mellom kjedene i dag ikke er god nok. Derfor har man kommet med ulike tiltak. Derfor ser vi nå på nye lovforslag gjennom lov om god handelsskikk, som handler om forhandlinger mellom aktørene. Det er også i høringsrunden foreslått flere tiltak, og ikke minst er alle de verktøyene som har kommet, kommet for å sikre den konkurransen vi mener er manglende i dag.

Mímir Kristjánsson (R) [11:44:43]: De siste fem årene har prisene på mat i Norge steget med 30 pst., langt mer enn prisene på andre ting. Nylig kom det tall fra Statistisk sentralbyrå som viser at det særlig er prisene på den billigste maten som har økt aller mest. Det vil jo si at dette rammer dobbelt usosialt, det rammer egentlig trippelt usosialt. Jo dårligere råd man har, desto mer av pengene sine bruker man på mat. Dette er resultatet av et marked hvor tre store aktører nærmest er enerådende og skviser ikke bare kunder og bønder, men egentlig alle andre som jobber i hele verdikjeden også, fra produsenter til egne ansatte.

Disse siste fem årene vi snakker om, der matprisene har steget så voldsomt, er det Arbeiderpartiet som har sittet med regjeringsmakten. Mitt spørsmål til å begynne med er derfor ganske åpent: Hvordan synes statsråden selv det går med kampen for å få ned matvareprisene?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:45:37]: Dette skjer samtidig som vi har en global situasjon som påvirker prisene på det meste, også i Norge. Vi er ikke immune i Norge mot det som skjer i resten av verden, enten det er innenfor energi, mat eller tilgang på innsatsfaktorer, eller det at renten går opp. Det påvirker også prisene her i Norge.

Det er en veldig klar ambisjon for denne regjeringen, og det har det vært hele veien, om at vi skal komme med tiltak som faktisk forbedrer konkurransen, sikrer riktig pris til forbrukerne, og som gjør at man kan ta opplyste valg. Der har vi kommet med både nye verktøy og nye lover, og vi jobber med nye lovoppfølginger nå. Ikke minst har vi sikret bedre vilkår for norske bønder, som jo også er en del av det. Vi har også fjernet en del etableringshindre. Likevel: Man må ikke tro at det er en kvikkfiks. Det vi i hvert fall ikke må gjøre, er slikt som en del av forslagene til Rødt er preget av, å komme med tiltak som kan ha motsatt effekt av det vi faktisk ønsker.

Mímir Kristjánsson (R) [11:46:38]: Statsråden har rett i at det i og for seg ikke er regjeringens feil at prisene på mat øker, men det er i alle fall regjeringens ansvar å sørge for at de store dagligvarekjedene ikke utnytter prisøkningen internasjonalt til å skvise kunder og and-

re deler av verdikjeden for dagligvarer enda mer enn de egentlig er nødt til når det er prisøkninger.

Regjeringen advarer mot å forhaste seg og snakker om at det ikke er en kvikkfiks. Altså, her sitter man i regjering på femte året, så det begynner å gå ganske sakte med denne ikke forhastings-strategien. Spørsmålet vi i Rødt stiller oss, er hvorfor ikke regjeringen nå har lært nok om den voldsomme markedsmakten, særlig i grossistleddet, til å gå inn på noen av de tiltakene som vil kreve åpenhet for alle leverandører i grossistleddene til de store dagligvarekjedene.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:47:38]: Det handler ikke om å være redd for å forhaste seg. Det handler om at man vil komme med riktige tiltak som ikke kan få negative effekter for forbrukerne, og vi har jo kommet med den typen tiltak. Vi har kommet med lovendringer og nye verktøy, markedsetterforskningen er en veldig viktig del, og vi har styrket Konkurransetilsynet. Vi har kommet med en rekke tiltak, men det i seg selv gjør ikke at vi er i mål. Vi kommer ikke til å være i mål, dette er et arbeid som kontinuerlig må følges opp. Det er viktig ikke å ta i bruk en del av de tiltakene f.eks. Rødt har vært med og foreslått. Det å splitte opp kjedene, f.eks., kan gi motsatt effekt når det gjelder pris, og de som jobber der, som er organisert i butikkene, advarer veldig sterkt imot det. Det handler om å gjøre det riktige, å ha en debatt og komme med forslag som er kunnskaps- og faktabasert, og det tror jeg vi alle har noe å lære av. Vi har vært opptatt av å få riktig kunnskap om bransjen for å kunne treffe riktige valg politisk, og det tror jeg er klokt, så vi ikke gjør noe som kan gjøre mer skade enn gagn.

Une Bastholm (MDG) [11:48:47]: Det har vært en stor vekst i det man kaller egne merkevarer. Det kan ha noen fordeler, det kan f.eks. gi redusert pris. Samtidig ser vi også at når det utvikler seg nok, bidrar det til mindre reelt mangfold i butikkhyllene, selv om det for forbrukeren innimellom kan se ut som om det er mer mangfold. Er statsråden enig i at det er et mål å begrense denne bruken av egne merkevarer, og mener statsråden at dette hører hjemme i en revidering av lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden – eller hører det hjemme et annet sted?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:49:24]: Her har vi fått inn ny, oppdatert kunnskap rundt dette, og det har vært viktig for oss å få når man skal komme med forslag. Vi har i høringsutkastet som ble sendt ut, kommet med noen forslag vi mener også skal begrense det og gjøre det mer riktig. Vi har som mål å legge fram den loven før sommeren, og jeg ser veldig fram til å diskutere det, også med representantene fra MDG og med stortingsflertallet.

Presidenten [11:49:56]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mímir Kristjánsson (R) [11:50:14]: Jeg har med en aldri så liten quiz, og det er: Hvilket parti er det egentlig som står bak disse setningene:

> «De tre dominerende dagligvarekjedene kontrollerer 95 pst. av butikkene, har fullintegrert grossist- og distribusjonstjenester, og tar i stadig økende grad kontroll over leverandørleddet. Integrasjonen gir mindre åpenhet, dårligere konkurranse og gjør det vanskeligere for nye aktører å komme inn i markedet.»

De fortsetter:

«[...] manglende tilgang til grossisttjenester på like konkurransevilkår har blitt pekt på flere ganger som en av de viktigste etableringsbarrierene i dagligvaremarkedet.»

Man skulle jo tro at dette var skrevet av Rødt, eller av SV, MDG eller Senterpartiet, eller et av de andre partiene som i alle fall prøver å foreslå noe her i dag, men dette er altså ført i pennen av Fremskrittspartiet. Det er en problembeskrivelse her som forteller om en tilnærmet monopolsituasjon i det norske dagligvaremarkedet, om store etableringshindringer, dårligere konkurranse og mindre åpenhet, og likevel er det altså ikke et en eneste forslag fra Fremskrittspartiet i denne saken om å gjøre noe med dette.

Det fremmes til sammen 16 forslag i saken. Jeg skjønner at noen av dem er radikale. Jeg hadde aldri håpet å få med Fremskrittspartiet på å utrede offentlige alternativer til dagligvarebutikker, som man nå er i ferd med å få i New York, men noen av forslagene er ganske moderate, som å styrke Konkurransetilsynet. Heller ikke det kan man være med på. Ikke bare kan man ikke være med på noe noen andre foreslår, man har heller ikke et eneste forslag selv.

Min partikollega, representanten Jørgensen, viste til forrige gang Rødt fremmet forslag om dette. I den saken var det 43 forslag til behandling, og det eneste Fremskrittspartiet den gangen kunne støtte, var at man skulle ha en kartlegging. Det har blitt drevet mye gjøn med regjeringens behov for «å følge situasjonen nøye» de siste årene, men FrP har jo et voldsomt behov for å følge situasjonen nøye i dagligvaremarkedet uten å gjøre noe som helst, der man følger en klassisk se-men-ikke-røre-metode.

Det aller merkeligste er at dette er et parti som, sammen med Høyre, tilsynelatende er tilhenger av fri markedsøkonomi og konkurranse, men som altså motsetter

seg hvert eneste forsøk på å styrke konkurransen i dagligvaremarkedet, på å etablere det de selv mener er en problematisk maktkonsentrasjon i dagligvaremarkedet. Man motsetter seg altså alle forsøk på å gjøre noe med det. I mine øyne viser det at de store dagligvarekjedene ikke bare har markedsmakt, de har også betydelig politisk makt. Det er den politiske makten og det at disse partiene holder sin hånd over de store dagligvarekjedene, her i salen, som gjør at norske forbrukere må betale mer for maten, og at alle andre i den verdikjeden blir avspist med en dårlig deal.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:53:28]: Min kollega fra Rødt angriper FrP for at vi ikke vil være med på tiltak som fremmes, tiltak som i stor grad er ganske inngripende, og som går på styring, planøkonomi og annet som FrP er veldig imot. Vi ønsker et helt annet system for Norge. Vi ønsker å senke skatter og avgifter, vi ønsker å redusere statens inngrep, og vi ønsker å muliggjøre konkurranse. Grunnen til at vi ikke går inn for forslagene som kommer her, er at vi ønsker et annet system. Vi ønsker ikke et statlig inngrep her og der, vi ønsker ikke å diktere og rett og slett å konfiskere penger og så dele dem tilbake, sånn som enkelte andre partier ønsker. Vi vil ha en ny modell. Vi vil ha en modell der det er mer frihet for enkeltmennesket, og der det er lavere skatter og avgifter, redusert matmoms og tiltak som ville gjort at folk hadde hatt mer å rutte med, og matvareprisene hadde vært lavere.

Presidenten [11:54:35]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:54:38]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om Nysnø (Innst. 211 S (2025–2026), jf. Dokument 8:109 S (2025–2026))

Presidenten [11:54:52]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er Erlend Larsen – på vegne av ordfører for saken.

Erlend Larsen (H) [11:55:26]: Jeg holder dette innlegget på vegne av sakens ordfører, som er fraværende på grunn av et oppdrag utenfor Oslo i dag. Han vil takke for samarbeidet i komiteen. Det avdekker at det er større enighet mellom partiene enn det som kommer til uttrykk med tanke på flertall for noen av forslagene.

Det virker å være bred enighet om at virkemiddelapparatet vårt, og herunder Nysnø, bør evalueres og vurderes nærmere. Fondet er relativt nytt, ut fra at det har 10–15 års investeringshorisont. Det ble opprettet i 2018, og en stor del av investeringene ble gjort i 2022.

Det er tidlig å si noe om resultatene, men det er Høyres klare holdning at Nysnø i likhet med Investinor, Siva og andre deler av virkemiddelapparatet må tåle å bli målt på resultater, oppnåelse av målsettinger ut fra mandat og kunne endres ved behov.

Rødt og Fremskrittspartiet har funnet hverandre i ønsket om å legge ned Nysnø. Det er en bemerkelsesverdig koalisjon, og den fortjener et klart svar.

La meg starte med det Høyre er enige med forslagsstillerne om. Vi deler diagnosen om at det norske virkemiddelapparatet er for stort, for fragmentert og for dårlig evaluert. Vi mener statlige ordninger skal begrunnes, gjennomgås og forbedres. Det er ikke kontroversielt – det er god politikk. I den sammenheng kan det nevnes at vi i vårt alternative statsbudsjett foreslo å kutte virkemiddelapparatet med 6 mrd. kr og heller gi det i skattelette, men det er stor forskjell på å rydde opp i virkemiddelapparatet og å vedta nedleggelse av et fond i stortingssalen uten at vi engang vet hva vi egentlig avvikler.

Nysnø er ikke et subsidieprogram. Det krever ikke nye statlige bevilgninger. Kapitalen er allerede investert. Fondet reinvesterer avkastningen. Og viktigere: Nysnø fungerer i stadig større grad som et fond-i-fond-instrument – det setter kapital til side som private investorer kan investere i. Det er en vesensforskjell fra den typen aktiv næringspolitikk som handler om å kaste statlige penger etter prosjekter ingen private vil røre.

Norsk Venturekapitalforening er tydelig. NHO er tydelig. DNBs analyse «Vekstlandet Norge 2026» er tydelig. Norge henger etter, ikke bare i forhold til USA, men etter i europeisk sammenheng når det gjelder tilgang på risikokapital i tidlig fase. Mens Sverige har bygget opp et selvforsterkende kapitaløkosystem som har gitt verden Spotify og Klarna, ser vi norske gründere flagge ut til Stockholm, London og San Francisco.

Svaret på den kapitaltørken er ikke å gjøre den verre. Høyres diagnose er klar: Den viktigste årsaken til at privat kapital ikke strømmer inn i norsk næringsutvikling, er formuesskatten. En offentlig utredning, NOU 2018: 5, var eksplisitt på dette. Det er der den store systemendringen må komme. Skattenivået for norsk næringsliv må ned på samme nivå som i øvrige nordiske land, men inntil vi har løst det strukturelle problemet, er det ikke god politikk å fjerne de broene som faktisk finnes.

Med dette tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten [11:58:24]: Representanten Erlend Larsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ruth Mariann Hop (A) [11:58:33]: Jeg må også takke komiteen for godt samarbeid og gode diskusjoner i denne saken. Den handler egentlig ikke om Nysnø alene. Den handler også om at vi står i en tid som krever at vi tenker noen nye tanker.

Det handler for det første om hva slags industri- og næringspolitikk Norge skal føre i møte med omstillingen vi står i, og for det andre om staten skal bidra til at nye næringer blir bygd der markedet i dag svikter, eller om markedet skal bære hele risikoen alene også i tidlig fase, der vi vet at kapitalen ofte ikke kommer av seg selv.

I Arbeiderpartiet mener vi at vi trenger en aktiv næringspolitikk, og vi trenger verktøy som gjør omstilling mulig i praksis. Nysnø er i dag et av disse verktøyene. I 2017 ble Nysnø etablert for å løse et helt konkret problem: dokumentert mangel på risikokapital både i Norge og i Europa for tidligfase-selskaper som utvikler ny teknologi som kan kutte utslipp og skape nye arbeidsplasser.

Det er viktig å understreke at Nysnø investerer på markedsmessige vilkår, alltid sammen med private aktører. Staten kan ikke eie mer enn 49 pst., private investorer aldri mindre enn 51 pst. Det betyr ikke at staten plukker vinnere, men utløser privat kapital, deler risiko og tar del i verdiskapingen på lik linje med andre.

Tidligfase-investeringer har en tidshorisont på 10–15 år. En stor del av kapitalen til Nysnø ble tilført så sent som i 2022 og 2023. Å kreve klare konklusjoner om avkastning allerede nå er rett og slett økonomisk misvisende.

Det er også viktig å minne om at dette er penger som ikke er borte. Verdiene ligger i selskaper, i teknologi, kompetanse og arbeidsplasser som utvikles over tid.

Når det gjelder klimaeffekten, som det også blir stilt spørsmål ved, har Nysnø vært med på å utvikle internasjonale rammeverk for måling og rapporterer allerede om unngåtte utslipp, både realiserte og framoverskuende. Hvis vi skal nå klimamålene våre, må vi utvikle løsninger før utslippskuttene kan komme i stor skala.

Arbeiderpartiet er opptatt av at virkemiddelapparatet skal fungere best mulig. Derfor er vi allerede i gang med en helhetlig gjennomgang av dette. Det vi sier nei til i dag, er å trekke ut én ordning av virkemiddelapparatet på nåværende tidspunkt og dermed skape usikkerhet rundt dette, som nettopp er avhengig av langsiktighet og forutsigbarhet. Der prøver vi å få sett på det store bildet i virkemiddelapparatet.

Derfor støtter Arbeiderpartiet komiteens tilråding i saken, at representantforslaget ikke blir vedtatt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:01:36]: Mens jeg i forrige sak kritiserte Rødt, skal jeg her gi dem honnør. Det er veldig godt å se at det finnes et parti på venstresiden som er imot sløsing, og som faktisk begynner å forstå at økt statlig pengebruk helt ukritisk ikke er en god idé.

Grunnen til at vi ikke stemmer for forslaget til Rødt, er at vi mener en utredning her er meningsløs. Det er en dårlig idé, hele Nysnø, hele klimafondet. Det var en dårlig idé da Venstre fikk gjennomslag for det i Solberg-regjeringen, og det er en dårlig idé nå. Vi ønsker å legge det ned og tilbakeføre pengene. En utredning vil forsinke den prosessen, og det er derfor vi stemmer imot. Vi har konsekvent, siden 2022, tatt til orde for å legge ned Nysnø og tilbakeføre pengene.

En stor del av disse pengene investeres i andre fond, og det er veldig spesielt at vi skal ha et statlig klimafond som investerer i andre fond. Det er også interessant og verdt å bemerke at behovet for sånne typer klimafond kommer av en urealistisk og useriøs klimamålsetting, som gjør at man kan rettferdiggjøre å kaste milliarder etter symbolsk klimapolitikk.

Jeg er helt enig i det som ble sagt i sted fra Høyre om at vi mangler risikokapital i Norge. Vi mangler gode investeringsmiljøer. Det er dessverre på grunn av at mange har blitt jaget på flukt av Støre-regjeringen, som har økt formuesskatten betraktelig, som har økt utbytteskatten betraktelig, og som har ført en særdeles uforutsigbar næringspolitikk. Det beste hadde vært om man reverserte det og innførte lavere skatter og avgifter og en forutsigbarhet – ikke økt risiko, sånn som den politiske risikoen i Norge har blitt med dagens regjering.

Regjeringen forsøker å plukke vinnere, men de har i stor grad plukket tapere. Det har også Nysnø gjort. Derfor ønsker vi å legge det ned. Jeg håper forslaget om å legge det ned får flertall her i dag. Hvis ikke skal i så fall Fremskrittspartiet ta til orde for å fremme det på nytt så fort det er mulig i neste sesjon.

Med det tar jeg opp forslaget Fremskrittspartiet har sammen med Rødt og Kristelig Folkeparti.

Presidenten [12:04:17]: Representanten Marius Arion Nilsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:04:37]: SV trur ikkje at marknaden aleine kjem til å løysa dei utfordringane me har med å omstilla norsk næringsliv og utvikla nye, klimavenlege næringar. Fellesskapet må både styra utviklinga på eit overordna nivå og bidra til ny teknologi gjennom bl.a. risikoavlasting. SV meiner det er behov for ein aktiv næringspolitikk òg knytt til grøne løysingar. Det er behov for store investeringar i teknologi, kompetanse og forsking dersom Noreg skal kutta kli-

magassutslepp og omstilla seg vekk frå fossil energi. Her kjem Nysnø inn i biletet.

Nysnø investerer i klimaløysingar som kan bidra både til nødvendig teknologiutvikling og til utsleppskutt over tid, samtidig som staten tek del i verdiskapinga. Etter SVs syn er dette ein fornuftig bruk av fellesskapets pengar, gjeve at det blir ramma inn rett.

Nysnø er heller ikkje ei tilskotsordning, men eit statleg investeringsselskap. Pengane blir altså ikkje gjevne vekk, men dei blir investerte, og staten får dermed eigarskap og kan ta del i gevinsten.

Investeringar i tidlegfase-selskap inneber alltid risiko, og det tek tid. Avkastninga kjem ofte fyrst etter mange år. Difor meiner me det er misvisande å omtala desse pengane som tapte. Dei verdiane som er i selskapet i dag, er omtrent like store som pengane som er investerte. Det betyr at investert kapital framleis ligg i investeringane, f.eks. i selskap, teknologi og prosjekt som kan auka i verdi over tid.

SV er ueinig i at staten ikkje skal investera i tidlegfase-klimateknologi. Dersom staten berre skal bidra til raske utsleppskutt og ikkje til å utvikla dei løysingane me veit at me treng, risikerer me at me prioriterer løysingar som på kort sikt kuttar utslepp, men som ikkje bidreg til varig omstilling, og som i nokre tilfelle kan gjera omstillinga vanskelegare.

SV meiner samtidig at styringa av Nysnø bør forbetrast. Nysnø bør få større krav til dokumentert klimaeffekt og til å dokumentera at investeringar ikkje ville ha skjedd utan investeringane til Nysnø. Nysnø bør òg vera meir enn ein passiv investor. Mandatet bør stilla krav til at Nysnø bidreg til å spreia læring, og det vil auka systemeffekten. Svaret er ikkje å leggja ned Nysnø, men å forbetra det.

Med det tek eg opp forslaget til SV.

Presidenten [12:07:41]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [12:07:52]: Senterpartiet har i lang tid vore for eit grønt investeringsfond i Noreg. Nysnø Klimainvesteringar er det me har. Det var eit selskap som kom under regjeringa Solberg, så vonde tunger i Senterpartiet kallar det av og til for Nybø klimainvesteringar, etter den dåverande næringsministeren. Det er ikkje ein perfekt reiskap, og difor har me støtta ei evaluering av eller utgreiing om selskapet.

Senterpartiet ønskjer òg å utvida mandatet for selskapet og meiner at selskapet skal kunna investera i forsvar og beredskap. Det handlar om å bruke dei reiskapane me har, tilpassa den tida me lever i. Forsvar og beredskap er langt meir aktuelt no, og oppstartsselskap innanfor den kategorien er langt viktigare no enn då Nysnø vart etablert.

Eg reagerer på at Raudt, FrP og KrF vil leggja ned 20 arbeidsplassar i Stavanger. Det er 20 arbeidsplassar som er viktige for byen. Kva vil dei gjera? Jo, dei vil sjølvsagt flytta forvaltinga av dette til Oslo, til New York, til London, for det er jo det som skjer når ein trekkjer inn kapitalen. Det er ikkje som KrF moglegvis føreslår i merknadene, at desse pengane heller kan sendast til Afrika. Det går ikkje an, for desse pengane vil då gå tilbake til fondsforvaltinga og oljefondet. Det er ikkje pengar som kan takast rett inn i budsjettet. Det er det eg synest er svakheita med dette forslaget. Det er veldig lettvint. Eg meiner at det er viktig å ha kapital og investeringsmiljø utanfor Oslo. Det var motstand då Senterpartiet fekk etablert eit investeringsmiljø i Tromsø. Det var likevel kjempeviktig og rett å gjera det. Det er viktig å ha eit statleg investeringsmiljø i Trondheim, i Stavanger og i Bergen. Det må me vidareføra. Det er ikkje slik at dei einaste gode tankane vert tenkte i Oslo, sjølv om det er realiteten i det Raudt, FrP og KrF føreslår i dag.

Nysnø investerer i heilt normale selskap – folk som har idéar, folk som vil ta initiativ. Det er ikkje slik at ein driv med nokre hipsterprosjekt som er dømde til å gå nord og ned. Nei, det er ekte bedrifter og ekte arbeidsplassar i heile landet.

Me treng fleire verkemiddel. Det vert ofte snakka om at det er lite kapital i Noreg. Då er det viktig å ha eit selskap som Nysnø. Det er ikkje perfekt. Det er det me har. Senterpartiet føreslår heller å utvikla det vidare.

Med det tek eg opp forslaget Senterpartiet har åleine i saka og det me har saman med Raudt og Kristeleg Folkeparti.

Presidenten [12:10:44]: Representanten Geir Pollestad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Geir Jørgensen (R) [12:11:04]: Jeg registrerer at forrige taler fra Senterpartiet forsøker å gjøre dette til et spørsmål om lokale og regionale arbeidsplasser. Det er ikke det dette handler om. Dette handler om hvordan staten bruker sine midler i klimapolitikken, hva som gir resultater, og hva som ikke gjør det.

Rødt er ikke redd for å bruke penger på klimatiltak. Det viser vi i alle våre alternative budsjetter. Likevel: Det bør jo ikke måles ut fra hvor mye penger som totalt sett brukes over statsbudsjettet, men ut fra om man sørger for at de store forurenserne faktisk betaler for seg, og om utslippene faktisk kuttes.

Nysnø har fått enorme overføringer fra staten gjennom mange år, selv om klimaeffekten ikke er målbar. Denne typen subsidierte investeringer i private selskaper representerer både dårlig klimapolitikk og uklok næringspolitikk. Risikoen bæres i praksis av skattebetalerne, men den potensielle gevinsten, profitten, tilfaller de private eierne i selskapene som det er investert i. Det er

opplagt at det er mange prosjekter i Norge som bør prioriteres framfor sånne prosjekter som dette når fellesskapets penger skal fordeles.

Kort sagt har opprettelsen av Nysnø vært en dårlig forvaltning av fellesskapets ressurser. Regjeringen har bekreftet at det står store summer i dette selskapet. Disse pengene kan fortsatt reddes og tilbakeføres for å brukes til mer fornuftige formål. Det kan bl.a. være rettferdige, effektive klimatiltak hvor investeringene ikke går til å berike private bedriftseiere, men til faktiske utslippsreduksjoner som er målbare, nyttige og positive for folk flest. Dette kan være støtte til energieffektivisering hjemme, et bedre kollektivtilbud eller penger til utslippskutt på offentlige avfallsanlegg, for å nevne noe.

Rødts hovedpoeng er ikke at Nysnø har tapt penger, slik SV framstiller det. Nei, vårt hovedpoeng er at dette ikke er måten å bruke penger på. Når klimapolitikken er så viktig som den er, må vi sørge for å få mer klima for hver krone. Det bidrar ikke Nysnø til.

Med det viser jeg igjen til forslagene Rødt er med på.

Une Bastholm (MDG) [12:13:55]: Jeg synes det er smått sjokkerende, ikke at FrP ønsker å avvikle Nysnø, men at Rødt og KrF foreslår det sammen med dem. Vi lever i en tid da vi trenger en reell systemendring fra en grå til en grønn økonomi hvor det lønner seg for bedrifter å investere i det som kutter utslipp og tar vare på natur, og hvor de bedriftene som gjør det, får hjelp, for her er det en markedssvikt, og vi skal kutte utslipp raskt. Da må statlige virkemidler rette opp i markedssvikten i en sånn omstilling, og Nysnø er en del av det. Ja, det er ikke nødvendigvis systemendringer, men det er kanskje morgendagens klimateknologi som bidrar til reelle kutt i utslipp. Fondet investerer i selskaper og teknologi som kutter utslipp og bidrar til å utvikle nye eksportnæringer. Dette er ikke bare god klimapolitikk, det er også god næringspolitikk.

Klimakrisen løses ikke bare med tiltak vi vet virker i dag, den løses også ved å utvikle løsningene vi skal leve av i morgen. Mange av disse teknologiene er i en tidlig fase, der man har høy risiko og stort kapitalbehov. Nettopp derfor svikter markedet. Private investorer går ofte ikke inn tidlig nok, fordi risikoen er for høy, og tidshorisonten er for lang.

Samtidig ser vi globalt at kapital fortsetter å strømme til fossil energi. Da må staten ta en mer aktiv rolle. Nysnø er et svar på deler av dette. Det er ikke en subsidieordning, men en kommersiell investor som går inn sammen med private aktører, med forventning om både avkastning og utslippskutt. Å framstille dette som tapte midler gir et mildt sagt misvisende bilde – det er helt misforstått.

Forslagsstillerne peker også på manglende dokumentasjon av effekt, men erfaring fra tilsvarende fond internasjonalt viser at det tar 10–15 år før man kan evaluere resultater av denne typen fond på en meningsfull måte. Nysnø er fortsatt et ungt fond, og verdiene ligger i selskapene som bygges opp, i teknologi, i arbeidsplasser og i kompetansemiljøer. Noe av dette har allerede gitt avkastning og kan reinvesteres, men hovedbildet er langsiktig verdiskaping.

Å trekke staten ut nå mener jeg er et ganske hårreisende forslag fra Rødt. Det betyr mindre kapital til tidligfase-klimateknologi, lavere tempo i utviklingen av nye grønne næringer, og i praksis større avhengighet av de næringene vi skal omstille oss bort fra.

Det betyr ikke at alt er perfekt. Miljøpartiet De Grønne er tydelig, og vi er enig i at statlige virkemidler må evalueres, forbedres og utvikles. Ja, åpenhet og kritisk gjennomgang er nødvendig, men det bør skje gjennom helhetlig evaluering av virkemiddelapparatet, ikke gjennom forslag som i realiteten legger opp til å svekke eller avvikle et av de viktigste – og jeg vil si få – verktøyene vi har for grønn omstilling.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [12:17:13]: Det er ikke så ofte at FrP, Rødt og KrF finner sammen i en sak, og det er i seg selv interessant. KrF støtter forslaget om å avvikle Nysnø Klimainvesteringer. Vi støtter også forslaget om en utredning, fordi det kan være et skritt på vei mot avvikling.

Nysnø har mottatt 5,4 mrd. kr fra fellesskapet. De to viktige spørsmålene er: Har disse pengene vært godt brukt, og har de gitt den klimaeffekten og den verdiskapingen som var formålet? Svaret på det er klinkende klart: Det har det ikke. Nysnø er enkelt og greit sløsing med offentlige midler. Klimaeffekten er estimert basert på et tvilsomt metodisk grunnlag, og avkastning etter sju år og milliarder i tilførsel viser at modellen ikke leverer.

For KrF handler dette om noe mer grunnleggende. Nysnø er et uttrykk for en aktiv næringspolitikk der staten forsøker å plukke vinnere, binder opp kapital og prosjekter markedet selv burde vurdere, og overfører risiko fra private investorer til skattebetalerne. Det offentliges oppgave bør være å sikre gode og stabile rammevilkår for næringslivet – ikke å etablere spesialinvesteringsverktøy begrunnet i politisk definerte klimaambisjoner.

Vi deler bekymringen for at Norge har for lite risikokapital. Norge ligger nederst på lista i Norden. Europa generelt og Norge spesielt har for få oppstartsbedrifter som hevder seg internasjonalt, i en tid der konkurransekraft er avgjørende for velferdsgrunnlag og evnen til å betjene økte forsvarsutgifter.

Når vi sammenligner oss med Sverige, ser vi at selskaper som Spotify og Klarna har vokst fram i et økosystem der privat kapital kobles på gode ideer. I Norge opplever vi det motsatte: en kapitaltørke. Løsningen er ikke å akseptere et dårlig skattesystem og lappe på det med statlige fond. Løsningen er å fikse det grunnleggende problemet: skattesystemet i seg selv. NOU 2018: 5 slo fast at formuesskatten har flere problematiske sider fra et kapitaltilgangsperspektiv og anbefalte at den avvikles. Formuesskatten holder tilbake innovasjon, svekker konkurransekraften og favoriserer utenlandsk eierskap foran norsk. Gründere flagger ut – ikke fordi ideene er dårlige i Norge, men fordi rammevilkårene er det.

KrF mener svaret er å fjerne formuesskatt på arbeidende kapital og redusere skattene, slik at mer privat kapital investeres i oppstartsselskaper og sikrer at selskapene blir i Norge. Avvikling av Nysnø er et av grepene i vårt alternative budsjett – ikke fordi vi er mot klimatiltak, men fordi pengene kan og bør brukes bedre.

Det er på tide med en opprydding og å avvikle en ordning som har bundet opp milliarder uten målbare gevinster. Det er et godt utgangspunkt.

Grunde Almeland (V) [12:20:23]: Det er fint å kunne få en anledning til å se litt tilbake på den ikke så veldig lange historien til Nysnø. Da Nysnø ble opprettet, var det nettopp på grunn av ønsket om å svare på mange av forpliktelsene i Parisavtalen. Samtidig så man et behov for å mobilisere privat kapital til særlig vekstbedrifter i Norge. De to formålene går veldig godt sammen, og det var det som gjorde at Nysnø ble ett av mange virkemidler, ett av mange tiltak man satte i verk for å løse begge de to sidene av utfordringer som Norge har og skal svare på. Siden den gang har Nysnø og denne modellen bare blitt mer relevant. Det er fordi klima ikke lenger handler utelukkende om utslippskutt. Det handler også om konkurransekraft og industriell styrke.

Ser vi på Norge, er det helt klart og tydelig at det er en mangel på risikokapital. Det viser rapport etter rapport. Det er mangel på den kapitalen som gjør at bedrifter klarer å overleve den tidlige oppstartsfasen og skalere seg oppover. Man trenger å finne måter som sørger for at privat kapital når de selskapene som er levedyktige. Det samme sier også EU når de i sine prioriteringer ser på virkemidler for å styrke tilgangen på kapital, særlig i tidlig fase. Flere representanter har vært oppe og snakket om at man må gjøre endringer i skattesystemet. Det er Venstre helt enig i, men det alene vil ikke være det som utløser potensialet i de selskapene vi her snakker om.

Går vi tilbake til Nysnø, er historikken slik at det ble opprettet i en tid som er blitt beskrevet som en grønn boble, der man særlig i 2020 og 2021 hadde veldig høy verdisetting, samtidig som Nysnø gjorde noen av sine første investeringer. Så fikk man en naturlig korreksjon i nedgangstid i 2023 og 2024, som har gjort at man har måttet nedskrive en del av de samme verdiene. Jeg har sett at Nysnø nå har levert et brev til komiteen der de beskriver at 2025 kommer til å ha betydelig bedre resultater. Det er rett og slett sånn at verdiene man har investert, på ingen måte er tapt. Bokførte verdier i Nysnø er omtrent på nivå med den tilførte kapitalen.

Her er man altså tidlig i opprettelsen av et fond, og så foreslår Stortinget at man over natten skal fjerne hele ordningen, før man i det hele tatt har kommet til å få effekt av den. Det mener jeg er selve oppskriften på sløsing – ikke engang å realisere det potensialet som ligger i bedriftene man allerede har investert i.

Statsråd Cecilie Myrseth [12:23:41]: Først vil jeg takke komiteen for en grundig behandling av saken om Nysnø, et statlig selskap. La meg understreke at regjeringen også deler ambisjonen både om ansvarlig forvaltning av midlene og om en effektiv og målrettet innsats for å nå Norges forpliktelser etter Parisavtalen. Å lykkes med det forutsetter bl.a. at innovative selskap i en tidlig fase får tilgang til kapital, og til lønnsomme prosjekter som bidrar til økonomisk vekst og ikke minst omstilling av samfunnet. Det er fremdeles viktig.

Erfaringen fra både Norge og Europa viser at markedet alene i for liten grad mobiliserer kapital til utvikling og skalering av ny klimateknologi. Nettopp derfor er det behov for å ha noen målrettede virkemidler som kan utløse privat kapital og bidra til teknologiutvikling som på sikt gir varige utslippskutt. Nysnø er etablert for å bidra til å fylle den rollen – ikke som et subsidieverktøy, som noen her påstår, men som en kommersiell investor som går inn på like vilkår som private aktører.

I mitt brev til komiteen har jeg redegjort for flere av premissene i representantforslaget. Etter regjeringens vurdering er mange av dem både feil og misvisende. Nysnø gjennomfører ikke subsidierte investeringer, men investerer på markedsmessige vilkår med krav om privat aksjemajoritet i hver enkelt investering. Risiko og potensiell gevinst deles dermed likt mellom staten og private medinvestorer.

Jeg vil også peke på at kapitalen som er tilført Nysnø, ikke er tapt. Selskapet opererer i et marked preget av lange investeringsløp hvor avkastning først realiseres over tid. Måloppnåelse for denne typen virksomheter må vurderes over lengre perioder og ikke baseres på enkeltår og enkeltinvesteringer. I den sammenheng er det greit å bemerke at styret i Nysnø nå forventer et resultat før skatt for 2025 på om lag 243 mill. kr.

Når det gjelder klimaeffekter, rapporterer Nysnø årlig, i henhold til anerkjent metodikk. Selskapet har også

bidratt til utvikling av et felles internasjonalt rammeverk. Det igjen gir et stadig bedre kunnskapsgrunnlag for å vurdere klimaeffektene av investeringsvirksomheten som ligger til grunn for Nysnø sitt formål.

Regjeringen mener vurderingen av Nysnø bør skje i en helhetlig sammenheng. Som jeg har varslet tidligere, vil jeg vurdere hele virkemiddelapparatet som en del av regjeringens plan for Norge. Nysnø vil naturligvis inngå i den gjennomgangen. Etter regjeringens syn er det en mer hensiktsmessig tilnærming for å forbedre, forenkle og effektivisere de samlede næringspolitiske virkemidlene.

Presidenten [12:26:29]: Det blir replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [12:26:50]: Eg skal bruka denne replikken til å avklara noko som openbert er ei misforståing i debatten. Det vart nemleg framstilt som at viss ein lykkast med å kvitta seg med dei investeringane ein har gjort og sit igjen med ein pengesum, kan summen gå inn i statsbudsjettet og brukast til andre føremål. Eg ber statsråden avklara at det ikkje stemmer, men at dette er såkalla under streken-pengar, og at tapsavsetninga allereie er teken i tidlegare budsjett.

Statsråd Cecilie Myrseth [12:27:26]: Det var vel sånn at det bare var rundt 35 pst. av det som er tilført, som er over streken. I tillegg er det helt riktig: Nei, man kan ikke bare ta det tilbake igjen, sånn som det har blitt framstilt her i salen. Mye av dette er penger som er investert, som er bundet opp i ulike investeringer. Det er investeringer man har gjort. Jeg er opptatt av at man skal være en ansvarlig eier, som man faktisk også er for dette selskapet.

Det enkle svaret på spørsmålet er nei.

Geir Pollestad (Sp) [12:28:03]: Senterpartiet har jo føreslått å styrkja Nysnø, og at me kan utvida mandatet til òg å gjelda investeringar i oppstartsbedrifter innan forsvar og beredskap. Eg må seia at det er eit forslag me står veldig aleine om, og det er jo rart, med tanke på at det er ein så veldig god idé. Då vil eg spørja statsråden om statsråden har vurdert om det kan vera aktuelt å gjera endringar i mandatet til Nysnø for å gjera selskapet både meir robust og meir tilpassa dei utfordringane me står oppe i i 2026.

Statsråd Cecilie Myrseth [12:28:45]: Når vi skal ha en helhetlig gjennomgang av virkemiddelapparatet, er jo også mandat en viktig del av det. Vi har ikke lukket noen dører rundt det, men når det gjelder den typen investeringer Senterpartiet har foreslått, er det en del av mandatet Investinor har i dag. Investinor forvalter bl.a. også Norges bidrag i NATOs Innovation Fund.

Vi ønsker en helhetlig gjennomgang fordi vi må sikre at vi har et virkemiddelapparat som er tilpasset den tiden vi lever i, og at vi bruker pengene våre riktig. Omstilling i Norge, også å få ned utslippene, kommer fremdeles til å være viktig.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:29:41]: Nysnø var i 2024 tilført 5,4 mrd. kr i statlig kapital, hvorav kun 2,2 mrd. kr var investert, og hvor igjen mesteparten var investert i 16 grønne fond. Det er altså fond i fond-virksomhet man driver med her.

Staten eier Nysnø for å bidra til kapitaltilgang for investering i tidligfase-selskaper som reduserer klimagassutslipp, og målet er høyest mulig avkastning over tid. Fasiten siden etablering er derimot minus 2,9 pst. før og minus 6,6 pst. etter forvaltningskostnader. Det koster altså særdeles mye av et fond som investerer i andre fond. Kan statsråden forklare hvordan dette oppfyller målet om høyest mulig avkastning over tid for statlige penger?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:30:40]: Jeg synes egentlig representanten sa det selv. Kanskje han ikke la merke til det, men han sa «over tid». Det er jo der resultatene av denne typen investeringer kommer – de kommer over tid. Man kan ikke bare se det ut fra en enkeltinvestering eller over ett enkelt år. Som jeg også sa i mitt innlegg, forventer man nå et positivt resultat før skatt på om lag 240 mill. kr for 2025.

Det er noe med å tenke helhetlig og langsiktig når det gjelder næringspolitikken. En av de tingene man trenger, er investeringsvillig kapital inn i de prosjektene som er, og det er det man har forsøkt her. Også regjeringen er åpen for og villig til å se på hele virkemiddelapparatet for å sikre at vi har et virkemiddelapparat som treffer godt nok. Det er viktig at representantene her i salen, inkludert de fra FrP, forholder seg til de faktaene som foreligger, også når man omtaler enkelte selskap som Nysnø.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:31:40]: Jeg takker for svaret, og så er jeg forundret. Det var ingenting av det jeg sa, som ikke stemte. Fasiten siden etableringen i 2024 var minus 2,9 pst. før og minus 6,6 pst. etter forvaltningskostnader. Det er altså – igjen – dyrt å ha et fond som investerer i andre grønne fond. I 2024 gikk mange profilerte økonomer ut mot statens klimafond. Økonomene foreslo å legge ned Nysnø, for det er ingen gode faglige grunner for et statlig grønt investeringsselskap. Både professor Magne Mogstad, professor Karin Thorburn og flere andre tok til orde for det og pekte på at staten historisk er ganske dårlig til å plukke vinnere. Det ser man veldig godt med regjeringens aktive næ-

ringspolitikk, der man har vært veldig god til å plukke tapere.

Er det da denne kjepphesten med aktiv næringspolitikk som gjør at regjeringen ikke ønsker å tilbakeføre pengene og bruke dem mer fornuftig?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:32:43]: Selv om representanten sier ting, betyr ikke det at det er riktig. Måten man beskriver selskapet og hvordan det drives på, og også hva som er regjeringens politikk, er jo ikke riktig. Når jeg sier at man må forholde seg til fakta, handler det om at jeg også har lyttet til representantens innlegg på talerstolen. Jeg har også lest forslaget representantene fremmer i denne saken, og lest begrunnelsen for forslaget i sin helhet. Vi har avvist en del av premissene som ligger der.

Det er ikke opp til regjeringen å plukke ut enkelte selskap. Vi har styringsverktøy for de ulike selskapene som gjør det, men det at man også i Norge har risikovillig kapital som utløser privat kapital, er jo hele formålet. Så kan det være greit å minne om hvem som styrte Norge da man opprettet dette selskapet. Det var under enn annen regjering enn den jeg tilhører, men når vi har de virkemidlene vi har, er jeg opptatt av å være forsvarlig og håndtere ting skikkelig.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:33:47]: Jeg takker igjen for svaret. Igjen: Avkastningsnivået jeg nevner, er fremdeles riktig, selv om statsråden ikke liker det.

Når det er sagt: Ja, det er helt riktig – det var en dårlig idé å opprette Nysnø i 2017. Dessverre var det et tap vi gikk på. Det prøver vi å korrigere nå, og det er bra å se at flere blir med på det. Jeg skulle ønske Høyre også var med, for da hadde man hatt flertall for faktisk å korrigere en feil.

Hvis man ønsker tilgang på kapital, og man ønsker mer gründerskap og flere virksomheter, kan man begynne med å kutte i formuesskatten, og man kan begynne å redusere utbytteskatten og faktisk få en skattepolitikk som tiltrekker seg investorer. Det ble nevnt her i sted at man har et antall klimakutt som Nysnø oppnår, og man har fått prognoser framover. Da er spørsmålet mitt: Hvor mange klimakutt får man nå per krone? Hva koster det per tonn å kutte via Nysnø?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:34:52]: Det kunne jo vært interessant å spørre om representanten i det hele tatt er villig til å bruke midler eller politiske verktøy for faktisk å kutte utslipp, men det skal jeg ikke gjøre, for det er en helt annen debatt.

Det også å bidra til å få opp klimateknologi for faktisk å kunne kutte utslipp, er viktig. Snakker man med næringslivet i Norge, er man opptatt av også å føre en politikk som er aktiv for faktisk å bidra til å få ned utslippene, at bedriftene har muligheten til å omstille seg, og ikke minst at man også kan ha prosjekter som driver med den type teknologi som også er lønnsomme, som kan skape både arbeidsplasser, verdier og verdiskaping her i Norge. Det forutsetter at man mener at det er viktig og riktig faktisk å føre en politikk som kutter utslipp, og der tror jeg kanskje ikke at vi er helt på linje, representanten og jeg.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:35:53]: Da kan jeg bore litt videre. Det er ikke det debatten handler om – hva FrP tenker her og nå. Det er jo et etablert kvotesystem. Man har vedtatt høyere klimamål enn EU. Det kommer til å koste ekstremt mye. Da må man gjerne kjøpe internasjonale kvoter, men det har en prislapp. Man vet jo hva dette koster.

Jeg spør på nytt: Kan statsråden nå forklare meg konkret hva dette koster? Hun må gjerne måle det opp mot etablerte kvotepriser. Enkelte partier ønsker opp mot 3 000 kr per tonn i CO_2-avgift. Det er jo helt avsindig, men jeg vil anta at dette må være vesentlig rimeligere enn det, siden man velger å bruke så mange milliarder kroner og man forsvarer det så hardt. Igjen spør jeg: Hva er kostnaden per tonn klimakutt?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:36:51]: Spørsmålet er jo om vi skal ha verktøy som bidrar til å kutte utslipp eller ikke, og om staten er villig til å være med på det spleiselaget eller ikke. Er man villig til faktisk å ha verktøy som bidrar til å utløse risikovillig kapital for å få opp teknologi, og ikke minst bedrifter som kan bidra til nettopp det? Det er regjeringen villig til.

Jeg er enig med representanten på noen områder, når det gjelder at vi er nødt til å gå igjennom hele virkemiddelapparatet vårt og sikre at vi bruker pengene riktig – med tanke på både utslipp og at vi bruker de offentlige pengene riktig. Jeg kan også si at det ikke er alt som kan løses av skattekutt når det gjelder en del utfordringer samfunnet står overfor. Det er grunnen til at vi har satt ned et arbeid med en skattekonvensjon, som jeg også skulle ønske at representantens parti hadde vært en del av.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [12:38:05]: Jeg har et veldig enkelt ja/nei-spørsmål jeg skal stille statsråden, men før jeg gjør det, skal jeg bare begrunne det lite grann. Nysnø ble opprettet med to hovedargumenter. Det ene var det som går på klimakutt, og det andre var det som går på verdiskaping. Jeg tror vi langt på vei kan være enige om at de så langt ikke har lyktes med noen av de delene. Så har vi også noe som heter klimainvesteringsfondet, som investerer i klimatiltak i fattige land, og det gir mange ganger større klimakutt per krone enn subsidierte investeringer i norske teknologiselskaper.

Mitt veldig enkle spørsmål er rett og slett følgende: Kan statsråden svare ja eller nei på om statsråden er enig med oss i KrF i at klimainvesteringsfondet har lyktes veldig mye bedre enn Nysnø?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:38:56]: Nå er mitt ansvar å være ansvarlig for det statlige eierskapet i Nysnø, som også er saken i denne salen, og dette selskapet, som i sin tid ble opprettet med støtte fra partiet KrF, mener jeg burde forvente en skikkelig håndtering av selskapet. Det er det vi nå gjør, også når vi skal ha en fullstendig gjennomgang av det totale virkemiddelapparatet i Norge. Det er viktig ikke å ta så lett på det. Når man vet at det kommer til å ta tid før man ser de ulike resultatene av investeringene som gjøres av Nysnø, er det nettopp det – man ser resultatene over tid. Det man kan se nå, er at man får det resultatet jeg har nevnt et par ganger det året vi er inne i.

Presidenten [12:39:47]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Grunde Almeland (V) [12:40:06]: Jeg tenkte å ta ordet for også å være tydelig på at jeg synes det er skuffende at Rødt nok en gang i denne stortingsperioden fremmer et forslag som går direkte til angrep på klimatiltak eller ulike virkemiddel vi har for å gjøre noe positivt i retning av å kutte utslipp. Gang på gang finner Rødt sammen med FrP om nettopp å spenne bein på klimatiltak. Jeg synes det er ganske betegnende for det jeg vil kalle Rødts nye linje i klimapolitikken, rett og slett å drifte mot å være mot.

Det ble stilt spørsmål fra Rødt om målbarheten av klimaeffektene. Man kan være fristet til å spørre om Rødt stiller det samme kravet til sin egen klimapolitikk, for hvis man går gjennom den planen Rødt ga ut i fjor, er det ganske mye i den det ikke er mulig å måle klimaeffekten av. Det betyr ikke nødvendigvis at det er dumme forslag, men det handler ofte om at vi ikke har gode nok verktøy for å måle klimaeffektene.

Det som er positivt med Nysnøs arbeid, er nettopp at de er med og innoverer nye verktøy for å måle klimaeffekter. På de områdene der vi helt tydelig ser at vi mangler gode verktøy, er altså Nysnø med på å lage internasjonale standarder, sånn at vi kan dokumentere mer av de effektene vi tross alt vet at er der.

Det ble påstått fra FrP at det er rart at et statlig fond skal investere i andre fond. Jeg skulle gjerne ha snakket mye om hvorfor fond i fond kan være en god idé, men det er verdt å vite at det er mange grunner for å gjøre dette. Én av dem handler rett og slett om at man skal tiltrekke seg mer utenlandsk privat kapital for å investere i norske selskaper. Det at man er med på eiersiden også i et fond, handler nettopp om at man skal tilføre det fondet kompetanse om norske forhold for å sikre at norske selskaper også skal nå fram i konkurransen med selskaper i andre land om å tiltrekke seg penger vi trenger for å utvikle norsk næringsliv. Det handler ikke bare om de 20 arbeidsplassene, som Senterpartiet påpeker. Det handler også om ganske mange andre arbeidsplasser som skapes i Norge, nettopp fordi vi klarer, gjennom Nysnø, å tiltrekke oss kapital, både fra private investorer i Norge og også fra private investorer i andre land. Det mener jeg utelukkende er en god idé.

Det fondet trenger nå, er ro. Det trenger å få mulighet til å lykkes. På samme måte som vi stiller krav til andre virkemiddel, ved å gi dem den tiden de trenger, kan vi ikke peke på enkeltår, som FrP gjør, og bruke det som bevis på at dette ikke fungerer. Vi må se på resultater over tid.

Geir Pollestad (Sp) [12:43:24]: Målet for Senterpartiet er sjølvsagt at Nysnø over tid skal gå med overskot, skapa arbeidsplassar og bidra til nye bedrifter, men òg bidra til å kutta klimagassutslepp.

Det er eit uttrykk der det heiter at du skal høyra mykje før øyra dett av, og då eg høyrde på innlegget til KrF, begynte det iallfall å skrangla ganske kraftig i øyra mine, for det verkar som KrF slit litt med å laga næringspolitikk ut av sin nyliberale antiwoke-stil. Det vert veldig krevjande, for alle argumenta som vert brukte frå KrF mot Nysnø, kan òg brukast mot Innovasjon Norge. Dei kan brukast mot Investinor. At me skal ha ein stat som er 100 pst. passiv i næringspolitikken, er uventa takter frå eit parti som tradisjonelt har lege i sentrum, òg i næringspolitikken. Det må òg vera ei litt krevjande øving å sitja som ein del av det norske stortinget og vera prinsipiell motstandar av at staten skal investera, all den tid me forvaltar 21 000 mrd. kr, som me investerer rundt om i heile verda. Det er ganske prinsipplaust å seia at ja, det er kjempebra, men det at me investerer i Noreg, at me hjelper norske gründerar, lokale gründerar, som har investorar, men som kanskje treng nokre investorar til, vert feil. Eg meiner det KrF framfører i denne saka, er grunnleggjande prinsipplaust.

Så er det jo eit poeng, som det er påpeikt, at Nysnø Klimainvesteringar er eit ektefødd barn av to av dei tre partia som no vil leggja det ned. Det vert hevda frå FrP at ein gjekk på eit tap. Eg hugsar ikkje éi kritisk røyst i 2017 frå FrP om at dette var eit problem. Dette var noko dei stod på for, det var ei regjering der dei hadde finansministeren, det var ei regjering der dei sat som ein likeverdig partnar saman med eit anna parti. Likevel seier ein no at det nærmast er nokon andre si skuld.

Eg meiner at viss ein er konsekvent og meiner at mandatet for Nysnø er for smalt, ja, då burde ein stem-

ma for forslaget frå Senterpartiet om å utvida mandatet, sånn at ein òg kan investera innanfor beredskap og forsvar. Då vil sjansen for at ein over tid klarar å gå med overskot, verta større. Ein bidreg òg til å løysa fleire samfunnsføremål, ikkje berre kutt i klimagassutslepp, men òg andre.

Eg er òg glad for at me har fått avklart at draumen KrF har om å ta desse pengane og investera dei i klimatiltak i fattige land, faktisk ikkje er mogleg innanfor den budsjettordninga me har, og det viser kor dårleg fundert kritikken i dette forslaget faktisk er.

Mímir Kristjánsson (R) [12:46:29]: Det er en del påstander i løpet av debatten som man er nødt til å svare ut. Jeg skal begynne med representanten Almeland, fra Venstre, som har fått det for seg at Rødt er mot klimatiltak fordi man er kritisk til Nysnø. Realiteten er at vi er kritisk til Nysnø fordi vi mener at det ikke er god klimapolitikk. Det er jo ikke sånn at enten er man enig med Venstre i alt, eller så er man mot klimatiltak. Realiteten er at vi er uenige – alle sammen – om hva god klimapolitikk er. Hvis det var sånn at Nysnø var et klimatiltak, ville Rødt bevilget mer penger til Nysnø, fordi vi er for mer klimatiltak, men det er jo ikke sånn det er. Vi må se på hvordan Nysnø fungerer. Vi er uenige om hvordan det fungerer, men vi mener altså at det fungerer dårlig.

Videre sier representanten Almeland at han er bekymret for at Rødt i stadig flere saker finner sammen med FrP. Jo, men hei sann – representanten Almeland kommer jo fra partiet Venstre, som har sittet i regjering med FrP, og som for mindre enn et halvår siden gjerne kunne åpne for Sylvi Listhaug som statsminister i Norge. Nå har de plutselig fått et akutt anfall av allergi mot FrP, som de pleier å ha stort sett alle de gangene de ikke går med på å styre både kommuner, fylker og for så vidt landet sammen med Fremskrittspartiet.

Representanten Pollestad har funnet seg noen budsjettmessige spissfindigheter han vil briljere med, om noe over og under streken og det ene med det andre. For det første svarte statsråden, hvis representanten hørte etter, at 35 pst. av midlene i Nysnø er over streken. Når det er sagt, er det jo ingen som lar seg imponere over disse spissfindighetene. Realiteten er at alle skjønner at det er en politisk og økonomisk prioritering at Nysnø finnes. Det må de som er for Nysnø, være stolte av. Det er jo ikke sånn at pengene kommer fra intet – de er jo prioritert. Man har bygd opp et miljø, man har investert i Nysnø, man har brukt penger på forvaltningskostnader i Nysnø. Så kan man mene at pengene har blitt brukt bra, eller man kan mene at de har blitt brukt dårlig – vi mener som sagt at de har blitt brukt dårlig – men å late som om de ressursene i samfunnet ikke kan brukes annerledes, at de bare forsvinner ut i et slags stort, tomt intet i verdensrommet – den må man lenger ut på landet med.

Jeg vil bare gjenta noe representanten Nilsen var inne på, nemlig at det er bare en femtedel av pengene i Nysnø som har funnet veien inn i et selskap. Halvparten står jo i ordinære pengemarkedsfond, ikke engang i grønne fond. Dette er jo et pengemarked vi alle sammen kan velge i nettbanken, så hvorfor man er nødt til å bygge opp 20 arbeidsplasser i Stavanger for å få plassert de pengene, er for meg ganske uklart. Jeg er fra Stavanger, som den første på denne talerstolen i dag, og jeg tror jeg har mange i Stavanger med meg når jeg sier at vi nok skal klare å holde den byen flytende uten de 20 arbeidsplassene i Nysnø.

Presidenten: Representanten Grunde Almeland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Grunde Almeland (V) [12:49:38]: Jeg tenkte det var betimelig å påpeke kort overfor representanten Kristjánsson at poenget mitt var at det jeg er bekymret for, er at Rødt stadig oftere finner sammen med FrP i klimapolitikken, ikke generelt på de andre områdene. Jeg skjønner at Kristjánsson synes det er artig å beskrive det slik at Venstre har en nyfunnet allergi, men det jeg kan merke meg, er at Rødt i hvert fall har mistet all allergi de kanskje tidligere hadde når det gjaldt å samarbeide med FrP om klimapolitikk. Jeg tror ikke nødvendigvis god klimapolitikk skapes av å stemme ned alle tiltak som har som formål å gjøre noe med å redusere klimautslipp, og ikke klare å finne sammen om et eneste tiltak som faktisk reduserer klimautslipp.

Helt til slutt vil jeg bruke anledningen til å påpeke at stadig å ha en debatt som skaper usikkerhet om framtiden til Nysnø, er i seg selv med på å skape en usikkerhet og en uforutsigbarhet som også vil påvirke hvordan andre aktører forholder seg til Nysnø. Jeg håper vi kan legge debatten død.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:50:46]

Interpellasjon fra representanten Marthe Hammer til næringsministeren:

«DNB er Norges største bank, og staten er største eier. Banken har de siste årene levert enorme overskudd, blant annet fordi rentene for vanlige folk har økt kraftig. Samtidig opplever mange høyere boutgifter og strammere økonomi. Køene til matutdeling har aldri vært lengre. Konsernsjef Kjerstin Braathen fikk i fjor en samlet godtgjørelse på 18,7 mill. kr, en lønnsøkning på mer enn ti prosent fra året før. Dette skjer samtidig som regjeringen

sier at staten skal bidra til moderasjon i lederlønninger. Når bankenes overskudd i stor grad øker fordi vanlige boliglånskunder betaler mer i rente, burde vi kunne forvente større moderasjon i toppen og at finansnæringen bidrar mer tilbake til fellesskapet.

Hvordan vurderer statsråden utviklingen, og vil regjeringen bruke statens eierposisjon mer aktivt for å sikre moderasjon i lederlønninger?»

Marthe Hammer (SV) [12:51:57]: Det er vår, og det er lønsforhandlingar. Frontfaget har kome i mål, men tilsette i restaurantbransjen har gått til streik. Folk i hotell- og restaurantbransjen står streikevakt for seg sjølve og kollegaene sine for eit lønsløft i ein bransje med dei lågaste løningane i landet, slik at vanlege folk og kollegaene deira kan ha noko igjen når handlekorga og bustadutgiftene er betalte. Dei krev ein lønsauke som er så høg at han ikkje straks blir nulla ut av at vanlege utgifter er høgare enn før.

Den bekymringa har ikkje toppleiarane i landet, for samtidig med at vårsola skin på dei streikande, blir det levert rapportar om at leiarløningane fortset å auke mykje meir enn vanlege løningar – også i selskap der staten er dominerande eigar.

La meg berre ta nokre eksempel: DNB-sjef Kjerstin Braathen hadde i fjor ei samla løn på 18,7 mill. kr. Det er 10,6 pst. meir enn året før. Yara-sjef Svein Tore Holsether auka løna med nær 7 pst. i fjor, til 17 mill. kr. Holsether er også president i NHO. Equinor-sjef Anders Opedal fekk ein kompensasjon på 23 mill. kr i fjor. Dermed auka løna med 1 mill. kr. Telenor-sjef Benedicte Fasmer fekk 16,18 mill. kr i løn. Sjef i Kongsberg Gruppen, Geir Håøy, fekk 14,39 mill. kr i 2025.

Noko av det beste med Noreg er den norske modellen for lønsdanning, der konkurranseutsett industri forhandlar først for eit nivå på lønsauke som næringsliv og norsk økonomi toler. Den hadde ei ramme på 4,4 pst. Likevel ser vi at frontfagsramma openbert ikkje gjeld for norske toppleiarar i statlege selskap, og det gjeld heller ikkje sjølv om dei statlege selskapa har fått tydelege signal frå regjering og storting om at ein forventar moderasjon. Forventinga er uttrykt både i eigarskapsmeldinga og i eigne retningslinjer, men selskapa bryr seg ikkje.

I eit oppslag i VG for fem år sidan, i mars 2021, kravde Jonas Gahr Støre statleg leiarlønsfrys om han kom til makta. Den gong då var det framleis pandemi. Han oppfordra då Høgre-regjeringa til å sjå på korleis den akutte pandemien auka ulikskapen, og at det gjorde det nødvendig å ta grep for å bremse lønsfesten for leiarane i det offentlege og i selskap der staten hadde eigardel. Sidan den gong har vi hatt krig i Ukraina, dyrtid, auka renter og matkøar som aldri har vore så lange – og no, til sist, endå ein krig, i Iran.

Ulikskapen har auka. Medan vanlege folk har fått det tøffare, har altså dei på toppen stukke frå. Det gjeld ikkje berre milliardformuane som veks enormt på svært få hender. Det gjeld også løna til toppleiarane. Medan vanlege folk blir bedne om moderasjon, folk står og streikar utanfor hotella, og regjeringa varslar innstramming i velferda, fortset altså leiarlønsfesten i dei statlege selskapa.

No har regjeringa styrt i fem år, og leiarløningane fortset å stige til nye høgder. Det er ingenting som tyder på verken moderasjon eller ansvarskjensle når DNB-sjefen får ein solid lønsauke på 10 pst.

For fem år sidan sa Støre til VG at «de ikke bare vil oppfordre, men handle», og at dei ville ha «kontroll over lederlønnsgaloppen». Kvar har det blitt av handlinga, og på kva måte meiner statsråden at regjeringa har fått kontroll på leiarlønsgaloppen? Kva slags signal tenkjer statsråden at desse leiarlønene sender til Fellesforbundet og resten av fagrørsla som tek ansvar for heile den norske lønsmodellen, og som samtidig står med streikevestar for å heve løna innan hotell- og restaurantbransjen så mykje at det faktisk er mogleg å leve av ho, når toppsjefane i statlege selskap openbert meiner dei fortener langt over dobbelt så høg lønsauke som resten av oss?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:56:34]: Ja, det er sesong nå for lederlønn, og det får alltid mye oppmerksomhet, både i mediene og på Stortinget. Det har jeg forståelse for. Store lønnsforskjeller treffer en viktig nerve når det gjelder rettferdighet hos mange av oss.

Spørsmålet fra interpellanten gjelder ett konkret selskap i statens portefølje, altså DNB Bank. Staten eier 34 pst. av aksjene i selskapet og utøver altså sin eiermyndighet sammen med øvrige aksjonærer på generalforsamlinger, og DNB skal avholde denne senere i dag. Samtidig må vi også løfte diskusjonen. Eierpolitikken, som Stortinget sluttet seg til da man behandlet eierskapsmeldingen i 2023, legger premissene for hvordan staten som eier både bør og skal opptre, og det er min jobb å følge opp.

Eierskapsmeldingen slår fast at lønnen til ledende ansatte skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende, og skal ta hensyn til moderasjon. Det skal altså ivaretas. I tråd med selskapslovgivningen, som det også er viktig å si her, er det styret og ikke eierne som er ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Det betyr at det er styret som skal vurdere hvilket lønnsnivå som er nødvendig og tilstrekkelig for at selskapet skal kunne tiltrekke seg og beholde ledende ansatte.

Interpellanten spør hvordan regjeringen vil bruke eierposisjonen mer aktivt for å sikre moderasjon. Staten kan gjennom stemmegivning på generalforsamling følge opp at selskapenes lønnspolitikk legger opp til at sty-

rene skal gjøre moderasjonsvurderinger, men staten forventer også at godtgjørelsene skal være konkurransedyktige, slik at selskapene får rekruttert og beholdt gode ledere.

Staten er altså største eier i flere av Norges største selskaper. Det er virksomheter som har stor betydning for Norge, med mange tusen norske arbeidsplasser. Dersom godtgjørelsene i disse selskapene ikke forblir konkurransedyktige, vil det gjøre det krevende å få de gode lederne, noe som på sikt kan gi dårligere resultater for selskapene, og derfor også være ødeleggende for det norske statlige eierskapet.

Styret gjør heller ikke jobben sin om de ikke sørger for konkurransedyktighet for å beholde de gode lederne. Det er derfor viktig at styrene følger opp, og at styrene vurderer og ikke minst vektlegger både konkurransedyktighet og moderasjon. Her kommer selskapenes begrunnelse i lønnsrapportene inn. Styrene forventes der å redegjøre for hvorfor de mener at lønnsjusteringene er nødvendige, og i tråd med statens eierpolitikk knyttes begrunnelsene ofte opp til lønnsnivåene i sammenlignbare selskaper. Det er fordi selskapene ofte konkurrerer om den samme kompetansen.

Staten kan selvfølgelig stemme mot de lønnsrapportene, men når styrene har fulgt selskapets egne retningslinjer, og de har redegjort for sine vurderinger, sånn som staten forventer, skal også staten opptre som en ansvarlig eier, for staten fastsetter ikke lønnsnivåene. En ansvarlig eier innfører heller ikke lønnsfrys, slik SV også tidligere har foreslått. Det bryter med aksjelovgivningens rollefordeling mellom eier og styret, og statens eierpolitikk har ligget fast i en årrekke, også gjennom skiftende regjeringer.

Denne regjeringen foreslo for Stortinget en eierskapsmelding som nå er vedtatt, og det er det vi nå styrer etter. Samtidig kan jeg forsikre om at regjeringen er opptatt av moderasjon. Nettopp derfor strammet vi til forventningene til styrene rundt det, og det er også grunnen til at moderasjonspolitikken har en effekt. Staten er som nevnt eier i noen av de største selskapene i Norge, og lønnsnivået i Norge er betydelig lavere enn i våre naboland. Når vi ser på oversikten over de 25 best betalte topplederne i norske selskaper på Oslo Børs, er selskapene hvor staten er eier, heller ikke lønnsledende der.

Oppfølgingen fra staten må altså skje innenfor de rammene som lovgivningen gir, og som ikke minst eierpolitikken gir, men det er ikke det samme som at vi ikke har forståelse for at det er reaksjoner og debatt rundt dette.

Dette er en viktig debatt om hvordan politikken skal begrense økte forskjeller i samfunnet, men debatten bør ikke kun basere seg på lønningene til et fåtall enkeltpersoner i selskaper hvor staten er eier – selv om jeg igjen forstår at noe av det kan framstå fjernt for folk flest. Politikken må ha et bredere nedslagsfelt, sånn at en langvarig og god eierpolitikk ikke legges til side, for regjeringen er opptatt av å ha både et omfordelende skattesystem og gode velferdstjenester som er for alle. Derfor er jeg glad for at vi har fått til – til nå og forhåpentligvis i framtiden – gode budsjetter som er omfordelende, også sammen med partiet SV.

Marthe Hammer (SV) [13:01:48]: Som statsråden sjølv sa: I dag er det generalforsamling i DNB. Banken har dei siste åra levert enorme overskot, bl.a. fordi renta for vanlege folk har auka kraftig. Mens vanlege folk har fått høgare buutgifter og strammare økonomi fordi DNB har tent svært godt på eit høgt rentenivå, hadde DNB-sjef Kjerstin Bråthen i fjor ei samla løn på 18,7 mill. kr. Det er 10,6 pst. meir enn året før. DNB-sjefen får altså ein lønsauke som er langt over dobbelt så høg som det vanlege folk kan forvente å få. Det er fullstendig uansvarleg.

I eigarskapsmeldinga, som statsråden også var inne på – og som eit samla storting har stilt seg bak – heiter det ikkje berre at moderasjon er noko ein skal ta omsyn til i fastsetjinga av leiarløningane. I eigarskapsmeldinga står det også at dersom veksten i samla godtgjering eller i enkelte godtgjeringselement er større for leiande tilsette enn for tilsette elles, anten prosentvis eller kronemessig, er staten oppteken av at styret gjev ei særskild grunngjeving i lønsrapporten for selskapet.

10 pst. lønsauke til DNB-sjefen er betydeleg og langt over frontfagsramma. Har statsråden bedt om, og fått, denne særskilde grunngjevinga som retningslinjene krev når leiarløna aukar meir enn den generelle lønsauken i selskapet? Kva tenkjer næringsministeren å gjere i dagens generalforsamling? Har vi fått denne grunngjevinga, og vil statsråden for ein gongs skyld gjere noko meir enn berre å forvente moderasjon frå selskap der staten er ein dominerande eigar, og faktisk stemme for sine eigne retningslinjer og imot den enorme lønsauken til DNB-sjefen? Har statsråden vurdert om det skal få nokre konsekvensar for styremedlemene som ikkje følgjer retningslinjene frå Stortinget og regjeringa, som at statsråden f.eks. vurderer å skifte ut eventuelle styremedlemer som ikkje følgjer opp moderasjon?

Anne Kristine Linnestad hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Cecilie Myrseth [13:04:08]: Den typen vurderinger gjør vi før hver eneste generalforsamling. Det er den jobben vi er satt til å gjøre, basert på de forventningene staten har, som er vedtatt her i salen. De er jo helhetlige. Ja, man skal gi særskilt begrunnelse, og

det er noe vi tar stilling til i hvert enkelt tilfelle. Det skal vi også gjøre når det er generalforsamling i dag.

Det er ikke sånn som interpellanten her sier, at det er vurderinger regjeringen ikke gjør. Det gjør vi, men vi må gjøre det på en forsvarlig, ansvarlig måte, i tråd med de føringene Stortinget har gitt, som også er styringssignalene og dermed forventningene vi som statlig eier gir.

Jeg vil igjen minne om at dette er noen av de viktigste selskapene i Norge. De skaper store verdier og viktige arbeidsplasser rundt om i hele landet vårt. Vi som er i regjering nå, har vært opptatt av en større balanse mellom konkurransedyktige betingelser og moderasjon. Derfor har man strammet til det i eierpolitikken som er nå. Likevel er det fremdeles styrene som har ansvaret for å styre og gjøre de vurderingene. Så er det vår jobb å vurdere om en har fulgt de retningslinjene eller ikke når man kommer til generalforsamlingene, og ikke minst i den kontinuerlige eierdialogen vi har med det enkelte selskap.

Det er ikke sånn at staten bare griper inn og fastsetter lønn eller senker lønn. Det vil ikke være i tråd med de eierprinsippene vi styrer etter. Jeg kan i hvert fall garantere at vi gjør disse vurderingene kontinuerlig, og ikke minst når vi skal gjøre dem, i forbindelse med de ulike generalforsamlingene, også når det gjelder DNB.

Marthe Hammer (SV) [13:06:23]: Det er urolege tider. Det er krig i Ukraina og krig i Iran, prisane aukar, og det er varsla ytterlegare renteauke. Mens andre får høgare bustadlån og mindre på konto, vil altså DNB mest sannsynleg gå med endå større overskot komande år. Det kan likevel ikkje bety at sjefen i DNB kan fortsetje å få ein lønsauke som langt overgår resten av lønsauken i Noreg.

I krevjande tider, der vanlege folk får det tøffare, er det ekstra viktig at regjeringa styrer og sikrar ei utvikling som får dei økonomiske forskjellane ned, og sikrar velferda, og at dei stiller opp for den norske modellen for lønsdanninga. I ei slik tid ikkje berre kan, men bør regjeringa handle. Regjeringa kan begynne å gjere alvor av sine eigne retningslinjer om moderasjon, ikkje berre som ei forventning, men slik at det får konsekvensar og blir etterfølgt.

Det er altså fem år sidan Støre sjølv sa at han var open for lønsfrys og for å stoppe leiarlønsgaloppen. SV har føreslått leiarlønskommisjon og lønsfrys for dei høgast løna leiarane, som Arbeidarpartiet sjølv meinte ein måtte gjennomføre då dei sat i opposisjon. No kan dei gjennomføre det når dei sit i posisjon.

Det er openbert at det går godt i banksektoren, og at det er rom for å hente inn meir til velferda og sikre ikkje berre løna til dei aller høgast løna toppleiarane. Det er i det heile mogleg å hente inn meir frå banksektoren for å sikre velferda. Det gjeld spesielt på finansskatt. I dag, på DNBs generalforsamling, handlar det derimot ganske enkelt om at regjeringa kan stemme i tråd med eigne reglar og reglane og styringssignala frå Stortinget, og med det vise at det ikkje berre er tomme ord, men reell handling som må til om denne leiarlønsgaloppen skal stoppast.

Statsråd Cecilie Myrseth [13:08:36]: Først vil jeg bare avvise en påstand som kommer gang på gang. Det er ikke sånn at staten ikke handler i tråd med Stortingets vedtak og egne vedtatte retningslinjer. Det gjør vi selvfølgelig, men vi er også satt til å være ansvarlig for forvaltningen av noen av de viktigste selskapene vi har i Norge. Det er utrolig viktig for inntektene til landet vårt, som vi lager statsbudsjettet på, og som vi bruker på velferd. Det å være statlig eid kan heller ikke være en konkurranseulempe for disse selskapene. Det er også et viktig prinsipp.

Jeg tenker at vi må se litt videre på det. Når man skal vurdere både moderasjon og konkurransedyktighet, handler det også om sammenlignbare selskaper – selskaper det er naturlig å sammenligne med. Der har jeg vist til tallene man helt åpent kan lese på Oslo Børs.

Det er helt riktig at denne regjeringen har vært opptatt av å sikre at moderasjon er inne som en av forventningene til styrene. Derfor har vi en eierpolitikk som er som den er, og som er strammet til på det området. Samtidig må vi ikke glemme at det ikke kan være en ulempe å være statlig eid. Disse selskapene er ufattelig viktige for landet vårt, både for verdiskaping, for velferd og for arbeidsplasser. Vi skal selvfølgelig fortsette å styre i tråd med den eierskapspolitikken Stortinget har vedtatt. Det gjør vi. Jeg tar fullstendig avstand fra påstanden om at vi ikke forholder oss til vedtatt politikk i Stortinget.

Presidenten [13:10:10]: Da er debatten i sak nr. 5 avsluttet.

Sak nr. 6 [13:10:16]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Arild Gram og Geir Pollestad om terskelverdier for revisjon av stiftelser (Innst. 165 S (2025–2026), jf. Dokument 8:78 S (2025–2026))

Presidenten [13:10:34]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:11:11]: Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Så vil jeg redegjøre kort for komiteens behandling av representantforslaget om terskelverdier for revisjon av stiftelser. Med det sagt vil jeg også rette en takk og gi ros til Senterpartiets representanter Pollestad og Gram for å ha klart å samle komiteen.

I dag har alle stiftelser revisjonsplikt, uavhengig av størrelse. Det finnes ingen unntaksordning, ingen dispensasjonsadgang. Aksjeselskaper og frivillige organisasjoner har begge terskelverdier som fritar de minste fra revisjonsplikten. Det har ikke stiftelsene. Konsekvensen er at en liten stiftelse med eksempelvis 80 000 kr i egenkapital er underlagt de samme kravene som en stor, næringsdrivende stiftelse. Det er ikke rimelig. Dette er en samlet komité enig i.

Komiteen tilrår derfor Stortinget å gjøre følgende vedtak:

«I

Stortinget ber regjeringen innføre terskelverdier for revisjon av stiftelser, som i hovedsak samsvarer med fritakene som gjelder for små selskaper, med sikte på innføring i løpet av våren 2027.»

Videre:

«II

Stortinget ber regjeringen vurdere og foreslå forenklinger eller andre kostnadsreduserende tiltak for revisjon med særlig fokus på revisjon av stiftelser.»

Stiftelser, foreninger og trossamfunn er viktige samfunnsaktører, og penger brukt på unødvendig administrasjon er penger tatt fra formålet de er opprettet for å ivareta. Komiteen forutsetter selvsagt at hensynet til åpenhet og forsvarlig kontroll ivaretas, men mener regelverket i dag er skjevt og bør rettes opp.

Jeg anbefaler med dette komiteens tilråding.

Ruth Mariann Hop (A) [13:13:04]: Denne saken handler om at små stiftelser skal få bruke mer på formål og mindre på byråkrati. Stiftelser spiller en utrolig viktig rolle i samfunnet vårt. De bidrar til frivillighet, lokalt engasjement og viktige samfunnsformål, og de har ofte svært begrensede midler.

I dag er regelverket slik at alle stiftelser har revisjonsplikt, uansett størrelse. Det betyr at små stiftelser med minimale inntekter og eiendeler påføres betydelige revisjonskostnader. Det er strengere enn for både små aksjeselskaper og frivillige organisasjoner, og det er i mange tilfeller ute av proporsjon med virksomheten.

Arbeiderpartiet mener, i likhet med resten av komiteen, at dette er uheldig. Når administrative kostnader blir for høye, går det direkte ut over stiftelsens mulighet til å støtte formålet de er opprettet for. Derfor støtter vi nå at det innføres terskelverdier for revisjonsplikt for stiftelser, i hovedsak på linje med fritakene som allerede gjelder for små selskaper.

Alle statsrådene jobber i dag med et forenklingsarbeid der målet er å redusere administrative byrder og frigjøre tid på sine felt i både offentlig og privat sektor. Med dette forslaget ber vi også regjeringen om å vurdere forenklinger og andre kostnadsreduserende tiltak tilknyttet revisjon. Dette handler ikke om å svekke kontrollen, men om å styrke ideell sektor, for åpenhet, tillit og forsvarlig forvaltning er avgjørende for legitimiteten til stiftelser. Det skal selvsagt ligge fast framover.

Målet er et mer treffsikkert regelverk som reduserer unødvendig byråkrati og lar stiftelsene bruke midlene der de trengs mest, og samtidig sikre nødvendig kontroll. Slik kan vi legge bedre til rette for at stiftelser kan gjøre jobben sin, til beste for lokalsamfunn og fellesskap over hele landet. Derfor støtter vi forslaget til vedtak slik det foreligger.

Erlend Larsen (H) [13:15:22]: Stiftelser er en bærebjelke i det norske sivilsamfunnet. De driver kulturarbeid, idrett, forskning og velferd – ikke for profitt, men for gode formål. Derfor er det paradoksalt at vi i dag har et regelverk som behandler en liten lokalstiftelse med 80 000 kr i egenkapital på nøyaktig samme måte som en stor næringsvirksomhet, med full revisjonsplikt, uansett størrelse, og ingen mulighet for dispensasjon. Sammenlign det med aksjeselskaper, som kan fravelge revisjon ved under 7 mill. kr i driftsinntekter, eller frivillige organisasjoner, som har relativt høye terskelverdier for revisjonsplikt. Stiftelsene har ingen slik sikkerhetsventil.

Halvparten av registrerte stiftelser har bokført egenkapital under 1 mill. kr. For disse virksomhetene kan revisjonskostnaden utgjøre en betydelig andel av midlene de skulle brukt på formålet sitt. Det er ikke god forvaltning. Det er sløsing med ideelle ressurser.

Høyre støtter innstillingen: terskelverdier for revisjonsplikt som i hovedsak følger fritakene for små selskaper, med innføring våren 2027. Vi støtter også at regjeringen vurderer ytterligere forenklinger. Samtidig vil jeg understreke at kontroll og åpenhet må ivaretas. Tilliten til stiftelsessektoren er verdifull. Målet er ikke å fjerne tilsyn, men å forenkle og forbedre.

Høyre stemmer for innstillingen.

Statsråd Jens Stoltenberg [13:17:03]: Som komiteen peker på, er stiftelser et viktig supplement til både offentlige og kommersielle virksomheter. Jeg er enig med komiteen i at vi bør legge til rette for at stiftelser

kan bruke mest mulig av sine midler til formålet de er opprettet for å ivareta.

Det er uheldig om små stiftelser må bruke uforholdsmessig mye av sine midler til revisjon. Jeg er derfor enig med komiteen i at vi bør vurdere om de minste stiftelsene kan få unntak fra revisjonsplikten. Det er naturlig å se hen til modellen for unntak som allerede finnes for små aksjeselskaper og for små frivillige organisasjoner.

Jeg vil samtidig minne om at det er gode grunner til at stiftelser har revisjonsplikt. Revisor er allmennhetens tillitsperson ved revisjon av årsregnskap. Denne rollen er særlig viktig for stiftelser som ikke har eiere som kontrollerer styrets forvaltning. Det må vi ha i mente når vi vurderer om små stiftelser skal få unntak og hvor terskelen for unntak skal ligge.

Vi må også vurdere hvilke konsekvenser et fritak fra revisjon kan få for Stiftelsestilsynets kontroll med stiftelsene. Vi må unngå å legge til rette for økonomisk kriminalitet og skatteunndragelse.

Det er derfor ikke gitt at terskelverdiene for fritak fra revisjon for stiftelser bør være de samme som for aksjeselskaper. Målet må være at reglene innrettes slik at de bidrar til at stiftelsene kan bidra til formålet de er opprettet for, men innenfor trygge rammer.

Gjeldende revisorlov trådte i kraft i 2021. Loven skal bidra til å sikre tillit til regnskapsinformasjon og revisors uavhengighet og faglige kompetanse. Loven gir ikke særskilte forenklinger ved revisjon av små foretak eller for revisjon av stiftelser. God revisjonsskikk innebærer imidlertid at revisor tar hensyn til størrelsen og kompleksiteten til den som revideres. Vi bør likevel vurdere om det er mulig å gjøre forenklinger ved revisjon av små foretak og stiftelser som ikke går på bekostning av formålet med loven.

Presidenten [13:19:19]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Pollestad (Sp) [13:19:33]: Eg vil takka komiteen for å ha gjeve samla tilslutning til Senterpartiets forslag om å innføra terskelverdiar for revisjon av stiftelsar som samsvarar med fritaka som gjeld for små selskap. Det er viktig, og det er ei viktig forenkling som ligg i det.

Eg ønskte å høyra statsråden sitt innlegg før eg skulle halda mitt innlegg, og eg må seia at eg vil anbefala statsråden og regjeringa å lesa Stortinget sitt einstemmige vedtak. Der står det faktisk at ein ber regjeringa om å innføra terskelverdiar. Eg høyrer finansministeren snakka om at ein skal vurdera dette. Nei, den vurderinga har Stortinget gjort. Dette er noko Stortinget ønskjer. Då må regjeringa gjennomføra dette på ein ansvarleg og god måte.

Når det gjeld grensene, meiner eg at Stortinget går ganske langt i å peika på at dei skal samsvara med fritaka som gjeld for små selskap. Det går eg ut frå at regjeringa vil følgja opp i tråd med Stortingets vedtak. Igjen: Dette er eit viktig vedtak for forenkling i Noreg.

Presidenten [13:20:57]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:21:02]

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Kina, undertegnet i Oslo 12. mai 2023 (Innst. 174 S (2025–2026), jf. Prop. 6 S (2025–2026))

Presidenten [13:21:20]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [13:21:58] (ordfører for saken): Saken vi har til behandling, gjelder samtykke til å sette i kraft en ny skatteavtale mellom Norge og Kina, undertegnet i Oslo den 12. mai 2023. Avtalen erstatter gjeldende skatteavtale fra 1986.

Bakgrunnen for avtalen er tydelig. Det har skjedd store endringer i både norsk og kinesisk skattelovgivning de siste tiårene, og det internasjonale rammeverket for skatteavtaler har blitt betydelig videreutviklet, særlig gjennom OECDs og G20s BEPS-prosjekt. Samtidig har handelen mellom Norge og Kina økt kraftig, og Kina er i dag en av Norges aller største handelspartnere globalt.

Den nye skatteavtalen følger i all hovedsak OECDs mønsteravtale. Formålet er å unngå dobbeltbeskatning, skape forutsigbarhet for næringslivet og styrke samarbeidet mellom skattemyndighetene i de to landene for å forebygge både skatteunndragelse og skatteomgåelse. Avtalen inneholder bl.a. forbedret bestemmelse om informasjonsutveksling og tvisteløsning.

Finanskomiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og KrF, tilrår at Stortinget samtykker til å sette avtalen i kraft. Flertallet legger til grunn at avtalen samlet sett er i Norges interesse, og at den bidrar til et mer moderne og robust avtaleverk i møte med en viktig handelspartner.

Samtidig er det viktig å anerkjenne at saken også reiser prinsipielle spørsmål. Flere medlemmer av komiteen har pekt på sikkerhetspolitiske forhold, særlig knyttet til kinesisk eierskap i norske selskaper, samt reduksjonen i kildeskatten på utbytte. Disse bekymring-

ene er reelle og legitime, og de er grundig behandlet i komiteens merknader.

Flertallet mener imidlertid at disse forholdene ikke tilsier at Norge bør unnlate å fornye en nær 40 år gammel skatteavtale. Regulering av investeringer, eierskap og sikkerhetspolitiske hensyn ivaretas primært gjennom annet regelverk, bl.a. sikkerhetsloven og det pågående arbeidet med kontroll av utenlandske investeringer.

Skatteavtaler er et viktig verktøy for små og åpne økonomier, slik Norge har. De bidrar til rettferdig beskatning, forutsigbarhet for næringslivet og et regelbasert internasjonalt samarbeid. Å stå uten en oppdatert skatteavtale med Kina vil, etter flertallets vurdering, være mindre gunstig enn å sette en moderne avtale i kraft.

På denne bakgrunn anbefaler komiteens flertall at Stortinget samtykker til å sette skatteavtalen mellom Norge og Kina i kraft, og jeg støtter den tilrådingen.

Frode Jacobsen (A) [13:25:01]: Takk til saksordføreren for godt arbeid med saken. Arbeidet med å få i stand denne skatteavtalen har jo pågått en stund, og det er fint at Stortinget i dag kan godkjenne den. Avtalen ble undertegnet for snart tre år siden, men selve forhandlingene ble gjennomført i 2019, under den daværende borgerlige regjeringen.

Hensikten med den nye avtalen, som altså erstatter den forrige avtalen fra 1986, er først og fremst å modernisere skatteforholdet mellom Norge og Kina. Hovedformålet med den nye skatteavtalen er – som for den eksisterende avtalen – å unngå dobbeltbeskatning. Det fremmer handel mellom landene, og økt handel er et gode.

I den nye avtalen tas det inn bestemmelser som gjør det lettere å motvirke misbruk og omgåelse. Nye bestemmelser for tvisteløsning og informasjonsutveksling sikrer også at intensjonene bak skatteavtalen lettere kan oppnås.

Så noen ord om kildeskatt, som har vært et tema: Kildeskattesatsene på utbytte går noe ned med den nye avtalen, men dette er i tråd med norsk skatteavtalepraksis og vanlige rammebetingelser for investeringer. Kildeskattesatsen i den gamle skatteavtalen var høy, særlig for investeringer med større eierskap.

Vi er enige med regjeringen om at denne skatteavtalen er bedre for Norge og har med seg helt nødvendige endringer. Formålet med å senke kildeskattesatser for utbytte er ikke å reflektere ulikheter i investeringer mellom landene, men en konsekvens av at avtalen nå moderniseres. Arbeiderpartiet er derfor enig i det finansministeren skriver i sitt svar til finanskomiteen den 16. februar i år. Jeg siterer:

> «Formålet med å senke kildeskattesatser for utbytte for partene i en skatteavtale er ikke å reflektere ulikheter i investeringer mellom landene, herunder direkteinvesteringer. Enkeltelementene i avtalen, for eksempel kildeskattesatsene, må vurderes i lys av helheten i avtalen og den generelle nytten for Norge av å ha skatteavtaler med ulike land for blant annet å motvirke dobbeltbeskatning, samt å ha mekanismer for tvisteløsning som gir sikkerhet for skatteyterne med videre.»

Tom Staahle (FrP) [13:27:21]: Først og fremst vil jeg takke saksordføreren for en god og grundig redegjørelse for komiteens arbeid i saken. Som det er sagt fra talerstolen, er dette en sak som har pågått over tid, og man har forhandlet og kommet fram til en avtale som ble inngått for en god stund siden.

Det er ikke så mye å anføre fra vårt ståsted utover det saksordføreren var inne på, og det er det sikkerhetspolitiske aspektet i forholdet mellom Norge og Kina. Denne avtalen vil på den positive siden bidra til mer forutsigbarhet for norske selskaper som opererer i Kina, og den kan også bidra til å styrke handel og investeringer. Det er i tråd med Fremskrittspartiets ønske om å legge bedre til rette for næringslivet. Vi må likevel ikke glemme å balansere hensynene opp mot nasjonal sikkerhet og økonomisk selvstendighet, og det er noen viktige parametere i oppfølgingen av en slik avtale framover som vi er opptatt av.

Jeg tar opp mindretallsforslaget, og med det følger vi det som ellers er sagt i saken.

Presidenten [13:28:29]: Representanten Tom Staahle har tatt opp det forslaget han refererte til.

Abid Raja (V) [13:28:47]: Selv om Venstre er urolig for mye av det som skjer i Kina, og skeptisk til bilaterale handelsavtaler mellom Norge og Kina, er vi ikke på prinsipielt grunnlag mot å inngå eller fornye skatteavtale med Kina. Det er riktig med skatteavtaler for å få åpenhet og forebygge skatteunndragelse og skatteomgåelser.

Det er likevel ikke uvesentlig hva skatteavtalene som inngås, inneholder, og hva konsekvensen av avtalenes innhold vil være. I komitéinnstillingen etterlyser Venstre en saklig begrunnelse for at kildeskatten i avtalen med Kina reduseres fra 15 pst. til 10 pst. – i enkelte tilfeller 5 pst. – og hva konsekvensene av denne endringen kan medføre.

Det er det ingen i flertallet som støtter innholdet i skatteavtalen, som svarer på. Det nærmeste vi kommer, er kanskje Høyres finanspolitiske rådgiver, som på LinkedIn mener at 5 pst. kildeskatt følger av OECDs mønsteravtale. Om det skulle være tilfellet, er det rart at Norge de siste årene har inngått en rekke skatteavtaler der kildeskatt på utbytte er nettopp 15 pst. I oversikten som

er publisert på departementets hjemmesider, er det ytterst få land som har en skatteavtale med Norge hvor kildeskatten er 10 pst. eller lavere. Det er paradoksalt nok land som Ungarn, Romania og Russland. De fleste andre land har 15 pst., som USA, Canada, Australia og de fleste andre europeiske land.

Slik jeg og Venstre forstår det, er intensjonen i den inngåtte skatteavtalen med Kina at det skal bli enklere og mer lønnsomt for kinesiske eiere å eie og investere i norske bedrifter og selskaper, og tilsvarende for norske eiere i Kina – mer gjensidig eierskap. I tillegg vil avtalen medføre tapte skatteinntekter for statskassen, om enn rimelig begrenset, og at den skattemessige konkurranseforskjellen mellom norsk privat eierskap og tilsvarende kinesisk blir ytterligere forverret for norske eiere, uten at omfanget av dette skal overdrives.

Jeg er bekymret for at Stortinget med åpne øyne skal stimulere til mer kinesisk eierskap i Norge, og hva konsekvensene av det vil være. I så måte er det naturlig å vise til PSTs trusselvurdering fra 2025, der det heter:

> «Vi forventer at både Russland og Kina ønsker å sikre sine nasjonale sikkerhetsinteresser gjennom investeringer i og oppkjøp av selskaper og eiendom i Norge.»

Altså å «sikre sine nasjonale sikkerhetsinteresser» – det bør jo ikke være spesielt ønskelig.

Det er bra at regjeringen vil gjennomføre et lovarbeid, men det er mindre bra at det iverksettes en ny skatteavtale som gjør det mer lønnsomt for kinesiske investeringer i Norge, før en slik lov er på plass. Nettopp derfor foreslår Venstre at skatteavtalen med Kina ikke iverksettes før Stortinget faktisk får seg forelagt en oversikt over de sikkerhetspolitiske konsekvensene av dagens omfang av kinesisk eierskap i Norge, og en analyse av effektene av økt eierskap som følge av redusert kildeskatt på utbytte.

Statsråd Jens Stoltenberg [13:32:06]: Regjeringen ber Stortinget samtykke til å sette i kraft en ny skatteavtale mellom Norge og Kina. Den nye skatteavtalen erstatter eksisterende skatteavtale, som er nesten 40 år gammel. Hovedformålet er som før å motvirke dobbeltbeskatning. Den nye avtalen innebærer en betydelig modernisering, gir bedre forutberegnelighet for skattytere og fortsetter å fremme handel mellom Norge og Kina.

De siste 40 årene har det skjedd store endringer i handelen mellom Norge og Kina og i skattelovgivningen i begge land. Det har skjedd store forbedringer i det internasjonale skattesamarbeidet. Særlig relevant er enigheten fra OECD/G20s Base Erosion and Profit Shifting, også kalt BEPS-prosjektet, for å motvirke uthuling av skattegrunnlag og overskuddsflytting.

Norge og Kina har derfor vært enige om at den gjeldende skatteavtalen bør moderniseres. Gjennom BEPS-prosjektet har vi også forpliktet oss til visse endringer. Dette gjelder bl.a.:

– Vi tar inn BEPS-bestemmelsene for å gjøre skatteavtalen bedre egnet til å motvirke misbruk og omgåelse. Vi følger dermed opp anbefalingene fra prosjektet og Stortingets føringer.
– Vi tar inn oppdaterte bestemmelser for tvisteløsning og informasjonsutveksling. Dette styrker skattesamarbeidet mellom landene og fremmer forutberegnelighet for skattyterne.
– Vi går over til å benytte kreditmetoden for unngåelse av dobbeltbeskatning. Dette har vært norsk skatteavtalepraksis siden 1992.
– Vi tar formuesskatten ut av skatteavtalen. Kina har ikke formuesskatt. Det oppstår derfor ikke noen dobbeltbeskatning av formue. En slik løsning motvirker også potensiell ikke-beskatning av formue.

Den nye skatteavtalen medfører ikke store endringer i fordelingen av beskatningsrett, men kildeskattesatsen på utbytte går noe ned. Det er i tråd med norsk skatteavtalepraksis, OECDs mønsteravtale og er vanlig internasjonal praksis. Større investeringer i selskapssektoren får en kildeskattesats på 5 pst. Eierskapet må være på over 25 pst.

Den gjeldende skatteavtalen behandler alle aksjeinvesteringer likt, med en sats på 15 pst. Kildeskattesatsen for porteføljeinvesteringer i den nye skatteavtalen går ned til 10 pst. Statens pensjonsfond utland har betydelige investeringer i kinesiske aksjer – over 500 mrd. kr ved nyttår. Det å sikre pensjonsfondet denne lavere satsen på 10 pst. gir langsiktig forutsigbarhet for disse investeringene fra norsk side.

Regjeringen mener at den moderniserte skatteavtalen er bedre for Norge og for norske skattytere og er derfor glad for at Stortinget slutter seg til den.

Presidenten [13:35:11]: Det blir replikkordskifte.

Tom Staahle (FrP) [13:35:20]: Jeg har et spørsmål til finansministeren basert på det han sa i sitt innlegg nå. Der tok han opp temaet om OECD og BEPS-prosjektet, og innlemmingen av det i avtalen. Det er i utgangspunktet positivt, og det er vi tilhengere av. Samtidig vet vi at Kina har noen utfordringer knyttet til rettsstatsprinsippet og kanskje ikke er det vi kjenner igjen her i den vestlige hemisfære. Da er vi inne på utfordringer knyttet til håndheving og informasjonsdeling.

Når vi vet at det har vært krevende på mange andre områder, er spørsmålet: Hvordan har finansministeren tenkt å følge opp og sikre at vi kan være trygge på at disse reglene man nå har avtalt, blir etterlevd?

Statsråd Jens Stoltenberg [13:36:14]: Det som er veldig gledelig, er at over de siste 10–20 årene har verden gjort enorme framskritt i å få til internasjonale avtaler for å bekjempe skatteunndragelse. Det har vært et stort problem at man har prøvd å skattlegge noe nasjonalt, og så har man brukt ulike skatteparadiser, ulike måter å flytte overskudd på, til å unndra seg beskatning lovlig eller ulovlig. Nå har man, ikke minst gjennom samarbeidet i OECD, i hvert fall fått på plass et bedre regelverk der Kina også har sluttet seg til en god del av de avtalene. Vi har også løpende dialog med Kina om håndhevelse og om oppfølging.

Vi kan selvfølgelig ha ulike meninger om regimet i Beijing og sider vi ikke liker ved det kinesiske samfunnet, men også autoritære regimer er faktisk opptatt av å få inndrevet skatt. Altså har vi en slags felles interesse av at det er et minimum av rasjonalitet og håndheving av felles skattebestemmelser, og en felles skatteavtale.

Tom Staahle (FrP) [13:37:15]: Jeg legger også til grunn at to avtaleparter følger opp avtalen med den gjensidighet som ligger i det. Likevel kan vi ikke fri oss fra at det er utfordringer mellom hvordan vi opplever og vil at et næringsliv skal fungere, og hvordan vår kinesiske motpart gjør det. Når man har inngått en slik gjensidig avtale, må det også være noen korrektive tiltak, gitt at avtalen ikke blir fulgt opp. Da er spørsmålet: Hvordan vil finansministeren sikre at det blir etterlevd, slik at vi kan være trygge på at denne avtalen vi nå har inngått, blir fulgt opp?

Statsråd Jens Stoltenberg [13:37:50]: Det er veldig viktige problemstillinger representanten peker på. Det er bra at vi har en avtale, og det er bra at vi har en bedre og mer effektiv avtale som også tetter en del skattehull og muligheter for omgåelse, men det er klart at det er helt avgjørende at den håndheves. Det er en dialog norske skattemyndigheter har med kinesiske skattemyndigheter. Det er en dialog norske diplomatiske og politiske myndigheter har med sine motparter i Kina. Vi må jobbe for mest mulig åpenhet, slik at vi eventuelt unngår at avtalen ikke følges opp, og så må vi basere oss på at norske bedrifter rapporterer dersom de ser forhold de mener er i strid med avtalen.

Presidenten [13:38:32]: Replikkordskiftet er omme.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [13:38:48]: Dette var altså den første saken jeg fikk være saksordfører for i høst. Den er blitt utsatt litt på grunn av høringer og diverse. Jeg bevilger meg litt ekstra taletid på slutten av denne saken.

Dette kan framstå som en liten sak. Samtidig er det viktig at Norge har en avtale med Kina. Det tror jeg vi alle sammen er enige om. Jeg opplever at saken nå er godt opplyst, den er redegjort for og nå også debattert i Stortinget. Det har også kommet fram noen innvendinger, nemlig dette med kildeskatt på utbytte og sikkerhetspolitiske aspekter.

Igjen: Jeg tror vi alle er enige om at det er klokt at dette kommer på plass.

Helt avslutningsvis synes jeg det var bra at statsråden tok opp formuesskatt, og at Kina faktisk ikke har formuesskatt – slik at det også er avklart.

Med det har jeg lyst til å takke for en ryddig og god behandling i stortingssalen i dag.

Presidenten [13:39:41]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:39:47]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i foretakspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven (forvaltning av garanterte pensjonsprodukter) (Innst. 177 L (2025–2026), jf. Prop. 31 L (2025–2026))

Presidenten [13:40:06]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:40:41] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for et grundig arbeid i en nokså komplisert sak. Jeg vil innledningsvis også understreke at dette er en sak mange har arbeidet med over tid, og det er positivt at vi nå tar et viktig steg videre i arbeidet med å forbedre regelverket for fripoliser og garanterte pensjonsprodukter.

Proposisjonen fra regjeringen har som hovedmål å skape en bedre balanse mellom trygghet for de garanterte pensjonsytelsene og behovet for høyere avkastning og bedre regulering av pensjonene over tid. Mange fripoliseinnehavere har over flere år opplevd svak regulering av sine ytelser. Dette er et problem regjeringen har tatt på alvor, og som vi har tatt på alvor.

For det første foreslås det endringer i reglene om bufferfond. Regjeringen vil tydeliggjøre hvordan bufferen skal brukes og bygges ned over tid, særlig i utbetalingsperioden, slik at midlene i større grad faktisk kommer pensjonistene til gode. I tillegg foreslås det å lovfeste hvordan gjenstående buffer ved død skal håndteres. Her går komiteens flertall lenger enn regjeringen og fo-

reslår at slike midler i sin helhet skal tilbakeføres til de øvrige kundene, noe som styrker kundenes andel av overskuddet.

For det andre foreslås det å innføre adgang til såkalt lånt egenkapital. Dette er et viktig grep. I dag kan egenkapital som tilføres for å oppfylle garantier, bli permanent bundet, noe som gjør selskapene mer forsiktige i sin forvaltning. Med lånt egenkapital kan selskapene ta noe høyere risiko og dermed oppnå høyere forventet avkastning til kundene, samtidig som garantiene opprettholdes. Flertallet støtter dette og foreslår også justeringer som skal bidra til at ordningen får bedre effekt.

For det tredje inneholder proposisjonen flere forenklinger for fripoliser med investeringsvalg. Blant annet foreslås det at investeringsvalg som er gjort før uttak av pensjon, som hovedregel videreføres i utbetalingsperioden. Det foreslås også enklere regler for informasjon og rådgivning samt større fleksibilitet for små pensjonsytelser. Dette vil redusere byråkrati og kostnader og gjøre ordningen mer brukervennlig.

Komiteens flertall støtter hovedinnretningen i proposisjonen. Samtidig fremmes det flere anmodningsvedtak. Blant annet ber flertallet regjeringen evaluere regelendringene innen 2030 og sikre nødvendige avklaringer før ikrafttredelse for kommunale ordninger, og å vurdere om flere kunder, særlig yngre, bør få tilgang til investeringsvalg.

Det er også fremmet en rekke mindretallsforslag, som jeg antar at partiene selv vil redegjøre for, men det illustrerer at det fortsatt nok er en vei å gå videre, og at dette nok ikke er siste gangen Stortinget vil diskutere fripoliser. Likevel er det et godt og viktig steg i riktig retning, og vi satser med dette på at det vil komme pensjonistene til gode.

Tom Staahle (FrP) [13:44:02]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke saksordføreren for den jobben som er lagt ned, og takke resten av komiteen for samarbeidet.

Dette er en sak som handler om noe helt grunnleggende, nemlig tryggheten for folks pensjon. Det snakkes varmt om forbedringer i pensjonssystemet, om fleksibilitet og muligheter og høyere avkastning, men for mange pensjonister oppleves virkeligheten som en litt annen. De siste årene har altfor mange opplevd at pensjonen deres står stille, samtidig som prisene øker. Nå har vi enda en runde med endringer, og spørsmålet er jo ikke hva som er intensjonen, men om dette faktisk vil gi bedre pensjon. Svaret er: bare delvis.

Hovedinnholdet i saken er hvordan pensjonsmidler i garanterte pensjonsprodukter, særlig fripoliser, skal forvaltes. Regjeringen foreslår bl.a. endringer i bruken av bufferfond, innføring av såkalt lånt egenkapital og forenklinger for investeringsvalgene. Målet er å gi høyere avkastning og mer fleksibilitet, og det framstår som et godt og rett mål. Samtidig må vi ta inn over oss realitetene, og det er at mange pensjonister over tid har opplevd svak regulering av pensjonene sine. Midler som kunne gitt økt utbetaling, har i stedet blitt stående i bufferfond. Det betyr i praksis lavere kjøpekraft for vanlige folk, for dem som har jobbet et langt liv og forventer en trygg og forutsigbar pensjon.

Fremskrittspartiet er tydelig på at pensjon først og fremst er den enkeltes penger. Det er oppsparte midler som tilhører folk – ikke systemet, ikke selskapet og ikke staten. Derfor mener Fremskrittspartiet at regelverket i større grad må sikre individuell råderett, mer forutsigbarhet og reell valgfrihet. Det er krevende at regjeringen på flere områder går bort fra klare, rettighetsfestede regler og i stedet gir mer makt til pensjonsleverandørene gjennom skjønnsbaserte løsninger. Det kan svekke kundenes stilling. Kjernen i utfordringen er enkel: Pensjonen øker ikke nok, og så lenge det ikke stilles tydelige krav til oppregulering, vil dette problemet bestå. Da hjelper det i utgangspunktet lite med tekniske justeringer og nye modeller.

Fremskrittspartiet er opptatt av at avkastningen skal komme pensjonistene til gode. Overskudd fra pensjonsmidlene må ikke bli liggende i systemet. Det skal bidra til høyere utbetalinger. Derfor løfter vi fram betydningen av tydelige og bindende regler for nedbyggingen av bufferfond, bedre informasjon til kundene og tiltak som sikrer jevnere oppgradering av pensjonsmidlene. Kjernen i dette er at pensjonen skal være til å leve av og være en trygghet den dagen arbeidslivet tar slutt. Det handler om tryggheten til folk.

Vi er også av den oppfatning at dette ikke er siste gang vi kommer til å diskutere pensjon fra denne talerstolen og i denne salen. Vi har et felles ansvar for å jobbe fram gode rettigheter for pensjonstakerne der ute, og vi kommer til å bidra i det arbeidet også framover. Denne saken er et steg i riktig retning, men dette er, som saksordføreren sa, en komplisert sak, og det er ikke det siste vi kommer til å se av den.

Jeg tar også opp forslagene FrP er med på i saken.

Presidenten [13:47:02]: Representanten Tom Staahle har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [13:47:16]: La meg begynne med å takke saksordfører for svært godt arbeid i å lose denne viktige, men også kompliserte saken gjennom Stortinget på en god måte.

Denne saken handler i bunn og grunn om noe av det viktigste vi har i vårt velferdssamfunn: tryggheten for egen pensjon. Det handler om å sikre at folk får det de har opptjent, men også å sørge for at pensjonsmidle-

ne forvaltes på en trygg måte som gir best mulig avkastning over tid.

I dag behandler vi forslag til endringer i regelverket for garanterte pensjonsprodukter. Bakgrunnen er en vedvarende utfordring: balansen mellom trygghet og avkastning. For strenge regler har ført til at store midler blir stående i bufferfond uten at det kommer pensjonistene til gode. Høyre mener derfor at det er på høy tid å justere kursen. Vi støtter forslagene som legger bedre til rette for at overskudd i større grad kan komme kundene til gode, samtidig som pensjonsleverandørene får mer hensiktsmessige rammer for risikostyring. Dette er sunn økonomisk politikk – trygghet kombinert med nødvendig fleksibilitet.

Et viktig grep er innføringen av såkalt lånt egenkapital. Dagens regelverk kan gjøre pensjonsleverandørene unødvendig forsiktige fordi kapital som brukes for å dekke avkastningssvikt, i praksis blir låst. Med de foreslåtte endringene kan kapital tilføres midlertidig og tilbakebetales når avkastningen blir bedre. Det gir bedre investeringsbeslutninger og over tid også høyere pensjon.

Regelverket for fripoliser har blitt komplisert og lite tilpasset vanlige folk, særlig for dem med små pensjonsytelser. Derfor er det bra at det foreslås enklere regler, bedre informasjon og større fleksibilitet, bl.a. når det gjelder investeringsvalg og utbetalingstid. Dette vil redusere byråkrati og kostnader og gjøre ordningen mer forståelig.

Høyre har et tydelig mål: Vi skal ha et pensjonssystem som både er trygt og gir god avkastning. Folk skal kunne stole på at pengene deres er sikre, men også at de forvaltes på en måte som gir best mulig resultat. Denne innstillingen er et skritt i riktig retning. Den kombinerer ansvarlighet med modernisering, og den setter pensjonistenes interesser først. Derfor vil Høyre også støtte innstillingen i saken.

Marthe Hammer (SV) [13:49:56]: Det er behov for endringar i regelverket for forvaltinga av garanterte pensjonsprodukt. I mange år har desse fripolisane forvalta av livselskapa ikkje hatt noka som helst regulering, noko som har gjeve betydeleg lågare pensjonar enn det som var lova, og som innbetalt pensjonskapital bør kunne sørgje for. Det gjev eit tap for den enkelte pensjonist, men også for samfunnet, ved at store midlar blir forvalta for forsiktig.

Over tid har ein altså opplevd lita eller inga regulering av pensjonsytingane, og det har svekt kjøpekrafta og levekåra til pensjonistane. SV og Raudt er difor i denne saka einige med bl.a. høyringsuttalene til LO og Pensjonistforbundet i at forslaga i proposisjonen ikkje løyser dei grunnleggjande problema knytt til låg avkasting og manglande oppregulering av fripolisar. Vi viser eksplisitt til Fafos rapport frå 2018, Ikke som forventet, som peikar på at det blir kravd eit meir djuptgripande tiltak for å betre denne forvaltinga. Vi meiner at det er behov for ein ny gjennomgang av ordninga, og at vi må sjå vidare på dei forslaga som ligg i Fafo-rapporten. Vi meiner òg at regjeringa burde sett ned ei slik arbeidsgruppe allereie no i vår for å greie ut meir gjennomgripande endringar i korleis fripolisane blir forvalta og organiserte.

Det er også fleire parti som viser til at den største og mest radikale endringa regjeringa føreslår i proposisjonen, er forslaget om lånt eigenkapital. Vi meiner forslaget bryt med premissen om at endringane skal vere til fordel for kundane, og vi er difor imot regjeringas forslag om innføring av lånt eigenkapital. Vi kan ikkje støtte eit forslag som svekkjer kundane sine rettar og ikkje er i deira interesse.

Eit anna punkt er bufferfond – at dagens reglar om pliktig nedbygging av bufferfond i utbetalingsfasen blir føreslått fjerna og erstatta med krav om at pensjonsleverandørane sjølve skal fastsetje retningslinjer for opp- og nedbygging av buffer. Vi er også kritiske til det og viser igjen til Pensjonistforbundets høyringssvar, som peikar på at desse livforsikringsselskapa har hatt klare insentiv til å halde bufferkapitalen tilbake, ettersom det reduserer behovet for eigenkapital og då avgrensar pensjonspliktene selskapet har overfor kundane. Vi meiner også, i likskap med Pensjonistforbundet, at kravet burde ha vore at den årlege pensjonsutbetalinga utgjer ein bestemt andel av premiereserven, og at den skal tilsvare andel av bufferfondet og utbetalast som eit kronetillegg.

Det siste punktet gjeld investeringsval. Eit breitt fleirtal i høyringsrunden, frå LO, Forbrukerrådet og Pensjonistforbundet til Finanstilsynet og Fintech Norway, tek til orde for løysingar for å gå i retning av å gje kundane rett til å konvertere frå garanterte fripolisar til fripolisar med investeringsval. Ei slik løysing vil vere positivt for kundane då dei sjølve kan velje investeringsprofil. Vi er difor fleire parti som meiner at regjeringa må kome tilbake med forslag som gjev kundane rett til konvertering frå garanterte fripolisar til fripolisar med investeringsval.

Eg tek opp forslaga våre. Eg trur FrP har teke opp forslag, men det er nokre forslag SV har saman med andre, som eg no tek opp. Vidare vil vi stemme subsidiært for forslag nr. 4.

Presidenten [13:21:35]: Representanten Marthe Hammer har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det er også mulig å tegne seg på talerlisten for stemmeforklaring senere om noe er utelatt.

Bjørn Arild Gram (Sp) [13:53:26]: Om enn denne saken kan virke teknisk og til dels lite tilgjengelig, er det en viktig sak, så takk til saksordføreren for godt arbeid.

Nærmere hver femte nordmann har viktige deler av sin framtidige pensjon knyttet til fripoliser, med verdier på flere hundre milliarder kroner. Til tross for, og kanskje også på grunn av, en del endringer de siste årene har regelverket ført til at forvaltningen av fripoliser har gitt tapt kjøpekraft. Mange pensjonister har opplevd liten eller ingen regulering av sine pensjonsytelser. Det kan selvsagt ha store konsekvenser for den enkeltes privatøkonomi. Det er derfor helt nødvendig at det gjøres endringer som tilrettelegger for bedre avkastning av pensjonsmidlene, og at denne avkastningen kommer kundene til gode.

Vi skal merke oss at pensjonskassene for sin del har en kollektiv tilnærming til rettighetshaverne for nettopp å sikre god regulering for både løpende pensjoner og fripoliser. De har jevnt over god bufferkapital og har vært i stand til å sitte med en høyere aksjeeksponering.

Et sentralt punkt i regjeringens forslag er å innføre adgang til såkalt lånt egenkapital, med det formål å øke risikovilligheten til pensjonsleverandørene for å øke avkastningsmulighetene. Som en del av flertallet stiller Senterpartiet seg bak dette. Samtidig presiserer det samme flertallet at det ikke skal være et krav om at den lånte egenkapitalen skal tilbakebetales når utbetalingene starter, noe som i praksis ville ha begrenset effekten av tiltaket vesentlig.

I arbeidet med saken har det også kommet fram bekymringer om konsekvensene av å innføre lånt egenkapital for de kommunale ordningene uten videre utredninger eller avklaringer. Det er særdeles viktig at nødvendige avklaringer blir gjort før ikrafttredelse for de kommunale tjenestepensjonsordningene.

I innstillingen strammes også regjeringens forslag opp når det gjelder håndteringen av gjenstående buffer ved død. Gjenstående buffer skal i sin helhet fordeles på gjenværende kunder og ikke deles med selskapet.

Det er samtidig beklagelig at det ikke har blitt flertall for å sikre at det fortsatt skal være regler for nedbygging av bufferfondet tilknyttet fripoliser i utbetalingsfasen. Å fjerne dette kravet vil øke faren for at avkastningen ikke kommer pensjonistene til gode.

Et annet forhold gjelder spørsmålet om muligheten til å konvertere fripoliser til et produkt med investeringsvalg. Senterpartiet mener at dette skal være en mulighet for flere, og jeg viser til at et flertall nå ber regjeringen om å fremme forslag som gjør dette mulig.

Til tross for de endringene som nå kommer, er vi i tvil om dette går langt nok i å sikre kundenes interesser. Det er behov for evaluering og tett oppfølging. Vi er derfor med i et flertall som ber om at endringene som nå vedtas, skal evalueres, men vi er utålmodige, og vi er derfor også med på å fremme et forslag som ber regjeringen om raskt å komme tilbake til Stortinget med ytterligere forslag som bedre kan sikre regulering av fripolisene.

Mímir Kristjánsson (R) [13:56:27]: Dette er en sak jeg tror det er vanskelig for både vanlige folk og vanlige folkevalgte å skjønne seg på, men den er ikke mindre viktig av den grunn – tvert imot er den helt avgjørende for økonomien til veldig mange pensjonister i Norge.

Når det gjelder fripoliser, altså ytelsesbaserte pensjonsordninger, har problemet over tid vært at pensjonistene har fått altfor dårlig avkastning på sine fripoliser. Resultatet er at de har fått dårligere kjøpekraft og svekkede levekår. En sentral del av dette handler om måten selskapene bygger opp såkalte bufferfond på, som egentlig er ment å sikre pensjonsutbetalingene, men som skjer på en sånn måte at det ikke kommer pensjonistene til gode. Akkurat denne problembeskrivelsen synes det å råde bred enighet om, og det er derfor man har kommet med disse endringene. Spørsmålet er om de forslagene som ligger på bordet fra regjeringen, er tilstrekkelige til løse problemene, og da mener både Pensjonistforbundet og LO at det er de ikke. De etterlyser – i tråd med det som har kommet fram i Fafo-rapporten, som ble nevnt her tidligere av representanten Hammer – flere og mer inngripende og omfattende tiltak, og at man ser mer grunnleggende på hvordan dette systemet er organisert. Det støtter også vi i Rødt, i likhet med flere av de andre partiene.

En viktig endring som i våre øyne ikke er til det bedre, er ordningen med lånt egenkapital. Finanstilsynet er svært skeptisk til denne ordningen. De mener at den binder folk til pensjonsavtalene sine, at den låser dem til avtalene. De mener at det overfører risiko fra selskap til kunde, og de sier at det vil bety en faktisk reduksjon av kundenes rettigheter sammenlignet med dagens regler. Det sier seg selv at vi ikke ønsker det.

Grunnlaget for hele denne veldig kompliserte diskusjonen er pensjonsreformen og en individualisering av ansvaret for egen alderdom, der man har gått bort fra mer rettighetsbaserte pensjonsordninger og over til i økende grad individuelle spareordninger av forskjellige slag. Det har skapt en jungel av kompliserte regler, det har fratatt folk en stor del av pensjonene sine, og det har skapt økte forskjeller blant pensjonister.

Vi er jo interessert i å diskutere pensjon, både fripoliser og andre ting, og det har vi gjort her flere ganger, men vårt utgangspunkt er, for å parafrasere Cato den eldre: Ceterum censeo pensjonsreformen esse delendam – som jeg tror skal bety: For øvrig mener jeg at pensjonsreformen bør ødelegges.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [13:59:35]: Det politiske Norge har lenge lagt til grunn at endringer i regelverket for garanterte pensjonsprodukter skal komme kundene til gode. Det sier også alle partier nå, men flertallet gjør allikevel det motsatte. Mens avkastningen av all

egenkapital knyttet til kontraktene i dag tilføres kundene, kan avkastningen av deler av egenkapitalen nå bli tilført selskapene, som følge av flertallets forslag om innføring av lånt egenkapital.

Regjeringen erkjenner i realiteten at forslaget trolig bare vil gi ulemper for flertallet av fripolisekundene, nemlig de eldre kundene, fordi selskapene neppe vil endre forvaltningen for disse. Bare muligens vil forslaget være en fordel for de yngre, men på en måte som er helt opp til selskapene.

Arbeidsgruppene nedsatt under både Solberg og Støre har ikke anbefalt forslaget av hensyn til kundene. Sistnevnte ekspertgruppe skriver:

> «Gevinsten for leverandør motsvares av like stort tap for kundene hvis forvaltningen er uendret.»

Finanstilsynet går tydelig mot forslaget. De peker på at forslaget gjør at leverandørenes solvens blir enda mer avhengig av framtidig rente og forsterker leverandørenes insentiver til å plassere midler i langsiktige obligasjoner, noe som altså ikke vil gi kundene høyere forventet avkastning.

Siden lånt egenkapital heller ikke skal følge med ved flytting, peker tilsynet på at det vil undergrave flyttemarkedet. Forslaget vil også i flere tilfeller føre til redusert pensjon for kundene. Det gjelder både ved omregning til nedkortet utbetalingstid og ved eventuell konvertering fra garantert fripolise til fripolise med investeringsvalg. Premisset fra forbruker- og arbeidstakersiden om at finanstilsynet må sørge for at tiltaket faktisk kommer kundene til gode, lar seg ikke gjennomføre. Det sier både tilsynet og regjeringen.

En rett til konvertering til fripoliser med investeringsvalg, derimot – som KrF foreslår – kan gi kundene en sikker endring i forventet avkastning, uten usikkerheten og ulempene som lånt egenkapital gir. At flertallet likevel stemmer for lånt egenkapital og mot å gi kundene en rett til konvertering til investeringsvalg, er uforståelig og alt annet enn kundevennlig.

I tillegg til KrFs forslag vil vi stemme for forslaget om en snarlig evaluering av lånt egenkapital.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:02:32]: Forvaltningen av garanterte pensjonsprodukter har blitt diskutert og utredet over lang tid. Lavt rentenivå og økende levealder har over tid gjort det krevende å opprettholde realverdien av pensjonsytelsene. Forslagene som er til behandling i dag, skal legge til rette for effektiv forvaltning av pensjonskapitalen og en rimelig fordeling av overskuddet på forvaltningen. Det er også et mål å gjøre det enklere å tilby fripoliser med investeringsvalg, der kundene selv kan tilpasse forvaltningen av pensjonsmidlene.

Nivået på pensjonen avhenger av forvaltningen av kapital i markedet. Regelverket må gi gode insentiver til den som bestemmer forvaltningen, fordele risikoen på en god måte og gi tilstrekkelig trygghet for pensjonen til kundene.

Fripolisene forvaltes med en avkastningsgaranti og slik at overskudd fra gode år kan settes av i et avkastningsbufferfond som kan benyttes i dårlige år. Det sentrale er å sørge for at buffermidlene bidrar til økte pensjonsutbetalinger over tid.

Markedsrenten har de senere årene økt og er nå høyere enn gjennomsnittet av avkastningsgarantiene. Kontraktene er mer lønnsomme nå, og økt fleksibilitet for leverandørene gir mer rom for å tilpasse forvaltningen av pensjonsmidlene. Lovforslaget åpner derfor for såkalt lånt egenkapital. Målsettingen er at leverandørene skal ta noe høyere risiko i forvaltningen og gi kundene noe høyere forventet avkastning. Samtidig vil kundene fortsatt få minst den pensjonsytelsen de er lovet.

Vi vil følge med på hvordan pensjonsleverandørene tilpasser sin forvaltning av kapitalen og evaluere lovendringene innen 2030, slik flertallet ber om. Vi vil også bidra til nødvendige avklaringer for kommunale ordninger før reglene trer i kraft.

Mange kunder kan ønske å si fra seg garantien i bytte mot selv å bestemme hvordan kapitalen skal forvaltes. Det er få pensjonsleverandører som tilbyr det. Lovforslaget inneholder forenklinger for fripoliser med investeringsvalg, slik at det skal bli attraktivt for flere å tilby produktet.

Flertallet ber om at regjeringen fremmer ytterligere justeringer i disse reglene for at flere kunder som vil være tjent med det, kan få tilbud om investeringsvalg. Det skal regjeringen følge opp.

Jeg er glad for at flertallets forslag samlet ivaretar målsetting om effektiv forvaltning, bedre konkurranse i markedet og sikkerhet for kundenes pensjoner.

Presidenten [14:05:15]: Det blir replikkordskifte.

Tom Staahle (FrP) [14:05:33]: I proposisjonen er et av temaene fripoliser, og det er noe som engasjerer mange. Det er gjort endringer i 2022 i hvordan overskuddet fordeles mellom buffer og oppjusteringen av pensjon, og i 2024 ble det innført sammenslått bufferfond. Nå blir det sånn at man får en større andel av dette bufferfondet enn man fikk før. Når regjeringen nå legger fram denne proposisjonen, vil ikke regjeringen innføre noe tak på bufferen eller sette minstekrav til nedbygging, men krever at selskapene selv skal lage retningslinjer for bufferfondet. Reelt sett gir det mer fleksibilitet til selskapene og kanskje mindre tvang til å øke denne pensjonen.

Kan finansministeren utdype hvorfor man ikke i langt større grad har fulgt opp anmodningen Stortinget kom med rundt dette spørsmålet i siste runde?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:06:24]: Først tror jeg det er klokt å klargjøre én ting, og det er at når det gjelder det som er de offentlige pensjonsordningene – folketrygden, Statens pensjonskasse – er det det offentlige som tar det fulle og hele ansvaret, og vi tilbyr selvfølgelig produkter i tråd med det som Stortinget her har vedtatt.

Så er det disse fripolisene. Det er i hovedsak ordninger som er mer private avtaler. Det er litt forskjellig, men ofte er det det. Da er det i utgangspunktet en avtale mellom dem som selger, og dem som kjøper disse produktene. Det er derfor vi har lagt opp til at leverandørene selv skal fastsette forskriftsbestemmelsene om detaljene, f.eks. rundt fordeling av bufferfondene, men vi mener at de retningslinjene skal meddeles Finanstilsynet. Vi skal sørge for at dette blir offentliggjort, og så vil selvfølgelig vi passe på at det som er intensjonene med det Stortinget vedtar nå, og også de vedtak Stortinget tidligere har gjort, blir fulgt opp så godt som mulig. Jeg tror at det som er det grunnleggende positive nå, er at selv om det for de fleste er en dårlig nyhet at rentenivået går opp, er det for disse pensjonsproduktene en god nyhet at vi nå har et høyere rentenivå. Det gjør at det er lettere å gi en bedre avkastning.

Tom Staahle (FrP) [14:07:38]: Det siste er vi selvfølgelig enig i, og jeg ser også nyansen eller forskjellen mellom folketrygden og private pensjonsselskaper, men hele intensjonen her er at vi i denne salen er lovgivere, og da er det slik at vi setter retningslinjene for hva som skal gjelde i markedet. Intensjonen med denne proposisjonen var å fortsette de tidligere reformene innen pensjonsfeltet, men her skjer det altså uten noen tydelig form og klar regulering. Det er ingen tvang til oppjustering, men man stoler på insentiver og retningslinjer som kan oppleves å henge litt i luften, og man ser det fra fripolisetakernes ståsted. Regjeringen sier at ja, mer overskudd skal komme kundene til gode, men ikke via strengere regler. Isteden sier man at det skal komme via insentiver, fleksibilitet og direkte utbetaling.

Da er jo spørsmålet, som statsråden selv var inne på, for han sier at man skal følge opp dette når de reglene er utarbeidet: Hvordan vil regjeringen sikre at disse fripolisekundene ivaretas om bransjen ikke følger opp disse intensjonene?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:08:43]: For det første skal det altså meddeles Finanstilsynet, for det andre skal hovedpunktene offentliggjøres, og for det tredje skal vi bidra til at det er en effektiv konkurranse i dette markedet. Jeg har den tiltroen til at ulike tilbydere vil være opptatt av å tiltrekke seg kunder, og det vil også bidra til at det blir en rimelig fordeling av avkastningen mellom leverandør og kunde. Vi er jo opptatt av at forsikringsselskapene skal være solide, at det skal være trygghet for de investerte midlene, men samtidig at det er en rimelig utbetaling til dem som har kjøpt fripoliser.

Tom Staahle (FrP) [14:09:25]: Jeg føler ikke at jeg får et ordentlig svar på hvordan finansministeren vil sikre at Finanstilsynet følger opp dette. Det er litt av det som ligger i intensjonen i det mindretallsforslaget som er fremmet, og som flere representanter har vært inne på fra talerstolen her, når vi ber om at departementet jobber gjennom 2026 med disse retningslinjene.

Da er spørsmålet: Vil finansministeren nå – på bakgrunn av debatten og bl.a. spørsmålene fra undertegnede – ta med seg dette tilbake til departementet, kanskje begynne den jobben og være litt proaktiv rundt dette? Dette kan bli en problemstilling, og det er gjerne greit å være i forkant istedenfor hele tiden å løpe i etterkant.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:10:05]: Vi noterer oss alltid hva som blir sagt i Stortinget, og vi vil også notere oss eventuelle mindretallsforslag og synspunkter som kommer der. Vi har et finanstilsyn som skal påse at disse retningslinjene følges opp, og at de innbetalte midlene gradvis tilfaller kundene, som forutsatt i hele ordningen med fripoliser.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [14:10:42]: Regjeringens forslag om innføring av lån til egenkapital bryter med et mangeårig prinsipp om at regelendringer for garanterte pensjonsprodukter skal være klart til kundens fordel. Regjeringens ekspertgruppe anbefaler ikke en sånn endring og sier at selskapenes gevinst vil motsvares av kundenes tap hvis selskapenes forvaltning ikke endres. Finanstilsynet peker i tillegg på at endringen kan ødelegge flyttemarkedet, gi usikkerhet om overføring av avkastning til kunden og gi redusert pensjon i flere tilfeller. På toppen av alt sier regjeringen selv i sitt svar til komiteen at en ikke tror at forvaltningen vil endres for flertallet av fripolisekundene, som er eldre, og at endringen dermed i praksis bare vil gi ulemper for disse kundene.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Hvordan kan regjeringen foreslå dette?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:11:33]: Vi er trygge på at dette er et forslag som samlet sett kan gi bedre avkastning, og som gjør at det er mulig å ta større risiko. Det vil også bidra til at pensjonsmottakerne får en høyere pensjon enn de ellers ville fått. Det er derfor vi foreslår dette.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [14:11:52]: Jeg registrerer at finansministerens svar på mange måter bygger på et håp om at selskapene skal endre forvaltningen for noen av kundene, og at han dermed erkjenner at forslaget om lånt egenkapital langt fra er klart til fordel for kundene. Som følge av stortingsflertallets vedtak i forbindelse med Prop. 83 L for 2022–2023, som KrF for øvrig ikke støttet, kan uklarheter her koste kundene store summer. Det er blitt nevnt om lag 4 mrd. kr som forsikringsselskapene kan hente ut gjennom overskuddsdeling, fra buffere som stammer fra de tidligere tilleggsavsetningene som egentlig tilhører kundene. Hva vil finansministeren gjøre for at midlene fra de tidligere tilleggsavsetningene i sin helhet tilfaller kundene?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:12:33]: Hele poenget med dette er å få et system som gjør at vi over tid kan gi dem som har tegnet ulike pensjonsprodukter, bedre avkastning. Da er det, som jeg sa i det forrige svaret, paradoksalt nok slik at et høyere rentenivå i samfunnet vil bidra til å øke avkastningen, og det vil gjøre det lettere å gi en garantert avkastning over tid. Å gi større mulighet til å ta risiko vil også øke avkastningen og dermed bidra til at pensjonene kan være høyere enn de ellers ville vært. Vi har Finanstilsynet, som skal påse at de reglene og de intensjonene som vedtas her og legges til grunn her, blir fulgt opp.

Presidenten [14:13:12]: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Maria Aasen-Svensrud (A) [14:13:34]: Takk til komiteen for gode ord til saksordfører. Det er hyggelig.

La meg bare avslutte med å si at dette er en sak som tydelig viser hvor kompleks pensjonspolitikk kan være i praksis. Som flere av komiteens medlemmer har vært inne på, står vi overfor flere hensyn som trekker i mange ulike retninger. På den ene siden skal vi sikre trygghet for allerede opptjente rettigheter. Garantiene ligger fast. På den andre siden må vi sørge for at pensjonsmidlene faktisk gir avkastning og regulering over tid, slik at pensjonene ikke taper seg i verdi.

I tillegg må vi legge til rette for et regelverk som er forståelig, rettferdig og praktisk å forvalte, både for kundene og for pensjonsleverandørene. I arbeidet med denne saken har vi fått tydelige innspill fra en bredde av høringsaktørene – fra arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiversiden til pensjonsbransjen, tilsynsmyndigheter og interesseorganisasjoner. Det er jo ikke overraskende at disse har ulike perspektiver. Noen har vært særlig opptatt av sikkerhet og forutsigbarhet, andre av avkastning og handlingsrom og noen av rettigheter og valgfrihet for den enkelte.

Arbeiderpartiet og flertallet i komiteen mener det er et politisk ansvar å veie disse hensynene opp mot hverandre og ikke kun se ett av dem fullt ut. Derfor mener vi at proposisjonen fra regjeringen representerer et balansert steg videre. Den bygger på tidligere reformer, men justerer kursen der vi ser at dagens regler ikke i tilstrekkelig grad har gitt ønsket effekt, særlig når det gjelder regulering av pensjonsytelser for fripoliseinnehaverne.

Jeg er derfor glad for at komiteens flertall har klart å samle seg om sentrale deler av denne retningen. Ikke minst er det viktig at flertallet peker på oppfølging. Vi ber om en evaluering av regelverket, vi ber om at regjeringen følger opp utviklingen nøye, og som statsråden bekreftet, vil regjeringen gjøre dette. For Arbeiderpartiet er det kjernen. Vi skal ha et pensjonssystem folk kan stole på, det skal være trygt, og det skal også være rettferdig og gi rimelig avkastning over tid.

Som flere har vært inne på, er det slik at denne saken nok ikke løser alle utfordringer knyttet til fripoliser, men den bringer oss videre på en måte som tar hensyn til både trygghet, avkastning og fellesskapets ansvar for gode pensjoner.

Presidenten [14:16:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:16:12]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Henrik Asheim og Ola Svenneby om lavere og mer forutsigbar skatt på folks bolig og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Marit Vea om å midlertidig suspendere den nye modellen for beregning av formuesverdi på bolig (Innst. 188 S (2025–2026), jf. Dokument 8:94 S (2025–2026) og Dokument 8:97 S (2025–2026))

Presidenten [14:16:49]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Even A. Røed (A) [14:17:24] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken, og de ulike partiene vil naturlig nok redegjøre for sine synspunkt selv.

Det er rettferdig å ha et skattegrunnlag som reflekterer de reelle verdiene. Derfor er det også bra at vi har en

verdsettelsesmodell som oppdateres sånn at den treffer bedre. Det var aldri et mål at denne modellendringen skulle gi staten økte inntekter. Derfor justerte vi også bunnfradraget i formuesskatten i statsbudsjettet i fjor høst. I dette tilfellet endte det opp med å få større utslag enn forutsett. Effekten var at det fra ett år til det andre ble for store forskjeller på skatteseddelen for folk. Derfor har vi også gjort grep ved å øke innslagspunktet for høy verdisetting av primærbolig fra 10 mill. kr til 14 mill. kr, noe som kommer til å bidra til å dempe utslagene og gjøre at flere med primærbolig med relativt sett ordinær verdi, vil betale mindre formuesskatt på boligen enn det som var utgangspunktet med modellendringen.

Jeg mener det er riktig metode for et mest mulig rettferdig skattesystem. Verdiene vi eier, må verdsettes til det de er verdt, og så må vi justere ved å ha ordninger som bidrar til å gjøre skattleggingen mest mulig rettferdig. Akkurat det gjør vi ved å øke innslagspunktet, noe som gir direkte effekt til dem som primært har formuen sin i egen primærbolig. Det er heller ikke riktig å ha en systematisk undervurdering av de dyreste boligene, og det er i hvert fall ikke riktig at en del personer har hatt en for høy verdifastsettelse. Det er vi nødt til å rette opp i. Derfor mener jeg at Stortinget konkluderer rett i denne saken, og så vil regjeringen i revidert nasjonalbudsjett følge opp de justeringene som har blitt varslet tidligere i år.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:19:35]: Den 22. desember 2025, for ganske nøyaktig fire måneder og én dag siden, stilte jeg finansministeren spørsmål om det FrP mistenkte var en kraftig økt boligskatt. Finansministeren forsvarte den gang ordningen og kalte den mer rettferdig. Siden den gang har FrP stilt spørsmål, utfordret og funnet eksempler på det motsatte, nemlig at det å øke boligbeskatningen og beskatningen av folks hjem ikke er rettferdig, og at skattesjokket var langt mer omfattende enn det regjeringen selv trodde. Faktisk tok regjeringen inn 500 mill. kr mer. Dette bekrefter at FrPs skepsis den gangen var reell, og jeg er glad for at FrP, som eneste parti, gikk imot den nye boligskattemodellen den gangen.

Det har fra Stortingets side vært krevende å føre tilsyn med regjeringen underveis i saken. Når Fremskrittspartiet har stilt spørsmål som var ganske konkrete, har vi fått veldig generelle svar. Jeg vil derfor benytte anledningen til å takke alle de menneskene som har turt å stå fram og dele hvordan den nye boligskattemodellen har truffet dem og deres økonomi. Jeg tror ikke, hvis disse menneskene hadde valgt å være stille, at vi hadde fått denne endringen i boligskattemodellen som man nå har sett, så jeg vil rette en stor takk til dem for det.

Vi er ennå ikke i mål. Vi vet fortsatt ikke konsekvensene modellen har for eiendomsskatten. Hvorvidt det er et presist grunnlag for selve modellen, er også ubesvart. Fremskrittspartiet har derfor i denne saken fremmet et forslag om at vi midlertidig skal stoppe den nye modellen, og at vi skal nedsette et hurtigarbeidende ekspertutvalg som skal gjennomgå modellens metode, datagrunnlag, tekniske begrensninger og virkninger for skatteytere og statens inntekter. Grunnen til det er rett og slett at det har vært så mye uklarhet rundt selve boligmodellen. Det handler nesten ikke lenger om man er for høy eller lav beskatning av bolig; det handler om at man skal ha et presist beregningsgrunnlag for den skatten man har. I lys av endringene man i dag har sett i hytteskatten, vil jeg utfordre partiene i salen til å tenke seg om en gang ekstra knyttet til de forslagene Fremskrittspartiet fremmet i salen. Hvis man pauser beskatningen av hytter, burde man også pause beskatningen av folks hjem, for prinsippene er akkurat de samme. Det handler om at folk skal være trygge på at den modellen som benyttes for å beregne formuesverdien deres, stemmer.

Jeg vil med dette ta opp forslagene Fremskrittspartiet har alene og sammen med andre.

Presidenten [14:22:20]: Representanten Martin Virkesdal Jonsterhaug har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [14:22:33]: Trygghet for eget hjem er en av de mest grunnleggende verdiene vi har i samfunnet. Folk skal kunne stole på at skattesystemet er forutsigbart, rettferdig og bygger på riktige forutsetninger.

I statsbudsjettet for 2026 innførte regjeringen en ny modell for verdsetting av bolig. Dette ble presentert som en teknisk justering – en forbedring som skulle gi riktigere verdier, og som for de aller fleste skulle ha liten eller ingen betydning for skatten. Finansdepartementet anslo en moderat økning i inntektene fra formuesskatten og signaliserte at bare et lite mindretall ville få økt skatt.

Fasiten viser noe helt annet. Folk som har jobbet et langt liv, samvittighetsfullt betalt ned boliglånet sitt og tilfeldigvis bor i et område der mange ønsker å kjøpe boligen deres, fikk en kraftig skatteøkning. Nye anslag fra SSB viste at skatteøkningen er nær dobbelt så høy som først antatt – nærmere 1 mrd. kr. Enda viktigere: Langt flere mennesker enn forespeilet fikk økt skatt. Cirka 200 000 personer fikk høyere formuesskatt, mange av dem med helt vanlige boliger og inntekter.

Skattesystemet må være til å stole på. Det skal ikke være slik at vanlige boligeiere i pressområder plutselig blir definert som rike og får økt skatt fordi verdigrensene ikke har holdt tritt med virkeligheten. Samtidig har noen husholdninger også fått lavere skatt som følge av den nye modellen. Det er viktig å bevare forutsigbarhet-

en også for dem. Derfor trenger vi en løsning som er målrettet, rettferdig og balansert.

Høyres forslag i denne saken er nettopp det. Vi foreslår å heve grensen for den gunstigere verdsettelsen fra 10 mill. kr til 20 mill. kr. Ved å heve grensen vil vi motvirke de urettferdige skatteskjerpelsene som har oppstått, uten å øke skatten for dem som allerede har fått lettelser.

Dette handler om tillit – tillit til at politiske vedtak bygger på riktige tall, tillit til at skattesystemet er rettferdig, og tillit til at Stortinget griper inn når konsekvensene blir urimelige. Når en reform gir så store og uforutsette utslag, kan vi ikke bare se på. Vi må korrigere kursen.

Regjeringen har varslet at de vil øke grensen for lavere verdsettelse fra 10 mill. kr til 14 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett, men det er altså ikke vedtatt, og flere av regjeringens budsjettpartnere har signalisert at de ikke vil være med på en slik endring. Derfor har Stortinget i dag muligheten til å gi folk den forutsigbarheten de fortjener, og allerede nå avklare hvordan systemet skal se ut – og dermed også stemme for Høyres forslag. Med det tar jeg opp forslaget Høyre har.

Presidenten [14:25:19]: Representanten Henrik Asheim har tatt opp det forslaget han refererte til.

Mímir Kristjánsson (R) [14:25:31]: Det er ikke vanskelig å forstå at det er tøft for folk å få oppjustert verdien på boligen sin fra ett år til et annet eller f.eks. å få en økt skatteregning, og at det er noe som er upopulært. I enkelte tilfeller er det jo store skatteøkninger det er snakk om, så at folk blir misfornøyde med det, er ikke noe å lure på.

Det som er litt selsomt med å følge denne debatten, er jo at de gruppene som blir rammet av disse skatteøkningene, ser ut til å vekke en helt annen type omsorg, forkjærlighet og kampvilje hos den politiske høyresiden enn nær sagt noen annen gruppe her i landet. Det finnes ingen annen sak som kan få høyresiden her i landet til å gå i fakkeltog enn hvis det handler om folks formue. Man får ikke meg til å gå med på at det er en ulempe å bo i et dyrt, nedbetalt hus. Uansett hvordan man snur og vender på det, er det en fordel å bo i et dyrt, verdifullt og nedbetalt hus, og et hus, selv om man bor i det, er en del av ens formuesverdi. Vi har mange rabatter på boliger i skattleggingen vår kontra andre formuer, men det er ikke sånn at hus ikke er formue.

Representanten Asheim sa at noen mennesker blir stemplet som rike. Det er altså ikke sånn at skattevesenet går inn og stempler folk i pannen: rik, fattig, rik, fattig, rik, fattig. De ser på formuesverdien, og hvis formuesverdien kommer over et visst nivå, betaler man formuesskatt. Det gjør også alle andre med formue. Sånn er reglene, og sånn er det også i denne saken.

Det ble forsøkt å så tvil om de rød-grønne partiene skal klare å løse dette. Det er i alle fall ikke noe viktig for Rødt å beholde denne endringen. Det kom et voldsomt omslag over natten, og det er mange gode grunner til å gå tilbake på det. Det som er viktig for Rødt, er et mer rettferdig skattesystem der de med høye inntekter og stor formue betaler mer i skatt, sånn at vi kan kutte skattene til de pensjonistene som ikke nådde fram i denne debatten, nemlig alle de minstepensjonistene i Norge som ikke eier bolig til 30 mill. kr som er nedbetalt. Hvor ble det av dem oppi dette? Det er jo dem vi i Rødt er opptatt av å prioritere i neste omgang. Det er selvfølgelig ikke noe problem å gjøre om på dette, men da må man finne andre politiske grep som sikrer fordelingen i skattesystemet, sånn at vi sikrer at de som har mye, betaler skikkelig skatt, og at de som har lite, kan betale mindre skatt enn de gjør i dag.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [14:28:49]: Boligen er først og fremst et hjem. For de aller fleste er den ikke noe spekulasjonsobjekt, men rammen rundt familieliv, trygghet og ikke minst tilhørighet. Nettopp derfor er det avgjørende at beskatningen av boliger oppleves som rimelig, forutsigbar og i samsvar med folks faktiske betalingsevne.

Bakgrunnen for denne saken er kjent. Stortinget ba tidligere om en mer treffsikker verdsetting av boliger i formuesskatten, særlig fordi de dyreste boligene over tid var betydelig undervurdert. Regjeringens nye modell, utviklet av SSB, var ment som en teknisk forbedring. Samtidig ser vi nå at endringen har fått større og mer uforutsette utslag enn mange forventet – også for helt vanlige boliger i pressområder.

Det er forståelig at dette har skapt utrygghet. Når ligningsverdien øker kraftig på kort tid uten at inntekten gjør det samme, utfordres det vi kaller betalingsevneprinsippet. Ingen skal måtte vurdere å selge sitt eget hjem for å betale formuesskatt.

Samtidig er det viktig å holde fast ved to ting: For det første er det fortsatt stor usikkerhet om de endelige virkningene av modellen. Vi vet at sikkerhetsventilen finnes, og at flere vil bruke den. For det andre har finansministeren tydelig varslet at regjeringen vil komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett med justeringer for å sikre at staten ikke får økte inntekter som følge av omleggingen.

KrF mener derfor at Stortinget gjør klokt i å avvente den helhetlige gjennomgangen som nå er varslet. Å suspendere modellen nå, eller gjøre store strukturelle endringer gjennom enkeltforslag, vil kunne skape ny usikkerhet – både for boligeiere og for kommuner som bruker formuesverdier i eiendomsskatten.

For KrF handler dette om balanse. Vi erkjenner behovet for mer treffsikre verdier. Vi tar på alvor de uheldi-

ge utslagene som er meldt. Vi mener løsningen bør være helhetlig, godt utredet og forankret i Stortingets ordinære budsjettbehandling. Derfor støtter KrF komiteens tilråding om ikke å vedta de framlagte representantforslagene nå, men heller behandle justeringene i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, der hele bildet kan vurderes samlet.

Skattesystemet skal stå seg over tid. Det krever både rettferdighet og ro.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Abid Raja (V) [14:31:28]: Ved framlegg av statsbudsjettet for 2026 foreslo finansministeren å legge til grunn en oppdatert modell for beregning av formuesverdier for bolig basert på et forslag fra SSB, dette for å få mer treffsikre anslag på boligenes markedsverdi. Ifølge finansministeren ville om lag like mange boliger få redusert som økt beregnet verdi med den reviderte modellen.

Finansministeren anslo at de fleste skattyterne isolert sett ville få om lag uendret formuesskatt. Om lag to tredjedeler skulle få en økning på under 2 000 kr, mens en tredjedel skulle få økt skatten med om lag 7 000 kr i gjennomsnitt. Det ble anslått at inntektene fra dette isolert sett ville øke med om lag 435 mill. kr med den reviderte modellen.

Så langt jeg har sett, var det ingen partier som var direkte imot endringene som ble skissert. Det var ulike partier, inkludert Venstre, som foreslo redusert skattesats i formuesskatten, som ville medført et lavere skattetrykk.

I finanskomiteens innstilling tok så en samlet komité finansministerens omtale til orientering, uten utfyllende kommentarer. I Stortingets debatt om skatte- og avgiftsopplegget for 2026 ble modellen for beregning av formuesverdier på bolig ikke nevnt av noen partier eller representanter. Så langt, så godt.

I etterkant av Stortingets behandling har det imidlertid vist seg at informasjonen finansministeren hadde gitt, i beste fall var misvisende. Gjennom en rekke oppslag i bl.a. E24 viser det seg at mange boligeiere hadde fått formuesverdien på primærboligen sin kraftig oppjustert. Det har ført til betydelig høyere formuesskatt enn forventet. Nye beregninger fra SSB anslår at skatteinntektene øker med 973 mill. kr. For enkelte skattytere har ikke skatten økt med bare 7 000 kr i året, noen har fått en skatteøkning som innebærer hele 7 000 kr i måneden som følge av endringene.

Jeg har merket meg at finansministeren har lagt fram forslag til justering av beskatningen av boliger. Vi i Venstre mener at det er et skritt i riktig retning og i tråd med deler av representantforslaget vårt, selv om det kan diskuteres om 14 mill. kr er det riktige nivået.

Det mest logiske er at reglene for beregning av formuesverdi av boliger i 2026 baseres på de gamle reglene, som gjaldt i 2025, og at regjeringen utreder konsekvenser av forslaget i tråd med innspill fra Huseierne, slik at Stortinget kan gjøre et opplyst vedtak som gjelder fra 1. januar 2027.

Vi er med på å fremme forslag i innstillingen, ett sammen med andre partier og ett alene. Jeg viser til disse forslagene og tar opp Venstres forslag.

Til slutt vil jeg be finansministeren om rett og slett å rydde opp i problemene han selv har skapt.

Presidenten [14:34:12]: Representanten Abid Raja har tatt opp det forslaget han viste til.

Marthe Hammer (SV) [14:34:30]: Det er svært fornuftig å få ei meir rettferdig og korrekt verdsetjing av dyre bustader. Det har SV jobba for lenge, og vi fekk også i førre periode gjennomslag for at vi skulle få denne utgreiinga. Det er her snakk om svært dyre bustader, anten dei er på over 10 mill. kr eller over 14 mill. kr. Det er velkjent at dyre bustader over år har hatt ei for låg verdsetjing, og difor er det betalt for lite skatt for desse i forhold til folk som har bustader som ikkje er verdt så mykje. Det er difor bra at det kjem ei utgreiing som viser at det er mogleg å gjere det meir korrekt og meir rettferdig.

Problemet er ikkje at vi ikkje får ei meir rettferdig skattlegging av dei aller dyraste bustadene i Noreg. Problemet er at bustadmarknaden har blitt ein forskjellsmaskin der unge slit med å kome seg inn på bustadmarknaden. Det å eige bustad er og har vore veldig gunstig i Noreg. Samanlikna med andre land er det veldig låg skattlegging av bustader i Noreg. Vi er mange som ønskjer oss lågare skatt på låge inntekter, og at vi skal stimulere til arbeid, og då er det fornuftig i staden å skulle skattleggje formuesobjekt som eigedom. «Tax wealth, not work» er ein bevegelse som ønskjer at vi skal vri skattesystemet over til formue og eigedom og ikkje til arbeid.

Det er også ei overdriving at dette var ei skattebombe. Det er nesten 400 000 som har fått mindre skatt no – 230 000 i den første runden og eventuelt no nesten 500 000 med den nye modellen. At nokre får så mykje skattelette, skjøner eg heller ikkje at nokon kan vere ueinig i.

Det er sånn at den endringa statsråden gjorde for nokre veker sidan, også har nokre utfordringar, når ein endrar frå 10 mill. kr til 14 mill. kr. Vi ser at bl.a. dei bustadene som er aller, aller dyrast, også får den største skatteletten.

Dette er openbert ei sak vi ikkje er ferdig snakka om. Eg er veldig glad for at vi har fått denne modellen oppe og gå, sånn at det er mogleg å få ei meir korrekt og rettferdig verdsetjing av bustader. I ei tid der det blir varsla innstrammingar og at velferda må kuttast, trengst det i

eit ansvarleg budsjett inntekter som også bidrar til fellesskapet, og då er det fornuftig å få ei rettferdig skattlegging også av eigedom.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:37:41]: I statsbudsjettet i høst innførte regjeringen en oppdatert modell for verdsetting av boliger. Modellen retter opp i urettferdige forskjeller. Med det ble Stortingets anmodningsvedtak fra 2021 om gjøre verdsettingsmodellen mer rettferdig og treffsikker fulgt opp.

Med den gamle modellen ble verdien av de dyreste boligene systematisk undervurdert. En kostbar villa kunne få en vesentlig lavere boligverdi i forhold til den reelle verdien enn en nøktern leilighet i samme område. I den gamle versjonen av modellen ble kommuner brukt som prisområde, bortsett fra i de store byene, der bydeler ble brukt. Ved å ta i bruk betydelig flere beregningsområder gir den reviderte modellen mer presise og dermed riktigere anslag.

Regjeringen har vært tydelig på at staten ikke skal tjene penger på omlegging fra gammel til oppdatert boligverdsettingsmodell. Derfor brukte regjeringen de økte inntektene til å heve bunnfradraget i formuesskatten. Da Statistisk sentralbyrå i januar i år beregnet virkningene av de vedtatte budsjettendringene på nytt, viste det seg at utslagene ble større enn tidligere anslått. Vi gjorde det umiddelbart klart at regjeringen ville komme med tiltak som sikrer at staten ikke skal gå i pluss med omleggingen, og at vi ville dempe store utslag.

Regjeringen vil derfor i revidert nasjonalbudsjett fremme forslag om å øke innslagspunktet for høy verdsetting av primærboliger til 14 mill. kr, slik at skattereglene blir bedre tilpasset skattegrunnlaget. Med regjeringens forslag vil eiere av de aller dyreste primærboligene fortsatt bidra mer til fellesskapet enn med den gamle modellen for verdsetting, men med et innslagspunkt på 14 mill. kr for dyre boliger blir økningen mindre enn den ellers ville vært. Samlet innebærer denne omleggingen at nær 200 000 skatteytere får en skatteskjerpelse, mens mer enn dobbelt så mange, 450 000, får en skattelettelse. Over fire millioner skattytere får uendret skatt.

Det er viktig for regjeringen at skattesystemet er effektivt, rettferdig og bidrar til omfordeling. Å gå tilbake til den gamle verdsettingsmodellen vil være et steg i feil retning. Uansett ønske om nivå på skattene, bør en kunne være enige om at grunnlaget bør være mest mulig riktig.

Presidenten [14:40:21]: Det blir replikkordskifte.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:40:35]: Som nevnt i innlegget mitt, gikk Fremskrittspartiet som eneste parti imot denne nye boligmodellen. Vi foreslo i vårt alternative budsjett å reversere den. Grunnen til det er bl.a. at vi mener at det er mye usikkerhet rundt modellen. Vi har nå tatt til orde for at man skal gjennomgå modellens metode, datagrunnlag, tekniske begrensninger og virkninger for skatteytere og statens inntekter. Dette ekspertutvalget bør sende sitt arbeid på høring. Grunnen til at vi lurer på dette, er at det fortsatt er mye som er uavklart rundt hvordan modellen funker. Jeg lurer på om finansministeren nå kan gi en garanti for at den nye boligberegningsmodellen er korrekt.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:41:23]: Jeg tror representanten ikke har fulgt med. Det finnes ingen verdsettingsmodell som er hundre prosent korrekt. Det eksisterer ikke. Derfor har vi også en sikkerhetsventil i den nye modellen, slik at hvis man opplever at det verdsettes høyere enn markedsverdi, kan man klage på det og få det nedsatt.

Det som er helt sikkert, er at den gamle modellen som Fremskrittspartiet forsvarer, i hvert fall ikke er korrekt. Den er helt åpenbart urettferdig. Det er tydelig dokumentert med enkelteksempler og statistikk at den treffer vesentlig dårligere. Det betyr at folk i billige boliger har en systematisk høyere verdsetting enn folk med dyre boliger. Det er urettferdig, og det fører til vilkårlighet. Det er greit å diskutere skattenivå, men det er egentlig ikke det vi diskuterer nå. Nå diskuterer vi skattegrunnlag.

Det er oppsiktsvekkende at Fremskrittspartiet fortsetter å ønske seg en modell der det er slik at de aller dyreste boligene systematisk blir undervurdert, mens de som bor i vanlige boliger, får overvurdert sine boligverdier. Vårt opplegg gir altså dobbelt så mange skattelettelser som det gir skatteskjerpelser.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:42:30]: Jeg kan berolige finansministeren med at Fremskrittspartiet følger godt med – faktisk fulgte vi så godt med at vi den 22. desember 2025 så at denne endringen vil føre til et gigantisk boligskattesjokk for helt vanlige mennesker. Det har jo også finansministeren anerkjent i ettertid.

Siden finansministeren følger så godt med, lurer jeg på hva som er årsaken til at Fremskrittspartiet ikke har fått svar på hvilken provenyeffekt dette forslaget har for eiendomsskatten. Vi står altså i dag uten å vite hvor mye eiendomsskatten vil øke som følge av dette forslaget. Vi er klar over at det er kommunene som fastsetter eiendomsskatten, men det er ikke til å legge skjul på at det at Stortinget endrer verdsettingsmodellen, også vil endre det skattegrunnlaget kommunene benytter.

Jeg lurer på om finansministeren kan svare på hvor mye eiendomsskatten vil øke som følge av denne end-

ringen, eller om han vil anerkjenne at han rett og slett ikke har svaret.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:43:23]: Vi innførte kommunalt selvstyre i Norge på 1800-tallet, og siden den gang har kommunene bestemt hva slags beskatning de har av f.eks. eiendom. Jeg har ikke tenkt å bestemme hva norske kommuner skal fastsette av eiendomsskatt som en slags finanspolitisk solkonge. Det er opp til dem å bestemme hva slags skattegrunnlag de bruker, om de bruker det statlige skattegrunnlaget eller et annet skattegrunnlag, og det er opp til dem å bestemme både sats og bunnfradrag.

Jeg tror på kommunalt selvstyre. Jeg ser at mange Fremskrittsparti-styrte kommuner har eiendomsskatt. Det er i og for seg greit nok. Vi har laget et mye mer rettferdig verdsettingssystem, og så må kommunene selv bestemme om de ønsker å bruke det. Uansett er ikke dette aktuelt for kommunene før i 2028. Det er et kommunevalg før det, og da kan man stemme på de partiene man ønsker i et demokratisk valg og være med på å bestemme dette lokalt.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:44:16]: Jeg konstaterer at jeg – for det jeg tror må være femte gang – ikke får svar på hva provenyet for eiendomsskatten er. Jeg skal gjøre det litt enkelt for finansministeren og minne ham på at han hadde dette svaret i Prop. 1 LS for 2025–2026, der han anslo at denne ordningen ville føre til ca. 300 mill. kr i økt eiendomsskatt i kommunene. De samme usikkerhetsmomentene som finansministeren peker på denne gang, eksisterte også i desember.

Jeg lurer derfor på hva det er som har endret seg siden finansministeren kunne svare på anslaget av ordningen, som gjør at han nå ikke har et svar på anslaget for hvor mye eiendomsskatten vil øke som følge av den nye modellen.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:45:01]: Vi må skille mellom å gjøre et anslag på hva man kan tenke seg at kommunene kanskje kommer til å gjøre, og det faktisk å gi et svar på hva kommunene kommer til å gjøre, for det er det kommunene selv som bestemmer. Vi kan selvfølgelig anslå på et tidspunkt hva som kan være et mulig utslag dersom et antall kommuner velger den modellen vi har valgt, men det er altså for det første opp til kommunene selv å velge om de ønsker å bruke den statlige modellen for verdsetting eller en annen modell. Hvis kommunene ønsker å bruke den, er det også opp til dem å bestemme hvilken sats eller hvilket bunnfradrag de ønsker å ha på det. Jeg tror vi bare må holde fast ved at det vi nå diskuterer, er om vi skal ha et rettferdig grunnlag for skattlegging. Da legger jeg merke til at Fremskrittspartiet fortsetter å ønske å ha et system som er helt åpenbart feilaktig og helt åpenbart urettferdig, og de ønsker ikke å innføre et system som er langt mer rettferdig og langt mer treffsikkert.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:45:53]: Finansministeren hadde svar på spørsmålet mitt i desember, men av en eller annen merkelig grunn unngår finansministeren bevisst, gang etter gang, å svare om det oppdaterte anslaget. Vi skulle tro at finansministeren kunne legge til grunn akkurat de samme faktorene som han la til grunn i desember, da han kom med et anslag på at den nye boligmodellen ville føre til økt eiendomsskatt på ca. 300 mill. kr.

Jeg gjentar derfor spørsmålet: Hva er det som har endret seg, siden finansministeren kunne svare på spørsmålet i desember?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:46:25]: Igjen: Jeg mener det er stor forskjell på å gjøre et anslag, som vi da gjorde, på hva som kan være tilfellet dersom noen kommuner velger å bruke den modellen vi har hatt. Det er fortsatt slik at alle landets kommuner bestemmer selv. Vi bestemmer ikke i denne sal verken hva slags grunnlag de skal ha for skatten, eller om de skal ha eiendomsskatt overhodet, og langt mindre hva slags utforming de skal ha. Fremskrittspartiet forsøker å si at vi nå vedtar hva den kommunale eiendomsskatten skal være, men det er feil. Det vi nå vedtar, er et mer rettferdig skattegrunnlag som vi bruker på den statlige formuesskatten, og så er det kommunene selv som til slutt avgjør hva slags eiendomsskatt de ønsker.

Henrik Asheim (H) [14:47:17]: Jeg tror noe av grunnen til at det blir mye diskusjon om dette, er at hvilken skatt man betaler på boligen man bor i, basert på verdien hvis man hadde solgt den, ikke nødvendigvis gjør at man har evnen til å betale den skatten hver måned. I dag har finansministeren – fortjenstfullt nok, egentlig – avklart at man ikke kommer til å gå videre med å innføre en lignende modell for hytteskatt. Da er det verdt å spørre finansministeren hvorfor. Vi har jo hørt i debatten i dag hvor ivrig finansministeren argumenterer for å gjøre det grepet på bolig som statsråden har gjort. Hvorfor er det ikke hensiktsmessig å gjøre det samme på hytter?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:47:57]: Det er to helt forskjellige ting. Den store omleggingen av verdsetting av primærbolig ble gjort i 2009 og trådte i kraft i 2010. Det husker jeg godt, for da var jeg statsminister, og det var en omlegging som faktisk fikk ganske bred tilslutning. Det vi gjorde i fjor høst på primærbolig, var en justering av den modellen, men selve prinsippene og ordningen med sjablonger – størrelse, beliggenhet og den typen ting – kom på plass i 2009. Det er det systemet vi

ikke har for fritidsboliger, og det var det skrittet vi eventuelt skulle ta nå. Der ble det satt i gang et arbeid med Fremskrittspartiet og Høyre i regjering, i 2016. Det ble bevilget en del penger til skatteetaten og til Kartverket for å sette i gang det arbeidet. Solberg-regjeringen sendte til og med ut en modell på høring, og det ble fra Fremskrittspartiet og Høyres side arbeidet ganske iherdig for å få på plass en ny verdsettingsmodell. Så fortsatte det arbeidet under Støre-regjeringen. Det viser seg at det brede flertallet som støttet dette i 2016, ikke er der lenger. Jeg mener at denne typen endringer er tjent med at det er brede flertall, og det flertallet eksisterer ikke.

Henrik Asheim (H) [14:49:07]: Det brede flertallet er for så vidt ikke i salen nå heller, for både Høyre og Fremskrittspartiet foreslår å gjøre grep som enten pauser dette, eller – som vi foreslår – å øke bunnfradraget i formuesskatten på en slik måte at de som nå har fått kraftige skatteøkninger, slipper dem, samtidig som det blir en riktigere verdsetting for dem som har fått lavere skatt. For å følge opp spørsmålet fra representanten Jonsterhaug er jo den store forskjellen på eiendomsskatten, som jo verdsettelsen vil baseres på, at der trekker man ikke fra f.eks. lån. Det betyr at den vil ramme mennesker som kanskje er i etableringsfasen, som har store lån, men som allikevel da får en økt eiendomsskatt.

Vil finansministeren, dersom statsråden får et skriftlig spørsmål om det, kunne redegjøre for det spørsmålet Jonsterhaug stilte, nemlig: Hva vil dette bety i proveny basert på de nye beregningene?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:50:01]: Jeg tror at jeg først må være klar på følgende: Jeg håper det er et bredt flertall i salen for det nye verdsettingssystemet, for jeg oppfattet at Høyre mente vi skal ha det nye verdsettingssystemet på plass. Så ønsker man andre satser og innslagspunkter. Det er helt greit. Det er en vanlig diskusjon om skattesatser og skattenivå. Fremskrittspartiet ønsker den gamle, urettferdige modellen. Det er synd, men det er deres sak. Når det gjelder primærboligene, føler jeg det er enighet om modell. Det er uenighet om satser og nivå. Det er en normal skattepolitisk uenighet. Det er imidlertid ikke tilfellet for fritidsboliger, for der er det slik at de partiene som satte i gang arbeidet med en ny modell for fritidsboliger, Solberg-regjeringen med Høyre og Fremskrittspartiet, har trukket seg, og dermed er det flertallet ikke lenger bredt og til stede. Jeg mener at det at vi har en skattekommisjon som jobber med dette, er bra og viktig. Det er bare dersom det igjen er mulig å få til noen brede enigheter om den typen omlegginger, at Arbeiderpartiet vil vurdere slike tiltak.

Abid Raja (V) [14:51:17]: Jeg lurer på hva finansministeren har lyst til å si til de menneskene som ble utsatt for dette skattesjokket. Mange ble fratatt sin nattesøvn. Det ble skapt unødig stor uro og bekymring hos dem. Dette gjelder mange eldre mennesker, som har bidratt hele livet, og som så får et slikt sjokk. Hva vil finansministeren si til dem? Vil han ta i bruk ordet «beklager» overfor disse menneskene, hvorav mange er eldre?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:51:49]: Først vil jeg veldig kort si at vi kommer tilbake til mulige virkninger for kommunal eiendomsskatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, men igjen: Det er kommunene som bestemmer, så vi kan ikke si hva kommunene faktisk kommer til å gjøre.

Da vi fikk nye tall fra Statistisk sentralbyrå i januar, viste det seg at utslagene var større. Hensikten har aldri vært å øke statens inntekter, hensikten har vært å få et bedre og mer rettferdig skattegrunnlag. Derfor sa vi umiddelbart, da vi fikk de nye tallene, at vi skulle tilbakeføre de pengene. Det har vi foreslått å gjøre gjennom å øke innslagspunktet fra 10 mill. kr til 14 mill. kr. Det betyr at dette i utgangspunktet er 1 500 mill. kr, eller 1,5 mrd. kr, i brutto skatteøkning. Vi deler ut alle de kronene, dels gjennom økt bunnfradrag i formuesskatten, dels gjennom at mange får redusert verdsettelse gjennom den nye modellen, og dels gjennom at vi øker innslagspunktet fra 10 mill. kr til 14 mill. kr. Da tjener ikke staten penger på dette, men vi får et mer rettferdig system. Jeg mener også at man skal være ganske opptatt av de menneskene som i mange år har betalt mer skatt enn de gjør med dagens system.

Abid Raja (V) [14:52:58]: Det var ikke det jeg spurte finansministeren om, så det er fint om han hører etter. Mange eldre mennesker har stått fram og fortalt sin historie, mange andre har ikke turt, fordi det er ganske vanskelig for mange. Det kan oppleves som skamfullt at man ikke kan betjene en skatteregning som plutselig kommer. Det har blitt skapt stor uro hos mange eldre mennesker som har stått på hele livet og bidratt. Skattesjokket som kom, har kommet som følge av feilberegninger Stoltenberg selv har gjort.

Vil han ta i bruk ordet «beklager» overfor de menneskene som har blitt fratatt sin nattesøvn på denne måten?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:53:35]: Jeg er opptatt av at vi skal ha et rettferdig skattesystem. Det vi har gjort nå, er å bidra til et mer rettferdig skattesystem. Det er gjennomsnittlige skatteøkninger på 4 500 kr. Det er flere som får skattelettelse enn som får skatteøkning. Vi er alltid opptatt av å lytte, og det var også derfor vi, da vi fikk nye tall, justerte forslaget ved å innføre et økt innslagspunkt for beskatning av høy verdsettelse.

Presidenten [14:54:07]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:54:19]: Jeg tegnet meg fordi det fra finansministerens side ble påstått at FrP vil tilbake til den gamle modellen. Det er ikke riktig. Det Fremskrittspartiet har sagt, er at vi er imot den økningen i proveny som lå i statsbudsjettet. Vi kan gjerne være med og diskutere om man skal ha en presis beregning av formuesverdier, men det vesentlige for Fremskrittspartiet i denne saken har vært hvor mye folk må betale for å bo i sitt eget hjem. Der har vi vært uenig med finansministeren.

Jeg vil ta opp noe jeg føler er et lite paradoks i dag. Det er at Senterpartiet sitter helt stille mens denne saken blir diskutert i Stortinget. Samtidig kan vi lese i E24 at leder i Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, kommenterer positivt på at regjeringen nå dropper en foreslått økt hytteskatt. Representanten Slagsvold Vedum uttaler til E24 at han egentlig er lettet:

> «Det var helt nødvendig at Stoltenberg ryddet den uroen dette har skapt bort. Det var den samme vurderingen jeg gjorde som finansminister i 2024.»

Jeg stiller meg spørsmål om hvordan Senterpartiet kan være lettet over at en økt hytteskatt legges bort samtidig som de sitter helt tause når økt boligskatt diskuteres. Det framstår underlig for meg å se den store forskjellen i de to sakene. Det hadde kanskje vært interessant å høre Senterpartiets egen begrunnelse for hvorfor de velger å se så ulikt på de to skatteøkningene.

Presidenten [14:55:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Det ringes inn til votering.

Votering

Presidenten [15:03:34]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Vi har en lang votering foran oss, så hvis systemet ikke spiller oss noen puss og vi samarbeider godt, skal det gå bra.

Stortinget går da til votering over resterende saker fra Stortingets møte den 9. april 2026, dagsorden nr. 62.

Votering i sak nr. 8, debattert 9. april 2026

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve, May Helen Hetland Ervik, Mats Henriksen, Bjørn Larsen, Silje Hjemdal og Kristian August Eilertsen om å oppheve klimakrav til kjøretøy for å ivareta og styrke samfunnets beredskap (Innst. 186 S (2025–2026), jf. Dokument 8:96 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tolv forslag. Det er

- forslagene nr. 1–5, fra Dagfinn Henrik Olsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 6, fra Anne Kristine Linnestad på vegne av Høyre og Senterpartiet
- forslagene nr. 7 og 8, fra Geir Inge Lien på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 9–12, fra Oda Indgaard på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 9–12, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle offentlige beredskapsplaner blir oppdatert med tanke på elektrifiseringen av transportsektoren innen utgangen av 2026.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for beredskap for fornybare drivstoff i transportsektoren og komme tilbake til Stortinget med denne innen utgangen av 2026.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen fremleggelsen av statsbudsjettet for 2027 utrede en støtteordning for å bygge opp flere felles energilagre til transportsektoren, som for eksempel batteridepoter for midlertidig strømbortfall.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere andre store kjøretøy, slik som gruvedumpere og gravemaskiner, i det pågående arbeidet med å vurdere risikoen for nasjonale sikkerhetsinteresser ved bruk av busser fra land Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.32)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7 og 8, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

> «Stortinget ber regjeringen gjennomgå klimakravene ved offentlige anskaffelser med mål om å sikre større rom for lokale tilpasninger og kostnadseffektivitet i anskaffelsene.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det stilles krav til beredskap ved bruk av nullutslippskjøretøy i kollektivtransport, skoleskyss og pasientreiser.»

Rødt og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Høyre og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at eventuelle nullutslippskrav til vinterdrift ikke går ut over beredskap, trafikksikkerhet og regularitet.»

Rødt og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Senterpartiet ble med 74 mot 27 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.08)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–5, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe innkjøp av kritisk infrastruktur fra land som Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, herunder kinesiske busser.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve forskrift om utslippskrav til kjøretøy ved offentlig anskaffelse til veitransport.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve særskilte klimakrav knyttet til offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille beredskapskrav til kommuner, fylkeskommuner og helseforetak ved tilrettelegging av kollektivtransport, skoleskyss og pasientreiser og at særskilte krav om nullutslipp fjernes.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille beredskapskrav til Statens vegvesens vinterdrift samt sørge for at det ikke stilles krav om nullutslipp for arbeid med vintervedlikehold.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:96 S (2025–2026) – Representantforslag fra Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve, May Helen Hetland Ervik, Mats Henriksen, Bjørn Larsen, Silje Hjemdal og Kristian August Eilertsen om å oppheve klimakrav til kjøretøy for å ivareta og styrke samfunnets beredskap – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.59)

Votering i sak nr. 9, debattert 9. april 2026

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sunniva Holmås Eidsvoll og Lars Haltbrekken om likebehandling av husholdningsforbruk i studentboliger i ordningene med Norgespris og strømstøtte (Innst. 169 S (2025–2026), jf. Dokument 8:71 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kristoffer Sivertsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Kristoffer Sivertsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 3 og 4, fra Kari Sofie Bjørnsen på vegne av Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre
- forslag nr. 5, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at studentboliger med fellesmåling av strømforbruk omfattes av Norgespris som husholdningsforbruk per boenhet ved å fastsette forskriftsbestemmelser som etablerer boenhetsbasert forbrukstak og avregning for fellesmålte husholdninger i studentboliger, tilsvarende ordningen som gjelder for fellesmålt forbruk i sameier og borettslag. Ordningen skal gjelde for både

strøm og fjernvarme innenfor lovens virkeområde og varighet.»
Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 10 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.47)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2026 innhente en ekstern og uavhengig vurdering av Norgespris, med faglige forslag til justeringer og eventuelle alternative ordninger som ivaretar ønsket om et godt fungerende engrosmarked og mer stabile strømpriser for forbrukerne, herunder både husholdninger og bedrifter.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av Norgespris basert på erfaringene fra første halvår, altså fjerde kvartal 2025 og første kvartal 2026, og komme tilbake på egnet måte innen juni 2026.»
Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble med 77 mot 25 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at studentboliger med felles måling av strømforbruk også skal kunne benytte seg av Norgespris-ordningen, slik at de som benytter seg av denne boligformen, også omfattes av regjeringens strømtiltak, og komme tilbake til Stortinget med en løsning innen revidert nasjonalbudsjett for 2026.»
Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 68 mot 34 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at studentboliger med fellesmåling av strømforbruk omfattes av Norgespris som husholdningsforbruk per boenhet eller en tilsvarende fullgod ordning som kompenserer for økte strøm- og fjernvarmeutgifter, og komme tilbake til Stortinget senest innen revidert nasjonalbudsjett for 2026.»
Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble vedtatt med 54 mot 46 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen utrede, før revidert nasjonalbudsjett 2026, alternativene og kostnadsrammene for at studenter som leier bolig av studentsamskipnader og stiftelser, kan kompenseres for økte strøm- og fjernvarmeutgifter. Utredning av alternativer til kompensasjon skal tilsvare det som studentene får i økte utgifter som følge av at samskipnadene og stiftelsene ikke får hensyntatt antall boenheter i beregningen av sitt forbrukstak under Norgespris og strømstønadsordningen.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 55 mot 45 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.51)

Presidenten: Sak nr. 10 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 11, debattert 9. april 2026

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Sofie Marhaug, Siren Julianne Jensen, Frøya Skjold Sjursæther og Marit Vea om tilbaketrekning av utslippstillatelsen for gruveavfall i Repparfjorden (Innst. 187 S (2025–2026), jf. Dokument 8:92 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Ingrid Fiskaa satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen trekke tilbake utslippstillatelsen for gruveavfall i Repparfjorden, gitt til Nussir ASA 15. januar 2016.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:92 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Sofie Marhaug, Siren Julianne Jensen, Frøya Skjold Sjursæther og Marit Vea om tilbaketrekning av utslippstillatelsen for gruveavfall i Repparfjorden – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble innstillingen vedtatt med 80 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15:11.02)

Votering i sak nr. 12, debattert 9. april 2026

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frøya Skjold Sjursæther, Arild Hermstad, Ingrid Liland, Oda Indgaard og Julie E. Stuestøl om norsk deltakelse i EUs sosiale klimafond (Innst. 184 S (2025–2026), jf. Dokument 8:101 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Frøya Skjold Sjursæther på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre
- forslag nr. 2, fra Kari Sofie Bjørnsen på vegne av Høyre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Frøya Skjold Sjursæther på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Venstre

Det voteres over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge fram forslag om deltakelse i EUs sosiale klimafond.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble med 94 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.42)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede norsk deltakelse i EUs sosiale klimafond og komme tilbake til Stortinget senest innen statsbudsjettet for 2027.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Miljøpartiet De Grønne ble med 76 mot 23 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2027, om å redegjøre for hvilke eksisterende klimapolitiske virkemidler som kan regnes som en del av egenfinansieringen som kreves for deltakelse i EUs sosiale klimafond.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble med 82 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:101 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frøya Skjold Sjursæther, Arild Hermstad, Ingrid Liland, Oda Indgaard og Julie E. Stuestøl om norsk deltakelse i EUs sosiale klimafond – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 94 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.24)

Presidenten: Vi går da over til votering over de gjenstående sakene fra 14. april, sakene nr. 2–10 på dagsorden nr. 63.

Votering i sak nr. 2, debattert 14. april 2026

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å utrede og innføre et lobbyregister for Stortinget og regjeringen (Innst. 135 S (2025–2026), jf. Dokument 8:53 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt
– forslagene nr. 2–4, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 4, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen utarbeide mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke regjeringen i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge at privatpersoner kan unntas registrering.»

Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 89 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber Stortingets presidentskap om å utrede mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget og Stortingets representanter, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas registrering.»

Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 89 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber Stortingets presidentskap om å sørge for å utrede, med sikte på å innføre, mulig utforming av et register for lobbyisters kontakt med politikere og eventuelt andre i regjeringsapparatet og på Stortinget.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Rødt. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg med mandat til å utrede hvordan et lobbyistregister hjemlet i åpenhetsloven eller annen egnet lov kan innføres, og på bakgrunn av utvalgets arbeid komme tilbake til Stortinget med lovforslag om innføring av et slikt register. Forslaget må inneholde registrerings- og innrapporteringsplikt for lobbyister som bedriver påvirkningsarbeid overfor stortingsrepresentanter, Statsministerens kontor eller den politiske ledelsen i departementene, samt åpne for at forvaltningen har adgang til å ilegge sanksjoner ved brudd på reglementet.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 84 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.16)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Stortingets presidentskap om å sørge for utredning av behovet for og mulig utforming av et register for lobbyisters kontakt med politikere og eventuelt andre i regjeringsapparatet og på Stortinget.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 14. april 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Lov om inkassovirksomhet og inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven) (Innst. 192 L (2025–2026), jf. Prop. 3 L (2025–2026))

Presidenten: Forslag nr. 4 ble under debatten trukket og er erstattet av forslag nr. 18.

Under debatten er det satt fram 17 forslag. Det er:

– forslag nr. 1, fra Julie Trengereid Gruer på vegne av Arbeiderpartiet
– forslagene nr. 2, 3, 5 og 18, fra Jon Engen-Helgheim på vegne av Fremskrittspartiet
– forslagene nr. 6–13, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
– forslagene nr. 14–17, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 15–17, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at overtredelse av forbudet mot ordinær inndriving av omtvistede krav i inkassoloven sanksjoneres med overtredelsesgebyr.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen hindre ytterligere økninger i inkassosatsen.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en forhandlingsplikt som pålegger fordringshaver å forsøke minnelig løsning før inkassoprosess igangsettes.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.32)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14 fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i inkassoloven slik at det tydelig fremgår at brudd på bestemmelser fastsatt i eller med hjemmel i loven er i strid med god inkassoskikk.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.49)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7, 11 og 13, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at det stilles krav i inkassoloven om menneskelig kontroll av beslutninger om oversendelse til rettslig inndriving.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om regler som innebærer at kostnader ved utenrettslig inndriving i større grad fordeles mellom fordringshaver og skyldner.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en lovfestet plikt for fordringshaver til å forsøke å forhandle med skyldner før saken oversendes til rettslig inndriving.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.08)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 6, 8–10 og 12, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at forebygging av gjeldsproblemer tas inn som et uttrykkelig hensyn i inkassolovens formålsbestemmelse.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som forbyr «pay-back-modeller» hvor inkassoforetak yter økonomiske fordeler til fordringshavere for å få eller beholde inkassooppdrag.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at inkassovarsler og betalingsoppfordringer skal inneholde informasjon om tilgjengelig offentlig og kommunal gjeldsrådgivning.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer tydeligere lovfesting av innholdet i kravet til god inkassoskikk, herunder at brudd på bestemmelser fastsatt i eller i medhold av inkassoloven ved inndrivingen i seg selv skal anses som brudd på god inkassoskikk.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at inkassosatsen kun justeres etter nøye vurdering og ved konkret vedtak.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.30)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om inkassovirksomhet og inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 *Lovens formål*

Loven skal legge til rette for forsvarlig og effektiv inndriving av forfalte pengekrav, av hensyn til skyldnere, fordringshavere, inkassobransjen og kredittmarkedet.

§ 2 *Lovens virkeområde*

Loven gjelder inndriving av forfalte pengekrav. Rettslig bistand ved omtvistede pengekrav regnes ikke som inndriving, jf. likevel §§ 24 og 25.

Kapittel 1, § 6, kapittel 3 avsnitt I, § 54 og kapittel 9 gjelder for alle som inndriver forfalte pengekrav, hvis ikke noe annet er angitt. For øvrig gjelder loven bare for inkassoforetak. Hvilke regler som gjelder for advokater som driver fremmedinkassovirksomhet, følger av § 6 fjerde ledd.

Loven viker for regler gitt i eller med hjemmel i andre lover.

§ 3 *Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen*

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4 *Fravikelighet*

Reglene gitt i eller med hjemmel i §§ 20 til 22 kan fravikes ved avtale mellom fordringshaveren og skyldneren, men ikke til skade for en skyldner som har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av forbruker.

Reglene i § 26 tredje ledd første og tredje punktum kan fravikes ved avtale mellom fordringshaveren og inkassoforetaket.

For øvrig kan loven ikke fravikes ved avtale.

§ 5 *Definisjoner*

I loven menes med

a. egeninkasso: fordringshaverens inndriving av egne forfalte pengekrav
b. fremmedinkasso: inndriving av forfalte pengekrav på vegne av andre. Reforhandling med skyldnere om vilkår og betingelser i avtalen som ligger til grunn for kravet, skal regnes som inndriving hvis den som forhandler, opptrer på vegne av fordringshaveren uten å være låneformidlingsforetak etter låneformidlingsloven. Informasjon til skyldnere om endringer i rentesatser, kostnader eller betalinger for forfalte krav på vegne av fordringshaveren regnes også som inndriving.
c. oppkjøpsinkassovirksomhet: fordringshaverens inndriving av egne pengekrav som er kjøpt opp etter forfall. Oppkjøpsinkassoforetaks reforhandling med skyldnere om vilkår og betingelser i avtalen som ligger til grunn for kravet, og informasjon til skyldnere om endringer i rentesatser, kostnader eller betalinger for forfalte krav regnes også som inndriving.
d. fremmedinkassovirksomhet: ervervsmessig eller stadig inndriving av forfalte pengekrav på vegne av andre
e. inkassovirksomhet: oppkjøpsinkassovirksomhet og fremmedinkassovirksomhet
f. inkassoforetak: foretak som har bevilling til å drive inkassovirksomhet
g. betydelig eierandel: direkte eller indirekte eierandel som representerer minst ti prosent av aksjekapitalen eller stemmene, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen av foretaket. Like med vedkommende eiers egne aksjer regnes aksjer som eies av dennes nærstående. Med nærstående menes her personer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-5.
h. forbruker: fysisk skyldner i et avtaleforhold, som ikke hovedsakelig har inngått avtalen som ledd i næringsvirksomhet
i. direktiv (EU) 2021/2167: Europaparlaments- og rådsdirektiv 2021/2167 av 24. november 2021 om kredittjenestefirmaer og kredittkjøpere og om endring av direktiv 2008/48/EF og 2014/17/EU, som inntatt i EØS-avtalen vedlegg [IX] kapittel [II] punkt [x] og med de tilpasninger som følger av vedlegg [IX], protokoll 1 til EØS-avtalen og EØS-avtalen for øvrig.

Kapittel 2 Inkassobevilling og personlige godkjenninger

§ 6 *Krav om bevilling for å drive inkassovirksomhet*

Inkassovirksomhet kan bare drives av foretak som har bevilling fra Finanstilsynet.

Bevillingen skal avgrenses til å gjelde enten fremmedinkassovirksomhet eller oppkjøpsinkassovirksom-

het, og det samme foretaket kan ikke ha begge typene bevillinger. Hvis inkassoforetaket ikke har Norge som hjemstat, skal bevillingen avgrenses slik at den ikke gir foretaket rett til å inndrive krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/2167. § 47 syvende ledd gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan angi at bevilling til fremmedinkassovirksomhet ikke gir rett til å behandle klientmidler.

Foretak som har rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven, kan drive oppkjøpsinkassovirksomhet uten inkassobevilling.

Advokater som har norsk advokatbevilling, kan drive fremmedinkassovirksomhet uten inkassobevilling. Reglene som gjelder for fremmedinkassoforetak etter § 4, § 9, kapittel 3 og kapittel 4, gjelder tilsvarende så langt de passer. Det samme gjelder forskrifter gitt med hjemmel i disse bestemmelsene, hvis ikke annet fremgår av forskriften.

Personer som oppfyller kravene i yrkeskvalifikasjonsloven kapittel 2, kan uten hinder av første ledd drive inkassovirksomhet midlertidig.

§ 7 *Vilkår for inkassobevilling*

Finanstilsynet gir inkassobevilling etter søknad til et foretak når

a. foretaket er en juridisk person som driver næringsvirksomhet
b. foretaket er registrert i Foretaksregisteret
c. foretaket har ansatt et tilstrekkelig antall fagansvarlige, som Finanstilsynet har godkjent, og som fyller vilkårene etter § 10
d. styremedlemmer, varamedlemmer til styret, daglig leder, daglig leders stedfortreder og eiere med betydelige eierandeler anses egnet til å drive foretaket i samsvar med lover, forskrifter og god inkassoskikk, jf. § 12
e. ledelsen samlet har tilstrekkelig kunnskap og erfaring til å lede foretaket på en forsvarlig måte
f. inkassovirksomheten drives fra et fast forretningssted innenfor EØS-området
g. foretaket slutter seg til en godkjent utenrettslig tvisteløsningsordning, jf. § 39
h. foretaket har forsvarlige rutiner som angitt i § 33 første ledd.

For å få bevilling til fremmedinkassovirksomhet må foretaket dessuten

a. ha stilt sikkerhet etter § 8
b. oppfylle krav til økonomisk stilling etter § 9
c. ha klientkonto, jf. § 26 andre ledd og forskrift gitt med hjemmel i § 26 åttende ledd første punktum, hvis bevillingen gir rett til å behandle klientmidler.

Finanstilsynet kan sette ytterligere vilkår i bevillingen.

Foretaket skal til enhver tid oppfylle vilkår som følger av denne paragrafen, og vilkår i forskrift gitt med hjemmel i § 13 første ledd.

§ 8 *Krav om sikkerhetsstillelse for fremmedinkassoforetak*

Et fremmedinkassoforetak skal stille sikkerhet for ansvaret det pådrar seg overfor fordringshavere og skyldnere ved utøvelse av inkassovirksomheten.

Kongen gir i forskrift regler om sikkerhetsstillelsen.

§ 9 *Krav til fremmedinkassoforetaks økonomiske stilling*

Et fremmedinkassoforetak skal

a. være i stand til å oppfylle forpliktelsene sine etter hvert som de forfaller
b. ha eiendeler med en verdi som overstiger foretakets samlede forpliktelser
c. ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.

§ 10 *Vilkår for godkjenning av fagansvarlige i inkassoforetak*

Finanstilsynet godkjenner etter søknad fagansvarlige i fremmedinkassoforetak dersom vedkommende

a. anses egnet og kvalifisert til å ivareta fagansvaret
b. er godkjent prosessfullmektig etter § 11
c. har fullført en godkjent ettårig høyere utdanning
d. har bestått en inkassofaglig prøve for fagansvarlige i fremmedinkassoforetak.

Finanstilsynet godkjenner etter søknad fagansvarlige i oppkjøpsinkassoforetak dersom vedkommende

a. anses egnet og kvalifisert til å ivareta fagansvaret
b. godtgjør å ha minst tre års arbeidserfaring med inndriving av forfalte pengekrav i løpet av de siste ti årene
c. har bestått en inkassofaglig prøve for prosessfullmektig som nevnt i § 11.

Fagansvarlige i fremmedinkassoforetak skal til enhver tid oppfylle vilkårene i første ledd bokstav a og b og skal hvert tredje år bestå inkassofaglig prøve etter første ledd bokstav d. Fagansvarlige i oppkjøpsinkassoforetak skal til enhver tid oppfylle vilkårene i andre ledd bokstav a og skal hvert femte år bestå inkassofaglig prøve etter andre ledd bokstav c.

§ 11 *Vilkår for godkjenning av prosessfullmektiger i fremmedinkassoforetak*

Finanstilsynet godkjenner etter søknad den som skal kunne opptre som prosessfullmektig i fremmedinkassoforetak etter konkursloven § 149 andre ledd andre punktum, tvangsfullbyrdelsesloven § 5-1 andre ledd andre punktum og § 6-2 første punktum og tvisteloven

§ 6-7 første ledd bokstav c. Søknaden godkjennes dersom vedkommende

a. anses egnet og kvalifisert til å utføre alle slags inkassooppgaver i samsvar med lov, forskrifter og god inkassoskikk
b. godtgjør å ha minst tre års arbeidserfaring med inndriving av forfalte pengekrav i løpet av de siste ti årene
c. har bestått en inkassofaglig prøve for prosessfullmektiger i fremmedinkassoforetak.

Den som er godkjent prosessfullmektig etter første ledd, skal til enhver tid oppfylle vilkårene i første ledd andre punktum bokstav a og skal hvert femte år bestå inkassofaglig prøve etter første ledd andre punktum bokstav c.

§ 12 *Vurderinger av egnethet*

Ved egnethetsvurderinger etter § 7 første ledd bokstav d, § 10 første ledd bokstav a og andre ledd bokstav a og § 11 første ledd andre punktum bokstav a skal det vurderes om personen har tilstrekkelig godt omdømme og antas å kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte.

For at personen kan anses som egnet, skal han eller hun

a. ikke være dømt for straffbart forhold som gir grunn til å anta at han eller hun ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte
b. ikke være under konkursbehandling, konkurskarantene, rekonstruksjonsforhandling, gjeldsforhandling eller gjeldsordning
c. ikke i stilling eller ved utøvelsen av andre verv ha utvist atferd som gir grunn til å anta at han eller hun ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte
d. ha vært åpen og samarbeidsvillig i tidligere kontakt med tilsyns- og reguleringsmyndigheter.

Kravet i andre ledd bokstav a skal dokumenteres ved fremleggelse av uttømmende politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 1. Kravet i andre ledd bokstav b skal dokumenteres ved fremleggelse av bekreftelse fra Brønnøysundregistrene. Ved vurderingen etter andre ledd bokstav c skal det særlig tas hensyn til om atferden har ført til tilbakekall av en offentlig godkjenning eller reaksjoner fra tilsyn, har bestått i regelbrudd som er konstatert ved forvaltningsvedtak eller rettsavgjørelse, eller har gitt grunnlag for konkurskarantene eller annet virksomhetsforbud.

§ 13 *Forskrifter om inkassobevilling og godkjenning av fagansvarlige og prosessfullmektiger*

Kongen kan i forskrift gi regler om vilkår for inkassobevilling, vilkår for godkjenning av fagansvarlige i inkassoforetak og vilkår for godkjenning av prosessfullmektiger etter § 11, herunder nærmere regler om

a. krav til utdanning for fagansvarlige i fremmedinkassoforetak
b. krav til arbeidserfaring for fagansvarlige i oppkjøpsinkassoforetak og for prosessfullmektiger etter § 11
c. krav til inkassofaglige prøver
d. hvilke straffbare forhold som skal avmerkes på politiattester
e. behandlingen av politiattester.

Kongen kan i forskrift gi regler om søknad om inkassobevilling, søknad om godkjenning av fagansvarlige i inkassoforetak og søknad om godkjenning av prosessfullmektiger etter § 11, og om betaling for behandling av søknader. Krav om betaling for behandling av søknader er tvangsgrunnlag for utlegg. Til utfylling av reglene i tjenesteloven kan Kongen i forskrift gi regler om behandlingen av søknader, herunder om frister og rettsvirkninger ved fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Kapittel 3 Inndrivingen

I Generelle regler om inndrivingen

§ 14 *God inkassoskikk*

Forfalte pengekrav skal inndrives i samsvar med god inkassoskikk. Inndrivingen skal være forsvarlig og hensynsfull overfor både fordringshaveren og skyldneren, og begges interesser skal ivaretas i rimelig utstrekning.

Det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som utsetter noen for urimelig påtrykk, skade eller ulempe, herunder å foreta unødvendige rettslige skritt i inndrivingen.

Er inkassoforetaket eller fordringshaveren kjent med at skyldneren er i en særlig vanskelig situasjon, for eksempel som følge av alvorlig sykdom eller ulykke, institusjonsopphold eller særskilte betalingsvansker, skal inndrivingen i rimelig utstrekning tilpasses dette.

Går det klart frem at skyldneren søker å unndra seg sine forpliktelser, kan inndrivingen i rimelig utstrekning tilpasses dette, blant annet ved mer pågående inndriving enn ellers.

§ 15 *Kommunikasjon med skyldneren*

Kommunikasjonen med skyldneren skal være høflig, etterrettelig, forståelig, diskré og i rimelig utstrekning tilpasset skyldneren.

Elektroniske eller muntlige henvendelser fra inkassoforetak til skyldnere skal finne sted bare mellom kl. 08.00 og 21.00 mandag til fredag og mellom kl. 09.00

og 15.00 lørdag, og ikke på helligdager og offisielle høytidsdager.

Et inkassoforetak skal være tilgjengelig for skyldnerne på telefon. Informasjon om telefonnummer og telefontider skal gis i inkassovarsler og betalingsoppfordringer og på inkassoforetakets nettsider.

Krav i eller med hjemmel i loven her om at meddelelser til skyldneren skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte.

Bare inkassoforetak kan oppsøke skyldneren fysisk i forbindelse med inndriving av forfalte pengekrav. Skyldneren skal varsles skriftlig i rimelig tid. I varselet skal det opplyses om at skyldneren kan reservere seg mot å bli oppsøkt fysisk. Skyldneren kan bare oppsøkes fysisk innenfor tidspunktene angitt i andre ledd.

Kongen kan i forskrift gi regler om kommunikasjon med skyldnere, herunder om bruk av elektronisk kommunikasjon, om hva som kan anses for en betryggende måte etter fjerde ledd, og om plikt til å kommunisere elektronisk med skyldnere. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 16 *Opplysningsplikt overfor skyldneren*

Skyldneren skal på forespørsel gis generell informasjon om gangen i inndrivingen, renter, inndrivingskostnader som vil kunne påløpe, og adgangen til å fremme innsigelser mot kravet. Fordringshavere som inndriver egne pengekrav som ikke er kjøpt opp etter forfall, trenger likevel ikke å gi informasjon om hva saksgangen og inndrivingskostnadene vil gå ut på hvis kravet senere inndrives gjennom et inkassoforetak. På forespørsel skal inkassoforetak gi informasjon om adgangen til å klage på inndrivingen til foretaket og til å bringe saken inn for nemnd som nevnt i § 39 første ledd. Inkassoforetak skal ha informasjon som angitt i første og tredje punktum lett tilgjengelig på sine nettsider.

I den enkelte saken skal skyldneren på forespørsel opplyses om fordringshaverens navn, den opprinnelige fordringshaverens navn hvis kravet er overdratt, fordringshaverens saksnummer og fakturanummer, fakturadato, hva kravet gjelder (det vil si varens eller tjenestens art hvis kravet gjelder en vare eller tjeneste), tidspunktet da en ubetalt ytelse ble levert, hovedkravets størrelse, renteberegning, påløpte inndrivingskostnader, nedbetalinger på kravet, dekningsrekkefølge, gjenstående beløp som skal betales, og iverksatte og varslede inndrivingstiltak. Skyldneren skal på forespørsel også opplyses om kontaktinformasjon til fordringshaveren, med mindre særlige grunner tilsier at det ikke bør opplyses om dette.

Dersom skyldneren ber om det, skal inkassoforetak veilede om håndtering av betalingsvanskeligheter eller henvise til instanser som kan gi slik veiledning.

Ved inngåelse av avtale om betalingsutsettelse eller avdragsbetaling skal skyldneren gis skriftlige opplysninger om nye forfallstidspunkt og hvilket beløp han eller hun skal betale ved det enkelte forfallet.

Første ledd første punktum og andre og tredje ledd gjelder ikke ved åpenbart grunnløse henvendelser.

§ 17 *Svartid og foreløpig svar*

Inkassoforetak skal besvare henvendelser fra skyldnere snarest mulig og senest innen en uke fra henvendelsen ble mottatt. Fristen på en uke gjelder ikke dersom det på grunn av henvendelsens omfang eller behov for å gjøre nærmere undersøkelser ikke er mulig å svare i tide. Dersom svar ikke kan gis innen en uke fra henvendelsen ble mottatt, skal inkassoforetaket snarest mulig og senest innen denne fristen gi skyldneren et foreløpig svar med opplysning om hvorfor det ikke er mulig å svare tidligere, om når svar kan ventes, og om hvordan skyldneren skal forholde seg til betalingsfrister i saken. Inkassoforetaket skal dessuten vurdere om inndrivingen skal stilles i bero.

Andre som inndriver forfalte pengekrav, skal besvare henvendelser fra skyldnere snarest mulig. Henvendelser bør besvares senest innen en uke fra henvendelsen ble mottatt. Dersom svar ikke kan gis innen en uke fra henvendelsen ble mottatt, bør skyldneren innen en uke gis et foreløpig svar med opplysning om hvorfor det ikke er mulig å svare tidligere, om når svar kan ventes, og om hvordan han eller hun skal forholde seg til betalingsfrister i saken. Dessuten bør det vurderes om inndrivingen skal stilles i bero.

§ 18 *Skyldnerens ansvar for kostnader til utenrettslig inndriving*

Skyldneren plikter å erstatte kostnader til utenrettslig inndriving.

Kostnadene til utenrettslig inndriving kan ikke kreves erstattet dersom regler gitt i eller med hjemmel i kapittelet her er brutt overfor skyldneren i saken, eller dersom inkassoforetaket har unnlatt å følge pålegg som Finanstilsynet har gitt av hensyn til skyldnerne. Dette gjelder likevel ikke dersom det er gjort feil som ikke kunne ha hatt noen konsekvenser for skyldneren, eller ved feil som skyldes forhold på skyldnerens side.

Kostnadene til utenrettslig inndriving kan ikke kreves erstattet dersom kravet er urettmessig. Kostnadene kan heller ikke kreves erstattet dersom skyldneren har fremsatt en innsigelse mot kravet. Fremsetter skyldneren innsigelsen først etter at inndrivingen er påbegynt, men burde ha fremsatt den tidligere, kan kostnader som

har påløpt etter at skyldneren burde ha fremsatt innsigelsen, kreves erstattet. Andre og tredje punktum gjelder ikke for åpenbart grunnløse innsigelser eller for kostnader som påløper etter at innsigelsen er avgjort eller trukket.

Det kan ikke kreves erstattet kostnader til behandling av innsigelser mot kravene og klager på inndrivingen.

Det kan ikke kreves erstattet kostnader ved inndriving av krav som skyldneren pådro seg som mindreårig.

Dersom det i forbrukerforhold ikke er sendt regning før forfall, kan godtgjørelse for utstedelse og sending av den første regningen etter forfall bare kreves i den utstrekningen godtgjørelsen lovlig kunne vært krevd før forfall.

§ 19 *Forskrift om ansvar for kostnader til utenrettslig inndriving*

Kongen gir i forskrift regler om standardisert erstatning til dekning av kostnader til utenrettslig inndriving. De standardiserte erstatningsbeløpene skal fastsettes med sikte på at de skal dekke rimelige inndrivingskostnader for et flertall av sakene som beløpet gjelder, hvis det ikke er særlig grunn til å fastsette et lavere beløp.

Erstatningsbeløpene etter forskriften kan variere etter hvilke skritt som er tatt, hvilke handlinger som er gjort i saken, hvor lang tid som er gått, kravenes størrelse, om skyldneren er forbruker, og om kravet skriver seg fra merverdiavgiftspliktig virksomhet. I forskriften kan det gis regler om form og innhold i gebyrbelagte kravbrev og om når kravbrevene kan eller skal sendes ut. Det kan gis egne kostnadsregler for inndriving av flere krav med samme skyldner og fordringshaver.

Det gis i forskriften ulike regler for egeninkasso og fremmedinkasso.

Det kan i forskriften gis særlige regler og fastsettes høyere erstatningsbeløp enn for annen egeninkasso

a. for fordringshavere som inndriver egne pengekrav under faglig ledelse av advokat
b. for oppkjøpsinkassoforetak
c. for foretak med bevilling som inndriver egne pengekrav etter tjenesteloven
d. for foretak som inndriver egne pengekrav etter § 48 i loven her.

Dersom det fastsettes høyere erstatningsbeløp etter bokstav a, kan det fastsettes at angitte regler for inkassoforetak i loven her skal gjelde tilsvarende så langt de passer.

Det kan i forskriften gis særlige regler for inndriving av krav eid av et foretak i samme konsern, og herunder fastsettes lavere erstatningsbeløp enn for annen fremmedinkasso.

Det gis i forskriften særlige regler for fremmedinkasso som verken er ervervsmessig eller stadig, og for advokater som i enkelttilfeller inndriver forfalte pengekrav på vegne av andre etter § 6 fjerde ledd. Det kan fastsettes lavere beløp enn for fremmedinkassoforetak.

Det kan i forskriften gis regler om adgang til å kreve erstattet dokumenterte høyere faktiske kostnader enn det som ellers følger av de fastsatte beløpene om standardisert erstatning. I forskriften kan det angis vilkår og rammer for erstatning for faktiske kostnader.

II Særlige regler om inkassoforetaks inndriving

§ 20 *Inkassovarsel*

Før et inkassoforetak kan iverksette inkassotiltak, skal inkassoforetaket etter kravets forfall ha sendt skyldneren et skriftlig inkassovarsel, og betalingsfristen i inkassovarselet skal være utløpt uten at kravet er betalt.

Inkassovarselet skal angi

a. at det er et inkassovarsel
b. skyldig beløp
c. ny betalingsfrist
d. fordringshaverens navn og den opprinnelige fordringshaverens navn hvis kravet er overdratt
e. hva kravet gjelder, det vil si varens eller tjenestens art hvis kravet gjelder en vare eller tjeneste
f. fakturanummer og fakturadato
g. hovedkrav og tilleggskrav som krav på forsinkelsesrente og erstatning for inndrivingskostnader
h. at inkassotiltak vil bli iverksatt ved manglende betaling
i. anslåtte kostnader som skyldneren kan måtte betale for utenrettslig inndriving dersom kravet ikke blir betalt innen fristen.

Det er ikke nødvendig å gi fullstendige opplysninger etter bokstav g dersom beregningen av kravet er særdeles omfattende. Gis det ikke fullstendige opplysninger, skal det opplyses om at en fullstendig oppstilling vil bli gitt dersom skyldneren ber om det.

I inkassovarselet skal det dessuten gis kortfattet generell informasjon om hvordan skyldneren kan

a. ta kontakt om betalingsvanskeligheter
b. fremme innsigelser mot kravet
c. klage på inndrivingen til foretaket
d. bringe saken inn for nemnd som nevnt i § 39 første ledd, hvis skyldneren antas å ha adgang til å bringe saken inn for nemnda.

Betalingsfristen skal være minst 14 dager regnet fra da inkassovarselet ble sendt. Ved beregningen av fristen gjelder domstolloven § 148 første ledd tilsvarende.

§ 21 *Betalingsoppfordring*

Er betalingsfristen i inkassovarselet utløpt uten at kravet er betalt, skal inkassoforetaket sende skyldneren en skriftlig oppfordring om å betale.

Betalingsoppfordringen skal angi

a. at det er en betalingsoppfordring
b. skyldig beløp
c. ny betalingsfrist
d. fordringshaverens navn og den opprinnelige fordringshaverens navn hvis kravet er overdratt
e. hva kravet gjelder, det vil si varens eller tjenestens art hvis kravet gjelder en vare eller tjeneste
f. fakturanummer og fakturadato
g. hovedkrav og tilleggskrav som krav på forsinkelsesrente og erstatning for inndrivingskostnader
h. hvilken rentesats som er brukt for renter som er påløpt etter forfall, og datoen det er beregnet rente fra
i. anslåtte kostnader som skyldneren kan måtte betale ved videre utenrettslig inndriving.

§ 20 andre ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende for opplysninger etter bokstav g og h.

§ 20 tredje og fjerde ledd om generell informasjon og betalingsfrist gjelder tilsvarende for betalingsoppfordringer.

§ 22 *Utenrettslig inndriving av flere krav med samme skyldner og fordringshaver*

Et inkassoforetaks utenrettslige inndriving av flere krav med samme skyldner og fordringshaver skal skje samlet.

Kravene skal likevel inndrives hver for seg hvis skyldneren har bedt om det, eller hvis det ikke er praktisk mulig å avklare om de gjelder den samme skyldneren. Dessuten kan følgende krav inndrives hver for seg:

a. krav som har ulike tvangsgrunnlag, slik at senere tvangsfullbyrdelse av kravene blir forskjellig
b. krav som er rettet mot skyldneren som forbruker, og andre krav mot skyldneren
c. krav fra ulike helse- og omsorgstjenester eller sosiale tjenester.

Er inkassoforetakets utenrettslige inndriving av enkelte krav stanset, er ikke regelen i første ledd til hinder for at inndrivingen av andre krav kan fortsette, hvis stansen skyldes

a. at kravet er begjært inndrevet rettslig
b. at skyldneren har fremsatt en innsigelse mot kravet, eller at andre forhold gir grunn til tvil om kravets rettmessighet
c. at det er inngått en avtale med skyldneren om berostillelse eller betalingsutsettelse
d. at skyldneren har krevd nemndsbehandling etter § 39.

Inkassoforetaket skal sende inkassovarsel etter § 20 for hvert krav. Plikten etter første ledd til å inndrive krav sammen med andre krav inntrer når betalingsfristen i inkassovarselet er utløpt. Når betalingsfristene er utløpt i alle utsendte inkassovarsler for krav som skal inndrives samlet, skal inkassoforetaket sende en felles betalingsoppfordring etter § 21.

Reglene i paragrafen her gjelder ikke for reforhandling med skyldnere om vilkår og betingelser i avtalen som ligger til grunn for kravet, eller informasjon til skyldnere om endringer i rentesatser, kostnader eller betalinger.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om inndriving av krav med samme skyldner og fordringshaver. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 23 *Unntak fra reglene om varsling og om inndriving av flere krav med samme skyldner og fordringshaver*

Går det klart frem at skyldneren søker å unndra seg betalingen, eller foreligger det andre særlige forhold, kan reglene i §§ 20 til 22 fravikes i den utstrekningen det er fare for at dekningsmulighetene ellers helt eller delvis vil bli forspilt.

§§ 20 til 22 gjelder ikke ved inndriving av krav som er knyttet til en veksel eller en sjekk.

§ 24 *Rutiner for å forebygge inndriving av urettmessige krav*

Inkassoforetak skal ha forsvarlige rutiner for å forebygge inndriving av urettmessige krav.

Gir innsigelser eller andre forhold grunn til tvil om rettmessigheten av et krav som drives inn, skal inndrivingen stanses mens forholdene undersøkes nærmere. Får ikke inkassoforetaket svar fra fordringshaveren innen rimelig tid på spørsmål om et kravs rettmessighet, skal inkassoforetaket frasi seg inndrivingen av kravet.

§ 25 *Inkassoforetakets behandling av innsigelser mot kravene og klager på inndrivingen*

Inkassoforetaket skal ha forsvarlige, effektive og transparente rutiner for behandling av innsigelser mot kravene og klager på inndrivingen fra skyldnere. En skriftlig beskrivelse av rutinene skal være offentlig tilgjengelig.

Ved behandlingen av innsigelser mot krav og klager på inndrivingen skal inkassoforetaket innhente all relevant informasjon og vurdere saken grundig og helhetlig. Inkassoforetaket skal særlig undersøke om innsigelsen eller klagen gjelder systematiske eller grunnleggende feil.

Får skyldneren ikke fullt ut medhold, skal inkassoforetaket gi et skriftlig svar med begrunnelse. Ved klage

på inndrivingen skal skyldneren dessuten informeres om adgangen til å bringe saken inn for nemnd som nevnt i § 39 første ledd, hvis skyldneren antas å ha adgang til å bringe saken inn for nemnda. Ved innsigelse mot kravet skal tvisten bringes inn til rettslig avgjørelse, hvis fordringshaveren fortsatt ønsker å inndrive kravet. Det gjelder likevel ikke hvis skyldneren innen en rimelig frist trekker innsigelsen, eller hvis skyldneren innen en rimelig frist bringer tvisten inn for et klageorgan som er godkjent etter godkjenningsloven.

Inkassoforetaket skal registrere følgende:

a. om det er fremsatt en innsigelse mot kravet eller klage på inndrivingen
b. hva innsigelsen eller klagen gjelder
c. fordringshaveren
d. kravets art
e. ved innsigelsesbehandling: eventuelt avtalegrunnlag
f. utfallet av innsigelses- eller klagebehandlingen
g. datoene innsigelsen eller klagen ble fremsatt og behandlet.

§ 26 *Klientmiddelbehandling*

Med klientmidler menes i paragrafen her penger som ikke tilhører inkassoforetaket, og som skyldneren eller andre har innbetalt i en inkassosak til et fremmedinkassoforetak som har rett til å behandle klientmidler.

Inkassoforetaket skal holde klientmidler atskilt fra andre midler.

Inkassoforetaket skal snarest utbetale innkasserte midler til fordringshaveren dersom det ikke er avtalt noe annet. Uansett avtale kan midler som er innbetalt på hovedkravet, ikke utbetales senere enn 14 dager etter at midlene ble mottatt på klientkontoen. Inkassoforetaket kan holde tilbake et beløp tilsvarende sitt vederlag.

Har skyldneren betalt for mye, skal det overskytende beløpet tilbakeføres snarest. Det samme gjelder hvis andre har betalt for mye på vegne av skyldneren. Urettmessig inndrevne erstatningsbeløp for inndrivingskostnader skal tilbakeføres så snart feilen er oppdaget.

Dersom en skyldner har betalt for mye på et krav og fordringshaveren har et annet krav overfor den samme skyldneren, kan inkassoforetaket motregne på vegne av fordringshaveren i den utstrekningen alminnelige motregningsregler gir hjemmel til det, i stedet for å tilbakeføre det overskytende beløpet etter fjerde ledd. Har inkassoforetaket krav fra en annen fordringshaver til inndriving mot skyldneren, kan inkassoforetaket overføre overskytende beløp til betaling på dette kravet dersom skyldneren samtykker.

Inkassoforetaket skal gi fordringshaveren skriftlige oppgaver som viser hva skyldneren er krevd for, hva skyldneren har betalt, og hvilket vederlag inkassoforetaket krever for arbeid og kostnader.

Ved innbetalinger på krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/2167, skal inkassoforetaket gi skyldneren en kvittering på papir eller annet varig medium. § 47 syvende ledd gjelder tilsvarende.

Kongen kan i forskrift gi regler om behandlingen av klientmidler, om rett til renter av klientmidler og om klientkonto. I forskriften kan det fastsettes at angitte regler om klientmiddelbehandling skal gjelde tilsvarende for oppkjøpsinkassoforetak.

§ 27 *Skyldnerens rett til å betale til inkassoforetaket i stedet for til fordringshaveren mv.*

Skyldneren kan med frigjørende virkning betale til et inkassoforetak som har fått i oppdrag å inndrive kravet. Innsigelser som er fremsatt overfor inkassoforetaket, har samme virkning som om de var fremsatt overfor fordringshaveren. Nedbetalingsordninger som inkassoforetaket avtaler med skyldneren, er bindende for fordringshaveren.

§ 28 *Fullmektig*

Skyldneren kan oppnevne en fullmektig til å opptre på sine vegne under inndrivingen. Hvis ikke fullmektigen er advokat, skal det fremlegges skriftlig og signert fullmakt.

Inkassoforetaket skal henvende seg til fullmektigen dersom ikke noe annet følger av fullmakten.

§ 29 *Mindreårige skyldnere*

Er skyldneren mindreårig, skal inkassoforetaket rette inndrivingen mot vergen eller vergene i stedet for mot skyldneren. Inndrivingen skal likevel rettes mot den mindreårige skyldneren selv dersom hensynet til vern av sensitive opplysninger eller andre tungtveiende hensyn tilsier det. Inkassoforetakets kommunikasjon med mindreårige skyldnere skal være særlig hensynsfull og lett forståelig.

§ 30 *Voksne skyldnere som har verge eller fremtidsfullmektig*

Har en voksen skyldner verge, skal inkassoforetaket rette skriftlige henvendelser til både skyldneren og vergen. Inkassoforetaket kan velge om muntlige henvendelser skal rettes til skyldneren eller vergen dersom ikke noe annet følger av § 14 eller § 15 første ledd. Dersom skyldneren oppgir at inkassoforetaket skal henvende seg bare til vergen eller bare til skyldneren selv, skal inkassoforetaket rette seg etter dette.

Er inkassoforetaket kjent med at vergemålet ikke omfatter inkasso, skal inkassoforetaket ikke henvende seg til vergen. Er skyldnerens rettslige handleevne be-

grenset og begrensningen omfatter inkasso, skal inkassoforetaket henvende seg bare til vergen.

Dersom skyldneren har opprettet en fremtidsfullmakt som er i kraft og omfatter inkasso, og inkassoforetaket er kjent med dette, skal inkassoforetaket henvende seg til fullmektigen. Er det usikkert om fullmakten er i kraft eller omfatter inkasso, gjelder første ledd første punktum tilsvarende.

Kapittel 4 Krav til inkassoforetaks virksomhet

§ 31 *Oppdragsavtale*

En avtale om inkassooppdrag mellom et fremmedinkassoforetak og en fordringshaver skal være skriftlig.

Oppdragsavtalen skal inneholde følgende:

a. en angivelse av oppdragets varighet
b. en utførlig beskrivelse av inkassotiltakene som skal utføres
c. størrelsen på inkassoforetakets vederlag eller angivelse av hvordan vederlaget skal beregnes
d. presisering av inkassoforetakets fullmakt til å representere fordringshaveren overfor skyldnere
e. rutiner for å forebygge inndriving av urettmessige krav
f. regulering av inkassoforetakets plikt til å orientere fordringshaveren om inkassosakene.

I oppdragsavtalen skal partene forplikte seg til å følge gjeldende regler, herunder god inkassoskikk og reglene om kommunikasjon med skyldnere. Inkassoforetaket skal forplikte seg til å varsle fordringshaveren før utkontraktering av inkassofaglige oppgaver.

Fordringshaveren kan ikke instruere inkassoforetaket om mer pågående tiltak enn det som er angitt i oppdragsavtalen.

Inkassoforetaket kan si opp avtalen dersom fordringshaveren i ikke ubetydelig utstrekning oversender urettmessige krav, vesentlig bryter rutiner som skal forebygge inndriving av urettmessige krav, eller oppfordrer til inndriving i strid med god inkassoskikk eller regelverket for øvrig.

§ 32 *Fremmedinkassoforetaks økonomiske uavhengighet*

Et fremmedinkassoforetak skal ikke være økonomisk involvert i krav det har til inndriving. Fremmedinkassoforetaket skal ikke yte eller formidle lån til skyldnere eller skyldneres nærstående, markedsføre lån, kjøpe eiendeler av skyldnere eller skyldneres nærstående eller kjøpe krav av fordringshavere. Fremmedinkassoforetak kan likevel kjøpe eiendeler av skyldnere eller skyldneres nærstående når kjøpet foretas på alminnelige vilkår og ikke har noen sammenheng med inkassosaken.

§ 33 *Styrets ansvar for inkassorutinene og for fagansvarliges ansvarsområder og tilstedeværelse*

Styret i inkassoforetaket skal påse at det utarbeides forsvarlige rutiner for hvordan inkassovirksomheten skal utøves, og at rutinene oppdateres ved behov. Styret skal skriftlig bekrefte at dette er gjort, og bekreftelsen skal være tilgjengelig for Finanstilsynet. Rutinene skal være skriftlige og skal blant annet sikre overholdelsen av følgende:

a. reglene om risikostyring og internkontroll
b. reglene om god inkassoskikk og kommunikasjon med skyldnere
c. reglene om inndriving av urettmessige krav
d. reglene om behandling av innsigelser mot kravene og klager på inndrivingen.

Er det flere fagansvarlige i foretaket, skal styret fordele ansvaret som følger av § 34 første ledd og forskrift gitt med hjemmel i § 34 tredje ledd, mellom dem.

Utøver inkassoforetaket virksomhet fra ulike forretningssteder, skal styret påse at fagansvarlige er til stede på hvert forretningssted i tilstrekkelig omfang til at pliktene etter § 34 første ledd og forskrift gitt med hjemmel i § 34 tredje ledd kan ivaretas på hvert sted. Det samme gjelder der én person er fagansvarlig for flere inkassoforetak.

For inkassoforetak som ikke har styre, skal deltakerne eller medlemmene ha ansvaret som ellers ligger til styret etter paragrafen her.

§ 34 *Fagansvarliges plikter og rettigheter*

Den fagansvarlige har et særlig ansvar for å påse at inkassovirksomheten utøves i samsvar med gjeldende regler. Er det flere fagansvarlige, omfatter ansvaret etter første punktum bare det ansvaret den enkelte er tildelt etter § 33 andre ledd.

En fagansvarlig har rett til å foreslå styrebehandling i saker som gjelder inkassovirksomheten. I slike saker har den fagansvarlige møte- og talerett i styret. En fagansvarlig som ikke er enig i en styrebeslutning, kan kreve sin oppfatning protokollert i styreprotokollen.

Kongen kan i forskrift gi regler om fagansvarliges plikter og rettigheter.

§ 35 *Bruk av kontraktsmedhjelpere*

Et inkassoforetak kan gi et annet foretak i oppdrag å utføre deler av virksomheten, forutsatt at dette skjer i et forsvarlig omfang og på en forsvarlig måte, og at tilsynet med den utkontrakterte virksomheten og foretakets samlede virksomhet ikke blir vanskeliggjort. Oppgaver som er underlagt krav til bevilling, kan bare utkontrakteres til kontraktsmedhjelpere som selv har nødvendig bevilling. Kontraktsmedhjelpere kan ikke motta eller besitte klientmidler på vegne av et inkassoforetak.

Bruk av kontraktsmedhjelpere har ikke betydning for inkassoforetakets plikter og ansvar overfor fordringshavere, skyldnere, offentlige myndigheter og andre.

Ved utkontraktering av virksomhet skal det inngås en skriftlig avtale mellom inkassoforetaket og kontraktsmedhjelperen. I utkontrakteringsavtalen skal kontraktsmedhjelperen forplikte seg til å følge gjeldende regler.

Kongen kan i forskrift gi regler om bruk av kontraktsmedhjelpere.

§ 36 *Inkassoforetakets dokumentasjon ved utførelsen av inkassooppdragene*

I forbindelse med utførelsen av inkassooppdragene skal inkassoforetaket dokumentere følgende:

a. kommunikasjon med fordringshavere og skyldnere
b. oppdragsavtaler og anvisninger fra fordringshavere om kravet og inndrivingen
c. avtaler om utkontraktering av virksomhet og anvisninger til kontraktsmedhjelpere som utfører inkassofaglige oppgaver.

Dokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år fra den aktuelle oppdrags- eller utkontrakteringsavtalen opphører, eller frem til den lovbestemte foreldelsesfristen. Dokumentasjonen behøver likevel ikke oppbevares lenger enn ti år.

§ 37 *Taushetsplikt*

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et inkassoforetak, har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det han eller hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder likevel ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet. Taushetsplikten gjelder også etter at tjenesten eller arbeidsforholdet er avsluttet.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for

a. at fordringshaveren orienteres om inkassosaken
b. at opplysninger overlates til eller lovlig brukes i foretak som driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med kredittopplysningsloven
c. at det gis opplysninger til Økokrim om forhold som gir mistanke om at det foreligger hvitvasking eller terrorfinansiering
d. at opplysninger deles med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse
e. at det gis opplysninger til barnevernet om forhold som gir grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller utsatt for annen alvorlig omsorgssvikt.

En oversendelse i god tro av opplysninger som nevnt i bokstav c medfører ikke brudd på taushetsplikten og gir ikke grunnlag for straffansvar eller erstatningsansvar med mindre det foreligger grov uaktsomhet.

§ 38 *Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret*

Et inkassoforetak kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Folkeregisteret opplysninger om foreldre, foreldreansvar, vergemål, herunder innholdet i vergemålet og vergens oppdrag, og stadfestet fremtidsfullmakt når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven.

Kapittel 5 Nemndsbehandling av tvister i inkassosaker

§ 39 *Adgang til nemndsbehandling mv.*

Gjennom avtale mellom organisasjoner som representerer inkassoforetak, og Forbrukerrådet eller en annen organisasjon eller institusjon som representerer skyldnere, kan det opprettes en eller flere nemnder som behandler tvister om forpliktelser etter denne loven mellom skyldnere og inkassoforetak.

Partene kan forelegge avtalen for Kongen til godkjenning. Dersom Kongen har godkjent nemndas vedtekter, gjelder reglene i tredje til femte ledd og §§ 40 til 43.

En skyldner kan kreve nemndsbehandling av enhver tvist hvor nemnda er kompetent, dersom skyldneren har saklig interesse i å få nemndas uttalelse i saken.

Dersom skyldneren har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av å være forbruker, kan skyldneren ikke fraskrive seg adgangen til å kreve nemndsbehandling.

Nemndsmedlemmer og andre som utfører tjeneste eller arbeid for nemnda, har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder likevel ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet. Taushetsplikten gjelder også etter at tjenesten eller arbeidsforholdet er avsluttet.

§ 40 *Forholdet til domstolene*

Så lenge en tvist er til behandling i nemnda, kan den ikke bringes inn til behandling for de alminnelige domstolene. Gjelder tvisten fordringshaverens krav på å få dekket kostnadene ved inndrivingen, kan den likevel bringes inn etter tvistelovens regler til behandling for de alminnelige domstolene sammen med hovedkravet. En tvist anses for å være til behandling fra det tidspunktet begjæringen om klagebehandling er kommet inn til nemnda.

En sak som nemnda har realitetsbehandlet, kan bringes direkte inn for tingretten.

§ 41 *Rapportering til Finanstilsynet*

Nemnda skal oversende uttalelser om overtredelser av inkassoloven til Finanstilsynet.

§ 42 *Ansvar for nemndas kostnader*

Ved overtredelser av kravet til god inkassoskikk i § 14 kan nemnda pålegge inkassoforetaket å betale nemndas kostnader i den aktuelle saken.

§ 43 *Avbrudd av foreldelse*

Foreldelse avbrytes etter foreldelsesloven § 16 nr. 2 bokstav a når tvist om et krav som nemnda har myndighet til å behandle etter § 39 første ledd, bringes inn til avgjørelse for nemnda. Foreldelsen av hovedkravet blir ikke avbrutt ved at en tvist bringes inn for nemnda.

Kapittel 6 Tilsyn

§ 44 *Tilsynsmyndighet. Opplysningsplikt overfor tilsynet*

Finanstilsynet fører tilsyn med inkassovirksomhet etter reglene i finanstilsynsloven med forskrifter.

Reglene i finanstilsynsloven § 3-1 første, andre og fjerde ledd om opplysningsplikt for foretak under tilsyn gjelder tilsvarende for personer som er eller har vært fagansvarlige i inkassoforetak, og for foretak som har opphørt eller mistet bevillingen.

§ 45 *Meldeplikt om endringer i ledelsen mv.*

Inkassoforetak skal uten ugrunnet opphold melde fra til Finanstilsynet om

a. skifte av styremedlemmer og varamedlemmer til styret
b. skifte av daglig leder og daglig leders stedfortreder
c. erverv av betydelig eierandel i foretaket
d. økning av betydelig eierandel i foretaket når andelen av aksjekapitalen eller stemmene når opp til eller overstiger 20 prosent, 33 prosent eller 50 prosent.

Ved skifte av fagansvarlige skal inkassoforetaket melde fra til Finanstilsynet om skiftet før det finner sted.

§ 46 *Virksomhetsregister*

Finanstilsynet skal føre register over foretak som har norsk inkassobevilling, og virksomheter som driver grensekryssende inkassovirksomhet eller grensekryssende inndriving etter direktiv (EU) 2021/2167 i Norge. Registeret skal være offentlig, bortsett fra opplysninger om fødselsnummer.

Finanstilsynet skal straks oppdatere registeret dersom

a. foretaket har gitt avkall på inkassobevillingen
b. inkassobevillingen er tilbakekalt eller tillatelsen til å drive grensekryssende inkassovirksomhet eller grensekryssende inndriving etter direktiv (EU) 2021/2167 i Norge av andre grunner er falt bort
c. den registrerte ikke lenger driver grensekryssende inkassovirksomhet eller grensekryssende inndriving etter direktiv (EU) 2021/2167 i Norge
d. foretaket ikke lenger har rett til å behandle klientmidler.

Registrerte virksomheter skal uten ugrunnet opphold melde fra til Finanstilsynet om endringer i de registrerte opplysningene.

Kongen kan i forskrift gi regler om registrering av virksomheter etter denne paragrafen og om hvilke opplysninger registeret skal inneholde.

Kapittel 7 Grensekryssende inndriving etter direktiv (EU) 2021/2167

§ 47 *Norske inkassoforetaks grensekryssende inndriving i andre EØS-stater etter direktiv (EU) 2021/2167*

Norske inkassoforetak som ønsker å inndrive krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/2167, i en annen EØS-stat, skal gi skriftlig melding om dette til Finanstilsynet. I meldingen skal foretaket opplyse om følgende:

a. vertsstaten inkassoforetaket ønsker å inndrive krav i
b. staten hvor kreditten ble gitt, hvis inkassoforetaket er kjent med hvilken stat dette er, og det er en annen EØS-stat enn vertsstaten eller Norge
c. adressen til inkassoforetakets eventuelle filial i vertsstaten
d. identiteten og adressen til eventuell kontraktsmedhjelper for inkassofaglige oppgaver i vertsstaten
e. identiteten til personene som er ansvarlige for ledelsen av inndrivingen i vertsstaten
f. hvilke tilpasninger som eventuelt er foretatt i inkassoforetakets risikostyring og internkontroll for å sikre overholdelsen av gjeldende regler
g. hvilke tiltak som er iverksatt for å sikre overholdelsen av vertsstatens regler om forebygging av hvitvasking og terrorfinansiering, hvis foretaket vil være forpliktet etter vertsstatens lovgivning som gjennomfører direktiv (EU) 2015/849
h. om inkassoforetaket kan kommunisere på vertsstatens språk eller språket som kredittavtalen er skrevet på
i. om inkassobevillingen gjelder fremmedinkassovirksomhet eller oppkjøpsinkassovirksomhet
j. om bevillingen gir rett til å behandle klientmidler eller ikke.

Senest 45 arbeidsdager etter at fullstendig melding etter første ledd ble mottatt, skal Finanstilsynet oversende meldingen til de kompetente myndighetene i vertsstaten. Når mottakelsen av oversendelsen er bekreftet,

skal Finanstilsynet opplyse inkassoforetaket om hvilken dato meldingen ble oversendt, og hvilken dato mottakelsen av oversendelsen ble bekreftet. Finanstilsynet skal også oversende meldingen til staten hvor kreditten ble gitt, hvis det er en annen EØS-stat enn vertsstaten eller Norge.

Inkassoforetaket kan begynne inndrivingen i vertsstaten når Finanstilsynet har opplyst om at de kompetente myndighetene i vertsstaten har bekreftet mottakelsen av meldingen. Mottar ikke inkassoforetaket noen opplysning om at de kompetente myndighetene i vertsstaten har bekreftet mottakelsen av meldingen, kan inndrivingen begynne to måneder etter at Finanstilsynet oversendte meldingen til de kompetente myndighetene i vertsstaten.

Inkassoforetaket skal melde fra til Finanstilsynet om eventuelle endringer i opplysningene som er gitt i melding etter første ledd. Andre og tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

Hvis inkassobevillingen tilbakekalles, skal Finanstilsynet straks underrette de kompetente myndighetene i vertsstaten og en eventuell annen EØS-stat hvor kreditten ble gitt.

Inkassoforetak som hører hjemme på Svalbard eller Jan Mayen, kan ikke inndrive krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/2167, i andre EØS-stater.

Kongen fastsetter i forskrift hva som skal regnes som krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/2167, og hva som skal regnes som hjemstat og vertsstat etter direktivet.

§ 48 *Utenlandske foretaks grensekryssende inndriving i Norge etter direktiv (EU) 2021/2167*

Foretak som har bevilling fra en annen EØS-stat til å inndrive krav etter direktiv (EU) 2021/2167, har rett til å inndrive krav som er omfattet av direktivet, i Norge, innenfor rammene av bevillingen og ellers gjeldende regler. Foretaket har likevel ikke rett til å inndrive krav på Svalbard eller Jan Mayen.

Når Finanstilsynet mottar melding fra en kompetent myndighet i en annen EØS-stat om at et foretak som har bevilling i denne staten, ønsker å drive grensekryssende inndriving i Norge etter direktiv (EU) 2021/2167, skal Finanstilsynet straks bekrefte at meldingen er mottatt.

Foretaket kan begynne inndrivingen i Norge når de kompetente myndighetene i hjemstaten har opplyst om at Finanstilsynet har bekreftet mottakelsen av meldingen etter andre ledd. Mottar ikke foretaket noen opplysning om at Finanstilsynet har bekreftet mottakelsen av meldingen, kan inndrivingen begynne to måneder etter at de kompetente myndighetene i hjemstaten oversendte fullstendig melding til Finanstilsynet.

Andre og tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer, ved melding om endringer i melding etter andre ledd.

Reglene for inkassoforetak i loven her og forskrift gitt med hjemmel i loven her gjelder tilsvarende så langt de passer, for utenlandske foretak som driver grensekryssende inndriving i Norge etter direktivet. Dersom et foretak som inndriver krav i Norge etter reglene i paragrafen her, overtrer gjeldende regler, kan Finanstilsynet forby videre inndriving til den kompetente myndigheten i hjemstaten har truffet en passende avgjørelse eller foretaket har truffet nødvendige tiltak for å avhjelpe overtredelsen.

§ 47 syvende ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 8 Reaksjoner ved overtredelser av loven

§ 49 *Pålegg og forbud*

Finanstilsynet kan pålegge inkassoforetak å endre praksis som medfører fare for overtredelser av loven her eller finanstilsynsloven med forskrifter. Dersom et inkassoforetak har brutt gjeldende regler for inkassovirksomheten eller vilkår for inkassobevillingen, kan Finanstilsynet nedlegge forbud mot inkassovirksomheten. Pålegg etter reglene her og finanstilsynsloven § 4-1 kan også gis styremedlemmer, varamedlemmer til styret, daglig leder, daglig leders stedfortreder, fagansvarlig, prosessfullmektig og eiere med betydelige eierandeler.

Finanstilsynet kan pålegge et inkassoforetak å endre styrets sammensetning eller å bytte ut daglig leder eller daglig leders stedfortreder ved overtredelser av reglene om egnethet, kunnskap og erfaring i § 7 første ledd bokstav d og e, jf. § 12. Dersom en eier med betydelig eierandel ikke er egnet etter § 7 første ledd bokstav d, jf. § 12, kan Finanstilsynet pålegge eieren å avhende eierandelen og å ikke utøve stemmerett for eierandelen. Dersom en fagansvarlig eller prosessfullmektig ikke oppfyller vilkår for sin godkjenning etter §§ 10 eller 11, jf. § 12 og forskrift gitt med hjemmel i § 13, kan Finanstilsynet gi en frist for å oppfylle vilkåret eller nedlegge forbud mot at vedkommende opptrer som fagansvarlig eller prosessfullmektig.

§ 50 *Tilbakekall av inkassobevilling*

Finanstilsynet kan tilbakekalle en inkassobevilling etter § 7 dersom tilsynet finner det utilrådelig å la inkassovirksomheten drives videre fordi

a. vilkårene for å tildele bevillingen ikke lenger er til stede
b. foretaket ikke oppfyller vilkår gitt i bevillingen
c. foretaket har brutt gjeldende regler for inkassovirksomheten

d. foretaket har unnlatt å etterkomme pålegg fra Finanstilsynet eller
e. det foreligger andre særlige grunner.

Finanstilsynet kan også tilbakekalle en inkassobevilling dersom

a. foretaket ikke har påbegynt inkassovirksomheten innen tolv måneder etter at bevillingen ble gitt
b. foretaket ikke har drevet inkassovirksomhet på mer enn tolv måneder eller
c. inkassobevillingen er gitt på grunnlag av uriktige opplysninger eller på annet urettmessig grunnlag.

Når en inkassobevilling tilbakekalles, kan Finanstilsynet oppnevne en forvalter til å sluttføre oppdrag etter loven. Kongen kan i forskrift gi regler om forvalterens rettigheter og plikter. Dersom det er nødvendig for en forsvarlig avvikling av løpende oppdrag, kan Finanstilsynet i enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven her.

§ 51 *Tilbakekall av godkjenning av fagansvarlig og prosessfullmektig*

Finanstilsynet kan tilbakekalle godkjenningen av en fagansvarlig etter § 10 dersom tilsynet ikke lenger anser den fagansvarlige egnet og kvalifisert til å ivareta fagansvaret. Ved vurderingen skal det legges vekt på om vilkårene for godkjenningen etter § 10, jf. § 12, ikke lenger er til stede.

Finanstilsynet kan tilbakekalle godkjenningen av en prosessfullmektig i et fremmedinkassoforetak etter § 11 dersom tilsynet ikke lenger anser prosessfullmektigen egnet og kvalifisert til å utføre alle slags inkassooppgaver i samsvar med lov, forskrifter og god inkassoskikk. Ved vurderingen skal det legges vekt på om vilkårene for godkjenningen etter § 11, jf. § 12, ikke lenger er til stede.

Hvis en fagansvarlig eller en prosessfullmektig etter § 11 er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall, kan Finanstilsynet suspendere godkjenningen inntil straffesaken er avsluttet.

§ 52 *Overtredelsesgebyr*

Finanstilsynet kan ilegge et inkassoforetak overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på vegne av foretaket, forsettlig eller uaktsomt har overtrådt

a. avgrensning i inkassobevillingen etter § 6 andre ledd fjerde punktum
b. krav om egnethet etter § 7 første ledd bokstav c og d, jf. fjerde ledd, og § 10 og § 12
c. kapittel 3
d. §§ 31 til 37
e. §§ 44 til 49.

Det samme gjelder ved overtredelse av påbud eller forbud gitt med hjemmel i bestemmelsene angitt i første ledd og ved overtredelse av forskriftsbestemmelser gitt med hjemmel i disse bestemmelsene når det er fastsatt i forskriften at slik overtredelse av den aktuelle bestemmelsen kan medføre overtredelsesgebyr.

Dersom foretaket inngår i et konsern, hefter både foretakets morselskap og morselskapet i konsernet foretaket er en del av, subsidiært for beløpet, og vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg overfor disse.

Styremedlemmer, varamedlemmer til styret, daglig leder, daglig leders stedfortreder, fagansvarlig og eiere med betydelige eierandeler kan ilegges overtredelsesgebyr dersom de forsettlig eller grovt uaktsomt har begått overtredelser eller medvirket til å begå overtredelser som angitt i første og andre ledd.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når Finanstilsynet gir forhåndsvarsel om eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Kongen kan i forskrift gi regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 53 *Momenter ved ileggelse av administrative reaksjoner*

Ved vurderingen av hvilke administrative reaksjoner som skal ilegges som følge av overtredelser av lov, forskrift, påbud, forbud eller virksomhetsvilkår, og ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr, skal det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. overtrederens grad av skyld
c. overtrederens økonomiske evne
d. hvor stor vinning som er oppnådd, eller tap som er unngått, ved overtredelsen
e. tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen
f. i hvilken grad overtrederen har samarbeidet med Finanstilsynet
g. tidligere overtredelser
h. enhver faktisk eller potensiell systemisk følge av overtredelsen.

§ 54 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig

a. overtrer § 44 andre ledd, § 45, § 46 tredje ledd, § 47 fjerde ledd første punktum, § 48 femte ledd andre punktum eller § 49, eller
b. gjentatte ganger eller grovt overtrer bestemmelser i kapittel 3.

Det samme gjelder ved overtredelse av påbud eller forbud gitt med hjemmel i bestemmelsene angitt i første ledd, og ved overtredelse av forskriftsbestemmelser gitt med hjemmel i disse bestemmelsene når det er fast-

satt i forskriften at slik overtredelse av den aktuelle bestemmelsen er straffbar.

Grovt uaktsomme overtredelser straffes med bøter.

Kapittel 9 Avsluttende bestemmelser

§ 55 *Ikrafttredelse og overgangsregler*

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til forskjellig tid.

Fra samme tid oppheves lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndriving av forfalte pengekrav.

Kongen kan gi overgangsregler.

§ 56 *Endringer i andre lover*

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. skal § 4 bokstav b lyde:

b. Fordringshaveren kan i tillegg til forsinkelsesrenten ikke kreve andre gebyrer eller gjennomsnittsberegnede tapsposter enn *erstatningsbeløpene* som kan kreves *etter inkassoloven § 18 eller forskrift gitt med hjemmel i inkassoloven § 19.*

2. I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs skal § 149 andre ledd andre punktum lyde:

Dessuten kan *den som er godkjent prosessfullmektig i et fremmedinkassoforetak etter inkassoloven § 11,* være prosessfullmektig etter samme regler som advokater for en fordringshaver i inkassooppdrag som *inkassoforetaket* har for fordringshaveren.

3. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse gjøres følgende endringer:

§ 5-1 andre ledd andre punktum skal lyde:

Dessuten kan *den som er godkjent prosessfullmektig i et fremmedinkassoforetak etter inkassoloven § 11,* være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som *inkassoforetaket* har for parten.

§ 6-2 første punktum skal lyde:

Den som er godkjent prosessfullmektig i et fremmedinkassoforetak etter inkassoloven § 11, kan være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som *inkassoforetaket* har for parten.

4. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 6-3 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Hvis klageren krever erstatning for kostnader ved utenrettslig inndriving, skal betalingsoppfordringen etter inkassoloven *§ 21* vedlegges.

§ 6-7 første ledd bokstav c skal lyde:

c. *den som er godkjent prosessfullmektig i et fremmedinkassoforetak etter inkassoloven § 11* med inkassooppdrag for saken,

Presidenten: Det voteres over § 2 andre ledd tredje punktum.

Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.50)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen § 6 andre ledd, § 18 andre ledd, § 22 første ledd, § 52 fjerde ledd og forslagene nr. 2, 3, 5 og 18, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Inkassoloven § 6 andre ledd skal lyde:

Bevillingen skal avgrenses til å gjelde enten fremmedinkassovirksomhet eller oppkjøpsinkassovirksomhet. Hvis inkassoforetaket ikke har Norge som hjemstat, skal bevillingen avgrenses slik at den ikke gir foretaket rett til å inndrive krav som er omfattet av direktiv (EU) 2021/ 2167. § 47 syvende ledd gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan angi at bevilling til fremmedinkassovirksomhet ikke gir rett til å behandle klientmidler.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Inkassoloven § 18 andre ledd skal lyde:

Kostnadene til utenrettslig inndriving kan ikke kreves erstattet dersom regelen om god inkassoskikk, jf. § 14, er brutt overfor skyldneren i saken, eller dersom inkassoforetaket har unnlatt å følge pålegg som Finanstilsynet har gitt av hensyn til skyldnerne. Dette gjelder likevel ikke dersom det er gjort feil som ikke kunne ha hatt noen konsekvenser av betydning for skyldneren, dersom det er gjort bagatellmessige feil eller ved feil som skyldes forhold på skyldnerens side.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Inkassoloven § 52 fjerde ledd skal lyde:

Styremedlemmer, varamedlemmer til styret, daglig leder, daglig leders stedfortreder og eiere med betydelige eierandeler kan ilegges overtredelsesgebyr dersom de forsettlig eller grovt uaktsomt har begått overtredelser eller medvirket til å begå overtredelser som angitt i første og andre ledd.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Inkassoloven § 22 første ledd skal lyde:

Et inkassoforetaks utenrettslige inndrivning av flere krav med samme skyldner og fordringshaver skal skje samlet dersom kravene er på tilsvarende stadier i inndrivingsløpet og det ikke er fremsatt innsigelser mot kravene. Kravene kan inndrives hver for seg dersom en samlet inndriving vil føre til uforholdsmessige kostnader eller uforholdsmessig risiko for feil.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 71 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.04)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen § 6 fjerde ledd og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Inkassoloven § 6 fjerde ledd skal lyde:

Advokater som har stilt sikkerhet etter advokatloven § 5, kan i enkelttilfeller inndrive forfalte pengekrav på vegne av andre uten inkassobevilling dersom de har ytet eller yter rettslig bistand til fordringshaveren i tilknytning til det samme kravet.»

Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet ble forslaget vedtatt med 52 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.43)

Presidenten: Det voteres over resten av komiteens innstilling.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 14. april 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Straff som virker – straffegjennomføring for et tryggere Norge (Innst. 194 S (2025–2026), jf. Meld. St. 31 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 34 forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Finn Krokeide på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 2–9, fra Finn Krokeide på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 10 og 11, fra Bent-Joacim Bentzen på vegne av Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 12, fra Bent-Joacim Bentzen på vegne av Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 13–16, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 17–20, fra Bent-Joacim Bentzen på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 21–33, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 34, fra Finn Krokeide på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslagene nr. 23 og 27, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en helhetlig gjennomgang av kulturtilbudet i fengslene, og utvide samarbeidet mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet for å styrke kulturtilbudet i straffegjennomføringen.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen bemanningsnorm for kriminalomsorgen, for å sikre at det aldri er flere soningsplasser i fengslene enn det som er forsvarlig ut ifra bemanningen. Bemanningsnormen skal også gjelde på hvert enkelt sikkerhetsnivå i fengselet.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 89 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.07)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 21, 22, 24 og 28, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en reisestøtteordning for pårørende til innsatte, med tanke på å sikre at økonomi ikke står i veien for muligheten til å holde kontakt under soning.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan frivillige i større grad kan benyttes som en ressurs i straffegjennomføringen, og hvordan kriminalomsorgen kan øke samarbeidet med pårørende og nettverk rundt innsatte.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det er mest mulig likeverdige arbeids- og utdanningsmuligheter for innsatte uavhengig av hvilket fengsel de soner i, så langt de innsatte på soningsenheten har mulighet og evne til å delta i arbeids- og utdanningsaktiviteter.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille byggingen av nye fengselsplasser for barn i bero til det finnes bedre kunnskap om hvordan slike plasser fungerer.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 89 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 29, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at mindreårige som soner i ungdomsfengsel, ikke automatisk flyttes over til vanlige fengsler når de fyller 18 år, men at det gjøres en individuell vurdering av om det vil være best for den innsatte å flyttes eller sone ferdig straffen i ungdomsenhet.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.49)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 25 og 26, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en lovmessig definisjon på ettervern for innsatte i norske fengsler, for å hindre tilbakefall til kriminalitet etter løslatelse.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå endringer i reglene om domstolskontroll av soningsdyktighet ved straffegjennomføring, i tråd med menneskerettslige standarder.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.09)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 30–33, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i relevant regelverk for å sørge for at barn alltid skal sone dommen sin på lavest mulig sikkerhetsnivå.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som avvikler forvaringsinstituttet for barn, for å sørge for at norske lover er i samsvar med barnekonvensjonen som forbyr livsvarig fengsel for barn.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Tilsynsrådet for kriminalomsorgens nye funksjon og struktur gjennomgås eksternt, for å evaluere om endringene har fått ønskede virkninger eller om det er behov for ytterligere endringer i fremtiden. En slik gjennomgang skal gjennomføres og publiseres innen senest 2028.»

Forslag nr. 33 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Tilsynsrådet for kriminalomsorgen leverer en årlig offentlig rapport for hele sitt virke som blant annet gir informasjon om antall gjennomførte tilsyn – både varslet og uanmeldt, antall brudd på straffegjennomføringsloven og med årlige anbefalinger til eventuelle endringer som bør gjøres fra kriminalomsorgen og politisk hold. De årlige rapportene må bli liggende offentlig tilgjengelig også etter at nye versjoner er publisert.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.30)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 20, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens trenivåmodell i kriminalomsorgen.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 96 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 19, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak for å ivareta de særskilte behovene unge mellom 18 og 25 år har, samt behovet for egne ungdomsteam i fengsler med innsatte i aldersgruppen 18–25 år.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.04)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 17 og 18, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en reell desentralisert fengselsstruktur i Nordland ved å opprettholde Fauske fengsel og bevare Mosjøen fengsel, i tillegg til å bygge et nytt fengsel i tilknytning til Mosjøen.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at det så raskt som mulig etableres et lavsikkerhetstilbud ved Vadsø fengsel.»

Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 67 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.30)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 13, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i straffegjennomføringsloven for å sørge for at domfelte som hovedregel skal plasseres i lavsikkerhetsfengsel, der plassering i høysikkerhet krever en individuell risikovurdering som tilsier at dette er hensiktsmessig.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en økt satsing på flere overgangsboliger, for å sikre en bedre overgang mellom soning og livet etterpå.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.05)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 15 og 16, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjennomføres en behovsanalyse innen utgangen av 2026 for eventuell økning og bygging av plasser for psykiatriske institusjoner der mennesker som er domfelt, skal sone.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå konfliktrådsloven, straffegjennomføringsloven og straffeprosessloven for å sikre at de er i tråd med FNs barnekonvensjons artikkel 3, 12 og 16 om barns rett til informasjon, til å uttale seg fritt, til å få vite og uttale seg før opplysninger deles og til at avgjørelser skal tas til barnets beste.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 12, fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å etablere flere og mindre avdelinger for kvinner flere steder i landet, slik at også straffegjennomføringen for kvinner kan gjennomføres i tråd med nærhetsprinsippet.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 10, fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre utvidet kapasitet i rusmestringsenhetene i fengslene og legge til rette for at rusavhengige som soner, skal få tilbud om avrusning.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.02)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 11, fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, som oppfølging av Meld. St. 31 (2024–2025) Straff som virker – straffegjennomføring for et tryggere Norge, utrede og fremme forslag om egne straffeprosessuelle regler for barn i konflikt med loven.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 75 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.22)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–9, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at ansvarlige etater har nødvendige lovhjemler og ressurser til å overvåke og følge opp kriminelle med høy risiko for tilbakefall etter endt straff.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som i større grad åpner for at personell med annen relevant sikkerhetsfaglig kompetanse og/eller erfaring, som for eksempel arrestforvarere, kan ansettes i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i psykisk helsevernloven for å senke terskelen for bruk av tvungent psykisk helsevern for personer med alvorlige psykiske lidelser som utgjør en fare for samfunnet, slik at disse ivaretas av helsevesenet fremfor kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart fremme en forpliktende opptrappingsplan for å bygge ut tilstrekkelig antall dedikerte forvaringsplasser, slik at soning for forvaringsdømte i ordinære fengsler opphører.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvikle ordningen med innskjerpingsvilkår for ungdomsstraff, slik at brudd på vilkår automatisk fører til at den subsidiære straffen fullbyrdes umiddelbart.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kapasitetsutvidelsen for mindreårige domfelte og varetektsinnsatte utelukkende skjer gjennom etablering av lukkede ungdomsenheter samt at antallet plasser styrkes gjennom en forpliktende opptrappingsplan utover det som kommer frem av Meld. St. 31 (2024–2025).»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å fjerne strafferabatten for unge lovbrytere (over den kriminelle lavalder) ved grove volds-, rans- og seksuallovbrudd.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å senke den kriminelle lavalderen fra 15 til 14 år.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 34, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avklare med grunneier hva kostnaden over en tiårsperiode vil være for en utvidelse av fengselskapasiteten med 10 plasser ved Vestoppland fengsel avdeling Valdres.»

Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 51 mot 50 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.59)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å maksimere antall utenlandske innsatte som overføres til soning i sine hjemland, inkludert opprettelse av nye bilaterale soningsavtaler med land utenfor Schengen-området.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 52 mot 48 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.17)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen igangsette en evaluering av samfunnsstraff som straffereaksjon, med sikte på videreutvikling av ordningen. I evalueringen skal det særlig vurderes hvordan ordningen benyttes overfor unge lovbrytere.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i kriminalomsorgen som kan bidra til økt bruk av gjenopprettende prosess, særlig i saker som gjelder personer under den kriminelle lavalder.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til etablering av desentraliserte fagskoletilbud for å øke rekrutteringen til kriminalomsorgen og for å rekruttere ansatte med annen fagkompetanse.

Presidenten: Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Arbeiderpartiet og Høyre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 53 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.09)

Videre var innstilt:

IV

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig gjennomgang av kriminalomsorgens forvaltningsstruktur og organisering.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.08)

Videre var innstilt:

V

Meld. St. 31 (2024–2025) – Straff som virker – straffegjennomføring for et tryggere Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 5, debattert 14. april 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (isolasjon i fengsel) (Innst. 193 L (2025–2026), jf. Prop. 165 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 30 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1–3, fra Anette Carnarius Elseth på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 4 og 5, fra Bent-Joacim Bentzen på vegne av Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 6–9, fra Bent-Joacim Bentzen på vegne av Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 10–14, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 15–22, fra Julie E. Stuestøl på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 23–30, fra Anette Carnarius Elseth på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslagene nr. 17–22, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en uavhengig klageinstans for vedtak om isolasjon og andre særlig inngripende tiltak i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan plikt til forebygging av isolasjon og tvangsmiddelbruk i kriminalomsorgen kan lovreguleres. Utredningen skal inkludere plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang. Utredningen skal se hen til tilsvarende regler fra barneverns- og helse- og omsorgssektoren.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utforme forslag til hjemler for bruk av isolasjon i fengsler, tilsvarende regelverket for bruk av tvang og isolasjon i psykisk helsevern, som inkluderer krav om dokumentasjon, mulighet til å kontakte helsepersonell og advokat, en minstestandard for antall tilsyn under isolasjonen, kontrollmekanismer for å hindre mislighold, samt tydelige saksbehandlingskrav og tidsfrister.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en momentliste for forholdsmessighetsvurderinger ved bruk av isolasjon, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovhjemmel som sikrer at isolasjon og sikkerhetscelle i kriminalomsorgen kun brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en hjemmel som regulerer fysiske forhold på sikkerhetscelle i fengsler.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.15)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 10 og 11, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at kapasitets- eller bemanningsmessige forhold ved fengselet i seg selv ikke kan begrunne utelukkelse fra fellesskap.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at helsefaglig tilsyn ved bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng skal finne sted innen en fastsatt tidsfrist etter at tiltaket er iverksatt.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 79 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 6–9, fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en forskriftshjemmel, slik at en i forskrift kan konkretisere kravet til forebyg-

ging av isolasjon i fengsel inkludert plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede regulering av bruk av fysisk makt ved bruk av sikkerhetscelle i fengsel, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som tydeliggjør bestemmelsene om bruk av tvangsmidler mot barn og tilsyn fra helsepersonell i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå endringer i reglene om domstolskontroll av soningsdyktighet ved straffegjennomføring, i tråd med menneskerettslige standarder.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 78 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.52)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4 og 5, fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til å redusere maksimumstiden for hvor lenge innsatte under 18 år kan utelukkes fra fellesskapet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til en forskriftshjemmel for å fastsette klare krav til utforming av sikkerhetsceller i fengsel, som i større grad enn i dag ivaretar innsattes grunnleggende behov og verdighet. Utformingen må ikke være mer inngripende enn nødvendig for formålet.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 75 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.00)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 23–30, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 23 lyder:

«Straffegjennomføringsloven § 2 nytt andre ledd skal lyde: Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for fellesskap mellom innsatte, arbeide for å forebygge isolasjon, og så langt mulig avhjelpe negative virkninger av isolasjon.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Straffegjennomføringsloven § 37 skal lyde:

§ 37 Generelle regler for utelukkelse fra fellesskap med andre innsatte

En innsatt kan bare utelukkes fra fellesskap med andre innsatte når dette har hjemmel i lov.

Utelukkelse skal ikke være mer omfattende eller vare lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen. Utelukkelse skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Kriminalomsorgen skal søke å avhjelpe negative virkninger av utelukkelsen.

Beslutning om utelukkelse skal treffes av enhets leder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutning om utelukkelse skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak, og skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.

Innsatte som er utelukket skal gis anledning til å kontakte advokat.

Ved innsettelse i fengsel kan en innsatt utelukkes fra fellesskap med andre innsatte i inntil syv dager dersom det er nødvendig for å kartlegge den inn sattes behov eller sikkerhetsmessige forhold, og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

En innsatt som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd kan utelukkes fra felles skap med andre innsatte dersom det av hensyn til sikkerhet, den innsatte selv eller andre innsatte er nødvendig, og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. For innsatt i slik avdeling som ikke har fellesskap med andre innsatte, skal kriminal omsorgen kontinuerlig vurdere om det kan legges til rette for at den innsatte kan ha kontakt med én eller flere andre innsatte. For innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal kriminalomsorgen kontrollere kontakt etter bestemmelsen her.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a skal lyde:

§ 37 a Utelukkelse på grunn av forhold ved den innsatte

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. a. hindre den innsatte i å skade seg selv, b. hindre den innsatte i å skade andre, c. hindre betydelig materiell skade, eller d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte.

Dersom behovet for å utelukke den innsatte ved varer, må ny beslutning treffes senest innen syv dager, og videre senest ukentlig. Hvis utelukkelsen overstiger 14 dager, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om utelukkelsen når den har vart i mer enn 30 dager, og deretter hver fjortende dag.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 c skal lyde:

§ 37 c Særregler om utelukkelse av innsatte under 18 år

Det skal fremgå av beslutningen at hensynet til barnets beste har vært et grunnleggende hensyn, og hvordan dette hensynet er avveid mot øvrige hensyn.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om utelukkelsen.

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige syv dager.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Straffegjennomføringsloven § 38 skal lyde:

§ 38 Generelle regler for bruk av tvangsmidler

Kriminalomsorgen kan benytte tvangsmidlene nevnt i §§ 38 a til 38 d når vilkårene er oppfylt og Kriminalomsorgsdirektoratet har godkjent tvangsmiddelet til bruk i kriminalomsorgen.

Tvangsmiddelet kan bare brukes når behovet klart overstiger de negative konsekvensene som tvangsbruken kan innebære for den innsatte.

Et tvangsmiddel skal ikke brukes lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for tvangsbruken. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Det skal ikke brukes mer fysisk makt enn det som er strengt nødvendig for å gjennomføre tiltaket.

Beslutning om bruk av tvangsmiddel skal treffes av enhetsleder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutningen skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 38 a skal lyde:

§ 38 a Bruk av håndjern, transportjern, ledsager belte, strips eller spyttbeskytter

Håndjern, transportjern, ledsagerbelte, strips eller spyttbeskytter, eller en kombinasjon av disse, kan brukes når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. a. hindre alvorlig angrep eller skade på person, b. hindre andre fysiske angrep på person, når angrepet er egnet til å skape frykt, smerte eller annet betydelig ubehag, c. hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig materiell skade, d. hindre alvorlige opptøyer eller uroligheter, eller e. hindre rømning fra fengsel, annet oppholdssted, eller under transport.

Tvangsmidlene nevnt i første ledd kan bare brukes under tilsyn.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 38 d skal lyde:

§ 38 d Bruk av sikkerhetsseng

En innsatt kan plasseres i sikkerhetsseng når vil kårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å avverge en overhengende fare for at den inn satte påfører seg selv alvorlig skade. Sikkerhetsseng kan bare brukes som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal straks varsles om bruk av sikkerhetsseng, og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

Kriminalomsorgen skal føre kontinuerlig tilsyn med innsatte i sikkerhetsseng, og sørge for at opp holdet gjennomføres på mest mulig skånsom måte. Negative virkninger skal søkes avhjulpet.

Innsatte i sikkerhetsseng skal gis anledning til å kontakte advokat.

Beslutning om bruk av sikkerhetsseng skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak. Dersom behovet for å bruke sikkerhetsseng vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen 12 timer, og videre senest hver nye tolvte time. Hvis brukstiden overstiger 12 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om bruk av sikkerhetsseng. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk som overstiger 72 timer.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 38 e skal lyde:

§ 38 e Særregler for bruk av tvangsmidler overfor innsatte under 18 år

Tvangsmidler kan bare brukes overfor innsatte under 18 år når vilkårene i §§ 38 til 38 c er oppfylt, og bruken er tvingende nødvendig for å oppnå for målet.

Innsatte under 18 år som er plassert i sikkerhetscelle, skal ha kontinuerlig tilsyn fra kriminalomsorgen. Hvis bruken av sikkerhetscelle overstiger 24 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk av sikkerhetscelle som overstiger 72 timer.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 70 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.16)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav e skal lyde:

e. ivareta ekstraordinære ordensmessige hensyn.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav f skal lyde:

f. hindre utbredelse av en allmennfarlig smittsom sykdom som smitter ved indirekte kontakt, dråpesmitte eller luftbåren smitte.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.01)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

Lov

om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (isolasjon i fengsel)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff gjøres følgende endringer:

§ 2 andre ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for fellesskap mellom innsatte. Kriminalomsorgen skal forebygge, og avhjelpe negative virkninger av, isolasjon.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 70 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.27)

Videre var innstilt:

Nåværende andre ledd blir tredje ledd.

Nåværende tredje ledd oppheves.

§ 4 nytt andre ledd skal lyde:

Innsatte i fengsel har rett til helsehjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten i samsvar med pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2.

§ 6 andre ledd første punktum skal lyde:

Regionalt nivå treffer avgjørelse i alle saker etter § 11, § 37 *a annet ledd annet punktum,*§ 38 *c femte ledd tredje punktum, § 38 d femte ledd tredje punktum*, § 44 annet ledd og § 58 annet ledd.

§ 7 bokstav e skal lyde:

e. Ved beslutning om utelukkelse fra fellesskapet etter §§ 37, 37 a eller 37 b, og ved beslutning om sikkerhetscelle etter § 38 c eller sikkerhetsseng etter § 38 d, løper klagefristen først fra det tidspunktet utelukkelsen eller tvangsmiddelbruken opphører.

§ 17 skal lyde:

§ 17 *Fellesskap, tid utenfor cellen og meningsfull kontakt med andre personer*

Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal normalt tilsvare åtte timer eller mer per dag og aldri mindre enn fire timer per dag. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.

Innsatte som ikke deltar i ordinært fellesskap etter første ledd tredje punktum, skal daglig tilbys mer enn to timer meningsfull kontakt med andre personer. Innsatte under 18 år skal til enhver tid ha tilgang til meningsfull kontakt med andre personer.

Innsatte skal være i enerom om natten hvis ikke helsemessige forhold er til hinder for det eller Kriminalomsorgsdirektoratet har åpnet for at innsatte skal dele celle.

§ 22 skal lyde:

§ 22 *Opphold i friluft*

Innsatte skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst én time hver dag. Innsatte under 18 år skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst to timer hver dag.

Dersom særlige sikkerhetsmessige hensyn eller ekstraordinære omstendigheter er til hinder for opphold i friluft, skal den innsatte om mulig få tilbud om å utøve fysisk aktivitet utenfor cellen.

§ 37 skal lyde:

§ 37 *Generelle regler for utelukkelse fra fellesskap med andre innsatte*

En innsatt kan bare utelukkes fra fellesskap med andre innsatte når dette har hjemmel i lov og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige. Behovet for utelukkelse må klart

overstige de negative konsekvensene utelukkelsen kan innebære for den innsatte.

Utelukkelse skal ikke være mer omfattende eller vare lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen. Utelukkelse skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Kriminalomsorgen skal søke å avhjelpe negative virkninger av utelukkelsen.

Beslutning om utelukkelse skal treffes av enhetsleder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutning om utelukkelse skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak, og skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.

Innsatte som er utelukket, skal gis anledning til å kontakte advokat.

Ved innsettelse i fengsel kan en innsatt utelukkes fra fellesskap med andre innsatte i inntil syv dager dersom det er nødvendig for å kartlegge den innsattes behov eller sikkerhetsmessige forhold og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

En innsatt som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd, kan utelukkes fra fellesskap med andre innsatte dersom det av hensyn til sikkerhet, den innsatte selv eller andre innsatte er nødvendig og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. For innsatt i slik avdeling som ikke har fellesskap med andre innsatte, skal kriminalomsorgen kontinuerlig vurdere om det kan legges til rette for at den innsatte kan ha kontakt med én eller flere andre innsatte. For innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal kriminalomsorgen kontrollere kontakt etter bestemmelsen her.

Ny § 37 a skal lyde:

§ 37 a *Utelukkelse på grunn av forhold ved den innsatte*

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. hindre den innsatte i å skade seg selv,
b. hindre den innsatte i å skade andre,
c. hindre betydelig materiell skade eller
d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte.

Dersom behovet for å utelukke den innsatte vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen syv dager og videre senest ukentlig. Hvis utelukkelsen overstiger 14 dager, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om utelukkelsen når den har vart i mer enn 30 dager, og deretter hver fjortende dag.

Utelukkelse på grunn av forhold ved den innsatte kan ikke overstige seks måneder.

Ny § 37 b skal lyde:

§ 37 b *Utelukkelse på grunn av forhold ved fengselet*

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og akutte bygningsmessige, bemanningsmessige eller sikkerhetsmessige forhold gjør det strengt nødvendig.

Regionalt nivå skal gis melding om utelukkelsen dersom den overstiger ett døgn.

Utelukkelse på grunn av forhold ved fengselet kan ikke overstige syv dager.

Ny § 37 c skal lyde:

§ 37 c *Særregler om utelukkelse av innsatte under 18 år*

Før beslutning om utelukkelse av en innsatt under 18 år treffes, skal kriminalomsorgen så vidt mulig innhente informasjon fra tverretatlig team og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det skal fremgå av beslutningen at hensynet til barnets beste har vært et grunnleggende hensyn, og hvordan dette hensynet er avveid mot øvrige hensyn.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om utelukkelsen.

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige syv dager.

Ny § 37 d skal lyde:

§ 37 d *Innsatte som selv velger å avstå fra fellesskapet*

Dersom en innsatt selv velger å avstå fra fellesskapet med andre innsatte, skal dette registreres.

Regionalt nivå skal gis melding dersom en innsatt selv velger å avstå fra fellesskapet i mer enn 14 dager. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding dersom situasjonen vedvarer i mer enn 30 dager, og deretter hver fjortende dag.

Ny § 37 e skal lyde:

§ 37 e *Tilsyn og oppfølging fra kriminalomsorgen*

Innsatte som er utelukket, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet, skal ha tilsyn fra kriminalomsorgen flere ganger per døgn. Innsatte under 18 år skal i tillegg kunne kontakte kriminalomsorgens personale til enhver tid og få umiddelbar respons.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal uten ugrunnet opphold varsles om innsatte som er utelukket, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet, og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

For innsatte som har vært utelukket i mer enn syv dager, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet i mer enn syv dager, skal det utarbeides en plan for tilbakeføring til fellesskapet.

§ 38 skal lyde:

§ 38 *Generelle regler for bruk av tvangsmidler*

Kriminalomsorgen kan benytte tvangsmidlene nevnt i §§ 38 a til 38 d når vilkårene er oppfylt og Kriminalomsorgsdirektoratet har godkjent tvangsmiddelet til bruk i kriminalomsorgen.

Et tvangsmiddel kan bare brukes når mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige. Tvangsmiddelet kan bare brukes når behovet klart overstiger de negative konsekvensene som tvangsbruken kan innebære for den innsatte.

Et tvangsmiddel skal ikke brukes lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for tvangsbruken. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Det skal ikke brukes mer fysisk makt enn det som er strengt nødvendig for å gjennomføre tiltaket.

Beslutning om bruk av tvangsmiddel skal treffes av enhetsleder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutningen skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.

Ny § 38 a skal lyde:

§ 38 a *Bruk av håndjern, transportjern, ledsagerbelte, strips eller spyttbeskytter*

Håndjern, transportjern, ledsagerbelte, strips eller spyttbeskytter, eller en kombinasjon av disse, kan brukes når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. hindre alvorlig angrep eller skade på person,
b. hindre andre fysiske angrep på person når angrepet er egnet til å skape frykt, smerte eller annet betydelig ubehag,
c. hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig materiell skade,
d. hindre alvorlige opptøyer eller uroligheter eller
e. hindre rømning fra fengsel, annet oppholdssted eller under transport.

Spyttbeskytter kan likevel ikke brukes overfor innsatte under 18 år.

Tvangsmidlene nevnt i første ledd kan bare brukes under tilsyn.

Ny § 38 b skal lyde:

§ 38 b *Bruk av skjold, kølle eller gass*

Skjold, kølle eller gass, eller en kombinasjon av disse, kan brukes når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. hindre alvorlig angrep eller skade på person,
b. stanse alvorlige opptøyer eller uroligheter,
c. hindre rømning fra fengsel, annet oppholdssted eller under transport eller
d. sikre adgang til sperret eller forskanset rom.

Ny § 38 c skal lyde:

§ 38 c *Bruk av sikkerhetscelle*

En innsatt kan plasseres i sikkerhetscelle når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

a. avverge alvorlig angrep eller skade på person,
b. avverge at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade, eller
c. avverge betydelig materiell skade.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal straks varsles om bruk av sikkerhetscelle og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

Innsatte på sikkerhetscelle skal ha tilsyn fra kriminalomsorgen så ofte som forholdene tilsier, og minst én gang i timen. Negative virkninger av bruk av sikkerhetscelle skal søkes avhjulpet.

Innsatte i sikkerhetscelle skal gis anledning til å kontakte advokat.

Beslutning om bruk av sikkerhetscelle skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak. Dersom behovet for å bruke sikkerhetscelle vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen 24 timer og videre senest hvert nye døgn. Hvis brukstiden overstiger 48 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om bruk av sikkerhetscelle. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk som overstiger seks døgn.

Ny § 38 d skal lyde:

§ 38 d *Bruk av sikkerhetsseng*

En innsatt kan plasseres i sikkerhetsseng når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å avverge en overhengende fare for at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade. Sikkerhetsseng kan bare brukes som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Sikkerhetsseng kan ikke brukes overfor innsatte under 18 år.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal straks varsles om bruk av sikkerhetsseng og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

Kriminalomsorgen skal føre kontinuerlig tilsyn med innsatte i sikkerhetsseng og sørge for at oppholdet gjennomføres på mest mulig skånsom måte. Negative virkninger skal søkes avhjulpet.

Innsatte i sikkerhetsseng skal gis anledning til å kontakte advokat.

Beslutning om bruk av sikkerhetsseng skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak. Dersom behovet for å bruke sikkerhetsseng vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen 12 timer og videre senest hver nye tolvte time. Hvis brukstiden overstiger 12 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om bruk av sikkerhetsseng. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk som overstiger 72 timer.

Ny § 38 e skal lyde:

§ 38 e *Særregler for bruk av tvangsmidler overfor innsatte under 18 år*

Tvangsmidler kan bare brukes overfor innsatte under 18 år når vilkårene i §§ 38 til 38 c er oppfylt og bruken er tvingende nødvendig for å oppnå formålet.

Før beslutning om bruk av et tvangsmiddel overfor en innsatt under 18 år treffes, skal kriminalomsorgen så vidt mulig innhente informasjon fra tverretatlig team og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det skal fremgå av beslutningen at hensynet til barnets beste har vært et grunnleggende hensyn, og hvordan dette hensynet er avveid mot øvrige hensyn.

Innsatte under 18 år som er plassert i sikkerhetscelle, skal ha kontinuerlig tilsyn fra kriminalomsorgen. Hvis bruken av sikkerhetscelle overstiger 24 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk av sikkerhetscelle som overstiger 72 timer.

§ 39 oppheves.

§ 40 andre ledd nåværende bokstav d oppheves. Nåværende bokstav e blir bokstav d.

§ 40 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Tap av en begunstigelse kan besluttes i tillegg til en reaksjon etter annet ledd bokstavene a, *b og d*.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester skal § 3-9 nytt andre og tredje ledd lyde:

Innsatte i sikkerhetscelle skal ha tilsyn av helsepersonell minst én gang per døgn.

Innsatte i sikkerhetsseng skal ha tilsyn av helsepersonell snarest mulig etter at tiltaket er iverksatt, og videre minst én gang per døgn.

III

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 11 første ledd nr. 9 og 10 lyde:

9. for innsatte som er eller har *vært utelukket* fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven §*§ 37, 37 a* eller 37 *b* i mer enn ett sammenhengende døgn, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket. For innsatte under 18 år er det ikke et vilkår at utelukkelsen overskrider ett døgn.
10. for innsatte som er eller har vært plassert i sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng etter straffegjennomføringsloven § 38 *c eller § 38 d*, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres over A I § 17 andre ledd, ny § 38 første ledd andre punktum, ny § 38 d første ledd tredje punktum.

Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 72 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.02)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling A I § 37 a første ledd bokstav d og forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav d skal lyde:

d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte, herunder for å hindre spredning av narkotika og alkohol mellom innsatte.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 70 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.29)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling A I ny § 37 b første ledd og forslag nr. 12, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 b første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og akutte bygningsmessige eller sikkerhetsmessige forhold gjør det strengt nødvendig.»

Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig

Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 80 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.01)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling A I ny § 37 c tredje ledd og forslag nr. 13, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 c tredje ledd skal lyde:

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige 24 timer.»

Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet.

Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 79 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14 fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 c fjerde ledd skal lyde:

Innsatte under 18 år kan ikke utelukkes på grunn av forhold ved fengselet.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 79 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.52)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling A I § 17 første ledd og forslag nr. 15, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal tilsvare åtte timer eller mer per dag. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.»

Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Rødt har varslet støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 89 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.37)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling A I § 22 første ledd og forslag nr. 16, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Straffegjennomføringsloven § 22 første ledd skal lyde:

Innsatte skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst to timer hver dag.»

Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 82 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.06)

Presidenten: Det voteres over resten av A, resten av I samt øvrige romertall.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen sikre at det gis retningslinjer som presiserer at opphold på sikkerhetscelle i fengsler for å forhindre selvmord og selvskading, kun

kan brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet støtte til tilrådingen.

Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 57 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.10)1

Presidenten: Sak nr. 6 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 7, debattert 14. april 2026

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om supplerande stønad ved kort butid (presisering av reglene om behovsprøving) (Innst. 181 L (2025–2026), jf. Prop. 33 L (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Bjørnar Laabak satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026, med en plan for å avvikle supplerende stønad for personer med kort botid i Norge».

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 70 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.45)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg (presisering av reglene om behovsprøving)

I

I lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg skal § 10 nytt fjerde ledd lyde:

Retten til stønad fell bort dersom inntektsgrunnlaget etter § 6 i løpet av stønadsperioden tilsvarar eller er høgare enn full supplerande stønad etter § 5. Det same gjeld dersom stønadstakaren eller ektemaken får formue over grensa nemnd i § 8 første ledd.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet og Høyre.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til tilrådingen.

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til tilrådingen.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 stemmer mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.37)

Votering i sak nr. 8, debattert 14. april 2026

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle om nasjonale regler mot sikkerhetstrusler ved forskningsinstitusjonene (Innst. 180 S (2025–2026), jf. Dokument 8:121 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Simen Velle på vegne av Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslagene nr. 2–4, fra Simen Velle på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Monica Molvær på vegne av Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

> «Stortinget ber regjeringa avslutte forskingssamarbeid med land som Noreg ikkje har tryggleikspolitisk samarbeid med, og som norske tryggleikstenester meiner kan utgjere ein særleg etterretningstrussel mot Noreg.»

Forslag nr. 3 lyder:

> «Stortinget ber regjeringa utforme klare reglar som utelukkar søkjarar frå risikoland til alle stillingar innan sensitive teknologiar og til stillingar som krev tryggleiksklarering.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa utforme klare reglar som utelukkar studentar frå risikoland frå studiar innan sensitive teknologiar.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 70 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at de norske sikkerhetstjenestene ressurssetter og prioriterer arbeidet med forskningssikkerhet, og at tjenestenes samarbeid og informasjonsutveksling med universitets- og høgskolesektoren styrkes.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 53 mot 46 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.35)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet med forskningssikkerhet i lys av det skjerpede sikkerhetspolitiske trusselbildet, herunder vurdere om det er behov for å endre sikkerhetsloven, stramme inn på kravene til personellsikkerhet utenfor sikkerhetslovens virkeområde og ytterligere begrense søkere fra risikoland til stillinger innen sensitive teknologier i universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble vedtatt med 57 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.57)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:121 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle om nasjonale regler mot sikkerhetstrusler ved forskningsinstitusjonene – vedtas ikke.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til tilrådingen.

Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 62 stemmer mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.46)

Votering i sak nr. 9, debattert 14. april 2026

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Stordalen, Anne Grethe Hauan, Sebastian Saltrø Ytrevik, Bård Hoksrud og Simen Velle om tilrettelegging for studentene fra Pilot Flight Academy (Innst. 179 S (2025–2026), jf. Dokument 8:122 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Vebjørn Gorseth på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt
– forslagene nr. 2 og 3, fra Lill Harriet Sandaune på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at studentene fra Pilot Flight Academy får beholde status som studenter også ved bytte til alternativt studiested.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å øke lånerammen i Lånekassen for studentene ved Pilot Flight Academy inntil de får gjennomført et tilsvarende studium innenfor normert tid.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 70 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.22)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at studentene som var i utdanning ved Pilot Flight Academy da

skolen gikk konkurs, kan utsette sin nedbetaling i tolv måneder fra Pilot Flight Academy begjærte oppbud, uten at det løper renter på lånet og uten at det brukes av de eksisterende rettighetene til betalingsutsettelse i Lånekassen. Det bes også om at regjeringen arbeider videre med innrammingen av private fagskoler for å sikre studentene bedre.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Høyre har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt ble vedtatt med 65 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen innføre en midlertidig og ekstraordinær ordning slik at studenter fra Pilot Flight Academy som vil fullføre utdanningen sin på Approved Training Organisations (ATO) som er godkjent av European Union Aviation Safety Agency (EASA), men som ikke er NOKUT-akkreditert, fortsatt har rett på utdanningsstøtte. Utdanningen må fullføres på normert tid.

II

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å øke lånerammen i Lånekassen for studentene ved Pilot Flight Academy med mål om at flere får gjennomført et tilsvarende studium innenfor normert tid.

Presidenten: Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 49 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.11)

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for godkjente private utdanningstilbud som gir rett til studiefinansiering, med sikte på å styrke studentenes rettssikkerhet dersom institusjonen går konkurs. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Presidenten: Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til tilrådingen.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 54 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.40)

Votering i sak nr. 10, debattert 14. april 2026

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Maren Grøthe og Kjersti Toppe om meir frileik og aktivitet i skulen (Innst. 185 S (2025–2026), jf. Dokument 8:100 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ti forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 4, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 5, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt
- forslag nr. 6, fra Sunniva Holmås Eidsvoll på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 7 og 8, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 9, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 10, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet og Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 10, fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa innføre timeplanfesta frileik på 1. trinn.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for mer fysisk aktivitet for alle i grunnskolen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 84 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.01)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 7 og 8, fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringa leggje fram forslag som sikrar seksåringane eit tilbod basert på førskulepedagogikk og eit skuleår med aktivitet og leik på born sine premissar.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringa setje i gang eit prøveprosjekt der tradisjonell klasseromsundervising skal unngåast i 1. klasse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.30)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det lages en veileder til skoleeiere for hvordan klasserom kan utformes for å tilpasse seg seksåringenes behov for andre klasserom enn eldre barn.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at alle grunnskuleelevar får fysisk aktivitet minst éin skuletime kvar dag innanfor dagens timetal.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.08)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan grunnskolen kan organiseres mer helhetlig for å gi rom for lek, uten å øke presset på ansatte eller redusere kvaliteten i undervisningen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 79 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan natur og nærmiljø i større grad kan tas i bruk som læringsarena i grunnskolen, for å bidra til mer variert opplæring og økt fysisk aktivitet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 80 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.45)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa avvikle kartleggingsprøvane på 1. trinn.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa gå gjennom timetalet på 1.–4. trinn med mål om færre obligatoriske fag, kortare skuledagar og meir vekt på praktisk og aktiv læring, og kome tilbake til Stortinget på eigna måte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 77 mot 24 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:100 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantane Erling Sande, Maren Grøthe og Kjersti Toppe om meir frileik og aktivitet i skulen – vedtas ikke.

Presidenten: Bak tilrådingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre.

Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 75 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.38)

Presidenten: Stortinget voterer så over sakene nr. 2–7 samt sak nr. 15 på dagens kart.

Sak nr. 1 var redegjørelse.

Votering i sak nr. 2, debattert 21. april 2026

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Haagen Poppe og Anna Molberg om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren (Innst. 199 S (2025–2026), jf. Dokument 8:87 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Silje Hjemdal på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
– forslag nr. 2, fra Haagen Poppe på vegne av Høyre

Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag til hvordan medlemmer fra andre nordiske land kan inngå i Kulturrådets fagutvalg, og hvorvidt det er mulig å etablere et nordisk samarbeid på feltet.»

Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.25)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og gjennomføre tiltak for å øke åpenheten i Kulturrådets beslutningsprosesser, for eksempel gjennom åpne og strømmede møter.»

Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble vedtatt med 56 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:87 S (2025–2026) – Representantforslag fra Haagen Poppe og Anna Molberg om mer åpenhet og demokrati i kultursektoren – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for innstillingen og 50 representanter hadde stemt mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.49.11)

Presidenten: Vi tar voteringen på nytt.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 51 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.50.19)

Votering i sak nr. 3, debattert 21. april 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Synne Høyforsslett Bjørbæk og Marie Sneve Martinussen om å åpne grossistleddet og gjøre prisutviklingen mer oversiktlig i norsk dagligvarebransje (Innst. 208 S (2025–2026), jf. Dokument 8:89 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 16 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 4–14, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 15, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 16, fra Geir Jørgensen på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 16, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til utvidelse av konkurranselovgivningen for å etablere et rammeverk for utpeking av kjeder med sterk markedsstilling i dagligvaremarkedet.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 95 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.51.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 15, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å styrke markedsadgangen for små produsenter og lokalt foredlede produkter, herunder vurdere regulatoriske grep som fremmer korte verdikjeder mellom produsent og forbruker.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.51.37)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4, 6–11, 13 og 14, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig og uavhengig prisportal for matvarer i Norge med standardiserte varekategorier og tydelige krav til rapportering fra dagligvarekjedene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et norsk offentlig utvalg som skal utrede ulike modeller for å redusere markedsmakten til dagligvarekjedene, inkludert eierskapsbegrensninger i grossistleddet i verdikjeden. Utvalget bør vurdere hvordan Konkurranseloven bør endres for å redusere maktkonsentrasjonen i norsk dagligvarebransje.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav til at leverandører med vesentlig markedsmakt skal tilby dagligvarekjeder og grossister lik tilgang til ytelser og motytelser som bonuser, rabatter og rabattordninger, markedsføring- og kampanjestøtte eller økonomiske ytelser for kjøp av tjenester.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav til at leverandører med vesentlig markedsmakt skal operere med transparente vilkår overfor dagligvarekjeder og grossister, slik at det kan tas informerte beslutninger om innkjøp.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det er hensiktsmessig å opprette et offentlig alternativ til dagligvarekjedene for å gi forbrukerne lavere priser på basisvarer, sikre at bønder og produsenter får bedre betalt, gi småskalaprodusenter en ny vei inn i butikkhyllene, og styrke norsk matberedskap ved å prioritere norske råvarer.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en utvidelse av konkurranselovgivningen som skal sikre at kjeder med sterk markedsstilling i grossist- og distribusjonsvirksomhet plikter å gi alle aktører i dagligvaremarkedet tilgang til sine grossist- og distribusjonstjenester på ikke-diskriminerende vilkår.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å ilegge forbud mot skjulte prisøkninger i dagligvarebransjen i form av krympflasjon.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å gjøre fordelsprogrammene mer oversiktlige og sosialt rettferdige.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres et forbud mot at dagligvarekjeder videreselger informasjon om kundene sine til tredjeparter.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 91 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.51.55)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 12, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Konkurransetilsynet tilstrekkelige ressurser til å overvåke, kontrollere og håndheve etterlevelsen av krav til prisrapportering og annet relevant regelverk på en effektiv måte.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak mot villedende tilbud i dagligvarebransjen, herunder å utvide tidsperioden for laveste førpris.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 89 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.52.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk dagligvarebransje som helhetlig vurderer konkurransesituasjonen, markedskonsentrasjonen og virkemiddelbehovet for å bedre konkurransen i markedet.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.52.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en utfyllende forskrift for dagligvarebransjen til konkurranseloven § 11 hvor dominerende stilling defineres som dagligvarekjeder med 30 pst. markedsandel eller mer.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.52.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å begrense utbredelsen av egne merkevarer (EMV) i dagligvarekjedene, med mål om en balansert og sunn konkurranse.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:89 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Synne Høyforsslett Bjørbæk og Marie Sneve Martinussen om å åpne grossistleddet og gjøre prisutviklingen mer oversiktlig i norsk dagligvarebransje – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.30)

Votering i sak nr. 4, debattert 21. april 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om Nysnø (Innst. 211 S (2025–2026), jf. Dokument 8:109 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Erlend Larsen på vegne av Høyre
- forslag nr. 4, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 5, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide mandatet til Nysnø Klimainvesteringer AS til også å omfatte investeringer i oppstartsbedrifter innen forsvar og beredskap.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 96 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.07)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke mandatet til Nysnø Klimainvesteringer slik at selskapet i større grad bidrar til å utløse investeringer med høy dokumentert klimaeffekt. Det forutsettes at staten stiller tydelige krav for å sikre at fellesskapet får en rimelig andel av verdiskapingen, og at investeringene ikke ville blitt gjennomført uten Nysnøs medvirkning. Stortinget ber videre regjeringen vurdere å åpne for noe høyere risikotaking innenfor mandatet for å korrigere markedssvikt samt stille krav om at Nysnø aktivt bidrar til kunnskapsdeling og økte nasjonale og samfunnsøkonomiske ringvirkninger.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.21)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2026 foreta en utredning av organisering og resultater for Investinor, Siva, Nysnø og øvrige statlige investeringsordninger og vurdere ressursbruken opp mot andre tiltak som kan øke tilgangen på risikokapital og skape bedre rammevilkår for næringslivet, herunder skattelette.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.36)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning av selskapet Nysnø Klimainvesteringer AS som blant annet skal ta for seg om målsettingene ved opprettelsen av selskapet er oppnådd, hvor mye klimautslippskutt Nysnø har bidratt til, og om de eventuelle gevinstene selskapet har oppnådd, forsvarer de offentlige investeringene i selskapet. Stortinget ber regjeringen rapportere tilbake til Stortinget senest i statsbudsjettet for 2027.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle selskapet Nysnø Klimainvesteringer AS.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 62 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:109 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Mímir Kristjánsson om Nysnø – vedtas ikke.

Presidenten: Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 87 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.29)

Presidenten: Sak nr. 5 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 6, debattert 21. april 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Arild Gram og Geir Pollestad om terskelverdier for revisjon av stiftelser (Innst. 165 S (2025–2026), jf. Dokument 8:78 S (2025–2026))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen innføre terskelverdier for revisjon av stiftelser, som i hovedsak samsvarer med fritakene som gjelder for små selskaper, med sikte på innføring i løpet av våren 2027.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere og foreslå forenklinger eller andre kostnadsreduserende tiltak for revisjon med særlig fokus på revisjon av stiftelser.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 21. april 2026

Innstilling fra finanskomiteen om Samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Kina, undertegnet i Oslo 12. mai 2023 (Innst. 174 S (2025–2026), jf. Prop. 6 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Tom Staahle satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen legge frem en oversikt over de sikkerhetspolitiske konsekvensene av dagens omfang av kinesisk eierskap i Norge og en analyse av effektene av økt eierskap som følge av redusert kildeskatt på utbytte.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre ble med 60 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i å sette i kraft skatteavtalen mellom Norge og Kina, undertegnet 12. mai 2023.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.43)

Sak nr. 15 [15:56:50]

Referat

1. (459) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås og Finn Krokeide om hastetiltak for å sette politiet bedre i stand til å trygge samfunnet i en usikker tid (Dokument 8:278 S (2025–2026))
   Enst.: Sendes justiskomiteen.
2. (460) Samtykke til inngåing av avtale mellom regjeringa i Kongeriket Noreg og regjeringa i Folkerepublikken Kina om leige av tomt til Den kongelege norske ambassaden i Kina (Prop. 90 S (2025–2026))
   Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten [15:57:09]: Stortinget går da tilbake til behandlingen av dagens kart.

Sak nr. 10 [15:57:39]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Maren Grøthe, Bjørn Arild Gram og Geir Pollestad om å utrede en økt elavgift for datasentre (Innst. 183 S (2025–2026), jf. Dokument 8:105 S (2025–2026))

Presidenten [15:57:39]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Liland (MDG) [15:58:15] (ordfører for saken): Jeg vil aller først takke forslagsstillerne, som løfter fram en viktig problemstilling om hvordan presset i kraftsystemet vårt skal håndteres. Datasentre utgjør i dag en betydelig del av prosjektene som søker tilknytning til strømnettet, og komiteen merker seg at samfunnsnytten varierer stort mellom de ulike etableringene.

Komiteen mener at datasentre er en grunnleggende del av Norges digitale infrastruktur, og at etablering av datasentre understøtter digital suverenitet og beredskap. Endringer i rammebetingelsene for datasenternæringen må vurderes med utgangspunkt i det hensynet.

Flertallet i komiteen tilrår derfor at Stortinget ber regjeringen om å vurdere datasentrenes betydning for digital sikkerhet og nasjonal beredskap, inkludert behovet for lokalisering og infrastruktur under norsk og europeisk kontroll.

Flertallet i komiteen er kjent med at kraftsystemet vårt havner under press som følge av økt elektrifisering og begrenset produksjons- og nettkapasitet. Flertallet mener likevel at utfordringene knyttet til datasentrenes kraftbruk ikke bør håndteres gjennom en økt sats på elavgiften, men gjennom regulatoriske verktøy og kraftpolitiske prosesser. Flertallet frykter at en særskilt sats for datasentre vil svekke Norges attraktivitet som lokaliseringsland for digital infrastruktur og dermed få konsekvenser for digital sikkerhet og næringsutvikling. Komiteens tilråding er derfor at representantforslaget ikke vedtas.

Even A. Røed (A) [16:00:05]: Datasentre er ofte en het potet som gjerne får skylden for både det ene og det andre, og det finnes sikkert tilfeller hvor datasentre ikke nødvendigvis bidrar veldig mye, som f.eks. ved utvinning av kryptovaluta, men datasentre er også en viktig del av infrastrukturen i landet vårt. All vår kommunikasjon digitalt er stort sett avhengig av datasentre, og utviklingen av kunstig intelligens i både offentlig og privat sektor er det samme. Det gjør at vi må gjøre kloke valg i møte med reguleringen av datasentrene.

Når det gjelder det å øke elavgiftssatsen for dem, så medfører det en rekke avgrensningsutfordringer. Det er heller ikke gitt at vi får den ønskede effekten. Vi har tidligere hatt redusert elavgiftssats for datasentre, og det ble endret i forbindelse med et vedtak om at sentre som utvinner kryptovaluta, ikke skulle ha denne reduserte satsen. Det skapte avgrensningsproblemer, som gjør at alle datasentre nå har alminnelig sats. Det vil også skape en særordning om man skulle redusere satsen i Norge og skille oss fra sammenlignbare land, noe som ikke nødvendigvis er heldig. Det er også vanskelig å se at det er en markedssvikt som skal rettes opp i.

Samtidig er det funnet enighet om at regjeringen skal se på betydningen datasentrene har for digital sikkerhet og nasjonal beredskap. Tidligere har energi- og miljøkomiteen behandlet og vedtatt at man skal gjøre en vurdering av samfunnsnytten av datasenteretableringer. Kombinasjonen av disse to vedtakene vil styrke kunnskapsgrunnlaget og være viktig for å kunne gjøre kloke valg i videreutviklingen av noe som også er en viktig næring i Norge.

Avslutningsvis vil jeg varsle at Arbeiderpartiet kommer til å stemme imot det løse forslaget i saken.

Frode Jacobsen hadde her overtatt presidentplassen.

Tom Staahle (FrP) [16:02:19]: Vi lever i en stadig mer digital verden, der datasentre har blitt en av de viktigste grunnpilarene for både samfunn og næringsliv. De utgjør selve infrastrukturen som gjør det mulig å lagre, behandle og distribuere enorme mengder data – fra strømmetjenester og nettskyer til kunstig intelligens og kritiske samfunnsfunksjoner. Globalt spiller datasentre en avgjørende rolle i digitaliseringen. De muliggjør utviklingen av ny teknologi som kunstig intelligens og stordataanalyse. Uten tilstrekkelig datakapasitet vil innovasjonstakten vi ser i dag, være betydelig lavere. Datasentre gjør det mulig å skalere tjenester raskt, nå globale markeder og levere sanntidsløsninger som tidligere var utenkelige.

Datasentre er også tett knyttet til økonomisk vekst. De skaper arbeidsplasser, tiltrekker seg investeringer og bidrar til utvikling av det digitale økosystemet. Mange land konkurrerer aktivt om å tiltrekke seg datasenteretableringer, nettopp fordi de fungerer som katalysatorer for videre teknologisk utvikling. Her i Norge har datasentre vært tema rundt omkring i mange kommunestyrer. Vi har flere naturlige fortrinn som gjør Norge til et attraktivt sted for bærekraftige datasentre.

Midt oppi dette vil Senterpartiet med dette representantforslaget innføre en ny elavgift. Forslaget fra Senterpartiet vil medføre økte kostnader for dem som skal etablere og drifte datasentre i Norge. Det vil gi økte inntekter til AS Norge, men samtidig vil det ikke medføre økt kraftproduksjon, som jo er den store utfordringen i det norske markedet. Ergo er dette lite annet enn en ny melkeku for staten.

FrP er prinsipielt for en lavere elavgift, og vi er imot særavgifter som det dette forslaget søker å innføre. Vi er et parti som er opptatt av et aktivt og godt næringsliv og digitalisering, noe datasentre bidrar til. Vi er glad for at et flertall i komiteen påpeker at en særskilt sats for datasentre kan gi uforutsigbarhet og skape konkurransevridning, og at å innføre en slik avgift nå også kan påvirke Norges attraktivitet som lokaliseringsland for digital infrastruktur og dermed få konsekvenser for digital sikkerhet og næringsutvikling.

Fremskrittspartiet kommer heller ikke til å støtte det løse forslaget som ligger i saken.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [16:04:57]: Gæjhtoe, buerie biejjie – takk, og god dag!

Veksten i antall datasentre er helt ute av kontroll. Det begynner å gå på bekostning av andre næringer, som ikke får tilgang på nødvendig kraft, og fører til økt behov for nye kraftutbygginger. Vi snakker om en økning på hele 10 terawatt – 10 terawatt tilsvarer ti vindkraftutbygginger som på Storheia ute på Fosen, en ut-

bygging en enstemmig Høyesterett slo fast at brøt med samenes menneskerettigheter.

Forslaget vi diskuterer i dag om å innføre en ny, høyere elavgift på datasentre, er et godt forslag, men ikke godt nok. Et nasjonalt konsesjonssystem må også på plass. Derfor fremmer vi i dag et forslag hvor vi ber regjeringen se på tiltak for å ta kontroll på veksten. SV har to ganger foreslått å innføre et nasjonalt konsesjonssystem for etablering av datasentre. Det har vært argumentert med at vi ikke har lignende ordninger for annen industri, men det har vi. Mye av norsk industri må søke Miljødirektoratet om utslippstillatelse før de etablerer seg. Dermed har man nasjonal kontroll på det.

Ved å innføre en konsesjonsordning for datasentre kan vi sørge for at det er de datasentrene vi trenger til samfunnskritiske formål, som tillates bygd – de vi trenger til å oppbevare helsedata, personopplysninger, offentlige data og annet som er viktig for samfunnsstrukturen vår. Det er viktig at vi også har egne datasentre, så vi ikke blir avhengig av land som USA og Kina.

Gjennom en nasjonal konsesjonsordning kan vi bestemme hvor datasentrene skal ligge, og hvilke krav som skal stilles. I området der jeg bor, er det i dag etablert et datasenter i nabokommunen vår, Tydal. Her går varmen fra datasenteret rett opp i luften. Det er en enorm sløsing med verdifull energi. Det velkjente datasenteret til Google i Skien bruker enorme mengder kraft og vil produsere nok varme til å varme opp om lag 500 000 leiligheter hvert år. Problemet er bare at det ikke finnes så store mengder leiligheter i området rundt Skien.

De datasentrene som skal bygges, må få krav om ikke å sløse med energien. Det viktigste: Vi må få kontroll.

Med det tar jeg opp de forslagene SV har alene og sammen med andre.

Presidenten [16:07:36]: Representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen har tatt opp de forslagene hun viste til.

Geir Pollestad (Sp) [16:07:49]: La meg starta med å slå fast det kanskje mest opplagde, nemleg at datasenter er ein grunnleggjande del av Noregs digitale infrastruktur. Datamengdene aukar kraftig, dei representerer store og aukande verdiar og legg til rette for utvikling og konkurransekraft. Det er dessutan av strategisk og beredskapsmessig betydning at me sikrar tilstrekkeleg datalagring på norsk jord.

Det har den siste tida likevel kome opp ulike forslag om å vurdera datasentera sine rammevilkår og konsekvensar òg for kraftsituasjonen. Det heng saman med at datasenterbransjen no tek ein særdeles stor del av tilgjengeleg kraft. Datasenteraktørar utgjer om lag halvparten av alle prosjekt som står i kraftkø. Det er no veldig mange andre bedrifter som står i kø for å få tilgang til kraft, i alle fall i delar av landet, med utsikter til svært lang ventetid – viss dei i det heile får ei tildeling. Datasenter når i mange tilfelle lett opp i modenheitskriterium for tildeling av kraft. Det er bekymring for at det utviklar seg ein ubalanse i utviklingsmoglegheitene mellom ein sterkt veksande datasenterbransje og meir etablert næringsliv.

Det er dette Senterpartiet sitt forslag tek opp i seg, nemleg at ein skal sikra ein meir balansert bruk av straumen i Noreg. Me har sett at fleire forslag i Stortinget som ville gjeve ei meir rettferdig fordeling av krafta, har vorte nedrøysta. Eg høyrer FrP sitt innlegg i salen og tenkjer: Er det slik at det er det same for FrP om det er nok eit amerikansk datasenterselskap som etablerer seg her, eller om det er vår etablerte industri som vert tilgodesett? Senterpartiet er ueinig med FrP, for me meiner at ein må ha ei tydelegare prioritering av krafta enn det ein har i dag. Det fortener våre eksisterande bedrifter, som har moglegheit for utvikling. Det er mogleg å få til begge delar, men dagens politikk legg i for stor grad til rette berre for utvikling av datasenter. Prisen for det er det næringslivet elles som må betala. I denne samanheng viser eg til Senterpartiet sine forslag.

Mímir Kristjánsson (R) [16:10:31]: La meg begynne med å oppklare en misforståelse som ser ut til å være kronisk hos dem som er motstandere av å regulere datasenternæringen: Dette er ikke en debatt for eller mot datasentre. Alle, til og med Rødt, forstår at man må ha datasentre. Spørsmålet er: Hvor mange datasentre skal man ha, og hva skal man bruke datasentrene til? Det vi er vitne til nå i Norge, er en datasentergalopp uten like, som hvis den får fortsette ukontrollert, vil innebære at datasenternæringen vil true både kraftkrevende industri og det aller meste av norsk næringsliv, i tillegg til å sette et voldsomt press på norsk natur gjennom nye, store vindkraftutbygginger.

Alarmsignalene har kommet fra etablert industri lenge. I Innlandet er det Forsvaret som er bekymret, fordi forsvarsindustrien kan slite med å utvide fordi strømmen har gått til et datasenter som lagrer kattevideoer for TikTok. Man er altså usikker på om man får utvidet forsvarsindustrien, og om man har strøm nok igjen til det, fordi man har gitt bort strømmen til et datasenter. På Herøya utenfor Porsgrunn, som er Norges største industriklynge, slår de alarm om at Google og andre amerikanske aktører som kommer inn og bygger datasentre, kan true industrigrunnlaget i Grenland. I mitt fylke, Rogaland, snakkes det ikke om å bygge ett datasenter, to datasentre, tre datasentre, fire datasentre – det snakkes om å bygge titalls datasentre, som vil sende strømprisen til himmels der den allerede er høyest i landet.

Anslagene varierer fra alt mellom at strømmen vi bruker på datasentre, skal tredobles de neste årene, til at datasentre om noen år vil bruke halvparten av all strømmen vi produserer i Norge. Noen er nødt til å sette bremsene på. Dette handler ikke om å lagre samfunnskritiske data for folk i Norge. Dette handler om å gjøre Norge til Europas og USAs grønne minnepenn og la norsk strøm være en råvareressurs for de store tekgigantene i Silicon Valley. Det er de som kommer inn og bruker norsk, billig fornybar vannkraft til å lagre sine data på en måte som ikke skaper nevneverdige ringvirkninger her til lands, sammenlignet med f.eks. kraftkrevende industri. Derfor har Rødt vært for å lage et nasjonalt konsesjonssystem for datasentre, og derfor støtter vi forslagene som kommer fram her om at datasentre bør betale en høyere elavgift enn det annen industri gjør. Nå er vi nødt til å sette bremsene på, ellers er plutselig all strømmen vår hos Google og TikTok.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [16:13:49]: Debattens kjerne i denne saken er ikke om datasentre er viktige, for det er de, men hvordan vi skal håndtere en næring som er både kraftkrevende, samfunnskritisk og svært sammensatt.

Datasentrene er i dag en del av Norges digitale grunnmur. De er avgjørende for beredskap, offentlig sektor, helse, finans og ikke minst næringsliv. Samtidig ser vi et kraftsystem under økende press, der kampen om knapp energi skjerpes. Da må vi klare å ha to tanker i hodet samtidig. På den ene siden skal vi være varsomme med å innføre særavgifter som kan svekke forutsigbarheten for investeringer i digital infrastruktur. På den andre siden kan vi ikke lukke øynene for at ulike typer datasentre har svært ulik samfunnsnytte og svært ulik betydning for beredskap, verdiskaping og lokalsamfunn.

Derfor støtter Kristelig Folkeparti komiteens tilråding om å be regjeringen vurdere datasentrenes betydning for digital sikkerhet og nasjonal beredskap, inkludert spørsmål om lokalisering og eierskap. I en tid med økt geopolitisk uro er det ikke likegyldig hvem som eier, kontrollerer og drifter kritisk digital infrastruktur i Norge.

Kristelig Folkeparti mener samtidig det er klokt at Stortingets flertall ikke går inn for å utrede en egen, høyere elavgift for datasentre nå. Elavgiften er et grovt virkemiddel. Å bruke den selektivt overfor én næring reiser både avgrensingsproblemer, EØS-rettslige spørsmål og ikke minst risiko for utilsiktede konsekvenser. Utfordringene knyttet til datasentre handler ikke primært om avgiftsnivå, men om styring: om hvilke etableringer som prioriteres, hvor de plasseres, hvilken samfunnsnytte de har, og hvilke krav vi stiller til energieffektivitet, overskuddsvarme og tilknytning til norsk og europeisk kontroll.

For Kristelig Folkeparti er dette et spørsmål om ansvarlig forvaltning, både av kraftressursene våre og av den digitale infrastrukturen som samfunnet vårt er avhengig av. Knapp kraft må brukes klokt. Samfunnskritiske tjenester må sikres, og næringslivet må ha stabile og forutsigbare rammevilkår. Derfor mener vi at veien videre går gjennom en helhetlig kraftpolitikk og tydelige regulatoriske krav – ikke gjennom en ny særavgift.

Kristelig Folkeparti støtter på denne bakgrunn komiteens tilråding.

Statsråd Jens Stoltenberg [16:16:37]: Regjeringen er opptatt av å legge til rette for at næringslivet har stabile og forutsigbare rammevilkår. I dag betaler datasentre elavgift på lik linje med store deler av det øvrige næringsliv.

Elavgiften er en generell avgift på strømforbruk i Norge. Store deler av næringslivet betaler den alminnelige satsen på lik linje med husholdninger. Industrien betaler redusert sats, og kraftintensiv industri er fritatt for elavgift. Regjeringen og budsjettpartnerne er enige om å redusere den alminnelige satsen i elavgiften til 7,13 øre per kWh i 2026. Det ble vi enige om i statsbudsjettet. Dette gjaldt også datasentre.

Elavgiften for datasentre har blitt endret eller vurdert endret i flere omganger. I 2016 ble det innført redusert sats i elavgiften for store datasentre fordi man ønsket å fremme datasentre i Norge. Hensikten var å gjøre det attraktivt for datasentre å være lokalisert i landet vårt. I 2019 vedtok Stortinget at den reduserte satsen ikke skulle gjelde kraft som leveres til utvinning av kryptovaluta i et datasenter. Det viste seg å være teknisk vanskelig å gjennomføre og sannsynligvis også EØS-rettslig problematisk. I 2020 foreslo regjeringen å oppheve vedtaket om å ilegge kryptovaluta full sats, og Stortinget sluttet seg til dette forslaget. I statsbudsjettet for 2023 ble den reduserte satsen for datasentre opphevet. Nå bør vi la elavgiften for datasentre ligge i ro.

Innføring av økt elavgift for datasentre kan by på flere utfordringer. Det er ikke entydig hva et datasenter er. Det vil dessuten være utfordrende å avgrense økt sats i elavgiften for kraftkrevende datasentre. I tillegg kan ulik avgiftsbehandling av virksomheter som driver med lagring, behandling og distribusjon av data, reise spørsmål om ulovlig statsstøtte etter EØS-avtalen. Det er heller ikke åpenbart hvorfor datasentre skal betale mer i elavgift enn annen næringsvirksomhet. Kraftforbruket er riktignok høyt i datasentre, men de betaler for strømmen på lik linje med alle andre aktører som bruker elektrisk kraft i produksjonen. Det er per i dag ingen

som betaler en høyere avgift enn den alminnelige satsen i elavgiften.

Bruk av avgifter for å korrigere markedet bør begrunnes med en eller annen form for markedssvikt. Det er ikke påvist noen form for markedssvikt som tilsier høyere elavgift for datasenternæringen.

Jeg mener derfor vi ikke bør pålegge datasentre å betale høyere sats i elavgiften. Det er ikke godt begrunnet hvorfor akkurat denne næringen skal ilegges høyere avgift, og det er sannsynlig at en slik ordning vil være i strid med EØS-avtalen. Hensynet til stabilitet og forutsigbarhet for aktørene som driver datasentervirksomhet, tilsier at satsen bør ligge på dagens nivå.

Presidenten [16:19:33]: Det blir replikkordskifte.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [16:19:53]: På et møte om kraft og kraftutbygging i april sa energiministeren følgende om datasentre:

Det er en enorm etterspørselsvekst. Enorm! Bare siden 1. februar har det kommet etterspørsel fra datasentre på nesten 5 000 MW. Vi er nødt til å få kontroll på datasentre, på en eller annen måte.

Er finansministeren enig med sin kollega energiministeren i dette med datasentre, at det er en enorm etterspørselsvekst, at det er enormt, at det bare siden 1. februar har kommet etterspørsel fra datasentre på nesten 5 000 MW, og at vi er nødt til å få kontroll på datasentre på en eller annen måte?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:20:36]: I regjeringen er vi enig i synet på både kraftpolitikken og datasentre. Det er riktig at det er en kraftig vekst. Det reflekterer at vi er inne i en teknologisk revolusjon der vi alle bruker data i et mye større omfang. Hver enkelt av oss er innom omtrent 40 datasentre hver eneste dag. Det er selvfølgelig helsedata, det er trafikkdata, det er bilene våre, men det er også økende bruk av kunstig intelligens, som krever masse data. Dette er verdiskaping, og det handler også om vår nasjonale suverenitet – det øker vår sikkerhet at vi har datasentre fysisk lokalisert i vårt eget land – men det er kraftkrevende. Derfor er det en del av hele diskusjonen om å sikre kraftbalansen, skaffe ny kraft og bruke kraften på en mest mulig rasjonell måte. Det er regjeringen selvsagt opptatt av, men det gjelder i og for seg alle næringer.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [16:21:38]: Hva vil regjeringen da gjøre for å få kontroll?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:21:47]: Hvis det var et poeng i seg selv å få kontroll med en særskilt næring, er det andre virkemidler enn en avgift som er riktig å bruke.

Vi er altså ikke mot at det bygges datasentre i Norge. Det er over 100 datasentre i Norge allerede, og omtrent halvparten av dem er innenfor en bedrift. De trenger egen databehandling enten de driver med reiseliv, de – for den saks skyld – driver med produksjon av varer og tjenester, de driver med f.eks. behandling av helsedata eller hva det måtte være, eller de driver innenfor sikkerhet. Omtrent halvparten av dem er kommersielle, altså utenfor egen virksomhet. Dette er en del av den omstillingen norsk økonomi er inne i, det er en del av den teknologiske revolusjonen som foregår i verden, og det er ikke noen ulempe at Norge er en del av det.

Mímir Kristjánsson (R) [16:22:52]: Er statsråden enig i at det, i alle fall i teorien, finnes et slags metningspunkt for hvor mange datasentre det er fornuftig å ha i Norge? Uansett hvordan en bygger ut kraftbalansen, er kraft en begrenset ressurs. Det vil alltid være knapphet på kraft, knapphet på alle ressurser i samfunnet, og når f.eks. industrien nå advarer mot at datasentre legger beslag på en for stor andel av kraften allerede, ser man jo noen av disse problemene i praksis.

Finnes det noe stoppunkt – i alle fall i teorien – for hvor mange datasentre man kan anlegge, eller kan den næringen, slik statsråden ser det, bare vokse eksponentielt inn i himmelen uten at det får noen negative konsekvenser for landet?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:23:42]: Jeg er skeptisk til en politikk der vi på en måte peker på at noen bedrifter er bra og andre er dårlige. Det viktigste er selvfølgelig at de følger norske lover og regler, at det er ryddige forhold, og at de betaler skatt og skaper verdier. Utover det skal vi være veldig varsomme med å mene for mye om hvilke bedrifter vil liker, og hvilke vi ikke liker. Det er altså en enorm teknologisk revolusjon som nå foregår, og som kommer til å endre samfunnet vårt totalt. Bruk av kunstig intelligens er en del av det, og det er ikke en ulempe at Norge er en del av den teknologiske endringen – med lønnsomme bedrifter som betaler skatt og bidrar til en teknologisk omstilling.

I Norge har vi en politikk som sier at f.eks. kraftkrevende industri skal særbehandles. Derfor har de ikke bare redusert sats, som den øvrige industrien har; de har null sats. Det mener jeg i og for seg er greit, men det å begynne å si at datasentre er verre enn en tekstilfabrikk eller en fiskeforedlingsbedrift, og at datasentre derfor skal ha høyere sats enn en fiskeforedlingsbedrift – som kanskje har et datasenter inne i bedriften sin, og da er det greit, men ikke hvis man kjøper det på det kommersielle markedet – det blir ganske rotete.

Mímir Kristjánsson (R) [16:24:56]: Jeg forstår statsrådens skepsis mot å peke ut noen bedrifter som verstinger, eller å rangere bedrifter på den ene eller andre måten, men realiteten her er jo at det er én type bedrift-

er som ser ut til å legge beslag på en helt ualminnelig stor andel av den norske kraftproduksjonen, og som egentlig konkurrerer ut nesten alt annet. Det er selvfølgelig veldig tvilsomt om alle disse datasentrene som er meldt inn, blir realisert, men skulle de bli i nærheten av å bli realisert, vil jo det slå beina vekk under både tekstilfabrikker og fiskeriforedling og det aller meste, enten de har datasenter i seg eller ikke.

Enten man liker eller ikke liker datasentre – holdt jeg på å si – og uten at man må gå inn i den diskusjonen: Er ikke statsråden bekymret for at bare én type næring, med den utviklingen man har nå, rett og slett vokser så eksponentielt at den utkonkurrerer nesten all annen type kraftkrevende næringsliv?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:25:56]: Jeg tror det er litt feil å tenke på datasentre som én næring, for det datasentre gjør, er en del av alle næringer. Også avansert industriproduksjon, metallproduksjon og all annen type næringsvirksomhet bruker datasentertjenester. Ikke minst tror jeg kunstig intelligens kommer til å revolusjonere vareproduksjonen, og da er det ikke noen ulempe at vi har de beste folkene, og at vi har avanserte datasentre på dette i Norge. Jeg tror det kan gjøre at vi kan bli teknologisk ledende på dette området, og det kan faktisk styrke konkurransekraften til norske tradisjonelle bedrifter. Hvis de ikke tar i bruk denne teknologien, er det helt sikkert at de ikke kommer til å lykkes i framtiden, hvis de f.eks. ikke bruker kunstig intelligens, som krever mye datasenterkraft.

Jeg har litt problemer med å skjønne at det på en måte er greit å lage et datasenter innenfor virksomheten sin, for da driver man med f.eks. industri eller reiseliv eller noe sånt, og da er det greit, men hvis man lager et datasenter utenfor og kjøper tjenesten, da er det ugreit. Det vi trenger, er de tjenestene, i både vare- og tjenesteproduksjonen, som datasentrene leverer.

Presidenten [16:24:33]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [16:27:17]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup og Kari Sofie Bjørnsen om å forbedre aksjesparekontoordningen for å øke investeringer i vekstbedrifter (Innst. 182 S (2025–2026), jf. Dokument 8:108 S (2025–2026))

Presidenten [16:27:37]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [16:28:16] (ordfører for saken): Saken vi i dag behandler, gjelder en målrettet og viktig forbedring av aksjesparekontoordningen. Representantforslaget fra Astrup og Bjørnsen tar sikte på å åpne for at aksjer notert på markedsplasser for små og mellomstore bedrifter – såkalte multilaterale handelsfasiliteter – skal kunne eies gjennom en aksjesparekonto.

La meg begynne med utgangspunktet: Aksjesparekontoen ble innført i 2017 med bred støtte i Stortinget. Hensikten var todelt: å gjøre det enklere for vanlige folk å spare i aksjer og å bedre kapitaltilgangen for norske bedrifter. Dette tror jeg de fleste er enige om at har vært en vellykket ordning, og den har bidratt til økt deltakelse i verdipapirmarkedet.

De siste årene har vi sett en tydelig utvikling i kapitalmarkedene. Stadig flere små og mellomstore vekstbedrifter henter kapital gjennom markedsplasser med enklere regelverk enn regulerte børser, som f.eks. Euronext Growth. Disse markedsplassene har blitt en viktig finansieringskilde, særlig for selskaper i tidlig vekstfase.

Komiteens flertall mener derfor at det er naturlig å vurdere om aksjesparekontoordningen bør utvides i takt med markedet. En utvidelse til også å omfatte denne typen aksjer vil være i tråd med Stortingets opprinnelige intensjon, nemlig å mobilisere privat sparing inn i norsk verdiskaping.

Vi viser også til erfaringene fra Sverige, der tilsvarende ordning, «investeringssparkonto», gir adgang til å investere i slike markedsplasser. En norsk utvidelse vil dermed bidra til mer like konkurransevilkår mellom norske og svenske kapitalmarkeder.

Samtidig er komiteen samlet om at dette må gjøres på en forsvarlig måte. Det er relevante hensyn som må vurderes grundig; det handler om forbrukerbeskyttelse, risikoinformasjon, teknisk gjennomførbarhet og skattemessig korrekt rapportering. Investeringsrisikoen i vekstselskaper er høyere, og det stiller krav til både regelverk og informasjon til småsparerne.

Derfor foreslår flertallet ikke en umiddelbar endring, men at regjeringen bes sende saken på høring innen første halvår 2026, med sikte på eventuell innføring fra 1. januar 2027. En høring vil gi rom for nettopp den grundige avveiningen som er nødvendig.

Dette er ikke et forslag om skattelettelser for de få. Det er et forslag om å gi flere mennesker mulighet til å investere i fremtidens arbeidsplasser. Det handler om å

styrke norsk tilgang på risikokapital, bidra til flere vekstbedrifter og gjøre det enklere for folk å delta i verdiskapingen innenfor trygge og regulerte rammer. På denne bakgrunnen anbefaler komiteens flertall at Stortinget slutter seg til tilrådingen.

Tellef Inge Mørland (A) [16:31:23]: Et velfungerende kapitalmarked er helt avgjørende for bedriftene våre, samtidig som det gir muligheter for folk til å delta i den verdiutviklingen som skjer der, gjennom kjøp av enkeltaksjer eller aksjefond. Derfor var Arbeiderpartiet en del av det brede politiske flertallet som stilte seg bak innføringen av ordningen med aksjesparekonto, en ordning som må sies å ha vært vellykket for både bedriftene og den enkelte sparer eller investor.

Dokument 8-forslaget fra Høyre om å utvide aksjesparekontoordningen som vi nå har til behandling, er derfor etter Arbeiderpartiets syn et konstruktivt forslag som det er verdt å se videre på. Små og mellomstore bedrifter i en vekstfase kan ofte ha større behov for tilgang på ny kapital. Det gir også investorer mulighet for å delta på et tidligere tidspunkt i en vekstbedrift, med potensial for større avkastning. På den andre siden medfører investeringer i slike virksomheter gjerne også en større risiko enn i veletablerte selskaper notert på Oslo Børs.

Ved en eventuell utvidelse av aksjesparekontoordningen til også å gjelde små og mellomstore bedrifter notert på mindre markedsplasser bør en derfor samtidig sikre at både disse markedsplassene og enkeltvirksomhetene gir investorene tilgang på god og riktig informasjon, og at markedsplassene holder visse standarder. I tillegg må en sikre at det er selskaper med et visst omfang av transaksjoner, slik at det også er mulig for investorer å komme seg inn og ut av selskaper innen rimelig tid.

Arbeiderpartiet har fremmet et eget forslag i saken vi har til behandling i dag, der intensjonene er veldig like flertallets forslag, men tidslinjen noe annerledes. Grunnen til dette er at en utvidelse av aksjesparekontoordningen bør gjøres i tråd med vanlig praksis for utredninger og høringer, slik at man sikrer at de endringene en eventuelt innfører, er grundig gjennomarbeidet.

Et eksempel på en problemstilling: Det vises flere steder i komiteens innstilling til markedsplassen Euronext Growth. Dette er den mest kjente markedsplassen for de selskapene som er «hakket under» Euronext Expand og hovedlisten på Oslo Børs. Jeg vil anta at Euronext Growth i så måte er lettere rent praktisk å ta inn i aksjesparekontoordningen. Samtidig er det verdt å minne om at forslaget ikke sier at selskaper notert på Euronext Growth skal tas inn i ordningen, det sier at «aksjer som er notert på markedsplasser for små og mellomstore bedrifter (...) skal kunne eies gjennom aksjesparekonto».

Eieren, Euronext Growth, er forresten et børsnotert europeisk selskap. Å gi Euronext Growth en eksklusiv tilgang til aksjesparekontoordningen vil derfor i framtiden kunne være utfordrende overfor andre potensielle markedsaktører. Samtidig må kriterier som avgrenser og sikrer at de aktørene som tas inn i aksjesparekontoordningen, holder visse standarder, være på plass. Hvis staten utvider denne ordningen, påhviler det også staten et visst ansvar for hva slags standard som må kunne forventes av dem som inkluderes, selv om det til sjuende og sist er den enkelte investor selv som må gjøre vurderingen av hvorvidt det er riktig å gå inn med midler i enkeltselskaper.

Dette forslaget har mye godt ved seg, men vi skriver i dag 21. april. Det er altså to måneder før fristen til flertallet om å sende et forslag på høring går ut. Arbeiderpartiet ønsker oppriktig å følge opp denne saken innen rimelig tid, men det er verdt å minne om at hastverk ofte er lastverk. Både vekstbedriftene det gjelder, og investorene, fortjener at dette gjøres med den samme grundighet som vi forventer i andre politiske saker. Det vil også være det beste utgangspunktet for at en slik utvidelse kan bli like vellykket som det innføringen av aksjesparekontoordningen var i sin tid.

Med det tar jeg opp forslaget til Arbeiderpartiet.

Presidenten [16:34:21]: Representanten Tellef Inge Mørland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Tom Staahle (FrP) [16:34:33]: Det er hyggelig å høre at det er ganske bred enighet i salen om at innføring av aksjesparekontoordningen har vært en suksess. Det er det ingen tvil om, og det er mange småsparere der ute som anerkjenner betydningen av dette og verdsetter det med tanke på sin egen sparing.

Det er slik at vi er i en verden som er i endring, og vi er også i en verden med stor tilgang på nye startuper og nye tekselskaper som er der ute, og som trenger kapital for å kunne utvikle framtidens arbeidsplasser. De sliter i dag med å få tilgang til denne kapitalen, og derfor ser vi en stor utflytting av den typen bedrifter, f.eks. til Stockholm eller til andre land hvor det ligger bedre til rette for å kunne komme i gang med sin aktivitet, utvikle aktiviteten eller få tilgang til kapital.

Dette forslaget har jeg lyst til å si at er veldig bra, og jeg har lyst til å gi honnør til forslagsstillerne som løfter denne debatten. Det er selvfølgelig noen nyanser her man må se nærmere på, men vi som står bak tilrådningen, er aktivt opptatt av å få dette inn i aksjesparekontoordningen, for vi mener at dette vil stimulere til å gi mer kapital til f.eks. startuper, og gjøre det mer interessant å investere i.

I stedet for at en bare kanaliserer kapital til børs, som skjer i dag, vil man altså få bredd ut dette og gi mer

igjen for den sparekapitalen den enkelte legger inn i det. Det er noe risiko i det, men det kan man jo faktisk ta ned, og jeg skal gi finansministeren et par eksempler. Man kunne f.eks. innføre en egen startup-aksjesparekonto for unoterte aksjer. Da kan man sette beløpsgrenser for å redusere faren for misbruk. Man kan også stille krav om tredjeparts verdsettelse av de aksjene som legges inn i denne sparemuligheten.

Vi trenger å få fart på investeringer. Vi må tørre å gjøre risiko mer lønnsomt, og vi må tørre å gjøre eierskap mer attraktivt. Vi må gjøre systemene enklere, vi må gjøre dem forutsigbare, og vi må også stimulere til at hver enkelt kan ta sine valg hva gjelder sparing. Hvis man ønsker å bruke sin sparekapital og investere i denne typen selskaper, mener vi det er positivt.

Heidi Nordby Lunde (H) [16:37:23]: Noen ganger er politikk komplisert, og andre ganger handler det om sunn fornuft, men jeg har etter noen år på dette huset lært meg at når man selv mener noe, mener man jo at det representerer den sunne fornuft.

Jeg vil likevel begynne med å takke Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre for godt samarbeid om Høyres forslag. Jeg er også glad for at Arbeiderpartiet er rause nok til å anerkjenne at det er et konstruktivt forslag de gjerne skulle støttet med en annen tidslinje.

Saken dreier seg selvsagt om hvorvidt aksjesparekonto også skal kunne brukes til å investere i selskaper notert på markedsplasser for små og mellomstore bedrifter, slik som Euronext Growth – eller sagt enklere: Skal vanlige sparere få muligheten til å investere i morgendagens bedrifter, på samme måte som de kan investere i etablerte selskaper? Slik ordningen fungerer i dag, er det et lite paradoks. Når et selskap er stort, modent og godt etablert, sier staten: Dette kan du eie gjennom aksjesparekonto. Når selskapet er ungt, voksende og på jakt etter kapital for å skape nye arbeidsplasser, sier staten: Vent til de har blitt store.

Arbeiderpartiet har vært opptatt av at endringen vil kreve noe teknisk omlegging, men hvis vi mener alvor med å mobilisere privat kapital til nye bedrifter, må systemene kunne justeres når det er åpenbart fornuftig. Norske vekstbedrifter konkurrerer nemlig ikke bare lokalt. De konkurrerer internasjonalt om kapital, kompetanse og tempo. I Sverige har man allerede åpnet for denne typen investeringer, gjennom «investeringssparkonto». Vi kan ikke møte den konkurransen med å stå på perrongen og diskutere billettreglementet idet toget er i ferd med å gå. Vi mener det er nok tid til at hastverk ikke blir lastverk, men at vi sørger for å styrke norsk konkurransekraft.

Det er noen som peker på at unge selskaper er mer risikable. Det er selvfølgelig riktig. Investeringer i mindre selskaper innebærer ofte høyere risiko. Til gjengjeld kan gevinsten bli desto større hvis selskapet vokser seg stort. I tillegg kan alle investere i slike selskaper i dag, bare ikke gjennom aksjesparekonto.

Aksjesparekontoen ble innført for å gjøre det enklere å spare for å bidra til kapitaltilgang for norske bedrifter. Den har vært en suksess. Flere nordmenn har blitt medeiere i næringslivet og har fått mulighet til å starte kapitalismen nedenfra. De har fått mulighet til å sette sparepengene i arbeid og ikke bare ha dem stående på konto.

Dette forslaget handler i bunn og grunn om tillit til folk, tro på gründere og vilje til å la privat kapital bidra til å bygge nye arbeidsplasser. Vi trenger flere bedrifter å leve av i framtiden. Da må vi gjøre det enklere å investere i dem i dag. Derfor er Høyre veldig glad for at forslaget får flertall.

Statsråd Jens Stoltenberg [16:40:25]: Aksjesparekonto er en god ordning. Den gir vanlige sparere mulighet til å investere i verdipapirer med lignende skattevilkår som personer som investerer gjennom et eget selskap. Som i et holdingselskap kan avkastning fra verdipapirer på aksjesparekontoen reinvesteres uten å bli skattlagt løpende, og sparemidler kan omfordeles mellom ulike verdipapirer uten skattlegging.

Ordningen med aksjesparekonto ble innført i 2017 som en oppfølging av skatteforliket i 2016. Siden da har den åpnet for investeringer i børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis i selskaper innenfor EØS og andeler i aksjefond innenfor EØS. Den har ikke åpnet for å investere i aksjer som ikke er notert på børs.

Jeg mener det kan være positivt å utvide ordningen til å omfatte aksjer som ikke er notert på børs, men som er notert på markedsplasser for små og mellomstore bedrifter – såkalte multilaterale handelsfasiliteter, slik som Euronext Growth. Jeg vil likevel understreke at flere hensyn må veies mot hverandre når man vurderer utformingen av ordningen. Ja, det er fint at ordningen er fleksibel for skattyterne. Samtidig er det viktig å ivareta forbrukerhensyn. En multilateral handelsfasilitet er noe enklere regulert enn ordinære børser, og det er høy risiko knyttet til investeringer i nystartede selskaper.

Hensynet til aktørene som tilbyr aksjesparekonto, er også relevant når utformingen av ordningen vurderes. Det er disse som skal drifte det tekniske og sørge for korrekte skatterapporteringer. Det er også viktig å få en god og hensiktsmessig avgrensning av ordningen – hva den faktisk skal gjelde.

En tilstrekkelig grundig vurdering av hvordan disse hensynene kan ivaretas, tilsier etter mitt syn at det bør

settes av noe mer tid enn det komitéflertallets forslag legger opp til. En forhastet utredning gir risiko for at ordningen får uønskede virkninger eller ikke blir praktikabel.

Dersom Stortinget likevel vedtar forslaget slik det nå foreligger, vil jeg naturligvis gjøre det jeg kan for å overholde fristene, så lenge det blir forenlig med kravene til forsvarlighet som følger av bl.a. utredningsinstruksen.

Presidenten [16:42:46]: Det blir replikkordskifte.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [16:43:02]: Det er få saker der det er så stor enighet som i denne saken. Den største uenigheten har egentlig dreid seg om hvorvidt en kan få implementert dette fra 1. januar 2027 eller 1. januar 2028. Statsråden nevnte noe i sitt innlegg, men det hadde vært interessant å utfordre litt mer: Hvor raskt tror statsråden at en kan få sendt dette på høring?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:43:30]: Som jeg sa i innlegget mitt, og også i brev til Stortinget, mener jeg å gjøre det innenfor de fristene flertallet i innstillingen legger opp til, men det er svært krevende, for det skal lages et ordentlig høringsbrev, det skal gås opp en del på det juridiske, og så skal det være en høring. Som representanten sier, er det enighet her. Alle ønsker å få dette på plass, alle ser oppsidene og verdiene ved at man også skal kunne investere i unoterte aksjer, men da må man altså finne de riktige avgrensningene, og man må være sikker på at leverandørene kan levere det, bl.a. fordi de skal gi skatteopplysninger. Det er de som da skal rapportere skatteopplysninger, fordi man har skattefri mulighet til å flytte penger rundt omkring inn på aksjesparekontoen. Så skal det være en høring, og i Norge har vi et høringsinstitutt der vi faktisk hører på hva faginstanser, altså folk som kan dette området, mener. Det kan hende vi da skal justere oss fordi det kommer elementer i høringene vi ikke har tenkt på i departementet. Alt dette taler for at vi bruker noe mer tid, både på å utarbeide høringsbrev og også på å lytte til høringsuttalelsene.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [16:44:38]: Jeg takker for svaret, og så satser vi på at vi lykkes med å få innført dette fra 1. januar, for det tror vi – også ut fra at det som sagt er så stor enighet om dette – er bra for landet vårt og bra for kapitalmakten.

Jeg har et spørsmål til, som er litt på siden, men jeg er gammel bankmann, så jeg har jobbet litt med dette. Det hadde vært spennende å høre om det i departementet har vært jobbet noe med å se på andre aktivaklasser som også kunne ha vært en del av aksjesparekontoen. Det kunne vært f.eks. rentefond, det kunne vært «high yield»-fond, osv. Er det noe statsråden er kjent med har vært oppe til diskusjon i departementet?

Statsråd Jens Stoltenberg [16:45:19]: Jeg personlig er ikke kjent med at det har vært noe som har vært vurdert før min tid, eller i og for seg om det sitter noen andre i departementet og tenker på noe de ikke forteller meg, men jeg er åpen. Jeg mener at aksjesparekontoene har vært veldig bra og har fungert helt utmerket. Det er også en form for likebehandling, fordi de som har holdingselskaper, de som kan investere på den måten, har jo da tilgang til dette på en annen måte enn de som nå er avhengig av aksjesparekonto.

Det handler om avgrensninger, det handler om å unngå misbruk, det handler om skatterapportering, og så handler det om at leverandørene faktisk skal levere. Jeg gjør som Stortinget sier – noen ganger gjør jeg det med mindre entusiasme enn jeg gjør i denne saken. Vi skal gjøre det så godt vi kan, og så raskt vi kan, og så får vi se hvor bra høringsbrev vi greier å få ut så raskt som mulig.

Presidenten [16:46:06]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [16:46:15]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Marthe Hammer, Mirell Høyer-Berntsen, Ingrid Fiskaa, Kathy Lie og Anne Lise Gjerstad Fredlund om å kutte sykefravær, ikke sykelønn (Innst. 212 S (2025–2026), jf. Dokument 8:125 S (2025–2026))

Presidenten [16:46:41]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [16:47:16] (ordfører for saken): På tvers av partier i Norge deler vi ambisjonen om å redusere sykefraværet og beholde flere i arbeidslivet. Skal vi sikre en friskere befolkning, trenger vi å styrke innsatsen rundt den enkelte, men også i arbeidslivet – ikke minst når vi vet at en tredjedel av det lengeværende sykefraværet rapporteres av forhold på arbeidsplassen.

Etter flere år med sterk vekst i sykefraværet viste 2025 det laveste nivået for sykefravær på tre år, redusert med 2,7 pst. Det er gode nyheter, og skal vi ta gode debatter om dette framover, bør vi alle gå mer i detalj for å forstå hva disse grunnene handler om. Jeg vil derfor takke forslagsstillerne, som har gitt Stortinget nok en mulighet til å diskutere dette.

I norsk politikk er det viktigste arbeidet mot sykefravær og frafallet i arbeidslivet avtalen om et inkluderende arbeidsliv. Staten, arbeidsgiverne og arbeidstakerne går sammen om IA-avtalen med mål om å skape et arbeidsliv med plass til alle. Fra 2025 til 2028 fikk vi en ny periode og en forsterket innsats. Avtalens to første år skal bestå i å kartlegge og gjøre et bredt kunnskapsinnhentingsarbeid, og fra 2027 skal det settes i verk flere kraftfulle tiltak.

En samlet komité er opptatt av å følge dette arbeidet tett og å støtte partene i deres arbeid. Med dette vil jeg videre kommentere Arbeiderpartiets standpunkt i saken.

For Arbeiderpartiet er retten til full lønn under sykdom en grunnleggende rettighet. Derfor kommer vi alltid til å forsvare sykelønnen, stå opp for grunnleggende rettigheter i arbeidslivet og kjempe imot høyresidens uendelige forsøk på å rokke ved retten til full lønn under sykdom. Vi skal være opptatt av å få ned sykefraværet, men ingen blir mindre syke av å bli fattige. Ingen får det bedre av å økte forskjeller.

Arbeiderparti-regjeringen vil ha et mer systematisk HMS-arbeid på den enkelte arbeidsplass og nok ressurser til Arbeidstilsynet. Vi legger fram en nasjonal arbeidsmiljøstrategi i tråd med anbefalingene fra kvinnearbeidshelseutvalget. Vi gjennomgår allmennlegetjenestens rolle i å kartlegge sykefravær og sørger for at fastleger faktisk har tid, ressurser og kompetanse til å følge opp. I tillegg er det mange som er borte fra jobben, som rett og slett venter på å få nødvendig helsehjelp, og derfor er også Ventetidsløftet noe av det denne regjeringen prioriterer.

Alt i alt er dette et arbeid som står høyt på dagsordenen, både hos Arbeiderparti-regjeringen og hos partene i arbeidslivet. Vi har tenkt å følge det tett videre og å komme med nye oppfølginger til Stortinget når det blir aktuelt.

Med dette vil jeg også ta opp det forslaget Arbeiderpartiet er med på, men jeg vil komme tilbake til argumentasjonen for forslaget i et senere innlegg.

Presidenten [16:50:12]: Representanten Agnes Nærland Viljugrein har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bjørnar Laabak (FrP) [16:50:27]: Fremskrittspartiet deler målet om å få ned sykefraværet og styrke et inkluderende arbeidsliv. Det er viktig at tiltak er kunnskapsbaserte og treffsikre. Representantforslaget har et godt slagord – kutte sykefravær, ikke sykelønn – og det støtter vi fullt ut, men obligatoriske og dokumenterte HMS-krav for alle ledere vil først og fremst ramme små og mellomstore bedrifter med mer papirarbeid og mindre fleksibilitet, og ikke nødvendigvis bedre oppfølging i praksis. Sykefraværet er høyt og er en utfordring for den enkelte arbeidstaker og arbeidsgiver. Som foregående taler presiserte, ser vi en god utvikling nå det siste året, og det er gledelig.

Det samme gjelder forslaget om å pålegge arbeidsgiver å forskuttere sykepenger. For små virksomheter kan det bli en betydelig økonomisk belastning, og det kan i verste fall føre til færre ansettelser og lavere vilje til å ta inn personer med helseutfordringer i utgangspunktet. Det svekker arbeidsinkluderingen, det styrker den ikke.

Der Fremskrittspartiet mener Stortinget bør handle mer, er å se på bruk av restarbeidsevne og fleksible ordninger. Altfor ofte blir full sykmelding valgt, selv om gradert sykmelding kunne vært vurdert tidligere. Derfor fremmer vi forslag om at gradert sykmelding som en hovedregel skal vurderes før full sykmelding.

Vi mener også at dagens ordning treffer dårlig for langtidssyke, særlig ved alvorlig sykdom. En tidskonto for sykepenger med varighet på inntil to år, kombinert med et godt oppsigelsesvern, kan gi både trygghet for den enkelte og bedre tilknytning til arbeidslivet.

Fremskrittspartiet vil ha et arbeidsliv som er trygt, inkluderende og fleksibelt. Det oppnår vi ikke med detaljstyring, men med løsninger som faktisk får flere i jobb, som kan stå i jobb selv med helseutfordringer. Derfor kan vi ikke støtte forslagene i representantforslaget slik de ligger, men stå fast ved våre egne forslag.

Da tar jeg opp våre forslag.

Presidenten [16:52:50]: Representanten Bjørnar Laabak har tatt opp de forslagene han refererte til.

Anna Molberg (H) [16:53:06]: Høyre deler forslagsstillernes ambisjon om å redusere sykefraværet og styrke et inkluderende arbeidsliv. Samtidig er det avgjørende at tiltakene er kunnskapsbaserte, at de faktisk virker, og at de ikke påfører virksomheter unødvendig byråkrati og merarbeid.

Vinteren 2026 inviterte Høyre alle partier på Stortinget til samtaler, med mål om et bredt forlik rundt sykelønnsordningen. Det er i en slik setting Høyre ønsker å gjøre eventuelle endringer og tiltak for å få ned sykefraværet, ikke gjennom et representantforslag fra SV i Stortinget.

Vi mener sykelønnsordningen må ses i helhet, og alle sider ved den bør diskuteres. Norge har verdens mest sjenerøse sykelønnsordning samtidig som vi har

verdens høyeste sykefravær. De siste 20 årene har partene i arbeidslivet jobbet med tiltak for å få ned sykefraværet gjennom avtalen om inkluderende arbeidsliv, uten at det har bidratt til å få ned sykefraværet, heller tvert imot. Høyre mener derfor at alle sider ved sykelønnsordningen bør diskuteres, og at man må ta et politisk ansvar for dette.

Debatten om sykelønnsordningen har alltid vært og er fremdeles veldig svart–hvit. Den dreier seg om hvorvidt man skal kutte i sykelønnen eller ikke kutte i den. Den bør dreie seg om veldig mye mer. Ingen snakker f.eks. om urimeligheten i å gå fra 100 pst. sykelønn ned til 66 pst. lønn når man har vært syk i ett år.

Partiene på Stortinget har også tidligere funnet sammen i brede forlik, bl.a. innenfor pensjon og ikke minst innenfor langtidsplanen for Forsvaret. På samme måte bør det være rom for å finne løsninger for å få ned sykefraværet betydelig, uten å utelukke noen tiltak. Akkurat nå foregår det en kunnskapsinnhenting om årsakene til høyt sykefravær i Norge, der partene i arbeidslivet har signalisert at de skal levere et grunnlag i løpet av et år. Høyre mener dette er en utredning som kunne fungert som et godt grunnlag for samtaler på tvers av partiene for å enes om nye tiltak rundt et uakseptabelt høyt sykefravær.

På denne bakgrunnen støtter ikke Høyre forslagsstillernes ulike forslag, men vi er naturligvis med på forslaget fra FrP om å styrke partssamarbeidet i oppfølgingen av sykmeldte og forslaget om at gradering av sykmeldinger skal være hovedregelen. Dette gjør vi fordi disse forslagene ligner forslag Høyre har programfestet.

Marian Hussein (SV) [16:56:14] (komiteens leder): Sykepengeordningen handler om tillit, tillit mellom oss. Det handler også om en samfunnskontrakt om at når man blir syk – når kroppen eller hodet ikke holder til arbeidsdagen – så står fellesskapet der, slik vi har avtalt. Sykepengedebatten handler i bunn og grunn om nettopp den tilliten og den samfunnskontrakten.

Da Stortinget innførte full dekning ved sykdom i 1977, valgte man tillit framfor mistillit mot arbeidsfolk. Høyres daværende leder, Jo Benkow, sa det rett ut: Det er ofte de mest privilegerte, de med trygg økonomi og god helse, som er raskest til å mistenkeliggjøre andres arbeidsmoral. Den gangen tok Stortinget et bevisst valg, et valg for tillit til arbeidsfolk. I dag står vi i en situasjon hvor det samme partiet, Høyre, stadig vekk utviser en mistillit til arbeidsfolk. Man problematiserer, men lytter ikke til den kunnskapen som finnes. STAMI, Statens arbeidsmiljøinstitutt, har vist at veldig mange er sykmeldte på grunn av forhold ved arbeidsplassen. Kvinnearbeidshelseutvalget viste veldig tydelig at det er behov for mer kunnskap hos ledere i bedrifter for å få ned og for å forebygge sykefravær.

Historien har vist oss hva som står på spill: Når tilliten forsvinner, svekkes arbeidslivet. Når vi erstatter tillit med mistillit i sykepengeordningen, undergraver vi ikke bare en rettighet, men svekker også selve samfunnskontrakten.

For oss i SV er det ikke bare viktig å forsvare sykepengeordningen mot angrep fra høyresiden, men også viktig å se at når ordninger forvitrer, og når kunnskapen er der, så er vi villig til å bruke den til å styrke ordninger.

Altfor mange arbeidstakere får i dag ikke sykepengene sine utbetalt i tide – ikke fordi de har gjort noe galt, men fordi saksbehandlingen tar altfor lang tid. Utbetalingene uteblir, folk blir stående uten inntekt og må låne penger for å betale husleie og mat fordi Nav ikke utbetaler sykepenger i tide. Venstresiden kan ikke bare stå sammen for å forsvare sykepengeordningen mot høyresiden – vi må også styrke den når vi har ansvar.

Med det tar jeg opp SVs forslag i denne saken.

Presidenten [16:59:17]: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Seher Aydar (R) [16:59:25]: I dag ser vi en utvikling som egentlig burde uroe oss alle: Arbeidsgivere bestrider sykmeldinger som aldri før. Resultatet er at syke folk blir stående uten penger å leve av. Det er ikke arbeidsgiveren som skal avgjøre om man er syk, det er legen som skal gjøre det. Arbeidsgivere har ikke medisinsk kompetanse, det har leger. Rødt vil fjerne arbeidsgivers rett til å bestride sykmeldinger. Vi vil stoppe at syke arbeidsfolk blir stående uten inntekt.

Hva er det som skjer når en arbeidsgiver bestrider en sykmelding? Jo, da går saken til Nav, og det kan ta flere måneder før det blir avklart. Den syke arbeideren står uten inntekt mens Nav behandler saken. Manglende forskuttering og omfattende og useriøse bestridelser av sykelønn rammer spesielt folk i bransjer med lave lønninger, mindre forutsigbarhet og allerede tøffe arbeidsvilkår. Dette er folk som overhodet ikke tåler en forsinket lønnsutbetaling. I disse bransjene brukes bestridelser som maktmiddel. Tallene viser en kraftig økning: rundt 1 300 saker i 2022, og to år senere var det 1 900 saker. Det skaper en enorm utrygghet for dem som rammes.

Rødt vil også at sykepenger skal forskutteres, sånn at arbeidstakeren ikke taper penger om arbeidsgiver bestrider sykmeldingen.

De aller fleste av oss kan nesten ikke tenke seg dette. Tenk om du eller en god venn ble syk, og arbeidsgiveren prøvde å nekte dere penger å leve av – nekte dere penger dere skal bruke til å betale for mat og tak over hodet for familien sin. Det er det dette handler om. Den tanken er ubegripelig for de aller fleste, men det skjer. Dette rammer arbeidsfolk i Norge hver eneste dag. Dette er et prin-

sipielt spørsmål om rettigheter i arbeidslivet og i velferdsstaten.

Selv om Rødt gjerne skulle gått lenger, er vi glade for at Arbeiderpartiet vil bidra til å løse dette problemet, at de nå vil være med på en grundig gjennomgang, og at vi skal undersøke om det er noen bransjer som utpeker seg – og så skal vi følge det opp. Det er et viktig første steg å få bukt med det tillitsvalgte lenge har varslet om, nemlig et systematisk misbruk.

Rødt mener at det må strammes kraftig inn på selve ordningen, for det er helt uholdbart at arbeidsgiver gjør dette uten kostnad og risiko, mens den ansatte må stå uten inntekt mens saken behandles. Vi kan ikke ha et system der syke mennesker straffes økonomisk, mens arbeidsgivere bestrider sykmeldinger i tide og utide. Ingen skal miste inntekter fordi de blir syke.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:02:39]: I representantforslaget er det fremmet flere forslag for å kutte sykefraværet og ikke sykelønnen. Jeg ser også at det er flere forslag som har kommet til underveis i komiteens behandling.

For å ta det enkleste først: Regjeringen har ingen planer om å kutte i sykelønnen. Jeg vil også understreke at jeg fullt ut støtter at vi må gjøre mer for å redusere sykefraværet. Ved å legge bedre til rette for forebyggende arbeidsmiljøarbeid og god oppfølging av den sykmeldte, tror jeg det er fullt mulig.

Sykefraværet i Norge er for høyt. Dette er en betydelig utfordring, både for den enkelte, for arbeidslivet og for velferdsstaten vår. I Regjeringens plan for Norge er målet om en friskere befolkning og redusert sykefravær en av våre viktigste prioriteringer. Flere skal komme raskere og mer varig tilbake i jobb. For å få det til må vi se arbeid og helse i en større sammenheng og gjøre det lettere å jobbe med den helsa man har. Som nevnt i mitt skriftlige svar til arbeids- og sosialkomiteen, jobbes det – med utgangspunkt i den nye IA-avtalen – med mange tiltak for bedre og mer målrettet oppfølging av sykefravær.

I samråd med partene er vi godt i gang med å meisle ut en ny nasjonal arbeidsmiljøstrategi. Regjeringen tar sikte på å lansere strategien til høsten.

For regjeringen er det viktig med rask og trygg behandling av sykepengesaker. Etter henvendelse i forbindelse med frontfagoppgjøret understreket jeg overfor partene at regjeringen er innstilt på å iverksette nødvendige tiltak for å redusere saksbehandlingstiden for refusjonskrav til arbeidsgiverne for sykepengeutbetalinger.

Jeg er videre enig i at vi trenger en bedre oversikt over utviklingen i bestridelser av sykmeldinger. Det vil jeg gjerne se nærmere på. Samtidig er det viktig å forebygge og stoppe misbruk av trygdeordningene. Arbeidsgiveres rett til å bestride sykmeldinger de mener er feil, er et viktig verktøy for det, men det må brukes med stor varsomhet. Nav må i slike saker gjøre grundige undersøkelser, men har gjennom 2025 klart å redusere saksbehandlingstiden betydelig.

Jeg mener at IA-avtalen og arbeidet med en friskere befolking gir et godt utgangspunkt for arbeidet med å få ned sykefraværet. Vi bør prioritere å jobbe videre med tiltakene vi er i gang med. I IA-avtalen er vi enige om å bruke fjoråret og inneværende år til en bred og systematisk kunnskapsinnhenting om årsaker til sykefraværet i Norge – årsaker til variasjoner både mellom kvinner og menn og mellom ulike sektorer. Vi er selvfølgelig villig til å gjøre endringer basert på den kunnskapen vi får.

Presidenten [17:05:47]: Det blir replikkordskifte.

Anna Molberg (H) [17:06:03]: Det er nå mange saker som ligger til behandling i Nav som angår sykepenger. Dette er tall som ikke er offentlig tilgjengelige. For oss som går inn på nav.no, ser vi bare at det er forventet saksbehandlingstid på fire måneder i gjennomsnitt på saker som omhandler sykepenger. Mitt spørsmål til statsråden er om hun kan si noe om hvor mange saker som per nå ligger til behandling hos Nav hva angår sykepenger.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:06:35]: Jeg har ikke et tall til representanten på hvor mange saker som ligger til behandling. Jeg har lyst til å understreke at jeg også er veldig opptatt av at saksbehandlingstiden må ned. Heldigvis har saksbehandlingstiden gått ned, for det har vært prioritert, men den er fortsatt for lang.

Jeg var litt beskjeden i Politisk kvarter i dag og sa at ca. halvparten av sykepengesakene – det behandles ca. fire millioner i året – er automatisert, og der får en svar omtrent på dagen, men det er altså ganske mange flere enn halvparten, det er et stort flertall. Jobben vår er å sørge for at saksbehandlingstidene går ytterligere ned. Jeg har sagt at jeg vil jobbe med det, og at Nav skal prioritere saksbehandlingstider.

Anna Molberg (H) [17:07:26]: Takk for svaret. Jeg ser fram til et konkret tall når statsråden har fått sett undertegnedes skriftlige spørsmål, som er sendt for ikke så lenge siden. Det er også en kjent sak at Nav selv internt har et høyt sykefravær, gjerne høyere enn snittet i landet. Undertegnede har fått høre internt fra Nav at sykefraværet ligger på rundt 15 pst. blant ansatte i Nav, noe som er over dobbelt så høyt som sykefraværet ellers i landet.

Er statsråden bekymret for et økende høyt sykefravær i Nav, og hvordan ser statsråden på dette som en del av løsningen for å få ned saksbehandlingstiden i Nav?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:08:15]: Jeg er bekymret for alt sykefravær, spesielt der det er høyt. Jeg skal ikke kommentere årsaker til sykefraværet i Nav, men når vi både vil ha ned saksbehandlingstiden for mange ytelser og få bedre kvalitet i tjenestene fra Nav, vet jeg at vi også må prioritere ressurser til Nav. Det er Nav-veiledere og -saksbehandlere som gjør den jobben. Derfor har denne regjeringen varig styrket nettopp det arbeidet med 100 mill. kr. Jeg er imot de kuttene Høyre har gjort i Nav, for det er nettopp det som fører til for lite ressurser til å prioritere den viktige oppfølgingen, redusere saksbehandlingstiden og få best mulig kvalitet i tjenesten ut til folk.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:09:10]: La det ikke være noen tvil om at Fremskrittspartiet også støtter dagens sykelønnsordning, men at det brukes over 100 mrd. kr på sykelønn, må vi vel være enige om at er en samfunnsutfordring. Det går ut over næringslivets verdiskaping, og det er jo næringslivet som gir oss penger inn i statsbudsjettet. Det er ikke alltid gitt at man blir så mye friskere av å være hjemme.

Spørsmålet mitt går på bestridelse, for der har tydeligvis Arbeiderpartiet gjort en helomvending siden Tonje Brenna uttalte seg i 2024, ifølge VG. Det går på kartlegging av bedrifter og bransjer. Når det gjelder å se bransjer hvor sykefraværet er høyt, tror jeg det bare er to tastetrykk, og så finner man ut av det, men mener statsråden at det er riktig å sette bedrifter i en offentlig gapestokk?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:10:14]: Nei, på ingen måte, og det har jeg heller ingen intensjon om å gjøre. Jeg og Tonje Brenna er skjønt enige om hva som trengs for å få ned sykefraværet.

Jeg er helt enig i at vi trenger bedre oversikt over utviklingen i bestridelser av sykmeldinger, og det har jeg også sagt at jeg er enig i at vi bør se nærmere på. Samtidig er det viktig å forebygge og stoppe misbruk av trygdeordninger, så arbeidsgivers rett til å kunne bestride sykmeldinger mener jeg er et viktig verktøy arbeidsgivere fortsatt skal kunne ha. Samtidig vil jeg understreke at bestridelse er et alvorlig virkemiddel som skal brukes med omhu. Det betyr på ingen måte at man ikke skal ha den muligheten, selv om vi er opptatt av å se og få bedre oversikt over utviklingen.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:11:08]: Jeg tror nok Fremskrittspartiet deler mye av det som sies i statsrådens svar, og spesielt at det er arbeidsgivers rett å kunne bestride sykmeldinger. Så reagerer vi selvfølgelig litt på at noen mener det skjer nærmest i hytt og pine – det er jo mistillit de luxe til et næringsliv som fyller vårt statsbudsjett med skatteinntekter, bare for å ha gjentatt det.

Statsråden sier i sitt svar at det er ingen intensjoner om å henge ut bedrifter i en offentlig gapestokk, men dette forslaget, som Arbeiderpartiet nå støtter, sier jo nettopp det. En skal kartlegge bedrifter som bestrider sykmeldinger.

Kan statsråden være litt mer tydelig på om Arbeiderpartiet faktisk mener at det skal være bedrifter som kartlegges og dermed blir hengt ut i en offentlig gapestokk?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:12:08]: Jeg skal ikke forskuttere oppfølgingen av et forslag her før det er vedtatt av Stortinget.

Som representanten sier, koster sykefraværet oss i dag 67 mrd. kr i folketrygden. Det er enormt store summer. Det er viktig at vi gjør det vi kan for å få ned sykefraværet, og da mener jeg at tilliten mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndighetene er en veldig viktig del av det. Vi slår hardt ned på trygdemisbruk hvis den enkelte misbruker trygdeordninger. Vi må også slå hardt ned hvis arbeidsgivere misbruker den tilliten de har. Derfor er jeg opptatt av at vi må se dem i kortene og gå grundig gjennom det der det er grunn til å gjøre det, men det betyr på ingen måte at redelige arbeidsgivere som hver eneste dag gjør jobben sin, skal bli mistenkt.

Marian Hussein (SV) [17:13:15]: I 2022 fikk SV gjennomslag for å sette ned kvinnearbeidshelseutvalget, og det utvalget anslo at kvinners arbeidsrelaterte langtidsfravær kan koste samfunnet opptil 59 mrd. kr i året. I dette forslaget har vi bedt regjeringen styrke forskningen på helseeffektene av kombinert og akkumulert belastning, på tvers av bransjer og kjønn, for vi ser at i barnehager, i helsesektoren og i Nav – der man jobber mest med mennesker – er det høyere sykefravær.

Hvilke tiltak vil statsråden gjøre hvis Arbeiderpartiet nå stemmer mot dette forslaget, for å få ned sykefraværet og øke kunnskapen om dette?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:14:18]: Jeg deler representantens bekymring for forskjellen mellom kvinners sykefravær og menns sykefravær, og at det trengs økt forskningsinnsats. I virksomhetsstrategien til STAMI, vår viktige forskningsinstans, ligger det inne, fra i år og ti år fram, økt forskningsinnsats på arbeidsmiljøforhold som skal bidra til å redusere sykefravær og frafall, og ikke minst å se på kunnskap som angår enkeltbransjer. Det betyr også forskning om kvinners arbeidshelse og kvinners arbeidsmiljø.

Det er også, gjennom den kunnskapsinnhentingen som nå pågår i forbindelse med IA-avtalen, satt i gang ganske mye kunnskapsinnhenting som nettopp handler om å få kunnskap om spesielt kvinnearbeidshelse.

Jeg har også lyst til å nevne at i den nasjonale arbeidsmiljøstrategien, som vi er godt i gang med, som var en klar anbefaling fra kvinnearbeidshelseutvalget, vil vi også ta tak i den problematikken.

Mímir Kristjánsson (R) [17:15:31]: Mens de fleste av oss kan være trygge på at arbeidsgiver forskutterer sykepenger når vi blir syke, også utover de første 16 dagene, er virkeligheten en helt annen for mange av dem som er i de nederste delene i arbeidslivet. Hvem som skal forskuttere disse pengene og bære den risikoen, pågår det akkurat nå en streik om rett utenfor her. Det skal statsråden selvfølgelig slippe å ta stilling til.

Det interessante spørsmålet er hvorfor staten ikke forskutterer de pengene. Hva er det som er årsaken til at Nav ikke forskutterer sykepenger? Staten har jo ingen økonomiske likviditetsproblemer med å forskuttere sykepenger, og det er også statens eget ansvar at det tar så lang tid å få behandlet søknader om sykepenger, så hva er årsaken til at man ikke har et system der staten forskutterer sykepenger til folk som blir syke?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:16:34]: Jeg har lyst til å nyansere litt det representanten sier, at det kun er statens ansvar. Selvfølgelig er saksbehandlingstiden en vesentlig faktor her. Den er det jobbet mye med for å få ned, og den har også gått ned. Nav har systemløsninger som innebærer at det store flertallet får sykepenger behandlet veldig raskt.

Det er også slik at Nav må hente inn kunnskap for å vurdere om man har krav på sykepenger. En del av de sakene tar ganske lang tid, men dersom man ikke får sykepengene sine, dersom man har utfordringer med å få betalt regningene sine når man venter på sykepenger, skal man ikke nøle med å ta kontakt med Nav. Nav er vårt sikkerhetsnett. Nav er der for den som trenger hjelp til livsoppholdet sitt.

Presidenten [17:17:25]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Agnes Nærland Viljugrein (A) [17:17:46]: Når jeg og mine kollegaer i Arbeiderpartiet er ute og møter arbeidsfolk på arbeidsplasser rundt om i landet, eller møter tillitsvalgte i fagbevegelsen, er det særlig én sak som dukker opp, nemlig økningen i bestridelser av sykmeldinger. Flere og flere melder nå tilbake til oss at de ser hvordan misbruk av bestridelse er noe de opplever skjer oftere og oftere. Å bestride en sykmelding har ingen konsekvenser for arbeidsgiver, men for den ansatte har det store konsekvenser å bli gående i lang tid uten inntekt.

La meg være helt tydelig: For Arbeiderpartiet er det viktig at arbeidsgivere har rett og mulighet til å bestride en sykmelding dersom de er i tvil om grunnlaget for sykmeldingen. Det skal de gjøre, men vi kan aldri akseptere at arbeidsgivere misbruker ansattes rettigheter til å få full lønn under sykdom når de åpenbart er syke. Arbeiderpartiet kan aldri akseptere at trusler om bestridelse av sykmelding blir brukt i arbeidskonflikter eller mot utsatte arbeidsfolk. For mange er konsekvensen å miste inntekten over natta, og den er dramatisk hvis man til og med helt åpenbart er syk og ikke har mulighet til å jobbe.

Tilbakemeldingene fra fagforeninger og tillitsvalgte der ute gjør det helt åpenbart for oss: Dette er vi nødt til å følge opp, fakta må på bordet, og vi må undersøke grundigere. Det er det vi nå skal gjøre. Derfor fremmer Arbeiderpartiet sammen med Rødt i dag forslag i Stortinget. Vi ber regjeringen kartlegge utviklingen i bestridelser av sykmeldinger, med mål om å forhindre at bestridelse av sykmeldinger misbrukes.

Det er legitimt å være uenige om sykelønnsordningene vi har i dette landet. Det kan og bør vi ha politiske debatter om. Det som ikke er legitimt, er å uttrykke den misnøyen gjennom å misbruke etablerte ordninger som er ment å ivareta arbeidsfolks rettigheter.

Arbeiderpartiet jobber hver eneste dag for å redusere sykefraværet og sette inn tiltak mot det. Derfor er det så viktig for oss å styrke HMS-arbeidet på arbeidsplassene, styrke dialogen med fastlegene og ikke minst støtte det viktige arbeidet som skjer gjennom IA-avtalen. Alle tiltakene vi innfører for å redusere sykefraværet i norsk arbeidsliv, må jo skje innenfor rammen av de rettighetene arbeidsfolk har kjempet fram – ikke gjennom å uthule de samme rettighetene. Derfor håper vi at et flertall på Stortinget nå går sammen med oss for å kartlegge denne utviklingen og undersøke om det er bransjer eller bedrifter som særlig stikker seg ut.

Vår jobb er å forsvare ansatte som står i en særlig utsatt posisjon. Det er å slå ned på misbruk, og det er å ta til oss de tilbakemeldingene vi møter fra mange der ute. Derfor fremmer vi dette forslaget, og det håper vi også får flertall.

Morten Sandanger (A) [17:20:51]: Det er snart 1. mai – som fortsatt heldigvis er en fridag, til tross for hva høyresiden vil – og da er det lett å tenke over alle de flotte seirene arbeiderbevegelsen har vunnet opp gjennom årene. En av de store seirene de har vunnet, er full lønn under sykdom.

Sykefraværet i Norge går opp og ned, men vi er alle i dette rommet enige om at vi skal jobbe for å få det lavere. Høyres løsning derimot er å kutte i sykelønnen. Når

til og med FrP ikke vil gå så langt som Høyre, da er det fare på ferde.

Full lønn under sykdom er sikkerhetsnettet til arbeidsfolk i Norge. Faller man utenfor eller blir syk, skal fellesskapet være der for å hjelpe. Dette sikkerhetsnettet og denne trygghetен ønsker Høyre å ta fra arbeidsfolk. La sykelønna være i fred. Folk blir ikke friskere av å bli fattigere.

Hvis vi leser VG i dag, ser vi mye skriverier om bestridelse av sykmeldinger. Det ble også nevnt fra talerstolen som en sentral del av denne saken. Jeg har selv erfaringer med denne ordningen. Som tillitsvalgt på McDonald's ble jeg kalt inn til et møte med ledelsen hvor jeg ble informert om at hvis jeg sykmeldte meg, uavhengig av grunn, ville dette bli bestridt. Jeg kunne ligget kreftsyk, og fortsatt hadde ledelsen bestridt sykmeldingen og tatt fra meg sykepengene i månedsvis. Dette ble brukt som et våpen mot meg som tillitsvalgt, en måte å si til meg: Ikke prøv deg, her har vi all makt. Da jeg til slutt ble sykmeldt, ble dette bestridt på dagen, og det gikk ni måneder før jeg fikk svar fra Nav.

Min erfaring er en av mange, men vi vet ikke nok om hvor utbredt dette er. Vi har ikke nok informasjon om i hvilke bransjer omfanget av bestridelser er størst, og om enkelte grupper er mer utsatt enn andre, som f.eks. tillitsvalgte. Derfor er jeg glad for at Arbeiderpartiet og Rødt nå går inn for å samle inn mer informasjon rundt dette. Det gir oss et bedre grunnlag for å beskrive problemet og ta diskusjonen videre. Dette er politikk som hjelper arbeidsfolk i vanskelige situasjoner.

Mímir Kristjánsson (R) [17:23:11]: Det sies ofte i Norge at vi har en veldig sjenerøs sykelønnsordning. Jeg vet ikke om jeg er enig i det. Jeg vet ikke om jeg tenker at det er sjenerøst at folk har full lønn under sykdom. Jeg tenker at det er en helt naturlig rettighet å ha i en velferdsstat, at man ikke skal straffes økonomisk når man blir syk. Jeg vil også gjerne minne om hvem det er som betaler for sykelønnsordningen: Det er de som bruker den – det er innbyggerne og arbeidsfolkene i dette landet. Det er et stort, overveldende flertall, både på Stortinget, i alle valg og i befolkningen for øvrig, som vil ha sykelønnsordningen. Da er det rart å tenke at det er en slags gave som skjenkes til folk, når de får denne sjenerøse sykelønnsordningen. Det er tvert imot en forsikringsordning det store flertallet i Norge har vært enige om å ha.

Denne ordningen er jo ikke like god for alle. Tvert imot er det fortsatt store klasseforskjeller i sykelønnsordningen. Noen av oss kan regne med en del som andre ikke kan regne med. Vi kan f.eks. regne med å få forskutterte sykepenger. Vi har ingen problemer med å ta hjemmekontor mange dager hvis vi er dårlige. Når vi sitter her på Stortinget, f.eks., har vi ikke de samme kravene til å være friske når vi går på jobb, som de har i barnehagene. På Stortinget er vi faktisk så sjenerøse med oss selv at vi har vedtatt at vi i motsetning til alle andre i Norge har fire år med sykelønnsordning. Det eneste sykelønnskuttet Rødt har foreslått her inne, handler om det, og det ble merkelig nok nedstemt, bl.a. av de samme høyrepartiene som ellers er så ivrige etter å kutte i sykelønnsordningen, for da var det deres egen sykelønn det var snakk om.

Det er dette bestridelser handler om. Hvis man går rundt i det middelklassearbeidslivet iallfall jeg stort sett har jobbet i, og snakker om bestridelse av sykmeldinger, vil jo folk tro man er sprø. De vil aldri ha hørt om noe lignende, at noen skal bestride ikke en egenmelding, men en sykmelding man har fått fra legen. Sjefen, som ikke er lege, skal kunne si: Ikke bare stoler jeg ikke på deg, som jobber for meg, jeg stoler heller ikke på legen din. Sjefen har null innsyn i legejournaler og i hva man har snakket med legen om. Det er det full taushetsplikt om. Sjefen har likevel så lav tillit til en at han kan bestride disse sykmeldingene. Økningen av sånne bestridelser foregår der alle andre problemer i arbeidslivet er, der organisasjonsgraden er lav og folk har slitsomme, ofte lavtlønnede jobber. Derfor er vi så glade for at vi har fått Arbeiderpartiet, SV og flere partier med oss i dag på at vi skal gå inn i dette med bestridelser og sørge for at ikke arbeidsgivere skal ha mulighet til å misbruke bestridelser for å straffe sine ansatte hvis de er brysomme, når de blir syke.

Marian Hussein (SV) [17:26:33]: Denne debatten er ekstremt interessant. Den er interessant i den forstand at når FrP først er bekymret for en gapestokk, er de bekymret for hvilke bedrifter det er som risikerer å bli hengt ut, og ikke for hvordan arbeidsfolk har det. Jeg har møtt mange arbeidsfolk som har opplevd at arbeidsgiveren har bestridt sykmeldingen deres. De har jobbet på lager, de har vært vektere, og de har jobbet som renholdere. Det er veldig bra at vi er flere partier som ønsker å kartlegge hvilke bransjer og bedrifter det er som bruker urimelige bestridelser. Samtidig har det rød-grønne flertallet i dette Stortinget mulighet til å legge fram lovforslag om å snu bevisbyrden, slik at man ikke må automatisk vente i fire til tolv måneder fordi arbeidsgiveren har bestridt sykmeldingen, men at arbeidsgiveren må framlegge faktiske bevis. Det tar altfor lang tid å få utbetalt sykepenger. Vi vet om flere arbeidsfolk som har gått under fordi det har tatt for lang tid, og flere har falt helt ut av arbeidslivet.

Nå er det mange som har sagt ifra i altfor lang tid. Kvinnfolk som jobber innen helse og i barnehager, har sagt ifra. De som jobber i hotell- og restaurantbransjen, er i disse dager ute og streiker fordi de ønsker forskutte-

ring av sykepengene sine. Samtidig sitter vi her inne på Stortinget og later som at en kartlegging kommer til å gi oss alle svarene, istedenfor at vi nå tar ordentlig tak og sørger for at sykepengeordningen faktisk rustes opp – at Nav får bedre ressurser til å følge opp folk, og også at de får ned sitt eget sykefravær ved at vi øker bemanningen, slik at folk får penger når de trenger det.

Jeg tror at voteringene blir interessante. Det er viktig at venstresiden går sammen og sørger for at vi ikke bare går mot høyresiden når de foreslår endringer og svekkelser av sykelønnsordningen, og at vi ikke lar det gå et helt år til før vi følger opp anbefalingene fra kvinnearbeidshelseutvalget. Dette representantforslaget fra SV minner statsråden på at han er nødt til å følge opp de tiltakene som ble foreslått i NOU-en.

Ove Trellevik hadde her teke over presidentplassen.

Elise Waagen (A) [17:29:50]: Jeg vil takke forslagsstillerne for å sette en viktig sak på dagsordenen. Sykefraværet er for høyt, det tror vi alle er enige om, men det er også viktig å minne om at sykefraværet faktisk er på vei ned. Tallene for 2025 viste en gledelig og ganske stor nedgang, så selv om vi ikke er fornøyd, skal vi også minne oss selv på at pilene peker riktig vei.

Det ble sagt fra denne talerstolen at Høyre vinteren 2026 kom med en invitasjon til samtlige partier. Det jeg har registrert, er at Høyre har hatt en debatt på sitt landsmøte om sykelønnsordningen. Jeg har ikke registrert noen invitasjon, verken til meg eller andre representanter, men den invitasjonen kan jo ha blitt borte på veien. Det jeg registrerte i den debatten, var at Høyre ikke kunne utelukke kutt i sykelønnsordningen. Det er premisser Arbeiderpartiet ikke er med på. Det Arbeiderpartiet derimot er med på, er at vi er på jobb for å få ned sykefraværet. Det pågår nå en viktig kunnskapsinnhenting mellom partene, og det er et arbeid jeg ser fram til.

Det skjer fortsatt ekstremt mye vi må følge med på, og som jeg er glad for at regjeringen har iverksatt. Det handler bl.a. om å stille tydeligere krav til både arbeidsgiver og arbeidstaker. Kan man gjøre andre arbeidsoppgaver i en periode og da komme raskere tilbake til jobb, ja, da mener jeg det er riktig at man legger til rette for det. Fra i år har vi tydeligere regler for et psykososialt arbeidsmiljø. Det har kanskje vært fokusert litt mye på at man har det fysisk bra på jobben. Når vi vet hva som er årsaken til at mange er borte fra jobb, vet vi at vi trenger å gjøre mer for at folk skal ha det godt på jobb, og at det psykososiale er vel så viktig.

Vi skal jobbe tett sammen med fastlegene slik at de har de riktige verktøyene for å sørge for at man kan holde folk i jobb, og sørge for at man har en god helse. Jeg vet at man nå jobber med å se på om det er mulig å få til endringer i takstsystemet, og på hvordan man i fellesskap kan styrke fastlegens rolle. Jeg er glad for at statsråden har vært tydelig på at det skal jobbes med å meisle ut en ny nasjonal arbeidsmiljøstrategi.

Summen av dette er en regjering som er på jobb for å få ned sykefraværet, og at pilene peker i riktig retning. Jeg mener dette taler for at vi rett og slett bare må fortsette med den jobben som gjøres.

Presidenten [17:32:47]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [17:32:56]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Marie Sneve Martinussen og Alf Erik Andersen om åpenhet og rettferdighet for ofrene i trygdeskandalen (Innst. 213 S (2025–2026), jf. Dokument 8:132 S (2025–2026))

Presidenten [17:33:19]: Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Anna Molberg (H) [17:33:54] (ordfører for saken): Vi behandler i dag et representantforslag fra Rødt, SV og FrP. I forslaget foreslår vi at rapporten «Eksport av velferdsytelser» fra 2014 skal framlegges for klagenemnda for EØS-saker og for Stortinget. Jeg vil takke komiteen for samarbeidet, og jeg skal nå redegjøre for Høyres syn.

Rapporten det er snakk om, er utarbeidet av en intern arbeidsgruppe i departementet for den borgerlige regjeringen. Utgangspunktet for rapporten var at Solberg-regjeringen ønsket å begrense eksport av trygdeytelser, herunder at man ville minimere at utenlandske statsborgere tok med seg ytelser når de flyttet fra Norge. Rapporten kartla hvilket handlingsrom den borgerlige regjeringen hadde for å kunne stramme inn på reglene.

Så kom Nav-skandalen, der mange nordmenn feilaktig ble straffet og mistet trygdeytelser fordi de tok ytelsene med seg til EØS-land. Det ble opprettet en erstatningsordning hvor de rammede skulle få dekket sitt økonomiske tap. I tillegg ble det reist sak for Oslo tingrett, der flere av de rammede ønsket oppreisning utover sitt økonomiske tap. Man ønsket også å bruke denne rapporten som bevis i erstatningssaken, noe tingretten og lagmannsretten avviste fordi rapporten ikke ble reg-

net som et relevant bevis i saken. Høyesterett avviste også saksøkernes anke.

Grunnen til at rapporten aldri har vært publisert, er at det er et regjeringsinternt dokument. Det er helt vanlig praksis at regjering og embetsverk skal kunne ha en intern dialog seg imellom, der regjeringen kan motta frie faglige vurderinger fra fagfolkene i departementet. Innsyn i rapporten ble også avvist av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i 2021. Det er en svært høy terskel for å gi innsyn i slike interne dokumenter, og det følger av langvarig konstitusjonell praksis ikke å gi innsyn.

For Høyres del har det vært avgjørende i denne saken at departementet har vurdert denne rapporten som ikke relevant for klagenemndas saksbehandling. Rapporten handler om regelverket for eksport av ytelser til personer bosatt i andre EØS-land, mens trygdeskandalen gjelder regelverket for personer bosatt i Norge, men med opphold i andre EØS-land. Skal slike interne arbeidsdokumenter legges fram uten at det foreligger et ekstraordinært behov, vil dette få uheldige konsekvenser for samspillet mellom framtidige regjeringer og embetsverk, og det kan også svekke tilliten til beslutningsgrunnlaget i framtidige saker.

Jeg vil understreke alvoret i trygdeskandalen og de belastningene som er påført enkeltmennesker og deres familier. Det er avgjørende at man rydder opp i disse sakene og at tilliten til forvaltningen gjenopprettes. Samtidig må Stortingets behandling av denne typen spørsmål også skje på en måte som ivaretar grunnleggende konstitusjonelle prinsipper.

Elise Waagen (A) [17:37:11]: Som det ble sagt av saksordføreren, har saken vi behandler i dag, et veldig alvorlig bakteppe. Uskyldige er blitt rammet, og det har fått store konsekvenser for dem selv og for familiene deres. Vi i Arbeiderpartiet har hele tiden vært opptatt av at det blir ryddet skikkelig opp, og jeg vil i den sammenheng vise til oppfølgingen av NOU 2020: 9, «Blindsonen – gransking av feilpraktiseringen av folketrygdlovens oppholdskrav ved reiser i EØS-området».

Saken vi behandler her i dag, gjelder som sagt et internt arbeidsdokument fra regjeringen Solberg. Jeg vil vise til departementets vurdering om at en offentliggjøring av rapporten ikke vil ha betydning for opprydningsarbeidet. Domstolene har som nevnt hatt tilgang til rapporten i forbindelse med behandling av krav fra berørte personer, og det er gjort konkrete vurderinger av hvilke deler som er relevante. Norske domstoler har med andre ord tatt stilling til hvor store deler av rapporten som kan ha betydning for kravene fra dem som er utsatt for Navs feilpraktisering.

En sladdet versjon, slik den forelå etter behandlingen i Oslo tingrett, er også blitt offentliggjort i mediene. Dette understøtter synet om at en full offentliggjøring ikke er nødvendig for å ivareta de berørtes rettigheter.

Jeg vil videre vise til at kompetansen til nemnda som omtales her i saken, er begrenset til erstatning for økonomiske tap, og at staten allerede har erkjent at det foreligger et erstatningsansvar.

Når Arbeiderpartiet stemmer imot forslagene som nå er fremmet i denne sal, er det på bakgrunn av det som er redegjort for i merknadene, og med den begrunnelsen at offentliggjøring av rapporten etter vår vurdering ikke vil ha betydning for opprydningsarbeidet.

Jeg vil også understreke, som det har vært sagt fra denne talerstolen, at det er viktig at den til enhver tid sittende regjering kan motta faglige og uavhengige råd i regjeringsarbeidet.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:39:43]: Nå har Stortinget igjen fått en mulighet til endelig å få slutt på hemmeligholdet rundt denne rapporten. Norge har i mange år praktisert EØS-reglene feil, og mange spør seg faktisk om det gjøres fortsatt. For mange av dem som ble rammet av trygdeskandalen, har livet gått i grus, med fengsel, domfellelse, og de har en skamfølelse hengende over seg resten av livet. Det er fattige og syke mennesker som ble dømt. Klagenemnda har i årevis vært tydelig på at de er avhengig av all dokumentasjon i saken for å gjøre en grundig jobb. Andre land har ryddet opp i tilfeller der de har feilet i slike saker, men her i Norge er det rett og slett om å gjøre å feie denne skandalen under teppet.

Siden 2019 er det skrevet og publisert nærmere 1 000 artikler i papiraviser landet rundt, der staten kommer svært dårlig ut. Foreningen for Nav-skandalens ofre har jobbet og dokumentert denne skandalen i årevis.

Jeg og Fremskrittspartiet forstår rett og slett ikke hvordan Høyre og Arbeiderpartiet tenker i denne saken. Hva er det disse partiene vil skjule? Hva står det i rapporten som ikke tåler klagenemndas innsyn? Representanten Molberg fra Høyre uttaler til Klassekampen at for Høyre er dette prinsipielt. Hva er det som er så prinsipielt for Høyre? Er det et prinsipp for Høyre at dokumenter fra regjeringen ikke skal synliggjøres i saker som angår enkeltmenneskers rettssikkerhet? Er det prinsipielt for Høyre at vi ikke gir åpenhet og innsyn? Er det prinsipielt for Høyre at de som er rammet av trygdeskandalen og har fått ødelagt sitt liv, ikke skal få en rettferdig behandling i klagenemnda?

Videre sier representanten Molberg til Klassekampen at det er tvilsomt om rapporten er relevant for nemndas arbeid. Denne uttalelsen blir enda mer oppsiktsvekkende og svært lite troverdig fra Høyres side. Hvis Høyre mener rapporten er lite relevant, hva er da problemet med å støtte forslag nr. 1, om at klagenemnda i det minste får se rapporten?

Når Arbeiderpartiet kjemper med nebb og klør sammen med Høyre om fortsatt å holde rapporten hemmelig, viser det bare at rapporten ikke tåler dagens lys. Arbeiderpartiet mente før de kom i regjering, at rapporten måtte utleveres, og nå har de snudd. Hvorfor har de det? For oss i Fremskrittspartiet er det en bekreftelse på en type hemmelighold som skjer i land vi faktisk ikke liker å sammenligne oss med, når Høyre og Arbeiderpartiet finner sammen på denne måten. Det er alvorlig.

Til slutt har jeg bare lyst til å takke Rødt og SV for arbeidet for rettferdighet, og jeg har også lyst til å takke Venstre, MDG, KrF og Senterpartiet, som nå ser ut til å ha snudd, støtter forslaget og sikrer et flertall. Til Høyre: Det er aldri for sent å snu.

Jeg tar opp forslagene.

Presidenten [17:42:43]: Representanten Alf Erik Andersen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Marian Hussein (SV) [17:43:02] (komiteens leder): I dag vil jeg først og fremst takke ofrene som sitter her oppe og følger debatten. De har stått på og stått på, og de har også stått på for å opplyse både offentligheten og oss som sitter her på Stortinget.

Dette er mennesker som i årevis er blitt behandlet som lovbrytere, ikke fordi de har gjort noe galt, men fordi den norske stat feilpraktiserte EØS-regelverket. Det er vanskelig å finne ord som fullt ut beskriver alvoret i denne trygdeskandalen. Dette er en av de største rettsskandalene i nyere norsk historie. Man har fått tall på at rundt 7 500 mennesker hadde blitt rammet da skandalen sprakk, at 58 av disse var uriktig dømt, og at 48 av dem har måttet sone i fengsel helt uberettiget. De mistet friheten, inntekten og tilliten til staten og fellesskapet – ikke på grunn av kriminalitet, men på grunn av systemsvikt. Disse menneskene har ventet altfor lenge på rettferdighet.

Klagenemnda for EØS-saker har i flere år kjempet om å få innsyn i denne rapporten fra 2014. Jeg hører at saksordføreren bruker granskingsutvalget for å si at det her er gjort et arbeid, men Arnesen, som ledet granskingsutvalget, har vært ekstremt tydelig på at klagenemnda må få se rapporten, og at det kanskje ville gjort at flere hadde fått erstatning. Statens advokater har brukt Arnesen-utvalget feil.

Jeg er likevel glad i dag. Jeg er glad for at vi nå får et flertall for åpenhet, at ofrene endelig blir trodd, og at vi endelig får gjort om på denne uretten de har vært utsatt for. Vi i SV forventer derfor at arbeids- og inkluderingsministeren straks følger opp vedtaket som gjøres på torsdag, og sørger for at rapporten blir tilgjengelig fra 1. mai. Vi ser ikke på åpenhet som en trussel mot forvaltningen, men det er en forutsetning for tillit. Ofrene for trygdeskandalen fortjener mer enn tomme beklagelser. De fortjener å få se sannheten, og de fortjener å få en rettferdig behandling.

Mímir Kristjánsson (R) [17:46:17]: I dag tar Stortinget et lite, men viktig steg mot rettferdighet for ofrene etter Nav-skandalen. Nav-skandalen er norgeshistoriens mest omfattende justismord. Tusenvis av syke, uføre og trygdede mennesker ble fratatt stønader de hadde krav på, nærmere hundre ble dømt i rettsvesenet, og mange titalls måtte sone i fengsel, til tross for at de ikke hadde gjort noe galt. Den som brøt loven, var ikke de syke. Det var det staten selv som gjorde.

Da denne saken sprakk, var løftene at alle steiner skulle snus. Anniken Hauglie, som var statsråd for Høyre i regjeringen Solberg og arbeidsminister da skandalen ble oppdaget, lovte på tro og ære at her skulle ingenting være hemmelig. Det var rett og slett ikke sant. Den rapporten vi nå endelig får vedtatt at skal legges fram, både for Stortinget og for regjeringens klagenemnd, har blitt holdt hemmelig for oss i mange år. Det denne rapporten kanskje kan bidra til å kaste lys over, er hva staten egentlig visste om feilene den gjorde, og i hvor stor grad staten var klar over at den brøt med de reglene den selv hadde vedtatt. Dette er avgjørende for erstatningsmulighetene til mange av ofrene etter skandalen, eller kan i hvert fall potensielt være det.

Rapporten har ikke bare blitt holdt hemmelig for pressen, for offentligheten, for internett og for Jodel. Den har blitt holdt hemmelig for Stortinget, og den har blitt holdt hemmelig for regjeringens egen klagenemnd, oppnevnt av regjeringen for å behandle Nav-ofrenes klager. Selv er klagenemnden helt tydelig – uansett hva representantene fra Arbeiderpartiet og Høyre måtte mene om rapportens relevans, for øvrig uten å ha sett den. Klagenemnden mener at de vil se den rapporten, og at den er relevant for at de skal gjøre oppdraget sitt. Det er klagenemndens egen mening. Da er det helt merkverdig at regjeringen skal sette seg på bakbeina, med Høyre på lag, og gå imot å gi rapporten til dem som skal rydde opp i denne skandalen.

Som jeg sa: Dette er norgeshistoriens mest omfattende justismord. Det beviste for veldig mange trygdede i dette landet at de i praksis ikke hadde rettsvern. At man heller ikke klarer å rydde opp og vise åpenhet i opprydningen når staten har gjort så grove feil, blir bare nok en straff for de ofrene som allerede har lidd nok på grunn av Nav-skandalen. Derfor er det så bra at et flertall her vedtar at denne rapporten nå endelig skal komme fram i lyset.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [17:49:44]: Denne saken er av stor betydning for alle dem som ble rammet av Nav-skandalen, og for folks tillit til rettssystemet, til Nav og til politikere. Arbeiderpartiet og Høyre har selv-

sagt rett i at det som hovedregel ikke skal utleveres interne arbeidsdokumenter fra regjeringen. Det er en fast og langvarig praksis i norsk statsforvaltning at denne typen interne dokumenter ikke skal deles mellom regjeringer, og det er viktig for å sikre at embetsverket kan gi åpne, faglige og uavhengige råd til den til enhver tid sittende regjering.

Likevel: Dette er ikke en vanlig sak. Dette er en av de største politiske skandalene i Norge i nyere tid. Ja, det hviler et stort alvor over denne saken, og særlig for de menneskene som ble berørt. Jeg og KrF er sjokkert over at klagenemnden for EØS-saker ikke har fått innsyn i rapporten fra 2014, og at nemnden dermed blir satt sjakk matt i sitt viktige arbeid. Innholdsfortegnelsen til 2014-rapporten viser dessuten at den inneholder vurderinger av EØS-avtalens betydning for en rekke av folketrygdens ytelser, og derfor er det viktig at også Stortinget får innsyn i rapporten.

Bare åpenhet og et oppgjør med svikten kan gjenopprette folks tillit til systemet og til politikerne. Derfor vil KrF stemme for alle de tre forslagene som er fremmet – om å åpne rapporten for nemnden og Stortinget samt å sikre at nemnden får arbeide så lenge det er nødvendig.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:51:39]: Jeg møter her i denne saken i dag fordi Stortinget har til behandling en sak om utlevering av et dokument som i 2014 ble utarbeidet av bl.a. det departementet som jeg i dag bestyrer. Det aktuelle dokumentet er et internt dokument for den tidligere regjeringen Solberg. Det ble altså til før jeg ble medlem av dagens regjering, og før jeg fikk ansvaret for bestyrelsen av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Jeg har ikke lest dokumentet, og jeg har heller ikke tilgang til dokumentet.

Det er opp til dem som skal votere her, å ta stilling til den saken som er til behandling. Dersom Stortinget i plenum ber om å få det aktuelle dokumentet utlevert, vil jeg selvsagt sørge for at det blir oversendt.

Presidenten [17:52:27]: Det vert replikkordskifte.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:52:46]: Mange av Navskandalens ofre følger nå med på denne debatten. Nå har det gått seks–syv år siden skandalen sprakk. For alle dem som hører på og følger med: Kan statsråden på en enkel måte fortelle alle disse – faktisk over 7 000 – hvorfor det er så viktig for Arbeiderpartiet at nemnda ikke får se og behandle denne rapporten, og slik gi alle disse en trygghet for at klagenemnda får gjort en tilstrekkelig jobb?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:53:21]: Jeg må få lov til å si at feilpraktiseringen som ble avdekket i 2019, rammet veldig mange hardt. Helt sentrale institusjoner, som domstoler, påtalemyndighet og forvaltning, stilte ikke spørsmål ved etablert praksis, og det fikk alvorlige konsekvenser. Det viktige var at det ble igangsatt et grundig opprydningsarbeid umiddelbart for å finne enkeltsakene det var gjort feil i, og rette opp de sakene.

Arbeidsgrupperapporten fra 2014 har vært lagt fram, både for Oslo tingrett og for Borgarting lagmannsrett, bl.a. i en sak som handlet om oppreisning for personer som var berørt av Nav- og EØS-saken. Der konkluderte lagmannsretten med at det ikke var grunnlag for oppreisning etter skadeerstatningsloven.

Jeg understreker igjen det jeg sa på talerstolen: Jeg har ikke sett, lest eller hatt innsyn i det dokumentet, og forholder meg til det stortingsflertallet bestemmer.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:54:21]: Statsråden representerer Arbeiderpartiet, og statsråden svarer vanligvis gledelig ut på Arbeiderpartiets politikk, noe vi også må forvente i denne saken. I svarbrevet som kom til komiteen, viser statsråden til ikke å ha sittet i Stortinget da Arbeiderpartiet selv ønsket innsyn og åpenhet, før de kom i regjering. Det mener representanten er et dårlig svar. Kan statsråden forklare tilhørere og storting hvorfor Arbeiderpartiet har snudd i denne saken etter de kom i regjering?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:55:00]: Det må representanten gjerne mene at er et dårlig svar, men jeg mener det fortsatt. Dette var altså et internt dokument for regjeringen Solberg, og hovedregelen er at dokumenter i forvaltningen er offentlige, men enkelte dokumenter blir unntatt offentligheten etter offentlighetsloven. Det er etter prinsippet som ble nevnt her tidligere, at det må kunne være åpne og fortrolige diskusjoner internt og mellom embetsverk og politisk ledelse før det blir gjort politiske valg. Dette er altså interne dokumenter fra en regjering Arbeiderpartiet ikke var en del av.

Alf Erik Andersen (FrP) [17:55:41]: Det virker merkelig at av alle dem som er utsatt for feil i trygdeskandalen, og som urettmessig har vært utsatt for både straff og feilaktig pengeinnkreving, har nemnda altså ikke funnet en eneste person som har rett til erstatning for det de har lidd. Hva mener statsråden må til for at folk som blir utsatt for urettmessig rettsforfølgelse over mange år, skal få medhold i nemnda?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:56:10]: Klagenemnda ble nettopp opprettet ved forskrift om nemnd for behandling av klager på erstatning fra arbeids- og velferdsetaten. Den ble vedtatt i april 2020. Jeg skal ikke mene noe om saksbehandling og vurderinger av hvem

som har krav på erstatning og ikke, men det var en viktig grunn til at den ble opprettet, og det var nettopp for å vurdere klagene som kom inn.

Marian Hussein (SV) [17:56:58]: Nå er det klart at det blir flertall for SV, FrP og Rødts forslag om både å framlegge rapporten for Stortinget og nemnda og at klagenemnda skal fortsette å virke til etter 1. juni.

Der oppe på galleriet sitter Nav-ofrene og leder og nestleder for foreningen. Jeg har lyst til å spørre statsråden hva hun ønsker å si til ofrene for skandalen – folk som har møtt opp i retten, møtt opp i klagenemnda og i flere år, etter selv å ha blitt feilaktig dømt, har måttet kjempe mot en stat som ikke har vist nåde.

Statsråd Kjersti Stenseng [17:57:56]: Jeg har lyst til å si til dem som ble rammet av skandalen, at det var en svært alvorlig sak som rammet uskyldige folk, og det var veldig viktig umiddelbart å finne alle enkeltsakene der det var gjort feil, og rette opp i dem. Det er mer enn 60 000 saker som er gjennomgått, og mer enn 7 500 personer er berørt. Rettferdighet og opprydning i den saken tror jeg vi alle her er enige om at er svært viktig.

Marian Hussein (SV) [17:58:28]: Rettferdighet er viktig, og det er derfor det har vært viktig for SV å løfte denne saken. Hva vil statsråden gjøre nå når Stortinget fatter vedtak? Er det slik at ofrene, klagenemnda og Stortinget kan regne med at framleggingen av rapporten ikke treneres av regjeringen, og at vi får den framlagt innen 1. mai i år?

Statsråd Kjersti Stenseng [17:59:01]: Jeg vil selvfølgelig forholde meg til de vedtak flertallet i Stortinget fatter. Dersom flertallet fatter et vedtak om utlevering av rapporten, skal jeg forholde meg til det og overlevere rapporten, selvfølgelig.

Presidenten [17:59:18]: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Seher Aydar (R) [17:59:38]: Endelig – vi har prøvd så mange ganger, og skiftende regjeringer siden 2019 har nektet å offentliggjøre en rapport som kan kaste lys over Nav-skandalen.

Når vi snakker om Nav-skandalen, tror jeg veldig mange glemmer hvor mange helt ekte mennesker som ble utsatt for ganske omfattende justismord. De første som klagde, påpekte ikke bare det økonomiske tapet, men også det psykiske stresset, samlivsbrudd. Svært mange mennesker har betalt en svært høy pris for feil som ble gjort – og så har det tatt så lang tid å få levert den rapporten som kan kaste lys over hva som har skjedd.

Jeg har lyst til å poengtere én ting: Det snakkes om regjeringsinterne dokumenter, men dette er altså snakk om en rapport fra en interdepartemental arbeidsgruppe. Det er faglige vurderinger fra embetsverket. Det er egentlig det det er. De fleste sakene Nav har gjennomgått, endte med vurderingen at urettmessig straff og all innkreving av penger og tilbakeholdelse av ytelser, alt som handlet om mottakelse, handlet om folk som ble regnet som bosatt i utlandet. Da er det ganske naturlig å stille spørsmålene: Hvem visste hva? Hva visste regjeringen? Når visste regjeringen det?

Nei, dette rammes faktisk ikke av det som naturlig havner under regjeringsinterne dokumenter. Dette er av stor samfunnsinteresse, spesielt for de menneskene som er rammet. Det bør bli offentliggjort uten forsinkelser, for disse folkene har ventet lenge – for lenge. De har ikke gjort noe galt. Det er noe interessant med det: Når helt vanlige mennesker gjør en feil, straffes de ganske grundig. Når staten gjør en feil, kan altså ulike regjeringer holde tilbake viktig informasjon som kan bidra til å skape rett etter så mange år med urett.

Jeg glad for at Stortinget nå endelig sier klart og tydelig at rapporten skal offentliggjøres. Det kan ikke skape den rettferdigheten det hadde vært behov for, men det kan i hvert fall lege noen sår, og det er det enormt behov for. Jeg er stolt av at vi har vært på lag med dem som har kjempet for sin sak i så mange år, og vi skal sørge for at staten offentliggjør det så fort som mulig, og følge det opp videre.

Presidenten [18:02:06]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [18:02:42]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa (Innst. 202 S (2025–2026), jf. Prop. 40 S (2025–2026))

Presidenten [18:02:56]: Ingen har bedt om ordet.

Dermed er dagens kart behandla ferdig.

Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 18.04.

Svanemerket trykksak, 2041 0654